ALEXANDRU PHILIPPIDE

SCRIERI 2

ALEXANDRU PHILIPPIDE

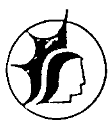
SCRIERI

2

București — 1977

ALEXANDRU PHILIPPIDE

NUVELE

EDITURA MINERVA

Coperta: *Constantin Guluță*

FLOAREA DIN PRĂPASTIE

1941

I

În dimineaţa aceea, Ştefan Budu se trezi mai devreme ca de obicei. Înainte de a aprinde lampa de pe măsuţa de noapte, stătu cîteva clipe cu ochii deschişi în întuneric, nemişcat. Voia să-şi dea seama cam cît ar putea fi ceasul. Noaptea, încă destul de lungă — era pe la mijlocul lui februarie — nu se sfîrşise. Afară nu se auzea nici unul din zgomotele obişnuite ale dimineţii. Pe Budu aceste zgomote îl surprindeau mereu, cu varietatea şi stridenţa lor, chiar şi acum, după un an şi jumătate de cînd se mutase la Bucureşti. În orăşelul de pe Valea Prahovei, în care locuise pînă atunci, zgomotele străzii erau mai potolite şi mai rare. Vuietul îndepărtat, monoton şi neîntrerupt al rafinăriei însoţea zi şi noapte viaţa domoală a tîrgului, peste care plutea statornic mirosul de păcură, aspru. Aici în Bucureşti însă dimineaţa venea întotdeauna cu un lung alai de zgomote şi de strigăte. În casa aceasta cu opt etaje din strada Popa Rusu, unde Budu îşi alesese locuinţa ca să fie mai aproape de birourile societăţii petroliere, nu era niciodată linişte. O sonoritate diabolică împînzea toată clădirea, din subsol pînă la acoperiş. Casa vibra mereu. Cînd se bătea un cui la parter,

se auzea pînă la ultimul etaj ; un robinet deschis într-o odaie de baie umplea de vuiet toată clădirea. Sunetele alergau prin conductele de apă, prin tuburile firelor electrice, prin țevile caloriferului, ca o hoardă de spiriduși hărțăgoși, năpustindu-se în urechi fără răgaz. Casa cînta și vuia neîncetat ca o geamandură pe furtună.

La etajul al patrulea, unde era apartamentul lui Budu, toate aceste zgomote se încrucișeau și se întîlneau, lovindu-se și amplificîndu-se. Budu, care nu se culca aproape niciodată după douăsprezece, care adormea de îndată ce punea capul pe pernă și nu se mai trezea pînă a doua zi dimineața, își închipuia că starea de zgomot a casei nu înceta niciodată. De aceea fu mirat cînd, trezit înainte de ora obișnuită, își dădu seama că în casă era tăcere. De ani de zile nu se mai trezise la ceasul acesta. Lîngă el, în patul geamăn cu al lui, un horcăit îi atrase atenția. Nu putea să fie decît Viorica. Budu ascultă, îngrozit. N-ar fi crezut niciodată că nevastă-sa ar putea scoate pe gură și pe nas niște sunete așa de urîte. Nu izbutea să facă nici o legătură de la cauză la efect între Viorica și sforăitul de acum. Așa sforăia oare întotdeauna ? Cum putea o ființă frumoasă și mîndră ca dînsa să sforăie atît de cumplit ? Budu, deprins să se uite la nevastă-sa cu o admirație în care intra și o ușoară teamă, se simți îndurerat și rușinat. Întinse mîna, întîlni nasul Vioricăi și îl strînse ușor. Ea icni și se întoarse pe o parte. Sforăitul încetă. Budu își trase repede mîna înapoi, speriat că a trezit-o. Viorica ar fi fost în stare să-l mustre două zile din pricina acestui gest necuviincios. Totul în făptura ei era cuviință. Budu rămase cîteva clipe cu spaima de ce s-ar fi întîmplat dacă... Dar se liniști cînd auzi din nou respirația adîncă a nevesti-si, care continua să doarmă.

Budu stătu iarăși cîtăva vreme și ascultă. Se auzi departe huruitul unui tramvai. Apoi, mai aproape, jos în stradă, un camion trecu, zguduind ferestrele. Zgomotele dimineții începeau. În curînd aveau să înceapă să strige vînzătorii ambulanți : negustorul de haine vechi care din zori își caută marfa cu tînguiri cicălitoare și prelungi, zarzavagiul care țipă ca mușcat de șarpe, geamgiul cu vaiet de pasăre rănită, covrigarul apucat de crampe, iaurgiul sfîșietor și tragic care te cutremură ca un bocet sălbatec, cărbunarul cu

glas de om înjunghiat şi neostenitul fabricant de coade de topor care apare pe neaşteptate la orice ceas al zilei şi de mai multe ori pe zi — şi atîţia alţii care gem, hăulesc, răcnesc, se vaită şi zbiară.

De obicei, Budu nu se gîndea la toate acestea. Dimineaţa, nu zăbovea în pat. Cum deschidea ochii, sărea din aşternut şi trecea în odaia de baie. Zgomotele şi strigătele străzii se strecurau pînă la el prin plescăitul apei sau îl acompaniau pe cînd se rădea. Nu-l supărau. Le înregistra metodic, căutînd să prindă cît mai desluşit sensul vorbelor stîlcite. Punea în această îndeletnicire aceeaşi seriozitate pe care o avea şi în rezolvarea chestiunilor de birou, la societate, unde sosea întotdeauna cel dintîi şi de unde pleca cel din urmă.

Acuma însă, în aşteptarea zgomotelor dimineţii, Budu se pomeni încercînd să-şi amintească toate strigătele străzii, repetînd în minte modulaţiile fiecărui vînzător. Fu surprins el însuşi de această ocupaţie cu totul nepotrivită cu apucăturile lui. Pricina era că nu mai putea să adoarmă din nou. Nu voia să aprindă lumina, ca să n-o deştepte pe nevastă-sa, care l-ar fi întrebat desigur ce-a păţit de se scoală cu noaptea în cap. Dealtfel, nici nu dorea numaidecît să aprindă lumina. Simţea o plăcere, neobişnuită pentru el, să stea aşa cu ochii deschişi în întuneric şi să se gîndească, fără ţel hotărît, la tot felul de lucruri. Starea aceasta îl surprindea pe Budu ca un acces de febră. Niciodată, de cînd îşi amintea, nu i se întîmplase să se trezească atît de devreme şi să nu mai poată după aceea să adoarmă din nou. În existenţa lui regulată ca un ceasornic, cu ceasuri fixe de muncă şi odihnă, cu distracţii prevăzute şi periodice, un asemenea fapt însemna o turburare gravă, o răsturnare a ordinei fireşti. Dar neliniştea lui Budu nu pornea numai de aici. Nu putea să descopere nici o cauză naturală şi imediată a trezirii timpurii din somn. Nici o nevoie poruncitoare nu-l silise să se scoale şi să pornească grăbit spre camera de baie. I se întîmplase şi asta, de cîteva ori, însă la intervale foarte lungi, fiindcă evita la masa de seară băuturile şi mîncărurile care încarcă şi îngreuie, şi aceasta atît din sobrietate nativă, cît şi din ascultare faţă de sfaturile Vioricăi. Dar chiar în acele ocazii rare, cînd cedase nevoilor nocturne, Budu, după satisfacerea acestora, se întorcea de obicei repede în pat şi închidea ochii imediat, dormind neîntors pînă a doua zi.

Iată însă că acum totul se petrecea altfel. De ce? Dar nici nu apucă bine să-şi pună această întrebare şi Budu, deodată, îşi aduse aminte. Se trezise fiindcă visase.

Visase!

Avusese un vis — el!

De mirare, Budu, cu răsuflarea oprită, se ridică în coate. O mişcare a nevestii-si îl sili să se lase din nou pe pernă. Uimirea îl făcu să rămînă cu ochii căscaţi în noapte. Ştirea că au secat dintr-o dată toate puţurile de petrol din România nu l-ar fi uimit mai mult decît ceea ce se petrecea în el acum.

Budu nu visa niciodată. Nu-şi amintea să fi avut vreodată un vis. Nici chiar în copilărie, nici chiar atunci cînd, la şaptesprezece ani, fusese bolnav de tifos şi stătuse zece zile între viaţă şi moarte. Somnul lui era întotdeauna negru, adînc, total. Se scula pe aceeaşi parte pe care se culca. Nu înţelegea cum cineva poate să viseze. Toate istorisirile de visuri le socotea ridicule şi faptul că psihologia întrebuinţează visul ca instrument de cercetare a sufletului îl făcea să aibă faţă de această ştiinţă un dispreţ cu care, dealtfel, acoperea toate ştiinţele care au spiritul drept obiect. Chiar acum de curînd, cînd fusese la masă la directorul general, venind vorba de visuri — discuţie cu totul neserioasă — Budu îşi amintea că, la o întrebare a vecinului de masă, răspunsese că nu visează şi n-a visat niciodată. Spusese aceasta cu un surîs de scuză şi de îngăduinţă, dînd politicos din umeri, fiindcă vecinul se întîmplase să fie Victor Agalidi, nepotul directorului general. Altfel, desigur că ar fi criticat asemenea discuţii absurde. Dar Budu, care era foarte dîrz cînd era vorba de apărarea spiritului ştiinţific, devenea cel mai conformist dintre oameni îndată ce era vorba de ierarhia socială. Un director general era un om cu desăvîrşire respectabil, şi nepotul unui director general căpăta, prin simplul fapt al acestei înrudiri, o distincţie care îi îngăduia să aibă într-o conversaţie ultimul cuvînt. Totuşi, în sinea lui, şi cu tot respectul datorat directorului general, Budu nu se putea opri să judece cam aspru pe acest nepot. Un om ciudat şi cîteodată cam nesuferit acest Agalidi. Zeflemist, bun de gură: nu puteai niciodată să ştii hotărît dacă glumeşte sau dacă vorbeşte serios. Făcea versuri, umbla prin cafe-

nele, scria prin gazete și era doctor în istorie literară. Cum putea fi serios un asemenea om ?

Gîndul că a visat neliniștea pe Budu. Se simțea umilit, dar totodată cuprins de o oboseală dulce, care îi producea plăcere. Asta îl surprindea și mai mult. Visul nu se ștersese încă din memorie. Mai mult chiar : imaginile văzute în somn se perindau din nou, în fața ochilor lui, pe pînza neagră a întunericului ; erau limpezi și puternic conturate, ca într-un film colorat... Fără voia lui, Budu se pomeni retrăind scenele visului.

Era o priveliște de iarnă, cu zăpadă înaltă și copaci negri, un vîrf de deal, sub un cer tăios de albastru. Și era un săniuș din vîrful dealului pînă-n fundul văii. Budu se dădea cu săniuța. O dată cu el porneau din vîrful dealului și alții, prieteni și cunoscuți, care chiuiau veseli și făceau semne. Vesel și el, le răspundea. Nu era singur în săniuță. O femeie tînără, la spatele lui, îl ținea cu brațele de după gît. Budu simțea cum brațele ei îl strîngeau, speriate, cînd sania ajungea la o cotitură, căci pîrtia era lungă și cu multe ocoluri. Cînd apleca ochii, vedea mîinile mici și încleștate, roșii de frig ale femeii și cînd întorcea capul, vedea fața ei încadrată de o glugă albastră, de sub care fluturau fire de păr blond. Și deodată, iată-l ajuns în fundul văii. Sania se oprește. El întoarce capul. La spatele lui stă un schelet, care rînjește, cu brațele întinse spre el, ca pentru îmbrățișare...

Aici se trezise. Uimirea că se trezise înainte de vreme acoperise cîteva momente amintirea celor visate ; acum însă imaginile visului apăreau din nou, și o dată cu ele se întorcea și emoția care îl făcuse să sară din somn. Budu se silea să-și aducă aminte de figura femeii din vis, dar nu izbutea să reconstituie în memorie decît o fluturare de păr blond de sub marginile unei glugi albastre.

Din bulevard, tramvaiele se auzeau tot mai dese. Pe sub rulouri, printre perdele, se strecurau șuvițe de lumină cenușie. Budu aprinse lampa de pe noptieră și se uită la ceas : șase și jumătate. Tot era prea devreme, dar nici nu mai avea răbdare să mai stea. Avea nevoie să se miște, ca după o lungă zăcere. Făcu o mișcare să se ridice. Din patul de alături, vocea nevesti-si se auzi :

— Ce te-ai sculat așa devreme, Fănică ? De un ceas te tot foiești.

Budu tresări, surprins. Va să zică Viorica se trezise demult ! Spuse întorcîndu-se spre ea :

— Ce ? Tu nu dormi ?

„Oare n-o fi simțit cînd am strîns-o de nas ? se întrebă speriat Budu. Numai catastrofe ; întîi visul, apoi gestul acela fără rost..."

— Cît e ceasul ? întrebă Viorica. Ce idee să te scoli cu noaptea în cap cînd n-ai nevoie !

Vocea ei gravă și hotărîtă intimidă și mai mult pe Budu. Un moment, el fu pe punctul de a-i spune că a visat, dar renunță imediat. Simțea o rușine ciudată, ca un școlar care fumează pe ascuns. De aceea ocoli răspunsul, îngăimînd că l-a trezit vuietul unui camion și că n-a mai putut dormi. Apoi, evitînd privirea nevestii, trecu repede în baie unde începu, atent și meticulos, să se radă.

II

Viorica domina pe Budu atît prin fizic cît și prin spirit ; îl domina cu statura, mai înaltă cu cîteva degete decît a lui ; cu glasul ei sonor și grav ; cu privirea tăioasă a ochilor ei verzi ; cu firea ei ascunsă și poruncitoare. Budu primea cu supunere mulțumită această dominație ; era o obișnuință de care nu s-ar mai fi putut lipsi, fiindcă ea îl scutea de o supărătoare sarcină : aceea de a trăi sufletește prin el însuși, de-a avea o viață sufletească proprie. Fusese desigur și o potrivire între ei. Amîndoi aveau respectul convențielor și al titlurilor, groaza de tot ce e imoral și necuviincios și o firească putere de adaptare la făgașul părerilor curente care sînt întotdeauna cele mai bune „fiindcă nu se poate ca toată lumea să se înșele" ; amîndoi erau în cel mai mare grad serioși ; pînă și în glumele pe care le făceau, pînă și în felul lor de a petrece, de-a rîde, de-a zîmbi. Și amîndoi aveau înfățișarea unor oameni reci, atîta numai că răceala Viorică era reală și statornică, în timp ce răceala lui Budu, mai mult aparentă, era în bună parte rezultatul educației, al slabei lui personalități și, bineînțeles, al influenței puternice pe care asupra lui o exercita nevastă-sa. Deosebirea aceasta

de grad și de natură în răceala lor apărea foarte limpede în deosebirea dintre motivele care îi îndemnaseră, pe fiecare în parte, să se căsătorească.

Ștefan Budu, timid și indolent în tot ceea ce nu era știință pozitivă și viață cu program, fusese premiant întîi în liceu, apoi eminent student în fizico-chimice, fără altă grijă decît lucrul în laborator. Tată-său, bogat negustor de pînzeturi din Ploiești, îl trimisese să-și ia doctoratul la politehnica din Berlin, Berlinul potolit, grav și familiar, de dinainte de 1914. Avînd frica superstițioasă a colajului, Budu nu căzu în nici o încurcătură sentimentală, mulțumindu-se la intervale rare, să-și îndeplinească funcția sexuală, cu mii de precauții și cu un infinit dezgust după aceea. Nici atmosfera desmățată a refugiului, în 1917, la Iași, unde era mobilizat la direcția munițiilor, nu-l abătu de la cumpătarea lui. În orășelul în care cîțiva ani după război, fu numit șef de laborator la rafinărie, viața era lipsită de ispite trupești, ispite la care, dealtfel, Budu ar fi rezistat în orice caz, din fire și din obișnuință. Dar tocmai astfel de firi sînt expuse iubirii subite și totale. Starea de cvasi-castitate, timiditatea, nevoia de stăpîn pe care această timiditate o creează, singurătatea, un fond nebănuit de foame sentimentală și mai cu seamă pofta sexuală, cu atît mai puternică cu cît e mai înăbușită, a unui trup normal și sănătos, toate acestea făceau din Budu, pe la treizeci și cinci de ani, o pradă minunată pentru pasiunea explozivă. Aceasta fu provocată de ivirea Viorica Balteș, a cărei înfățișare era în contradicție cu numele ei suav de floare. Trecută bine de treizeci de ani, cu șolduri pline, pe punctul de-a deveni masive, cu piept bombat și glezne încă fine, înaltă, cu păr castaniu și ochi verzi, puțin încruntați, ceea ce îi dădea o expresie de meditație și de adîncire, adică, în realitate, de prudență și de disimulare șireată, Viorica apăru ca o zeiță a perfecțiunii feminine în ochii uluiți și fermecați ai lui Budu.

Întîlnirea avu loc la o petrecere familiară, serată provincială, cu o masă de pocher la mijloc, cu o fată care cîntă șlagărul bucureștean al zilei la pianul din colț, cu bufetul final, bogat și prelungit, dar nu prea mult, deoarece invitații, ingineri și funcționari ai fabricii, sînt oameni așezați care se culcă devreme și se scoală în

zori. Viorica Balteş venise să stea două săptămîni la o vară a ei, soţia unui inginer, prieten cu Budu, care tocmai dădea petrecerea în cinstea bucureştencii. Budu se îndrăgosti de ea imediat şi fără scăpare. Mărunt de stat, cu un început de burtă, cu figura lui speriată şi serioasă, pleşuv pe la tîmple încă de la douăzeci de ani, cu o uşoară bîlbîială cînd nu se supraveghea şi vorbea repede, Budu avusese totdeauna o respectuoasă simpatie faţă de oamenii înalţi. Viorica avea o statură măreaţă, vorbea adînc, clar şi răspicat şi avea în acelaşi timp un aer de modestie emoţionantă, modestia unei zeităţi alungate din Olimp şi care îşi îndura cu mîndră resemnare exilul. Era în gesturile ei o agerime reţinută care fermeca pînă la extaz pe naivul Budu. În seara aceea, nu vorbiră prea mult împreună, dar vorbiră destul pentru ca Viorica să observe impresia făcută şi să reflecteze asupra ei iar el să se aprindă, bineînţeles, şi mai tare. Explozia dragostei la ordonatul Budu avu efecte extraordinare. Întors acasă, se culcă, dar, întîia oară în viaţa lui, nu putu să adoarmă imediat. Se zvîrcoli în pat, aprinse lampa, se plimbă prin odaie, se culcă iar. În sfîrşit, aţipi. A doua zi, sculîndu-se cu un sfert de ceas peste ora obişnuită, fu cît pe ce să întîrzie de la slujbă. Aici greşi o numărătoare şi trebui să înceapă de două ori un calcul. I se părea că timpul trece grozav de încet. La amiază, ieşi şi, iarăşi întîia oară în viaţa lui şi fără să fie bolnav, nu mîncă cu poftă. După-amiaza, în laborator, trecu şi mai greu decît dimineaţa. Întîlni pe inginer în curtea rafinăriei şi nu-i fu greu, cu şiretenia instinctivă a îndrăgostitului — dealtfel, de atîtea ori cusută cu aţă albă — să se facă poftit seara la masă. Aici Viorica se purtă faţă de el cu politeţe, dar fu gravă şi reţinută, ca sub apăsarea unei melancolii ascunse. Asta, fireşte, aprinse şi mai mult pe îndrăgostit. După-masă, Viorica, sub pretextul unei migrene, se retrase. Inginerul trecu în birou. Rămas singur cu verişoara, Budu destăinui acesteia tot, cu îndrăzneala disperată a timidului. El află atunci că Viorica fusese măritată zece ani în Bucureşti, cu un profesor beţiv şi brutal, de care se despărţise acum doi ani, luînd cu ea copilul, pe care acum îl trimisese, pe două săptămîni, la mama ei la Galaţi. Trăia greu, dintr-o pensie alimentară pe care i-o plătea, potrivit sentinţei de divorţ, fostul bărbat. Zestre nu avusese. Tatăl

ei, pe vremuri consilier la Curte, în Galaţi, îşi pierduse la cărţi toată averea. Verişoara adăugă la urmă că Viorica, după experienţa tristă a primei căsătorii, a jurat să nu se mai mărite. Budu rugă pe verişoară să convingă pe Viorica să-şi schimbe părerea, ceea ce verişoara îi făgădui cu mărinimie. Soţia inginerului observase, la petrecerea din ajun, pe Budu, care se purtase în chip cu totul extraordinar pentru felul lui de-a fi obişnuit: băuse două pahare de vin, stătuse de vorbă cu o femeie, încercase chiar să povestească o anecdotă. Toate acestea nu puteau scăpa unui ochi atent şi lacom de cucoană provincială, lipsită de noutăţi. După sindrofie, o convorbire cu subiect strategic avusese loc între cele două verişoare. Sosirea lui Budu a doua zi seara nu fu o surpriză pentru ele. Cînd îl văzu în chip atît de sigur îndrăgostit, soţia inginerului putu să povestească fără nici un risc tot adevărul cu privire la trecutul Vioricăi şi la situaţia ei actuală. Mărturisirea de la urmă, că Viorica a renunţat pe totdeauna la o nouă căsătorie, nu era decît o iscusită aţîţare suplimentară. Budu fu lăsat să plece, plin de nădejde, dar şi cu oarecare nesiguranţă, care îi sporea dragostea şi mai mult. Acceptarea veni, savant întîrziată, abia după trei zile, cînd Ştefan Budu se logodi cu Viorica Balteş, schimbînd inelele şi o pudică sărutare pe obraz, pe care ea o primi cu aerul ei de Diană surprinsă. Săracă, cu un copil de patru ani, uzată de o căsătorie nenorocită, dezamăgită de împrejurări, rece şi prefăcută din fire, Viorica făcea o afacere minunată, pe care însă avu şiretenia s-o primească cu indolenţă gravă, ca şi cum ar fi fost înduplecată de pasiunea vijelioasă a lui Budu, din milă faţă de dragostea lui, dar ea păstrîndu-şi bineînţeles piedestalul. Budu, dealtfel, nici nu avea nevoie de asemenea învăluiri viclene. Viorica era pentru el fiinţa superioară, divinitatea coborîtă din cer, căreia îi dădea tot, dar de la care nu cerea nimic, fericit că el poate da şi că ea primeşte.

Căsătoria, pentru Budu, fu un jug pe care el îl primi cu deliciu. Din cauză că, pînă atunci, nu dăduse atenţie femeilor, ajunsese să se convingă singur, în rarele clipe cînd cugeta la asemenea lucruri, că femeile îl dispreţuiesc. Această convingere era greşită, deoarece femeile, din pricina atitudinii lui, care de multe ori era luată drept indiferenţă, îl ignorau sau nu-l luau în seamă, fiind jignite chiar

cîteodată de falsa lui nepăsare. Purtarea aceasta a lui Budu față de femei era în bună parte efectul timidității precum și al unei totale lipse de experiență. Viorica, peste care viața trecuse cu plugurile ei, aducea în această colaborare inegală întotdeauna care este căsătoria, o superioritate de experiență, de instinct și de inteligență. Ea avu tactul să măgulească și să favorizeze micile obișnuințe și gusturile mărunte ale lui Budu, dar își păstră inițiativa în chestiunile mari și importante ale vieții conjugale. Ea știu în același timp să cultive în el pornirile, apucăturile, părerile, gusturile ce puteau înlesni exercitarea instinctului ei de dominație, care forma însușirea de temelie a caracterului ei, împreună cu o zgîrcenie ascunsă sub tot felul de poleieli ipocrite și cu dragostea față de Turel, băiatul ei din prima căsătorie.

Viorica își adunase în copil toată puterea ei de dragoste. Sentimentul matern secase în ea orice altă putință de iubire. Rece trupește deși purta în suflet clocotul de patimi pe care îl păstrează în ei aproape toți oamenii ascunși și ipocriți, Viorica nu cunoscuse iubirea sexuală. Săracă, se măritase tîrziu cu un bărbat mult mai în vîrstă decît ea și care, după ce îi făcuse un copil, o neglijase, se purtase rău cu dînsa, ajunsese chiar s-o și bată într-un acces de furie alcoolică. Răceala ei trupească, în urma acestei experiențe, sporise și devenise chiar scîrbă de atingerea unui bărbat, scîrbă la care se adăuga și frica de-a mai avea copii. Luna de miere fu pentru ea un chin, dar și o capodoperă de prefăcătorie. Viorica jucă rolul femeii iubitoare cu o artă vrednică de o mare actriță. Budu, ignorant în acest domeniu, nu observă nimic. Fericirea lui fu desăvîrșită. Jocul Vioricăi continuă astfel și mai tîrziu. De la o vreme însă, de teamă să nu înlesnească formarea unei obișnuinți primejdioase și a unei tradiții plicticoase pentru ea, se hotărî ca, neutralizînd treptat avînturile sexuale ale lui Budu, să-l aducă pe acesta la o stare care să se asemene, măcar în aparență, cu a ei. Viorica întrebuință pentru acest scop o mulțime de mijloace subtile. Ea convinse încetul cu încetul pe Budu că apropierea dintre trupuri este, atunci cînd e repetată prea des, o îndeletnicire neserioasă, o distracție bună pentru oameni foarte tineri, dar care, după o anumită vîrstă, începe să fie un lucru rușinos. Cu asemenea insinuări, ea

știa că trezește și măgulește în Budu simțul respectabilității și gustul ocupațiilor serioase, însușiri care făceau parte din firea lui Budu și care nu trebuiau decît să fie nutrite. Budu avea plăceri nevinovate : un bridge săptămînal cu unii sau cu alții dintre colegii de la fabrică ; din cînd în cînd un pocher potolit, la doi lei miza, care începea la nouă seara și se sfîrșea în chip invariabil la unsprezece ; îi plăceau de asemeni filmele documentare (Vioricăi îi plăceau cele americane, de mare spectacol, la care se ducea numai cu Turel). Viorica încurajă aceste mici pasiuni și înăbuși în același timp altele, tot atît de inocente, dar care nu se potriveau cu scopurile ei. Pe nesimțite ea înlătură țuica de dinainte de masă, paharul de vin roșu, piperul, muștarul, grăsimile, sosurile, sub cuvînt că Fănică are un început de burtă și se congestionează repede. De asemenea, reduse sarea la minimum : „Grăbește, zicea ea, sclerozarea arterelor". Toate aceste mișcări de învăluire fură conduse cu o tactică perfectă. După patru ani de căsătorie, Budu se întoarse la starea de cvasicastitate în care trăise întotdeauna, fiind convins că făcuse asta pentru că așa voise el. Viorica își recăpătă liniștea. Budu rămase doar numai cu părerea de rău, care se potoli și ea cu timpul, că n-are un copil al lui. Această situație de perfectă armonie dura acum de șase ani.

La patruzeci și trei de ani, cît avea acum, Viorica ajunsese să capete proporții mărețe și impunătoare. Regimul pe care îl împărtășea sincer cu Budu nu izbutise să oprească umflarea formelor ei, de la început pline. Se ferea de îngrășare, nu din cochetărie, ci din decență. Socotea că nu e cuviincios să se îngrașe prea mult, așa cum socotea că nu e serios ca Budu să mănînce pipărat. Pe la colțurile buzelor ei se iveau primele zbîrcituri, abia vizibile pentru o privire atentă, dar fața ei rămăsese încă netedă. Ochii ei verzi sub sprîncenele castanii și groase aveau aceeași splendoare rece ca și pe vremea cînd îl fermecaseră pe Budu ; dar ea nu se mai silea acum să le domolească asprimea cu un zîmbet ușor melancolic. Frumoși și răi, ochii ei fulgerau verde și nu-și îndulceau privirea decît atunci cînd se uitau la Turel.

Pe lîngă ea, Budu, mărunt, cu pielea feții cam zbîrcită din cauza regimului cuviincios la care se supusese de șase ani încoace,

cu pîntecele dezumflat ca o armonică, pleşuv acum bine pe la tîmple pînă aproape de ceafă, cu multe fire albe în părul care-i mai rămăsese, cu faţa lui de lună scofîlcită în care ochii negri şi mari priveau serioşi şi cam speriaţi, apărea ca un căţel cuminte şi sfrijit. Peste faţa lui spînatecă timpul trecuse fără să lase urme prea grave. Două adîncituri care porneau de la colţurile buzelor, de o parte şi de alta a bărbiei, îi dădeau un aer de tristeţe mirată. Purtînd haine de culoare închisă, întotdeauna cu guler alb semitare, cu cravate „distinse“ alese de Viorica, Budu răspîndea, oriunde apărea, o impresie de cuviinţă şi de corectitudine.

La vreo doi ani după căsătoria lui Budu, tatăl lui murise lăsîndu-i, el fiind unic moştenitor, toată averea : o casă frumoasă în Ploieşti, o vie vestită la Valea Călugărească şi o zdravănă sumă în numerar, în acţiuni şi în titluri. Budu puse imediat casa pe numele nevestii, păstrîndu-şi administrarea averii mobiliare ; în fapt, aceasta era şi ea sub controlul Vioricăi, pe care el o consulta mereu şi fără avizul căreia nu făcea nici o plată şi nici o plasare. Bine văzut la societatea petrolieră, la a cărei rafinărie fusese angajat, Budu înainta repede. În orăşelul de pe Valea Prahovei, trăind bine şi fără să se lipsească de nimic, Budu şi cu nevastă-sa izbutiră în fiecare lună să pună aproape jumătate din cîştig deoparte. La aceste economii, se adăugau tantiemele anuale. Viorica evita cu dibăcie orice cheltuieli prea mari, afară doar de acelea ale îmbrăcămintei. Aşa, de exemplu, ani de-a rîndul amînară cumpărarea unui aparat de radio, sub pretext că radiofonia n-a ajuns încă la perfecţiune, că chiar cel mai bun aparat tot are paraziţi şi altele la fel, rostite pentru urechea cunoscuţilor ; în fapt însă, li se păreau aparatele prea scumpe şi aşteptau să se mai ieftinească, „atunci cînd toată lumea are să aibă radio“, făcînd o greşită analogie cu zarzavatul şi fructele, scumpe cînd sînt trufandale. Pînă atunci, ascultau amîndoi, cu plăcere ascunsă şi ipocrită nepăsare, aparatele prietenilor.

Plină de virtuţi mic-burgheze, Viorica avea dorinţi şi gusturi care nu se potriveau cu aceste virtuţi. Instinctul ei de dominaţie nu se mulţumea numai cu Budu, rob supus şi plecat cu beatitudine

poruncilor ei. Dintr-o familie de boiernaşi de prin părţile Tecuciului, crescută într-un pension din Galaţi înainte de 1914, ea avea gustul lumii bune şi al societăţii alese şi dorinţa ei cea mai mare era să strălucească printre oameni cu maniere distinse şi titluri de boierie. Zgîrcenia ei — care în fapt era o consecinţă a dragostei de mamă, a grijii de a păstra lui Turel o avere care să-l pună la adăpost de mizeria pe care o cunoscuse ea — era temperată mult de această dorinţă. Atunci cînd îşi văzu viaţa asigurată cu cele două proprietăţi rămase de la bătrînul Budu şi cînd socoti că economiile au atins un nivel destul de ridicat pentru a putea cheltui acum o parte mai mare din venit — leafa de director, tantiemele, chiria casei, produsul viei şi procentele banilor — Viorica avu răgaz să se gîndească şi la satisfacerea dorinţelor ei secrete. Una din acestea era plecarea la Bucureşti, Viorica nici n-avea nevoie să-l convingă pe Budu, care era gata convins imediat ce era vorba de o dorinţă de-a ei şi căruia, ca şi ei, îi era dor de „lumea bună", adică de o societate de oameni înalţi, bine îmbrăcaţi, cu titluri, decoraţii şi idei serioase. Greutatea era trecerea lui Budu în administraţia centrală a societăţii, la Bucureşti. Înfiinţarea aici a unei direcţii tehnice şi descoperirea Vioricăi că soţia noului director general era o fostă colegă de pension şi prietenă a ei din copilărie, uşurară rezolvarea problemei. Budu fu încîntat. Bucureştii erau oraşul studenţiei lui şi tot aici el îşi făcuse armata, la şcoala de geniu. Se gîndea că va putea să revadă foşti colegi ajunşi acum în posturi înalte, va putea juca bridge cu personaje importante şi va intra în relaţii cu lume „bine". Pînă acum, venea în Bucureşti pe cîte o zi, cu treburi de-ale societăţii ; pornea în zori, sosea la nouă, umbla pe unde avea treabă pînă la amiază, dejuna în Pasajul Român, la Europa, restaurant vechi, respectabil şi ponosit, apoi se repezea la gară, lua trenul şi sosea acasă tocmai bine pentru masa de seară. Cînd venea cu Viorica, dejunau amîndoi la Picadilly, după aceea ea colinda magazinele, mai mult ca să vadă decît ca să cumpere, el o aştepta la Grand sau la Elysée, cu un şvarţ nebăut înainte, apoi înşelau masa de seară într-o cofetărie pe Calea Victoriei şi porneau la gară cu tramvaiul, ducînd nelipsita cutie cu bomboane de la Capşa şi cadoul de la Lindenberg pentru

Turel, cumpărături care reprezentau trei sferturi din cheltuiala zilei. Drumul, de obicei, intra în cheltuielile de deplasare plătite de societate.

Deşi Budu şi cu Viorica îşi aduseră la Bucureşti obiceiurile lor neştirbite şi modul lor de viaţă intact, aşa cum se întîmplă cu mulţi provinciali, totuşi mutarea provocă şi oarecare schimbări. Modificară sufrageria, înlocuind bufetul de stejar, monumental ca o orgă, cu altul de placaj, mai scund şi adaptat înălţimii apartamentelor bucureştene. Biroul lui Budu suferi de asemenea transformări : în locul divanului larg, învelit în pluş stacojiu cu flori albastre, apăru altul, îngust şi scurt, de culoarea pînzei de sac, iar în locul dulapului-bibliotecă, masiv şi sculptat, se iviră rafturi de lemn galben care acoperiră pînă la jumătate doi pereţi. Un lexicon german, colecţia unei reviste ştiinţifice, vreo cincizeci de volume de chimie şi alte vreo cincizeci de literatură, majoritatea romane detective cumpărate prin gări, nu izbutiră să umple nici pe un sfert încăpătoarele rafturi ale acestei camere pe care Viorica o porecli studio şi în care Budu se retrăgea după dejun ca să aţipească cu jurnalul în mînă. Un aparat de radio îşi făcu apariţia, pe o măsuţă, în hol ; el fu luat imediat în stăpînire de Turel, adolescent de paisprezece ani, deşirat şi lălîu, care, cu o imaginaţie infinită şi o nesecată sîrguinţă, scotea din aparat scrîşnete, mugete, scîncete, urlete, plînsete, pocnete, rîgîituri şi guiţături, alergînd nerăbdător pe toate lungimile de undă, schimbînd mereu posturile şi aducînd în apartamentul din Popa Rusu o hărmălaie de vorbe şi de melodii din toate ţările pămîntului. Budu cunoscu supliciile radiofoniei. Viorica, stăpînită de pasiunea maternă, se arătă îngăduitoare, ceea ce amuţi protestările lui Budu, înainte chiar ca ele să fi fost rostite.

Dar acestea erau neajunsuri fără însemnătate. Ele erau din belşug compensate de cunoştinţele noi, de invitaţiile la ceaiurile şi la sindrofiile doamnei Adelaida Assan, soţia directorului general, de diurna grasă, de partenerii simandicoşi ai bridge-ului săptămînal, de serile la operă sau la teatru, unde Budu, tîrît de Viorica, se plictisea cu deliciu, fiindcă privea această corvoadă ca pe o obligaţie distinsă a vieţii de capitală. Dealtfel, destul de cazanieri în fond amîndoi, Budu şi Viorica nu-şi pierduseră încă obiceiul de a-şi

petrece multe seri acasă. Faptul că erau în capitală era o bucurie în sine care îi îndestula deocamdată. Pînă acum, nici o schimbare adîncă nu le zdruncinase obiceiurile şi părerile. Mutarea la Bucureşti nu fusese pentru ei o revoluţie, ci săvîrşirea unei etape necesare în desfăşurarea potolită a vieţii lor, urcarea unei trepte, la fel cu înaintarea meditată, dorită, aşteptată şi prevăzută, într-un grad superior al unei funcţii.

III

Budu nu avusese niciodată secrete față de nevastă-sa. Nici nu i-ar fi trecut prin cap să aibă vreunul. Nu făcea aceasta din lașitate, slăbiciune sau prostie, ci numai din cauza lenii lui interioare, a sărăciei lui sufletești. Viorica știa acest lucru și, conștientă de asemenea de dominația spirituală pe care o exercita asupra lui bărbatu-său, cunoscîndu-l pe Budu pînă în adîncul sufletului, ea nici nu și-ar fi putut închipui că el ar fi în stare să aibă o taină față de dînsa. Se obișnuise atît de mult să-l socotească pe Budu drept un sclav sufletesc al ei, încît nu-și mai păstra față de el prudența ei firească. Budu era pentru dînsa, de multă vreme, o apă moartă în ale cărei adîncuri stagnante nu mai privea, fiind convinsă, prin repetate experiențe, că nu va zări acolo nimic nou și, mai ales, nimic turburător. Convingerea aceasta, Viorica o căpătase cu atît mai mult cu cît ea nu ceruse niciodată lui Budu credință și supunere. Budu singur se declarase credincios și supus, încă de la început. Viorica nu avusese decît să verifice în curs de cîțiva ani trăinicia acestei atîrnări spirituale, la care ea răspundea cu o încredere tot atît de trainică, o încredere ce semăna foarte bine cu

bunăvoința cam disprețuitoare a stăpînului față de sclav. Viorica îl prețuia pe Budu prea puțin ca să poată crede că el ar fi în stare să aibă o viață sufletească proprie. Ea era convinsă că dragostea față de dînsa secase în sufletul lui Budu orice alt sentiment.

Acuma, de exemplu, dacă Budu i-ar fi spus că a visat, el care nu visa niciodată, și că din cauza asta se simte turburat, Viorica desigur că l-ar fi privit cu o mare uimire : nu din pricină că ar fi văzut în asta ceva extraordinar, ci fiindcă o asemenea destăinuire i s-ar fi părut fără sens, așa cum i s-ar fi părut dacă Budu ar fi anunțat-o că s-a spălat pe dinți. Viorica visa des, visuri reci și mediocre de om cu simțuri potolite și dorinți banale. Visa urît și rău numai în epoca examenelor, cînd i se părea că-l vede pe Turel repetent și făcîndu-și seamă singur de rușine și de deznădejde, ceea ce, dealtfel nu s-ar fi întîmplat niciodată, fiindcă Turel privea de obicei cu multă liniște insuccesele lui școlare. Dar tot așa cum, față de Budu, puterea de pătrundere a Vioricăi se lenevise din lipsă de obiect, ca în fața unei probleme perfect dezlegate, față de Turel această purtare era în chip firesc întunecată de dragostea de mamă, care o făcea să vadă în băiatul acesta rece și prefăcut ca și ea o fire delicată și adîncă. Din pricină că își formase o dată pentru totdeauna convingerea că nimic nou nu se poate întîmpla în sufletul lui Budu, ea n-ar fi dat atenție acum nici unui fapt, chiar mult mai grav decît un simplu vis, care ar fi arătat că în sufletul acesta se mai petrecea și altceva decît adorația față de persoana ei ; Viorica ar fi fost în stare să tăgăduiască chiar evidența, pînă într-atîta era de convinsă că pătrunderea ei era fără greș.

Impresia vagă de vinovăție și de rușine pe care i-o lăsase visul urmări pe Budu în baie, unde stătu sub duș mai mult decît de obicei, frecîndu-se apăsat cu mănușa aspră, ca și cum ar fi vrut să se curețe chiar fizicește de amintirea turburătoare. La ceai, singur cu Turel — Viorica stătea în pat pînă mai tîrziu — Budu se simți stingherit. Ochii verzi-cenușii ai băiatului îl priveau pe furiș, niciodată drept în față, cu o expresie de bănuială și de neîncredere. Budu, ascultător față de îndemnurile Vioricăi, încercase, cînd copilul crescuse, să și-l apropie, dorind, din dragoste față de Viorica mai mult decît dintr-o pornire adîncă, să se împrietenească cu el.

Însă la toate încercările lui, stîngace dealtfel, copilul răspunsese cu o răceală aproape duşmănoasă. Budu, atunci, nu mai continuase, jignit de această respingere care nu era rostită făţiş, dar pe care o simţea mereu în purtarea băiatului faţă de el.

Acum, în timp ce îşi sorbea ceaiul, impresia aceasta reveni cu şi mai multă putere. Ca de obicei în fiecare dimineaţă îl întrebă pe băiat ce lecţii are pe astăzi. Turel răspunse scurt, cu supunere ipocrită, indiferent. Altădată, Budu executa acest crîmpei de conversaţie matinală, în chip maşinal, fără să se gîndească. Astăzi însă vorbele lui şi ale băiatului îi părură false, silite, zadarnice. Se opri deodată, goli repede ceaşca de ceai, se ridică de la masă, deschise uşa dormitorului ca să spună la revedere nevesti-si, apoi, după ce îşi puse paltonul, ieşi grăbit, fără să se mai uite la Turel.

O dată ieşit pe uşă, Budu uită de vis, de Turel, chiar şi de Viorica. Viaţa lui zilnică era împărţită în compartimente egale şi complet izolate unele de altele. Budu trecea la ceasuri precise din unul în altul cu regularitate, fără să se abată de la program. Cînd se ducea la serviciu, casa dispărea din amintirea lui cu desăvîrşire, aşa cum acasă, serviciul îi pierea din minte ca şi cum n-ar fi existat. În fundul sufletului său era totuşi o prezenţă statornică : duhul Vioricăi era răspîndit în Budu aşa cum mirosul păcurei se împrăştia şi plutea mereu peste oraşul din Valea Prahovei. La suprafaţă însă, despărţirea dintre serviciu şi casă era totală. Mai ales acum, la Bucureşti, serviciul absorbea pe Budu şi mai mult, fiindcă aici predomina partea administrativă, cu referate, rapoarte, propuneri, proiecte, adrese, dări de seamă, memorii, în sfîrşit, toată paperaseria cu care la rafinărie avusese mai puţin de-a face.

Cu paşii lui mărunţi şi iuţi, Budu ajunse repede în bulevard, mergînd cu ochii în pămînt. O presimţire timpurie de desprimăvărare alungase de cîteva zile frigul, topise zăpada şi acum, în dimineaţa aceasta de februarie, un vînt dulce de apus, sub cerul spălat şi albastru, aducea peste oraş miresme proaspete de pămînt ud. Budu, preocupat de gîndul unui raport pe care trebuia neapărat să-l încheie astăzi, nu luă în seamă această schimbare a vîntului care pentru el, chiar dacă ar fi avut răgaz şi chef s-o observe, n-ar fi fost decît o simplă variaţie atmosferică. Se lăsă deci cu indife-

rență dezmierdat de adierea domoală și își desfăcu doar, mașinal, fularul de lînă devenit deodată prea gros. Apoi, clădirea cenușie și masivă a societății îl înghiți. Reintrat cu satisfacție în automatismul vieții de birou, Budu se cufundă imediat în redactarea raportului complicat, cercetînd dosare, comparînd cifre, chemînd mereu funcționari pentru lămuriri și dictînd dactilografei. La unu, cînd ieși și se îndreptă spre casă, același vînt care la venire îi mîngîiase fața, acuma îi învălui ceafa cu o răsuflare moale și îi șueră blînd pe la urechi. Dar Budu nu-i dădu atenție nici acum. Constată doar că era cald și că trebuia să-și schimbe fularul. Ajunse acasă. Găsi ca de obicei în vestibul papucii, pe care și-i puse imediat, lăsîndu-și pantofii lîngă ușă. Numai după această operație, intră în holul apartamentului unde Turel deja manevra cu multă sîrguință aparatul de radio. Grija de curățenie a Viorică, care o făcea să pună pe servitoare să umble toată ziua cu aspiratorul prin casă în urmărirea prafului, impusese acest ritual : Budu intra în casă ca într-o moscheie, numai după ce se descălța.

Ziua aceasta trecu pentru Budu cum trecuseră atîtea altele pînă atunci. Era o marți, care ar fi putut să fie și o miercuri sau o joi, deoarece pentru el nimic nu deosebea zilele săptămînii între ele. Repetarea acelorași îndeletniciri și ritmul casă-serviciu, asigurau lui Budu o perfectă liniște sufletească și un echilibru moral desăvîrșit. Obișnuit de ani de zile să lase Viorică grija de a gîndi în locul lui, Budu era fericit. La dejun, ca de obicei, conversația fu dusă aproape în întregime de Turel care povesti întîmplări de la școală, cu răutăți și obrăznicii de copil răsfățat, bătîndu-și joc de profesori, imitînd ticurile unuia, vorba peltică a altuia și făcînd haz pe socoteala lor. Budu, de obicei, cînd istorisea băiatul, aștepta la început să vadă care va fi atitudinea Viorică și tăcea, prudent, cu un aer degajat de auditor distrat. Zîmbea numai atunci cînd vedea pe nevastă-sa că face și ea haz de deșteptăciunea odraslei, ceea ce, de altminteri, se întîmpla întotdeauna și se întîmplă și acum. Făcea asta ca să-i producă plăcere ei, fiind nemulțumit în fond de purtarea lui Turel care, dealtfel, la masă nu vorbea niciodată cu el și se adresa întotdeauna ostentativ numai mamă-si. Dar Budu nu mai lua în seamă de mult aceste mici gesturi, obiș-

nuite şi zilnic repetate. Ele făceau parte din viaţa lui de toate zilele care, în întregimea ei, era prea armonioasă ca să poată fi turburată de asemenea nimicuri. Purtarea indiferentă şi ipocrită, uneori chiar aproape duşmănoasă, a lui Turel faţă de dînsul îl supăra fără îndoială, dar Budu nu îndrăznise niciodată să facă nici cea mai mică aluzie Vioricăi, de teamă să n-o jignească. Mai mult chiar : el nu-şi mărturisea nici lui însuşi această supărare, pe care şi-o înăbuşea zicîndu-şi că purtarea lui Turel e efectul zburdălniciei vîrstei. Fireşte, nu izbutea întotdeauna să se înşele în această privinţă. Budu se ferise întotdeauna să-şi rostească lui însuşi constatarea tristă că băiatul nu-l iubeşte. Lenea lui sufletească îl făcea să prefere o stare de îndoială, turbure dar calmă, unei certitudini supărătoare. Dar nici chiar această preferinţă el nu şi-o exprimase vreodată limpede faţă de el însuşi. Ea răsărea în el în chip firesc, ca o măsură instinctivă de apărare pe care o lua spiritul lui iubitor de linişte, lipsit de curiozitate şi amorţit de cei zece ani de dominaţie ai Vioricăi.

Totuşi, astăzi, în chip ciudat, Budu nu mai zîmbi cînd Viorica rîse la o năzbîtie a lui Turel. Tocmai atunci servitoarea, care luase de pe masă farfuriile murdare şi pornise spre uşă, scăpă jos o lingură şi se aplecă s-o ridice. De sub rochia scurtă, picioarele fetii, rotunde şi albe, apărură drept în faţa ochilor lui Budu care simţi o căldură în obraji. Puse aceasta pe seama supei, care fusese foarte fierbinte. Era aceeaşi senzaţie de moliciune care îl cuprinsese şi azi dimineaţă pe stradă, cînd îi suflase în faţă vîntul cel călduţ.

— După-amiază îmi pun fularul cel subţire, spuse Budu.

— Să nu răceşti, nu-i încă primăvară, rosti cu indiferenţă Viorica.

Dreaptă şi maiestuoasă, ea mînca, tăind din friptură bucăţele foarte mici, care păreau şi mai mici cînd pătrundeau în gura ei largă cu dinţi lungi şi canini puternici. Toate gesturile ei erau într-adins mici, de-o delicateţă voită şi contrastau violent cu făptura ei trupească : Viorica mergea mărunt, surîdea subţire, vorbea printre dinţi din vîrful buzelor, privea strîngînd din gene. Dar toate aceste subţirimi, mărunţeli şi fărămiţări aveau cîteodată efecte tocmai potrivnice celor căutate de ea : mersul mărunt părea împiedicat,

vorba subţire era tăioasă, privirea ţîrîită printre gene părea bănuitoare, surîsul fin era răutăcios. În felul acesta, firea ei cea adevărată ieşea la iveală, în contra voinţei sale, mai mult decît dacă ea s-ar fi mulţumit să pară aşa cum era.

După siesta cu jurnalul căzut pe nas de la primele rînduri citite, continuarea redactării raportului la birou înghiţi iarăşi pe tot restul zilei atenţia disciplinată a lui Budu. Îşi luase fularul cel subţire, aşa încît nu mai simţi căldura. Seara cînd se întoarse acasă, după ce săvîrşi ritualul pantofilor, Budu găsi pe Viorica întinsă pe sofa. Ea îi făcu semn cu mîna să umble încet. Budu, alarmat, se uită la dînsa cu ochi mari. Viorica, din fire şi din voinţa ei de subţirime, se arăta foarte simţitoare la orice durere fizică, fie cît de mică, şi exagera pînă la absurd : o înţepătură la deget era o rană gravă, o durere de cap devenea un simptom de meningită, o indigestie un început de cancer, şi asta nu din ipohondrie adevărată, ceea ce ar fi fost scuzabil, ci fiindcă i se părea o atitudine distinsă, un ton de viaţă superioară. Într-o poză de lîncezeală resemnată, Viorica suferea acum de o durere de dinţi şi ţinea în gură ceai de muşeţel. Un capot verde cu flori galbene învăluia făptura ei zdravănă. Făcu semn lui Budu, care încremenise în faţa ei, să plece din odaie. În clipa aceea, Turel intră, trînti uşa şi lepădă cu zgomot geanta pe un scaun. Budu se încruntă la el ca să-l silească să umble mai încet şi îi arătă pantofii plini de noroi proaspăt cu care băiatul călca nepăsător pe covor. Turel, ca întotdeauna, se făcu că nu înţelege şi se repezi la radio. Viorica scuipă cu eleganţă ceaiul din gură într-un lighean de porţelan aşezat lîngă sofa, apoi rosti domol :

— Turel, scoate-ţi pantofii şi pune-ţi papucii, puiule !

Aparatul, învîrtit la maximum, începu să urle. Budu se uită îngrozit la nevastă-sa ; ea îi făcu semn din nou să plece, mai luă o gură de ceai şi, reluîndu-şi poza de nesfîrşită melancolie, începu să asculte cu linişte perfectă hăuliturile unui cîntăreţ de muzică uşoară. Budu, disciplinat, se retrase în birou. La masă, Viorica nu apăru. Servitoarea îi duse în dormitor un ceai de tei cu lapte. Budu se găsi din nou la masă cu Turel şi reîncepu automatic

conversaţia de azi dimineaţă. După-masă, în timp ce căsca zgomotos fiindcă nu era Viorica de faţă, Budu trebui să asculte, la ultimul radiojurnal rezultatele sportive de care Turel nu s-ar fi lipsit în ruptul capului. Abia după ce află că Venus a dispus de Rapid cu 4 la 2, şi F.C. Ploieşti a învins combinata C.F.R. cu 7 la 1 şi că Mica a învins la scor Crişana, Budu intră în dormitor în vîrful degetelor, precauţie zadarnică, fiindcă Viorica dormea adînc ; ea, pe care o enervau pînă şi papucii lui Budu, adormea buştean cum punea capul pe pernă. Principiile ei de subţirime se loveau aici de un veto absolut pe care i-l opunea natura.

În pat, Budu începu, a doua oară în cursul acestei zile să citească în *Universul* articolul de fond, dar nu ajunse nici de data asta dincolo de jumătate. Stinse lumina de pe noptieră şi adormi şi el, într-un somn geamăn cu al Vioricăi, aşa cum adormea în fiecare seară de zece ani încoace.

Nu visă nimic.

IV

În noaptea următoare însă visă din nou.

După o zi la fel cu cea de ieri, se culcase tot așa de liniștit alături de Viorica și se scufundase imediat în somn, ca un bolovan într-o apă neagră. Dar iată că încă o dată, adîncurile pustii ale somnului se luminară, se însuflețiră, căpătară formă și mișcare. Pe un fond de amurg cenușiu, apărură două fuse de lumină palidă care deveniră în clipa următoare două pulpe rotunde, două picioare zvelte de femeie. Pielea lucea în întuneric, mată și dulce ca fildeșul. Nici un trup nu se zărea deasupra lor ; ai fi spus că sînt două picioare de statuie proiectate pe o draperie neagră. Și totuși Budu văzu că picioarele erau vii. Zări vinișoarele albăstrii, zvîcnirea arterelor sub piele, încordarea mușchilor. Deodată picioarele începură să se miște, un pas, încă un pas ; mergeau acum unul lîngă altul, unul înaintea celuilalt, pășind mînate de aceeași voință ; apoi începură să urce, în gol, ca și cum ar fi suit niște trepte. Budu începu să urce și el după ele. Pășea și el acum ca și cum s-ar fi urcat pe o scară, deși sub el, deasupra, înainte, era gol, nimic solid, nimic pe ce să se sprijine. Totuși se simțea extraordinar de ușor și

de sigur. Încetul cu încetul, deasupra picioarelor, restul trupului începu parcă să se desluşească. De la încheietura genunchiului, privirea lui Budu ghicea mai mult decît vedea începutul şoldurilor care se pierdeau în umbră. Ar fi vrut să meargă mai repede, să facă un salt, să se apropie ; dar la fiecare mişcare mai repede picioarele grăbeau pasul în aceeaşi proporţie, aşa încît distanţa între Budu şi ele rămînea mereu aceeaşi, cu o precizie neclintită. Trebuie să zbor, îşi spuse Budu şi imediat zbură cu o uşurinţă delicioasă care îl umplu de bucurie. Dar bucuria lui se prefăcu în mirare dezamăgită cînd văzu că în faţa lui cele două picioare pluteau şi ele la aceeaşi depărtare de dînsul ca şi pînă acum. Lăsă mîinile în jos şi din nou începu să meargă în gol, ca pe nişte lespezi de fum, cu paşi de stafie, în urmărirea picioarelor care săltau în faţa lui. Deodată umbra de deasupra genunchilor se ridică puţin şi privirea lui Budu desluşi şoldurile, pe care acum umbra le acoperea mai sus, tocmai acolo unde aveau să se unească. Un fior trecu prin trupul lui şi îi opri o clipă răsuflarea. Închise ochii... şi cînd îi deschise iar, văzu că se afla într-o sală îngustă şi lungă, în ai cărei pereţi, de o parte şi de alta, erau uşi, o mulţime de uşi, zeci, sute de uşi care se succedau înaintea şi în urma lui, în perspective nesfîrşite. Budu deschidea acum uşile pe rînd, una după alta, una în dreapta, alta în stînga. Căuta ceva, ceva la care ţinea mult, de care nu-şi aducea aminte acuma, dar care trebuia găsit numaidecît din nou... Ce anume ? Budu făcea sforţări cumplite să-şi amintească. Şi în timp ce deschidea mereu uşă după uşă, o teamă grozavă îl chinuia : dacă cumva ceea ce căuta el se afla în urma lui, în dosul nesfîrşitului şir de uşi *care rămăseseră nedeschise* ? Să se întoarcă înapoi ? Atunci însă vor rămîne nedeschise în urma lui uşile care erau acum în faţă. Nu. Mai bine să ajungă la capătul acesta al coridorului şi apoi să se întoarcă spre celălalt capăt. Capăt ? Care capăt ? În faţa lui, sala se întindea la nesfîrşit, pe zeci, pe sute de metri, pe zeci, pe sute de kilometri, pe distanţe nemăsurat de lungi, ca spaţiile interstelare. Cîţi ani, cîte secole, cîte vieţi i-ar trebui ca să parcurgă această cale, să ajungă să deschidă toate uşile, una după alta, una în dreapta, alta în stînga, avînd grijă să nu rămînă nici una nedeschisă, de teamă că tocmai

în dosul acesteia s-ar putea ascunde ceea ce trebuia neapărat să găsească ! Şi deodată fiorul de adineauri îl săgetă din nou, voluptuos şi sfîşietor, dulce cuţit al unui lacom dor. Ştia acum ce căuta cu atîta grabă şi teamă : picioarele pline de taină, al căror trup în sfîrşit avea să-l poată cunoaşte *fiindcă aici era lumină.* Dar cînd le va găsi ? Cînd va ajunge să deschidă toate aceste uşi, miile, milioanele de uşi, cele din faţă şi cele din spate ? Şi Budu începu să alerge şi să împingă în dreapta şi în stînga uşile, una după alta, una după alta, mai repede, tot mai repede, gîfîind de grabă şi de teamă că nu va ajunge la vreme, că n-a apucat în direcţia cea bună, că nu va găsi nimic... Mersul lui căpătă o iuţeală tot mai mare, ca un zbor, ca un vînt, ca un avion, ca un proiectil... Am atins viteza razei de lumină, îşi spuse el... şi pe urmă totul se topi în întuneric şi Budu căzu iarăşi în apa neagră a somnului.

Se trezi, de data asta la ceasul obişnuit, dar ostenit şi înspăimîntat, păstrînd încă în piept gîfîiala din vis. Imaginile visului rămăseseră intacte în memorie, foarte limpezi. Fiindcă nu era obişnuit cu visurile, Budu crezu că era bolnav. Se gîndi, plictisit : un început de gripă. Dar gripa se anunţă de obicei altfel, cu toropeală şi friguri. Budu se simţea însă ciudat de limpede şi de treaz. Oboseala era aproape plăcută. Totuşi, era bolnav, fără îndoială. Ce putea să însemne năvala aceasta de visuri altceva decît boală ? Şi deodată amintirea pulpelor albe îl înfioră din nou, ca astă-noapte în somn, şi o căldură dulce îl cuprinse. Cu o mişcare hotărîtă, sări din pat, grăbindu-se să intre în făgaşul obişnuinţei zilnice, în concretul ocupaţiilor cunoscute şi normale.

Amintirea visului urmări însă pe Budu şi după ce ieşi pe uşă şi se duse la serviciu. Degeaba închise, aşa cum făcea întotdeauna, compartimentul vieţii de acasă şi intră în acela al vieţii de funcţionar. Visul rămase lipit de el şi îl însoţi de-a lungul orelor acelei zile, împletindu-se cu toate gîndurile lui. Budu fu nervos, distrat, trebui să înceapă de două ori redactarea unei adrese, dojeni dactilografa sub cuvînt că nu e atentă, deşi el era, în realitate, de vină fiindcă dictase greşit şi prea repede. În sfîrşit, plecă de la serviciu înainte de ora închiderii, ceea ce nu i se întîmplase încă de cînd se mutase la Bucureşti, şi, fapt şi mai extraordinar, se îndreptă la

vale către Calea Victoriei, în loc s-o ia în sus, spre casă. Avea nevoie să se mişte puţin în aer liber. Amintirea visului, mai exact faptul că visase îl copleşea ca o vină. Asta era : avea un straniu sentiment de vinovăţie şi de ruşine, ca atunci cînd te temi să nu ţi se descopere vreo meteahnă secretă, vreun viciu uricios pe care te sileşti să-l ţii acuns. Budu, care nu avea obiceiul să se analizeze şi nu-şi bătuse niciodată capul să cerceteze ce se petrece în sufletul lui (unde, dealtfel, nu se petrecuse de multă vreme nimic deosebit), era uluit de această stare sufletească, nouă pentru el şi pe care încă nu izbutea s-o definească. Turburarea psihică îl supăra prin răsfrîngerile ei fizice : o oboseală, parcă o apăsare în piept, o uşoară durere de cap, ceea ce îl făcu încă o dată să se întrebe dacă totuşi nu cumva e bolnav, răcit din pricina acestor sîcîitoare variaţii de temperatură care fac cu neputinţă orice prevedere. Chiar şi acum, primăvara aceasta venită la mijlocul lui februarie, care îl făcea să-şi descheie paltonul şi să-şi domolească pasul de frică să nu asude, aducea ceva nefiresc şi ciudat, o răsturnare a rînduielii anotimpurilor care neliniştea şi supăra firea ordonată a lui Budu. Totuşi, în acelaşi timp, el nu se putea opri să respire cu plăcere aerul dulce şi proaspăt. Ajuns în dreptul Cişmigiului, intră şi făcu înconjurul lacului, privind pe pajiştile încă fără iarbă, ghioceii albi, răsăriţi puzderie. Nu mai fusese în Cişmigiu de ani de zile, poate din vremea studenţiei. Budu privea cu curiozitate copacii, lacul, porumbeii, pajiştile, toată grădina asta încă amorţită de iarnă, în care însă se presimţea de pe acum izbucnirea tot mai apropiată a vieţii proaspete şi noi. Budu nici nu-şi dădu seama cît de repede trecea timpul şi abia cînd se uită la ceas văzu că era tîrziu. Ieşi repede, se urcă într-un taxi. Acasă, nu spuse Viorică de plimbarea lui prin Cişmigiu. Era, în cîteva ceasuri, al doilea secret pe care îl avea faţă de ea.

Seara, la masă, Viorica îi spuse :

— Fănică, sîmbătă seara mergem la Assani.

Vestea aceasta, repetată aproape în fiecare săptămînă, făcea întotdeauna plăcere lui Budu. Era, în primul rînd, perspectiva unui bridge distins şi a unui pocher pasionant, la care avea voie să pluseze cît voia, fiind sigur că Viorica n-are să-l observe sau,

chiar dacă are să-l observe, n-are să-i spună cu glas domol dar hotărît, cum făcea în provincie :

— Mai încet, Fănică !

Aici tonul general al societății nu-i îngăduia asemenea manifestări de prudență.

În al doilea rînd, la Assani, de obicei, erau întotdeauna oameni simandicoși și respectabili, cu care Budu era încîntat să poată vorbi sau numai să dea mîna spunînd : am onoarea, excelență, ce mai faceți domnule președinte, vă salut, domnule general....

La culcare, pregătindu-se să-și arunce ochii în ziar, ca de obicei înainte de-a adormi, îi veni în minte iarăși visul. Simți un amestec de teamă și de curiozitate și în același timp o vagă neliniște, aproape plăcută, ca așteptarea unui fapt dorit. „Fleacuri, își spuse el, am ajuns să mă ocup de prostii. Treabă neserioasă. Un accident. Trebuie să fie din pricina alimentației.“ Și încă o dată, spiritul lui așezat respinse asalturile fanteziei.

Totuși, forțele tainice și subtile ale visului nu se dădură învinse. Budu visă și în noaptea asta, de mai multe ori, visuri din care a doua zi nu mai rămaseră decît crîmpeie, umbre de imagini, urme de vis în memorie, supărătoare prin nelămuritul lor contur. În sufletul lui Budu, sentimentul de vinovăție și rușine făcu loc unuia de amărăciune și neliniște. Era acum ca un om în care o boală ascunsă își făcea drum. Pe lîngă toate, Budu nu putea să se destăinuiască nimănui. N-avea cu cine să vorbească de starea lui sufletească. Cu nevastă-sa mai puțin decît cu oricine. Într-o după amiază, în loc să-și facă siesta cu jurnalul pe nas ca de obicei, luă din raft un volum din enciclopedie și începu să caute. Răsfoi, febril, trăgînd cu urechea să nu vină cineva și să-l surprindă, rușinat ca la lectura unei cărți obscene. Ceea ce citi, înfulecînd în fugă frazele, îl mulțumi numai pe jumătate. La articolul *vis* erau două coloane compacte : era vorba acolo, cu citate, referințe și nume de autori, despre natura, nașterea, sensul viselor. Budu citi : *„Deoarece visurile se uită foarte ușor, mai ales acelea din timpul somnului adînc, chestiunea dacă visăm ori de cîte ori dormim nu s-a rezolvat încă pînă azi“*. „Așadar, se gîndi Budu, se poate să fi visat și pînă acum, dar fără să știu. Vra să zică am fost bolnav

toată viaţa şi am aflat de-abia acum. Absurd." Îl turbură mai mult alt pasaj : *„Visul e de multe ori provocat de excitaţiile senzoriale care se exercită în timpul somnului. Acestea pot fi exterioare (senzaţii auditive, tactile, de temperatură etc.) sau senzaţii organice (foame, sete, nevoia de-a urina sau de-a ieşi afară, nevoia sexuală etc.).*"

La citirea ultimelor două vorbe, Budu îşi simţi obrajii aprinşi. Văzu iar picioarele rotunde şi albe. Şi femeia blondă. Totuşi, înşelîndu-se ipocrit pe sine însuşi, într-un elan de respectabilitate, izbuti să alunge imaginile turburătoare şi se năpusti asupra celorlalte cauze pe care le dădea textul. Foame, sete, nevoie de-a urina... „E tot o chestie de alimentaţie", îşi spuse el şi închise cartea. Seara, spre mirarea Vioricăi, Budu, sub cuvînt că suferă de o indigestie, nu mîncă nimic şi bău numai un ceai de tei cu lapte.

Visă toată noaptea.

V

De multă vreme Budu voia să facă parte dintr-un club. Vorba asta de club îl încînta evocînd în mintea lui ceva ales, distins și foarte respectabil, un loc de reculegere elegantă, de izolare aristocratică, în tovărășia unor oameni rafinați. În orășelul industrial, cu o populație de ingineri și de negustori, în care trăise, erau cluburi politice, de obicei situate în două sau trei camere scunde, în care, pe scaune de paie, în jurul meselor verzi, cîțiva inși jucau pocher la doi lei miza și écarté la cinci lei punctul. Budu, care din politică nu pricepea nimic, nu vota niciodată și era indiferent cu totul față de manifestările vieții publice, nu călca în aceste localuri cu aspect și atmosferă de cafenea proastă decît foarte rar, atunci cînd era luat cu sila de cîte un prieten, fiind certat apoi acasă de Viorica din pricina mirosului de tutun de care îi erau îmbîcsite hainele. Aici, la București, era desigur altceva, își spunea el. Aici erau și altfel de cluburi, cluburi adevărate, nu taverne. Totuși, de un an și jumătate de cînd sosise în capitală, Budu nu izbutise încă să pătrundă într-un club. Aceasta era tristețea lui ascunsă, singurul necaz, mărunt dar statornic, care îi strica liniștea vieții. Vina nu

era de fapt decît tot a lui. Prea trăia izolat. Viorica îşi găsise cîteva foste colege de pension, reluase cunoştinţele pe care le avusese înainte de a se înfunda în provincie, ieşea aproape în fiecare după-amiază, colinda prin magazine, dădea o raită pe la Nestor, ajunsese chiar să devină o parteneră onorabilă de bridge, ea care altădată nu trecea mai departe de un maus banal sau de o vulgară panţarolă. El, în schimb, în afară de cîţiva prieteni întîlniţi din cînd în cînd la cafenea sau pe stradă, nu vedea pe nimeni. Iată de ce se gîndea uneori că duce o viaţă prea îngrădită. Avea nevoie să mai respire puţin. E drept că erau şi serile la Assani. Dar cu nici unul dintre oamenii întîlniţi acolo, Budu nu legase o cunoştinţă care să treacă dincolo de politeţea superficială a unui simplu salut, amabil dar rece. Şi din cauza asta nu putuse să împărtăşească nici unuia dintre ei dorinţa lui tainică.

Budu cugeta la toate acestea într-o după-amiază în timp ce stătea întins pe divanul lui în birou. Tocmai dejunase şi se retrăsese aici cu jurnalul, ca de obicei. Dar în loc să citească sau să aţipească, se pomenise vorbindu-şi singur. Gîndurile îl năpădeau, repezi şi turburătoare. De multă vreme Budu nu mai gîndise atîtea lucruri într-un timp atît de scurt. Îi vuia capul. O vagă enervare îl ţinea treaz şi nu-i dădea răgaz să-şi facă siesta. De trei nopţi visa mereu, mai multe visuri pe noapte, şi de tot felul. Întîmplări din viaţa lui trecută, pe care le uitase de mult, pe care nu le luase niciodată în seamă sau pe care abia le observase, înviau, transfigurate, în somnul lui întunecat şi pustiu altădată, dar luminos acuma şi însufleţit de o putere necunoscută. Erau ca nişte crîmpeie din piese văzute odinioară, care acum erau reluate pe scena interioară, cu o interpretare nouă, cu un înţeles nou. Oameni de demult, unii dintre ei abia zăriţi în copilărie, apăreau, se mişcau, vorbeau cu el, ca nişte vechi cunoscuţi de care Budu s-ar fi despărţit abia ieri. Morţii veneau şi ei să stea de vorbă cu el : tatăl lui, mama lui care murise de atîta vreme, o soră mai mică decît el, care murise cînd avea opt ani şi la care Budu nu se gîndea niciodată, apăruse şi ea într-un colţ de vis, dar mare acuma, fată de optsprezece ani. Şi mai erau şi alţi oameni, necunoscuţi, care vorbeau cu Budu ca nişte vechi prieteni, pe care el îi cunoştea în vis de multă vreme,

cu care făcea călătorii prin locuri pe unde nu umblase niciodată. Și picioarele albe apăruseră și ele din nou, de data asta într-un decor luminos, purtînd pe ele trupul și figura neașteptată a dactilografei de la serviciu, căreia Budu nu-i dăduse niciodată multă atenție, păstrînd față de ea rezerva pe care de mult și-o impusese în relațiile lui cu subalternii și privind-o ca pe o mobilă vie, o mașină însuflețită. Abia în vis, Budu își dădu seama că era o blondină durdulie, cu ochi verzui și năsuc șmecher. Budu se pomenise, a doua zi la serviciu, comparînd imaginea reală cu cea din vis : asemănarea era perfectă. Asta îl turburase cumplit : așadar, imagini din viață, neobservate, se strecurau în memorie fără voia lui. Nu mai era stăpîn pe propria lui memorie. Nu era asta o boală ? Budu se gîndi serios să întrebe un medic, dar își dădu repede seama că ar fi fost absurd. Ce să întrebe pe medic ? Ce să-i spună că are ? Doar n-are să-i spună că e bolnav de vis !

Dar ceea ce era și mai ciudat era faptul că el, Budu, în vis era schimbat, se mișca, gîndea, vorbea altfel decît în viață. Era el și totuși nu era. Budu cel din vis rostea niște vorbe și săvîrșea niște fapte la care Budu cel din viața reală nu se gîndise niciodată. Sau poate că se gîndise ? Budu, încă o dată, alungă aceste meditații fără rost. Toate aceste visuri își aveau originea, fără îndoială, în surmenaj. Avea nevoie de o recreație, de o variație, de o schimbare. Și Budu nu se gîndea deloc că schimbarea venise deja, că era pe cale de a se îndeplini în el, se îndeplinea chiar în clipa în care își spunea că are nevoie de dînsa. Nu mai departe decît acum cîteva zile, el nu și-ar fi putut închipui o viață mai mulțumită decît aceea pe care o ducea. Această existență calmă și ordonată pînă în cele mai mărunte gesturi era pentru el, de ani de zile, perfecțiunea însăși. Din momentul însă în care Budu începuse să cugete la această existență, s-o privească și s-o gîndească, nu numai s-o trăiască automatic, ochiul dinăuntru, închis de atîta vreme, adormit de monotonie dulce, se deschisese cercetător și critic. Fără îndoială, totul era încă nelămurit. Dar schimbarea era prezentă. Budu, care altădată s-ar fi îngrozit numai la gîndul că ar putea avea un secret față de Viorica, purta în el de cîteva zile amintirea și neliniștea atîtor visuri, fără să simtă nevoia de a vorbi de ele nevesti-si.

Păstra această taină fără remuşcări şi nici nu se mai gîndea că păstrarea ei era neobişnuită şi că era în sufletul lui un fapt nou, semn al unei transformări.

Cu asemenea activitate interioară (extraordinară pentru el), Budu, în după-amiaza aceea de sîmbătă nu mai adormi aşa de repede ca altădată, ci rămase întins pe divan cu ochii deschişi, cuprins de o dorinţă de singurătate. De obicei, singurătatea nu-i plăcea. Se izola numai cînd voia să doarmă. Acuma, însă, avea nevoie să fie singur ca să se gîndească la el însuşi. Fiind totuşi o minte puţin imaginativă şi spirit practic în fond, lipsit de vreo înclinaţie spre meditaţia abstractă şi cercetarea interioară pe care o numea cu dispreţ filozofare, Budu dădu repede o formă concretă gîndurilor lui şi aţipi cu un sfert de ceas mai tîrziu decît de obicei, în suflet cu imaginea confortabilă a unui club londonez elegant şi aristocratic, văzut cîndva într-un film făcut la Hollywood pentru epatarea burtăverzimii europene. Gîndul că diseară va fi la Assani îi desăvîrşi mulţumirea cu care se scufundă într-un delicios somnuleţ de trei ceasuri, dulce şi lungă siestă de sîmbătă, neturburată de nimeni, fiindcă Viorica nu era acasă iar Turel se dusese la un meci de ping-pong.

★

Assanii locuiau pe aleea Alexandru, într-o vilă clădită în formă de cetăţuie medievală. O masivă uşă de stejar ferecat te întîmpina la intrare, între două turnuri hexagonale, de piatră cenuşie, cu crenele şi cu ferestre înguste şi lungi, prin care te aşteptai parcă să vezi ieşind vîrfuri de săgeţi şi ţevi de sîneţe. Dealtfel, înfăţişarea aceasta ciudată nu distona în cartierul acesta în care nici o casă nu seamănă cu alta şi unde toate stilurile arhitectonice stau alături ca într-o expoziţie de artă decorativă.

Ornamentaţia interioară şi mobilierul corespundeau exteriorului. Totul era lucrat cu un amestec de rusticitate afectată şi de arhaism pitoresc. Şi totul era într-adevăr pitoresc, greoi şi incomod. Pereţii albi, de arhondaric, erau găuriţi de o mulţime de firide şi de cotruţe, în care fantezia doamnei Adelaida Assan pusese, potrivit cu destinaţia fiecărei odăi, ici o lampă, colo un vas de flori, din-

colo o carte într-o învelitoare brodată ca un patrafir, în altă parte un sfeșnic de bronz vechi. Ușile erau strîmte și boltite ; ferestrele arcuite aveau geamurile împărțite în ochiuri pătrate, pe care te mirai că le vezi fără vitralii. În holul-salon de la parter, un cămin de marmoră roșcată, cu un butuc enorm în vatra deschisă, era menit să inspire visări arhaice ; tot același rol îndeplineau și măsuțele joase cu scăunele de tavernă medievală și fotoliile în chip de strane pe lîngă pereți. Legătura cu prezentul o făceau cele două mese verzi de cărți, înconjurate de confortabile fotolii și așezate simetric la cele două capete ale încăperii. În sufrageria vastă, masa de stejar înnegrit avea picioare în formă de X, iar scaunele speteze înalte și sculptate, în formă de liră. Covorul gros și moale ca o blană îndulcea puțin rigiditatea mobilelor incomode, deasupra cărora, din tavan, atîrnau lămpi de fier forjat, cu brațe lungi de caracatițe negre.

Adelaida Assan purta răspunderea acestei orînduieli. Era gustul ei. Bărbatu-său, burghez de treabă și apatic, corect și simplu, socotea acest gust drept o ciudățenie inofensivă, față de care însă își păstra independența de spirit, manifestată între altele și prin felul cum își aranjase biroul, unde mobilierul era alcătuit dintr-o moale și largă sofa, din patru fotolii de piele, adînci și largi și dintr-un mic bufet de coctailuri, cu colecția lui de sticle variate și alese. Spătos și voinic, cu ochi albaștri în fața roșie și congestionată care făcea și mai mare contrastul cu părul cărunt dar des, Mihai Asan era un om tăcut și comod ; nu se însuflețea decît atunci cînd vorbea de curse, de vinuri franceze și țigări de foi ; din acestea, fuma fără întrerupere specimene enorme, groase ca niște morcovi, răspîndind un fum acru și des, spre deznădejdea Adelaidei, care era mulțumită, atunci cînd avea musafiri, să-l vadă trecînd cît mai repede în biroul lui, ceea ce Assan făcea cu multă plăcere, fiindcă de obicei musafirii Adelaidei îl plictiseau cumplit.

Adelaida, mică și îndesată, părînd și mai mică în rochia lungă de seară, cu o față de lună plină din care nasul coroiat răsărea între doi ochi rotunzi de găină, întîmpină pe Viorica și pe Budu ; agitată ca întotdeauna, fîlfîia din mîini și vorbea repede, pe nerăsuflate, ca și cum s-ar fi temut că n-are să aibă destul timp să

spună tot ce are de spus. Sărută pe Viorica înălțîndu-se în vîrful picioarelor. Erau vechi prietene. După ce cîțiva ani nu se mai întîlniseră, acum se regăsiseră, reluînd o prietenie care începuse în copilărie. În timp ce se îmbrățișau cu înfocare ca după o lungă despărțire, deși se văzuseră ultima oară abia ieri după-amiază, Adelaida constată în gînd cu mulțumire că Viorica s-a mai îngrășat — (cum nu observase pînă acum ?) — iar Viorica, șocată ca întotdeauna de gesturile exuberante ale prietenei, observă cu plăcere că Adelaida și-a schimbat din nou coafura, cu pieptănătura în sus ca să pară mai înaltă, neizbutind însă decît să dea o expresie și mai speriată chipului ei de pasăre. Toate acestea fură gîndite într-o clipă cu ascuțimea critică, firească și inofensivă, pe care două femei, oricît ar fi de bune prietene, o capătă automat una în fața celeilalte. Adelaida, după ce dădu drumul unui talaz de vorbe în care se amestecau considerații despre timp, despre un film văzut de curînd, despre un ecou spiritual citit în *Candide*, despre ultima specialitate de la Nestor și un nou model de pălărie, se opri deodată și anunță :

— Astă-seară avem lume nouă. Vine Emil cu nevastă-sa.

Și, în fața figurii întrebătoare a Viorică i :

— Cum, l-ai uitat pe Emil ? *Mais voyons !* Nu se poate ! Frate-meu, Emil. A sosit de la Paris acum două zile.

Viorica, uimită, își aminti. Emil fusese pe vremuri disperarea lui Vasile Racliș, tatăl lui și al Adelaidei. Mai tînăr decît soră-sa cu vreo cîțiva ani, Emil fusese boemul familiei, răzvrătitul acestui neam de vechi boiernași și de burghezi, cu rădăcini trainice în trecut. Dintre toți membrii familiei, numai Adelaida, romanțioasă, îi lua partea. Viorica știa că Emil plecase, cu mulți ani în urmă, în străinătate, de tînăr, după ce, cînd devenise major, lichidase averea ce-i rămăsese de la mamă-sa, moartă mai demult. Viorica nu mai auzise de el nimic. Pe Adelaida n-o mai întrebase și, chiar și acuma se sfia să-i ceară amănunte. Adelaida, dealtfel, fără să aștepte să fie întrebată, i le dădu :

— A venit să vadă dacă poate aranja chestia cu brevetul... Un aparat pentru mișcarea perpetuă la plăcile de patefon... Știi, ca să nu tot învîrți mereu. E ceva se pare că foarte simplu și

foarte practic. A, Emil e extraordinar, *tu sais.* N-a avut noroc pînă acum, *le pauvre !* Altul în locul lui ar fi făcut avere. E prea cinstit şi de asta n-a reuşit. *Il a essayé de tout.* Ce n-a făcut ? *Oh, tu sais, il a eu une existence aventureuse.* A colindat toată Europa. *Vraiment,* dacă s-ar hotărî să scrie, ar scoate lucruri extraordinare, are un talent de observaţie *inouï*... Ai s-o vezi şi pe nevastă-sa... La prima vedere pare cam... exotică, poate. Un cap de creolă... *Charmante d'ailleurs.* Nu-i franceză decît pe jumătate. Mama ei a fost româncă, a murit demult. Mai mult nu prea ştiu. *Émile ne m'a pas donné des détails.* Am impresia că e ceva foarte romantic *là-dedans.* Trebuie să aflu eu, *il faudra que je découvre ça !* Ador misterul. Trebuie să fie cu siguranţă ceva foarte interesant în existenţa ei. *Par exemple,* cred că tatăl ei a fost ceva înalt în societate *et puis* a avut o aventură al cărei fruct a fost Mara-Dor. O cheamă Mara-Dor ! Ce spui de numele ăsta ? Nu-i aşa *qu'il est charmant ? Tellement original ! Enfin,* ai să vezi... A, ştii că îl avem şi pe Excelenţa, spuse deodată Adelaida, întorcîndu-se în sfîrşit şi spre Budu care era năucit de elocvenţa ei şi a cărui faţă speriată căpătă imediat o expresie de beatitudine la auzul acestei veşti, deşi nu ştia despre cine e vorba. Doamna Assan nu-i dădu nici o explicaţie şi el nu întrebă nimic, ca să n-aibă aerul că nu ştie. Păţise aşa de cîteva ori. Adelaida avea obiceiul să facă aluzie la tot felul de lucruri, ca şi cum toată lumea ar fi fost informată şi prevenită ; rostea, de exemplu, nume cu totul necunoscute cu tonul cu care ar fi spus Napoleon sau Bismarck.

O tuse puternică se auzi, ca un nechezat, şi Assan deschise uşa biroului prin care intrară în acelaşi timp cu el un cîine-lup şi un val de fum albastru, care umplu imediat încăperea cu un miros aspru şi înţepător de tutun tare.

— Flip, înapoi ! rosti Assan cu voce adîncă de bas, luă de gît cîinele, care se şi repezise amical cu labele pe umerii lui Budu şi îl scoase din odaie.

— Mihai pe unde trece răspîndeşte numai teroare, spuse cu ton de scuză Adelaida dînd uşor din umeri.

Assan strînse viguros mîna Vioricăi şi a lui Budu, mormăind ceva neînţeles cu multă amabilitate. Apoi, luînd de braţ pe Budu, fără să se sinchisească de cele două femei, îl întrebă :

— Iei un cocteil ? Am descoperit o combinaţie amuzantă : gin, ţuică şi benedictină, bătute cu gălbenuş de ou. Un Eiercocktail picant.

Budu, pe care numai enunţarea acestui amestec îl dezgusta, se grăbi totuşi să-l urmeze ; prefera să asculte în liniştea îmbîcsită de fum a biroului destăinuirile bahice şi hipice ale lui Assan decît să audă ciripeala franco-română a Adelaidei, faţă de care avea totuşi respect, convins cum era că asta e un semn de mare distincţie.

Peste cîteva minute, avertizaţi de un ciocănit uşor în uşă, intrară din nou în salon. Afară de Viorica, mai erau aici acum doi musafiri, care tocmai sosiseră şi stăteau în picioare împrejurul Adelaidei. Budu zări o femeie cu păr bogat, de un blond închis, cu faţa ovală şi ochi cenuşii şi mari sub genele lungi, cu un trup zvelt în rochia de mătase palidă. Lîngă ea gesticula, povestind cu repeziciune ceva în franţuzeşte, un bărbat înalt, brun, cu faţa osoasă şi nas acvilin, cu ochi rotunzi şi ageri, în dosul unor ochelari cu sticle octogonale şi cu ramă groasă de bagá. Budu se înclină în tăcere cînd fu prezentat de Adelaida. Emil Racliş îl privi o clipă, apoi continuă să vorbească. Avea o voce gravă şi melodioasă, insinuantă, un glas de violoncel. Femeia cu ochi cenuşii îl asculta distrată, învîrtind printre degete boabele roşietice ale unui colier de chihlimbar.

Adelaida se întoarse spre Assan.

— Excelenţa a telefonat că vine mai tîrziu şi ne roagă să ne aşezăm la masă. Are şedinţă.

Budu asculta, impresionat. Întrebă, discret :

— E ceva important ?

— Da. O experienţă de materializare, foarte complicată. *Enfin, moi, vous savez,* nu mă prea pricep.

Adelaida, după obiceiul ei, vorbea fără explicaţii, ca despre ceva foarte cunoscut. Budu nu înţelegea nimic dar asculta foarte atent şi da din cap cu gravitate. Îi venea foarte greu să întrebe şi,

fiindcă nu avusese curajul să se informeze de la început, se împotmolea acum într-o situaţie falsă, aprobînd şi silindu-se să pară că ştie despre ce este vorba. Totuşi, de data asta, curiozitatea îi fusese aţîţată prea mult de vorbele Adelaidei. Tocmai deschidea gura să ceară o lămurire cînd uşa se deschise şi un bărbat ca de vreo treizeci şi opt de ani, mai mult mic de stat, cu o mustaţă neagră tăiată scurt deasupra gurii largi, cu ochi negri, vioi şi bărbie ascuţită şi proeminentă, intră repede în odaie. Printre hainele de culoare închisă şi gulerele albe ale celorlalţi, costumul lui vărgat, dar bine croit şi gulerul colorat aduceau un mic aer de dezmăţare elegantă. Totuşi, Adelaida, destul de pedantă altminteri în ce priveşte protocolul vestimentar, nu păru că observă acest lucru. Îl ameninţă numai cu degetul, surîzătoare, şi spuse cu un ton care desminţea conţinutul vorbelor :

— Victore, iar vii în ultimul moment. *Tu es incorrigible, vraiment !*

— E aşa de tîrziu ? Văd că Excelenţa încă n-a sosit.

— Vine mai pe urmă. Are şedinţă.

— A, da... Bună seara Emil ! spuse noul venit văzîndu-l pe Racliş. Ce surpriză ! De cînd eşti în Bucureşti ?

— De cîteva zile, răspunse Racliş şi întorcîndu-se spre femeia de lîngă el spuse :

— Mara, dă-mi voie să-ţi prezint pe Victor Agalidi, vechi prieten şi chiar puţintel rudă, nepotul lui cumnatu-meu. Dealtfel îl cunoşti... adică, adăugă el văzînd că Agalidi face o mişcare de surprindere, vreau să spun că ţi-am vorbit de el de multe ori...

Agalidi se înclină în faţa doamnei Racliş, care dădu uşor din cap, fără să spună nimic. Racliş se întoarse spre Adelaida ca să continuie ceea ce începuse adineauri să-i povestească. Agalidi păru o clipă că ar vrea să spună ceva dar, în faţa privirii indiferente a femeii din faţa lui, se răzgîndi şi, dînd cu ochii de Budu, făcu o o mişcare ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva şi se apropie repede de el :

— A ! Domnule Budu, îmi pare foarte bine că te întîlnesc. Ştii că ceea ce mi-ai spus data trecută — ţi-aduci aminte, cînd vorbeam despre visuri — m-a interesat enorm. Eşti un caz extra-

ordinar: omul care n-a visat niciodată... aproape tot atît de extraordinar ca omul care şi-a pierdut umbra...

Vorbea cu un glas cam scîrţîit şi rostea răspicat cuvintele, pe care parcă le mesteca, strîngînd din buze şi din dinţi după fiecare frază, ceea ce îi încreţea gura şi îi umfla obrajii în timp ce ochii îi jucau. Mişcările acestea ale feţii şi tonul glumeţ pe care îl întrebuinţa dădeau vorbelor lui un aer echivoc, care pe Budu îl punea întotdeauna în încurcătură, fiindcă nu ştia niciodată cînd Agalidi rîde şi cînd e serios.

Budu avu şi acum această impresie de nesiguranţă, şi nesiguranţa spori cînd îşi aminti de discuţia lui cu Agalidi. Oare şi acum ar avea aceleaşi păreri ca şi atunci? se întrebă el.

— Cre-cred că ma-mai sînt şi alţii ca-care nu visează, nu trebuie exagerat, spuse el bîlbîind, cum făcea ori de cîte ori voia să dea o replică imediată şi simţind că se înroşeşte fiindcă Agalidi, cu vorba lui stridentă şi răspicată, atrăsese atenţia tuturora asupra lor.

— Cum? Cum? întrebă repede pe Agalidi Adelaida Assan. *Qu'est-ce que tu racontes?* Omul care n-a visat niciodată? Ce-i asta? Un titlu? *Comme c'est bizarre! D'ailleurs,* îl găsesc foarte amuzant. *Charmant, n'est-ce pas?* spuse ea adresîndu-se lui Emil, care dădu din umeri cu indiferenţă politicoasă.

Doamna Racliş, care se aşezase pe un fotoliu, jucîndu-se mereu cu boabele de chihlimbar, îşi întoarse o clipă ochii spre Budu şi îl privi, cu aerul ei de madonă plictisită, printre genele lungi.

Viorica se uită şi ea la bărbatu-său, uimită fiindcă vedea pe toţi că se ocupă de el şi bănuind că este ori o confuzie, ori o farsă de-a lui Agalidi, pe care ea îl considera drept neserios, dar pe care îl suporta din pricina relaţiilor lui şi a rudeniei cu directorul general. Rosti, neîncrezătoare:

— Stéphane visător! E prima oară cînd aud aşa ceva!

Acasă, Viorica spunea lui Budu Fănică, cum făcuse şi în provincie atîta vreme; în lume însă, de cînd venise la Bucureşti, nu-l numea decît franţuzeşte Stéphane, uneori chiar mîngîindu-l cu cîte un „Stef", prescurtare delaolaltă familiară şi distinsă.

— Domnul Agalidi glumește, spuse Budu. O discuție fără importanță !

— Deloc, deloc, replică îndărătnic Agalidi, dimpotrivă, foarte interesantă...

Apariția feciorului care anunță că masa e servită întrerupse la timp conversația. Pe Budu, altădată, desigur că o scenă cum fusese cea de adineauri l-ar fi supărat prin neseriozitatea ei. Acuma însă fu mult mai puțin supărat decît se aștepta. Bineînțeles, tonul indiscret și glasul ascuțit al lui Agalidi îl loviseră ca un denunț, ca o trădare, ca revelația unui secret. I se păruse la un moment dat că tot ceea ce îl frămînta de cîteva zile, toate gîndurile lui erau deodată date pe față. O senzație de dezbrăcare brutală în fața lumii. Dar se gîndise imediat că era o impresie fără temei. Agalidi nu vorbise decît de un lucru fără însemnătate, ba chiar de ceva cu totul contrar adevărului. Secretul lui era neatins. El rămînea omul care n-a visat niciodată. Un rîs de mulțumire îi înflori în inimă. Ce lucru curios și plăcut, la urma urmei, să ai un secret ! Era bucuros că îl păstrează dar în același timp simțea parcă și o nevoie să vorbească despre ceea ce îl preocupa. Și tocmai această nevoie îl făcea acum să nu fie atît de supărat pe blestematul de Agalidi cu vorba lui în doi peri. Ce lucru ciudat, în orice caz, și viața aceasta a gîndurilor ! Și cît e de vastă față de viața de toate zilele ! Budu se îndeletnicea cu aceste meditații grave în timp ce înțepa cu furculița un fileu de anchois. Iată, el de exemplu, de cîteva zile, cît de mult a gîndit față de ceea ce a vorbit ! Și asta desigur că se întîmpla cu toți oamenii, cu toți aceștia care acum, în jurul lui, înfulecau, mestecau, înghițeau, în tăcerea primelor clipe după așezarea la masă. Secrete aveau cu toții, fără îndoială... Avea și Viorica ? O privi cum sorbea cu demnitate din ceașca de consommé, mușcînd după aceea grațios dintr-un pateu. Ochii ei verzi îl priviră o clipă cu indiferență impunătoare... Budu, mutîndu-și privirile de la ea, dădu de ochii cenușii ai doamnei Racliș. O turburare îl cuprinse cînd o privi. Avu, în fața acestui chip frumos și enigmatic de femeie, aceeași impresie de neliniște și de plăcere totodată pe care, în vis, o avusese cînd cobora în săniuță cu femeia blondă... Ce ciudată apropiere ! Budu, de emoție,

se înecă cu supa și începu să tușească, fapt care stîrni un „Stef !" dojenitor și discret din partea nevesti-si.

Lîngă dînsul, Agalidi privea și el pe doamna Racliș. Cîți ani erau de cînd, într-o seară, tîrziu, o întîlnise întîia oară, la Paris, în dancingul acela din rue Fontaine ? Șapte ani ? Opt ? Ce vîrstă putea să aibă acum ? Era desigur pe atunci foarte tînără, dar oricum, timpul trecuse... Și totuși, între femeia din fața lui și aceea pe care o cunoscuse cu ani mai înainte, nu era aproape nici o deosebire ! Se păstrase în chip uimitor. Abia, poate, pleoapele ușor ofilite, și o ușoară încrețitură la colțurile ochilor mărturiseau, foarte discret, trecerea vremii. Încolo, totul rămăsese la fel : același bust de blondă robustă, dar zveltă, același obraz fraged și neted, abia rumenit de fard, cu cochetăria supremă a femeilor care n-au nevoie de meșteșuguri ca să fie frumoase și aceiași ochi de culoarea amurgului, cenușii, cu sclipiri violete...

Tusea lui Budu și Steful Viorică îi întrerupse șirul gîndurilor. Se uită la vecinul de masă, care se înroșise și de tuse și de emoție. Agalidi își întinse, curtenitor, paharul de vin chihlimbariu și, ciocnind ușor paharul lui Budu, îl îndemnă pe acesta să bea, grijuliu și serviabil, cu un zîmbet mucalit pe sub mustață. Budu, pe care amabilitatea lui Agalidi îl jena pentru că simțea că e ironică, bău paharul pînă la fund. Neobișnuit cu vinul, pe care regimul neutralizant de acasă aproape că îl izgonise de la masa zilnică, se simți deodată înseninat și înveselit. Privi, de data aceasta drept în ochi, pe femeia din fața lui care îi răspunse cu aceeași privire indiferentă, îndepărtată, fugarnică și parcă impersonală... Ce ciudată pereche Racliș cu nevastă-sa ! El, volubil, cu gesturi apropiate de trup, dar vioaie și precise, cu privirea care străbătea, tăioasă, prin lentilele în opt colțuri ale ochelarilor, cu nasul care parcă adulmeca mereu, cu ceva dubios în toată înfățișarea lui. Ea, tăcută, abia scoțînd o vorbă din cînd în cînd... Ceruse, după primul fel, voie să fumeze, atrăgînd o încuviințare ușor dezolată din partea Adelaidei și aprobarea, manifestată printr-un mormăit de simpatie, a lui Assan. Dealtfel, conversația era întreținută aproape numai de Adelaida și de Emil, care își aruncau, de la un capăt la celălalt

al mesii, replicele ca pe nişte mingi. Glasul lui Racliş se auzea, vibrant şi adînc :

— Nişte idioţi... *Ce sont tous de parfaits crétins,* incapabili să priceapă noutatea şi valoarea unei descoperiri. Lucrezi ani de zile ca să afli soluţia cea mai practică şi după aceea primul imbecil venit îţi rîde-n nas şi-ţi spune că e un lucru prea simplu... Mereu povestea cu oul lui Columb, *non, vraiment, c'est désolant* să ai de-a face cu asemenea boi... *et qui sont des canailles* în acelaşi timp...

Budu pricepu că Racliş vorbea de bună seamă despre invenţia cu patefonul. Assan, lîngă Emil, aproba maşinal din cap şi mormăia, tuşind uşor şi curăţindu-şi gîtlejul, ca şi cum s-ar fi pregătit să spună ceva, dar se mulţumea numai să mănînce cu poftă şi să bea zdravăn. Viorica asculta cu politeţe, răspundea din vîrful buzelor şi privea cu coada ochiului pe impasibila doamnă Racliş, învăluită în fumul albastru al ţigării mereu înnoite ; era cucerită totuşi de elocvenţa lui Racliş şi de franţuzeasca lui fără cusur, dar atitudinea nepăsătoare şi pretenţioasă a nevesti-si o irita. Îi părea rău în acelaşi timp că mult anunţata Excelenţă — cu care Adelaida se lăudase încă de-acum cîteva zile — va veni cu întîrziere, dacă va mai veni.

După friptură, vinul roşu, un *saint-émilion* cu asprimi insinuante, dădu lui Budu poftă de vorbă. Se miră că lîngă el, Agalidi, care de obicei nu mai contenea cu glumele şi cu calambururile, astă-seară era atît de potolit.

„Oare vrea să nu fie recunoscută ? se întreba Agalidi. Cînd am salutat-o, mi-a răspuns rece, fără nici o tresărire, semn probabil că doreşte să-şi păstreze secretul. Să mă fi uitat ? După atîţia ani şi după viaţa pe care a dus-o, n-ar fi de mirare. Emil de unde o fi cules-o ? În orice caz, straşnică pereche ! A ajuns pe mîini bune. Totuşi, trebuie să vorbesc cu ea şi să-i arăt că am înţeles... şi să văd în acelaşi timp cum reacţionează... Racliş e prea şnapan ca să nu ştie exact cum stau lucrurile — şi în acelaşi timp destul de şiret ca să se prefacă că nu ştie nimic... Bipedul pozitivist de lîngă mine o soarbe din ochi. Vinul roşu şi ochii cenuşii l-au încălzit..."

Budu, care de cîteva clipe tot voia să intre în vorbă şi nu ştia cum, cînd văzu că Agalidi se uită la el, îşi făcu vînt şi se aruncă într-o frază amabilă, încreţindu-şi într-un zîmbet faţa spînatecă :

— Mă bucur că stăm iar alături, domnule Agalidi. Aşa avem să putem continua discuţia noastră de data trecută. Am văzut că îţi aduci aminte... Ce-am vorbit noi atunci m-a interesat şi pe mine foarte mult, mai ales că de-atunci încoace...

„Halt! Să nu vorbesc prea mult, ce m-a apucat ?" îşi spuse în gînd şi se opri.

Apoi, cu glas tare :

— Straşnic vin, nu-i aşa ? Nu mă pricep, dar cred că e de soi.

— Care va să zică, nici în visuri, nici în vinuri...

— Cum ai spus ? Nici în visuri, nici în vinuri... Foarte bine zis. O vorbă nu se poate mai nimerită... Dar ştii, nu trebuie să iei lucrurile chiar aşa de strict... adică vreau să spun că nimic nu e absolut... Să presupunem, de exemplu, că cineva nu visează niciodată... cum spuneam data trecută... eu sau altul, n-are importanţă... Asta nu înseamnă că acel cineva neagă posibilitatea visului... Eu, de exemplu, sînt de acord că visul există, că, la urma urmei, oricine poate visa... Da, da, de ce nu ? Visul există, fără nici o îndoială. Ştii, se pot întîmpla cîteodată cuiva lucruri foarte curioase. Nu vreau să zic că cineva îşi poate schimba părerea de azi pe mîine, dar în orice caz, şi-o poate revizui, şi-o poate chiar modifica dacă între timp s-au ivit fapte noi care anulează decizia veche...

Agalidi asculta, surprins, limbajul acesta cam ciudat în care fraze birocratice căutau să exprime ceva mai adînc.

— După cum văd, ţi-ai cam schimbat părerile, domnule Budu. Încă puţin şi am să te văd convertit la vis...

— A, nu, nu... n-am vrut să spun asta, se grăbi să replice Budu, speriat că a vorbit prea mult. În fond, chestiunea nu mă interesează deloc... Am vrut numai să spun că admit bucuros că oamenii visează. Asta nu înseamnă că visez şi eu... Constat numai un fenomen exterior, care nu m-atinge cîtuşi de puţin.

Şi începu să curețe, cu falsă indiferenţă, o portocală.

— Victore, spuse cu vocea lui groasă Assan, trebuie să-l introducem şi pe Emil în club. Eu vorbesc mîine cu generalul. Tu

caută-l pe Cernea la Curte ; să ne întîlnim mîine seară. Ca să fii ales, se întoarse el spre Racliș, trebuie recomandarea a cel puțin cinci membri și voturile a cel puțin două treimi din membrii înscriși. Dar n-ai nici o grijă. Îl avem de partea noastră pe general și pe Cernea, care au amîndoi mare influență...

— Și în primul rînd îl avem pe Excelența, unchiule, spuse Agalidi.

— A, da, că bine zici... Griguță... cum de l-am uitat ? Tocmai pe el care e președinte ! Atunci lucrul e ca și sigur, spuse Assan lui Racliș. Nici o grijă.

Budu ciulea urechile. Assan numea pe Excelența, familiar, Griguță iar Agalidi era coleg cu Excelența la club. Dintr-o dată, stima față de vecinul lui de masă crescu. Îl întrebă emoționat :

— Mă rog, dacă nu sînt indiscret, ce club e ăsta ?

— Clubul Primăverii...

— Probabil ceva foarte ales...

— A, e un cerc foarte închis.

— Și Excelența e președinte, după cum am auzit.

— Da. El e chiar principalul fondator al clubului.

Budu, luîndu-și inima în dinți, întrebă, cu un aer cît mai detașat :

— Și... care sînt condițiile ca să fii primit ? Așa, de curiozitate...

— A, e foarte greu de pătruns. Ai auzit : majoritatea de două treimi și cinci nași serioși.

Și Agalidi adăugă, după o pauză în care îl privi pe Budu cu ochi scormonitori :

— Și pe urmă mai sînt de îndeplinit anumite rituri.

— Rituri ? Adică cum ?

— Da, ai de parcurs o serie de trepte.

— Tre... trepte ? Cum asta ?

Budu deschidea ochii mari și nu înțelegea nimic.

— Da, continuă Agalidi, este o perioadă de pregătire, de inițiere...

Budu clipi din ochi și dădu din cap cu înțeles :

— Aha, e ceva secret...

— Da şi nu, răspunse celălalt... Nu-i nimic misterios. Clubul nu e o asociaţie secretă, dar are anumite forme care nu sînt cunoscute decît de membri şi care nu sînt relevate unui străin.

Curiozitatea lui Budu era aţîţată. Dorinţa lui veche se făcu şi mai puternică acum cînd i se oferea un ţel definit. Din vorbele enigmatice ale lui Agalidi (deşi spuse cu obişnuitul ton zeflemist al acestuia) Budu desprindea existenţa acelui cerc distins, boieresc şi greu accesibil, la care se gîndea de mult.

Agalidi, care îl simţise, îl cerceta cu coada ochiului, zîmbind mereu ghiduş pe sub mustaţă. Budu îl întrebă bîlbîindu-se de emoţie :

— Spune-mi, te rog, oare... oare cre-crezi că dacă aş... aş încerca şi eu... ce zici ?

— Ştiu eu ? spuse Agalidi încruntînd uşor din sprîncene. Ar trebui în orice caz oarecare timp. Trebuie să cunoşti întîi pe cîţiva dintre membri, să le cîştigi prietenia... În sfîrşit, să săvîrşeşti perioada de pregătire. Lucrul s-ar putea face.

— Adevărat ? Dar cum să încep ? Eu trăiesc destul de izolat. De la serviciu acasă şi de-acasă la serviciu. Nu cunosc multă lume. Doar aici dacă mai întîlnesc pe cîte cineva.

— Ai avea nevoie de cineva care să te stimuleze puţin. Izolarea nu-i bună, duce la melancolie şi la idei negre.

— Chiar aşa este ! spuse Budu.

Vorbele lui Agalidi trezeau în el amintirea întîmplărilor din ultima vreme, de cînd visurile în fiecare noapte îl osteneau cu existenţa lor absurdă.

— Cunosc prea puţină lume, continuă el. Şi pe urmă, nu-mi place să mă vîr cu de-a sila în sufletul oamenilor.

— Aş, prejudecăţi ! spuse dispreţuitor Agalidi. Nimic mai simplu decît să cunoşti o mulţime de oameni, dacă vrei...

— Da, ştiu, dar sînt oameni şi oameni... Cunoştinţele de duzină nu mă interesează. Aş vrea ceva... aşa ca în clubul dumneavoastră, o societate aleasă... trecută prin ciur, mă înţelegi, încheie el, vesel că a găsit o expresie plină de haz, rîzînd cu înţeles şi închizînd şiret un ochi. Dar nu prea am ocazia, adăugă el după o clipă.

— A, asta e simplu, spuse Agalidi. Poţi să faci cunoştinţă oricînd cu unii dintre membri. Chiar eu te pot prezenta, dacă vrei, la cîţiva dintre dînşii. Şi ai putea cu ocazia asta să începi şi perioada de pregătire.

— Minunat ! rosti Budu încîntat. Care va să zică ai vrea să... Eşti foarte amabil, îţi mulţumesc... Ştii, mă gîndeam eu, dar nu-mi venea să-ţi cer aşa ceva.

— Aş, ce idee, e un serviciu pe care ţi-l fac cu plăcere. A ! iată pe Excelenţa !

VI

Budu întoarse capul şi văzu, în uşa largă, un bărbat ca de vreo cincizeci de ani, de statură mijlocie, cu mîini largi şi braţe lungi, cu gît gros şi faţă pătrată, fălcos, cu buza de jos groasă şi nasul mare. Totul în el era colţuros ca la o statuie cubistă, în linii drepte şi în unghiuri, de la nasul paralelipipedic pînă la degetele cu vîrfuri drepte. Nici o arcuire în trupul lui masiv, strîns în hainele negre. Avea ochi căprui ; unul din ei era holbat în dosul unui monoclu enorm care ridica sprînceana şi dădea feţii un aer mirat şi întrebător.

Sosirea lui stîrni exclamaţii şi toţi, afară de Assan şi de doamna Racliş, făcură o mişcare de ridicare.

— Vă rog, vă rog, nu vă deranjaţi ! spuse Excelenţa cu un glas ciudat de dulce pentru persoana lui masivă.

— Griguţă, spuse Assan, mi se pare că nu cunoşti pe toată lumea. Pe cumnatu-meu Racliş cred că-l ştii, dar nu şi pe cumnată-mea... Doamna Budu, domnul Ştefan Budu, director la societatea noastră.

Budu, emoţionat, se ridică şi făcu o temenea peste masă, în timp ce Viorica înclină uşor capul şi zîmbi distins, cu încîntare

reținută. Excelența se așeză pe scaunul rămas gol între Adelaida și doamna Racliș.

— A fost interesantă ședința, Grigri ? întrebă Adelaida. Ce-a fost de-a ținut așa de mult ? Nu mai speram să te avem astă-seară. Ești o excelență foarte căutată și așteptată, după cum vezi.

— Să mă scuzați că am întîrziat, spuse el, dar nu puteam să întrerup. Tocmai voiam să ridic ședința cînd deodată se anunță Talleyrand. L-am recunoscut imediat după felul lui special de-a bate : două scurte și una lungă. A ! e foarte nervos Talleyrand, nu-i place să aștepte... Ce deosebire între el și Ion Brătianu care e calm, așezat, vorbește încet. Pe Talleyrand doar Bismarck îl întrece ; pe acesta imposibil să-l urmărești cînd dictează. Ce-i mai curios este că, după o ședință de materializare, e foarte rar să se mai prezinte cineva... Nu, mulțumesc, o ceașcă de consommé și un picior de pui și un fruct, asta e tot ce iau... De obicei, după materializări, Coralia este foarte obosită, e și natural : emisiunea ectoplasmei cere o mare cheltuială de energie. De aceea și astăzi, credeam că după sfîrșitul ședinței n-are să se mai întîmple nimic, mai ales că Coriolan anunțase că e foarte ostenită Coralia... Dar n-a fost posibil. Talleyrand a ținut neapărat și a cerut insistent să fie primit... Nu, mulțumesc, numai un picior de pui, niciodată după ședință nu mănînc mai mult : sînt încă prea spiritualizat... Atunci am lăsat-o pe Coralia într-o semitransă, ceea ce e suficient pentru o psihografie obișnuită. Talleyrand este întotdeauna interesant. E un spirit foarte serios, nu ne deranjează niciodată pentru fleacuri, ca Napoleon de exemplu, care vorbește numai despre vremea de afară și se plînge mereu ori de frig, ori de căldură. Talleyrand nu vrea să i se spună decît monseniore ; dacă îi spui altfel, imediat se înfurie și pleacă. E excelent informat și acuma ca și atunci cînd a servit Franța sub șapte regimuri deosebite. E neîntrecut în monițiuni de tot felul. Așa și astăzi, nu mi-a părut rău deloc că l-am primit, chiar cu riscul de-a o istovi complet de biata Coralia. Niște revelații uluitoare care nu ne interesează numai pe noi, ci chiar toată Europa. Talleyrand e ferm convins că Europa va avea o pace continuă de cel puțin un secol. A ținut chiar să precizeze : pacea Europei nu va fi turburată de un nou război decît după

2 martie 2035, ceea ce face exact o sută de ani, zi cu zi, începînd de astăzi. Iar cît despre noi, mi-a spus în chip expres că să n-avem nici o grijă. Sîntem în pragul unei evoluţii fericite de cel puţin cîteva secole, ceea ce înseamnă, spuse Excelenţa cu un surîs fin şi potrivindu-şi monoclul, că nici conflagraţia de la 2035 nu ne va atinge... Mulţumesc, nu mai iau nimic... nici cafea... doar un coniac, mai tîrziu, cu o bucăţică de zahăr... Talleyrand mi-a destăinuit de asemeni cîteva evenimente interne iminente dar, evident, fiind vorba de lucruri prea apropiate de noi, o să mă scuzaţi dacă nu vi le spun. Dealtfel, vor fi publice în curînd, aşa că...

— La prima remaniere ia sigur externele, asta e, şopti Agalidi la urechea lui Budu.

Acesta ascultase uluit povestirea Excelenţei. Îşi încordase atenţia ca să nu scape un cuvînt şi acum simţea că-i vuieşte capul. Nu înţelegea nimic. Se uită la ceilalţi să vadă pe feţele lor o lămurire, un indiciu. Nu ştia ce să creadă. Viorica nu-şi pierduse încă surîsul de încîntare. De ce surîde oare cînd desigur că nici ea n-a înţeles nimic, e absurd, îşi spuse Budu. Doamna Racliş fuma mereu, tăcută şi distrată. Emil, cu aerul lui arogant, se ocupase tot timpul cu curăţitul unui măr. Assan, cu ţigara încă neaprinsă în mînă, aştepta nerăbdător momentul în care Adelaida va da semnalul sculării de la masă.

— Dacă vreţi, putem trece dincolo să luăm cafeaua, spuse în sfîrşit Adelaida.

Toţi se ridicară.

În salon, Budu auzi pe Viorica spunînd :

— Ce interesante lucruri aţi povestit, Excelenţă. N-am asistat niciodată la o şedinţă. Trebuie să fie foarte impresionant. Dar trebuie desigur o pregătire specială...

— Deloc, deloc, spuse Excelenţa şi îşi înfipse şi mai adînc monoclul sub sprînceană. Nu trebuie decît convingere şi credinţă.

„Straşnic, îşi spuse Budu. Care va să zică Viorica a înţeles. De unde ştie ea despre ce e vorba ? Extraordinar !“

Agalidi tocmai voia să se apropie de doamna Racliş care se aşezase, fumînd mereu, pe o sofa. Găsise în sfîrşit prilejul să stea puţin de vorbă cu ea, măcar cîteva clipe, folosindu-se de faptul că

Emil se retrăsese cu Assan în birou. Simţi deodată că îl trage cineva de mînecă. Se întoarse, plictisit. Era Budu.

— Să nu te superi că te întreb ceva, numai un moment. Mă rog, de cine vorbea adineauri Excelenţa ? Talleyrand, Ion Brătianu... Chiar de ei vorbeau sau era numai aşa, o închipuire ?

— Nu, domnule, chiar de ei.

— Cum adică, a stat de vorbă astăzi cu Talleyrand ?

— Cu spiritul lui, n-ai înţeles ?

— Cu spi... şi Coralia cine e ?

— Un medium. O boliviană. Excelenţa a adus-o din La Paz unde a fost ministru al României.

— Aha !

Budu se lăsă pe un fotoliu, luă de pe măsuţă un pahar de apă şi îl bău duşcă pînă la fund. Aşadar, el se simţea ruşinat pentru că visa noaptea şi se ferea să spună asta cuiva — deşi ar fi dorit în fond s-o spună — ca şi cum ar fi fost vorba de un viţiu secret... Şi acuma vedea pe omul acesta, grav şi cumplit de distins cu monoclul lui enorm, care povestea foarte serios cum... a stat de vorbă cu nişte morţi. Ce erau visurile lui pe lîngă convorbirea Excelenţei cu Talleyrand, cu Bismarck, cu Napoleon ! Budu era atît de uluit încît nu se gîndi nici o clipă să rîdă, lucru pe care altădată n-ar fi şovăit să-l facă. Mai multe cauze îl făceau să nu se înveselească, aşa cum s-ar fi cuvenit să facă un om ca el, care nu se lăsa convins decît de rezultatele experienţei şi nu preţuia decît cunoaşterea ce-o dau ştiinţele exacte. Întîi, firea lui timidă şi subalternă, deşi înzestrată cu un solid bun simţ, îl supunea prejudecăţilor, dintre care cea mai puternică era aceea a lumii bune. Pe urmă influenţa Vioricăi continua să se exercite asupra lui. Viorica ascultase cu interes şi seriozitate poveştile cu duhuri ale Excelenţei. Mai hotărîtoare însă decît toate acestea erau negreşit întîmplările care în ultima vreme schimbaseră atît de mult viaţa lui sufletească. Budu, care nu avea obiceiul să se analizeze şi care se mulţumise doar să constate efectele exterioare ale năvalei de visuri şi de gînduri neobişnuite din sufletul lui, nu-şi dădea seama prea lămurit de această transformare din el, datorită căreia, acum, nu mai judeca fapte ca acelea povestite astă-seară atît de sever ca altă dată cînd le-ar fi

numit, simplu, copilării şi ar fi trecut peste ele. Trecu şi acum, e drept, dar ca un om care nu vrea să se amestece în nişte întîmplări care nu-l privesc. Intoleranţa lui ştiinţifică făcuse deja loc unei îngăduinţe modeste. La urma urmei fiecare cu convingerile lui ! Oameni de ştiinţă pozitivă vorbeau despre astfel de lucruri cu seriozitate, scriau chiar cărţi întregi în care analizau asemenea fenomene. Excelenţa rămînea în orice caz tot excelenţă, adică un om cu relaţii, cu influenţă şi cu prestigiu şi un om de care avea nevoie ca să fie admis în Clubul Primăverii. Gîndul acesta îl însenină pe Budu şi îi umplu sufletul de speranţă. Aşadar, va putea face parte dintr-un club. Şi ce club ! Un club din care, pe lîngă directorul lui general, face parte un ministru, un general... şi desigur că mai sînt încă şi alţii tot aşa de simandicoşi. Trebuie să-l roage pe Agalidi să-l recomande la cîţiva membri. Ar trebui să vorbească cu Excelenţa chiar astă-seară... Dar ce să-i spună ? Viorica, se gîndi el, văd că nu-l mai slăbeşte, de un sfert de ceas îl tot ţine de vorbă ; el dă numai din cap şi aprobă. Să nu uit să-i aduc aminte lui Agalidi... unde-i ?

Budu îşi roti ochii prin salon. Văzu pe Agalidi lîngă doamna Racliş ; şedeau amîndoi pe sofa şi vorbeau fără să se privească. Doamna Racliş se uita drept înainte, mişcînd buzele din cînd în cînd. Vorba Vioricăi acoperea orice sunet. Lîngă Viorica venise acum şi Adelaida. Excelenţa între amîndouă, tot potrivindu-şi monoclul, aproba mereu, gustînd din păhăruţul de coniac. Budu privi din nou pe doamna Racliş. Încercase să-şi mute ochii de la ea, dar pe nesimţite privirile lui se întorceau spre dînsa. Cum ea stătea în profil faţă de el, putea acum s-o contemple în voie. O senzaţie de toropeală plăcută îl cuprindea, ca înainte de intrarea în somn, o stare care de obicei nu durează decît în amintire, dar care acum persista, prezentă mereu. Totuşi, la adăpostul acestei toropeli, asemănătoare unei uşoare beţii, mintea lucra cu înfrigurare. Ca şi în viaţa din vis, zeci de imagini, uitate, abia observate odinioară, aproape necunoscute, se urcau din adîncuri şi însufleţeau închipuirea, pînă acum adormită, a lui Budu. Totul se îndeplinea însă pe nesimţite. Vedea deocamdată, cu pasivitate şi mirare, cum în sufletul lui se iscă mişcări noi. Cînd mai simţise ceva la fel ? În

copilărie, desigur, pe vremea cînd mama lui trăia. O nevoie de tandreţă, necunoscută pînă acum, îl cerceta. Foarte ciudat! îşi spuse el. Ce poate să fie? Desigur că femeia aceasta îmi aduce aminte de ceva, de o figură pe care am cunoscut-o mai de mult. Dar în timp ce îşi spunea asta, o voce din adîncul lui îl silea să se îndoiască de asigurarea înşelătoare pe care încerca să şi-o dea singur. Asta e tot din pricina visurilor, se gîndi el. Sînt bolnav, surmenajul, fără îndoială. Aşa începe neurastenia. Absurd. Dar ce femeie, ce femeie! Ce figură splendidă şi ce distincţie, exclamă în gînd Budu, pentru care acest cuvînt din urmă era lauda supremă, un *nec plus ultra* al admiraţiei. Fericirea că a găsit acest cuvînt îi spori senzaţia de toropeală dulce.

Pe sofa, Agalidi spunea:

— Te-am recunoscut imediat. Nu te-ai schimbat deloc. Şi sînt doar cîţiva ani de-atunci, Mara-Dor, îţi mai aduci aminte?

Vorbea privind drept înainte, cu un ton voit indiferent, dezminţit de cuvintele pe care le rostea.

— Ei şi? spuse ea. Ce importanţă are?

— Nici una. Dar voiam numai să-ţi spun că eşti tot atît de frumoasă şi tot atît de... ciudată.

— Fleacuri, rosti ea din nou, cu un ton tăios şi aspru care contrasta cu glasul ei moale şi adînc totodată, ca al unei harfe. Spune-mi mai bine ce-i cu tipul ăsta care toată vremea se uită la mine.

— Cine, Budu? L-ai cucerit. Nu-l cunosc prea bine. Director la societatea lui unchiu-meu. Un tip oarecare, nu prea deştept.

— Şi celălalt, cu poveştile caraghioase?

— Excelenţa? Te interesează? Fost şi viitor ministru.

Ea întoarse uşor capul spre el:

— Ce are? Moşii? Fabrici?

— De toate. Mara, văd că ai păstrat aceeaşi viziune realistă a vieţii.

— Iar începi să vorbeşti fără rost?

— Constat numai că ai rămas la fel, în toate privinţele.

— Pe dracu!

Buzele ei frumoase rostiră acest cuvînt cu drăgălăşenie şi seninătate. Armonia lor nu putea fi turburată de nici o necuviinţă. Grosolănia vorbelor nu putea să strice dulceaţa liniilor feţii.

— Tocmai ce spuneam, reluă Agalidi. Nu te-ai schimbat de fel, nici la vorbă. Uite-l pe Emil. Vrei să mă ridic ?

— Nu fi ridicol. Doar sînteţi cunoştinţe vechi. Şi eu i-am vorbit de tine încă de mult.

— Cum ? spuse uimit Agalidi. Emil ştie ?

— Ce să ştie ? De tine ? Mare lucru...

— De mine şi... mai ales de alţii...

— Emil e un om deştept care pricepe multe.

— Şi care se pricepe să închidă şi ochii ?

— Ce nevoie are să-i închidă ? Nu ne ascundem unul de altul.

— Aşadar, cum s-ar spune, o societate în nume colectiv.

— Lasă expresiile idioate ! Emil, continuă ea cu voce mai tare, mă plictisesc teribil, *mon petit* ! Nu jucăm ceva ?

— Propun un pocher, spuse Racliş, apropiindu-se de ei. Ce zici, Victore ? Ne mai trebuie al patrulea.

„Ce distincţie ! continua să-şi spună, în colţul lui, cu beatitudine, Budu. Ca o regină !"

Agalidi se îndreptă spre el.

— Facem un pocher, domnule Budu ?

— Cu plăcere.

Racliş deja bătea cărţile, fixa locurile. Budu se aşeză în faţa Marei. Apropierea de ea îl turbura şi mai mult. Timiditatea lui sporea din cauza unui sentiment nou care, încă ignorat de el însuşi, îl năpădea pe furiş.

Excelenţa izbutise, în sfîrşit, să scape de vorbăria celor două prietene. Toată seara, fusese nevoit să răspundă întrebărilor măgulitoare şi plicticoase pe care Viorica, mai ales, i le punea bucuroasă că stătea de vorbă cu un om atît de interesant şi care pe lîngă toate era şi o excelenţă veritabilă. Nu se lăsase pînă cînd nu-i smulsese făgăduiala că o va invita la o şedinţă. În sfîrşit, cu mişcări de retragere bine conduse, el se îndreptă către masa de pocher, prefăcîndu-se foarte interesat de mersul jocului, arătînd o atenţie de chibiţ dar voind în realitate să fie mai aproape de această doamnă Racliş,

la care trăsese cu ochiul toată seara. Privirile lui pricepute avuseseră timp, încă de la masă, să înregistreze grația enigmatică a acestei femei, de la ochii cu nuanțe de catifea, de fum și de amurg, trecînd peste bustul delaolaltă delicat și ferm, de-a lungul coapselor, pînă la piciorul cu genunchi rotund și pulpă plină, pe care la masă putuse să-l simtă cu piciorul lui. Observase că la atingerea lui ușor insistentă, ea nu făcuse nici o mișcare de retragere, dar nici nu-i răspunsese printr-o presiune identică. Văzuse apoi, cu oarecare ciudă, că istorisirea lui nu impresionase prea mult pe vecina lui de masă care, tăcută și distrată, abia îl privise o dată sau de două ori, cu indiferență. În schimb, povestirea lui stîrnise flăcări în marmoreana doamnă Budu, cu nurii ei tomnateci, flăcări de altminteri reci și sterpe, pe care Excelența, cu gustul lui, nu le-ar fi prețuit prea mult nici pe vremea cînd Viorica era mai tînără. În orice caz, acum, se simțea necăjit din cauza acestui succes fără căldură. Confidențele lui Talleyrand și prezicerile cuprinse în ele îi aduceau, ce-i drept, o compensație, care însă nu acoperea în întregime răceala pe care doamna Racliș o arătase față de revelațiile lui spiritiste, de obicei irezistibile. Privind-o acum stăruitor (stătea cam în fața ei, în picioare, la colțul mesei, între Budu și Racliș), impresia de la început căpătă tot mai multă adîncime. Nu, nu fusese o impresie fugară sau falsă. Femeia aceasta avea în înfățișarea ei o mare putere de ademenire, o vrajă delaolaltă senzuală și mistică, un amestec de langoare meridională și de seninătate nordică, de pîndă și de nepăsare. S-ar putea, își spuse el, ca în dosul acestui înveliș frumos să nu se ascundă decît platitudine, dar asta n-are nici o importanță ; aparența este delicioasă.

Excelența, la cincizeci și doi de ani, și după o viață cu experiențe erotice întinse și variate, era acum ajuns aproape de momentul cînd bărbatul cu vocație amoroasă începe să se prefacă pe nesimțite din actor în spectator pasionat, gustînd dragostea nu numai în înfăptuire, ci și în închipuire, momentul cînd e copt de-a binelea pentru ultima mare pasiune, care adeseori dealtfel, apare sub forma unui simplu și banal capriciu, a unei aventuri plăcute, la fel cu atîtea altele din trecut, dar din care izbucnește deodată focul puternic și final. În acest timp, de destindere a pasiunii erotice, apă-

ruse la Excelența și credința în existența spiritelor. Era desigur în bună parte un rezultat al acestei destinderi, o urmare a uzării fizice și o înlocuire parțială a aventurii galante cu scop precis și mulțumiri concrete prin aventura spiritistă. Intrarea mediumului în transă, așteptarea în întuneric a materializării unui spirit, destăinuirile pe care i le făceau duhurile îi dădeau un fior de voluptate fizică și el ieșea dintr-o ședință spiritistă mulțumit și ostenit ca după o noapte de dragoste. Mai mult decît atîta, chiar dragostea, exercițiul erotic era legat la el de idei și de reprezentări spiritiste. Privind-o pe Mara-Dor, își spunea: „Aș vrea să-i fac cîteva pase. Are cu siguranță aptitudini mediumnice. Mediumnitatea ei trebuie numai trezită și dirijată." Interesul față de ea lua tot mai mult înfățișarea unei curiozități de spiritist pe cale să descopere un medium nou. Excelența, pe care mediocrul succes din timpul mesei îl supărase fără să-l descurajeze, dădea atracției pe care doamna Racliș începuse s-o exercite asupra lui o explicație spirituală, fără să-și dea seama că se înșela pe el însuși în ce privește adevărata natură a acestei atracții.

În vremea asta, Mara-Dor părea adîncită în joc și era într-adevăr foarte atentă să primească de la Racliș și să-i trimită cu ajutorul piciorului, pe sub masă, diferite semne subtile, al căror efect asupra jocului nu era deloc de azvîrlit fiindcă Budu, după cîteva poturi consistente luate la început, pierdea acum necontenit, mai ales cînd se nimerea să aibă întîlnire cu Emil, care avea întotdeauna carte superioară. Un ghinion într-adevăr rar, declarase Racliș, în timp ce întorcea pe masă a cincea chintă regală în nu mai mult de jumătate de ceas. Agalidi pasa, prudent și resemnat. Doamna Racliș, după ce mergea la începutul jocului, mai pe urmă se retrăgea, speriată, zicea ea, de plusările prea mari și își aprindea o țigară, uitîndu-se amical în cărțile lui Budu, aplecîndu-se spre el și atingîndu-i cotul cu vîrful sînilor. Budu, încîntat, îi cerea sfatul, amețit de apropierea ei, juca înainte, sfîrșea prin a se găsi din nou singur în joc în fața norocosului Emil și plătea fără încetare.

— Mihai, spuse lui Assan Adelaida, ai vorbit cu Grigri despre candidatura lui Emil la clubul vostru ?

— A, da, își aduse aminte Assan și se apropie de masa de joc.

— Griguță, spuse el, știi că avem un candidat de susținut la club.

— Ah, *mon vieux,* făcu Excelența, te rog mai lasă-mă. N-am vreme, crede-mă. Îmi pare rău că am primit președinția... Ședințele îmi iau tot timpul liber.

— De data asta, te rog să-mi faci un serviciu. Vrem să-l propunem pe Emil.

— Da... atunci, desigur, cu cea mai mare plăcere. Dar cum se face că nu ești în club, domnule Racliș ?

— Am lipsit mult timp din țară, Excelență, răspunse Emil răsucindu-se pe scaun și lăsînd o clipă cărțile.

— Tocmai din cauza asta Emil are nevoie acum să-și reia toate relațiile, spuse Mara-Dor, cu o privire lungă către Excelența. *Nous nous sentons, au commencement, un peu isolés.* Eu mă acomodez mai ușor cu izolarea, dar Emil are nevoie să cunoască lume, pentru invenția lui.

„Ce delicios accent parizian cînd vorbește românește, își spuse în gînd Agalidi. Și cine știe dacă nu s-a născut pe malurile Dîmboviței sau la Giurgiu ! Pe vremuri s-a jurat că e născută la Constantinopol. Care i-o fi acum orașul natal ?"

— Da, da, spuse Excelența cu ochii în ochii doamnei Racliș. Lucrul e foarte simplu. Avem sigur majoritatea. E o chestie de zile.

Și aproape în același timp, în gînd :

„Neapărat trebuie s-o încerc cu cîteva pase. Cred că e sensibilă la fluidul magnetic."

Apoi tare :

— Trebuie să fim cinci, Mihai. Tocmai bine. Tu, eu, Agalidi, generalul (sînt sigur de el ca și de mine)...

Și dînd cu ochii de Budu care, nemișcat, cu cărțile în mînă, asculta invidiind pe Racliș :

— Te luăm și pe dumneata, domnu... domnu...

— Budu, suflă Assan.

— Sînt foarte o-onorat, Excelență, spuse Budu, dar eu nu fa-fac parte din club.

— A ! cum aşa ? Păcat, de ce să nu faci parte ?

— Ar fi cea mai mare bu-bucurie pentru mine, Excelenţă !

— Dar sigur, de ce nu, de ce nu ? repetă distrat Excelenţa, uitîndu-se mereu în ochii Marei pe care ea şi-i apleca în sfîrşit, privindu-şi fulul de rigi din mînă, semn că lui Emil, care împărţise cărţile, i-a venit chinta regală de valet.

„Are cu siguranţă calităţi de medium, se gîndi Excelenţa. Contactul magnetic s-a produs. L-am simţit."

Şi mulţumit de succesul spiritual care îl făcu să uite eşecul ceva mai concret de la început, el zîmbi lui Budu care, tîrît de careul de aşi din mînă, îmbătat de atingerea Marei şi măgulit de atenţia binevoitoare a ministrului plăti lui Racliş a şasea chintă regală.

Viorica, după ce încercă zadarnic să capete din nou atenţia Excelenţei, văzînd că la toate avansurile ei distinse nu primeşte decît politicoase fraze distrate, dădu semnalul plecării şi smulse pe Budu din mrejele pocherului şi ale doamnei Racliş. Budu se supuse, bucuros că scapă de norocul cumplit al lui Emil şi parcă cu părere de rău, totuşi. Înainte de-a ieşi, rugă încă o dată pe Agalidi să-i mijlocească cunoştinţa cu cîţiva membri ai clubului, lucru pe care acesta i-l făgădui din nou.

Assan propuse un ultim cocteil în birou, dar toţi refuzară sub cuvînt că e tîrziu şi se ridicară pe rînd să plece. Dîndu-i mîna, pe care el i-o ţinu o clipă într-a lui, Mara-Dor spuse ministrului :

— La revedere, Excelenţă, *et mille fois merci* pentru Emil.

El, potrivindu-şi monoclul, o privi drept în ochi :

— O, e un serviciu fără importanţă.

Apoi, brusc :

— N-aţi vrea să asistaţi la o şedinţă, doamnă ? Ceva îmi spune, sînt chiar sigur... că aveţi calităţi mediumnice de primul rang. O simplă încercare. Sînt sigur că veţi avea revelaţii extraordinare.

Ea îl asculta fără să înţeleagă prea bine. Spuse maşinal şi politicos :

— Da, desigur, cred că m-ar interesa foarte mult.

— Nu-i aşa ? Nu se putea altfel. Fluidul magnetic nu minte. Aşadar, contez pe dumneavoastră la prima şedinţă cu materializări. Vreau să asistaţi chiar de la început la ceva esenţial. Deocamdată, domnule Racliş, se întoarse el spre Emil, noi ne întîlnim mîine la mine, să stăm de vorbă în privinţa alegerii. Între cinci şi şase. Dealtfel, lucrul e ca şi făcut. O simplă formalitate. La revedere, la revedere !

După ce Excelenţa ieşi, Adelaida luă deoparte pe Racliş, înainte ca acesta să plece :

— Emil, ai nevoie de ceva ?

— Deocamdată nu, *merci,* Adèle, răspunse Racliş pipăindu-şi în buzunarul de la piept portofelul în care se odihneau cele cîteva mii de lei cîştigate în chip atît de norocos de la Budu.

Şi dînd bună-seara soră-si, lui Agalidi şi lui Assan, ieşi şi el împreună cu Mara.

— E plin de talente Emil, rosti cu gravitate Agalidi cînd văzu că au plecat toţi.

— Nu-i aşa ? spuse Adelaida. N-are noroc, *le pauvre. C'est vraiment désolant.*

— Norocul ţi-l faci singur, spuse cu înţeles Agalidi, mai mult pentru el, în timp ce îşi punea pardesiul. La revedere, *tante* Adèle, la revedere, unchiule !

★

Viorica şi Budu se întoarseră acasă, încîntaţi amîndoi deopotrivă, dar fiecare din alte motive şi în alt chip. Destăinuirile Excelenţei deschiseseră în faţa Viorică perspective de înaltă şi distinsă spiritualitate. Să asiste la o şedinţă i se păru acum suprema satisfacţie. Excelenţa îi făgăduise că o va invita. Va trebui să-i mai aducă aminte, prin Adelaida. Chiar mîine va căuta prin librării cărţi despre spiritism. O, să poţi sta de vorbă cu Carmen Sylva, cu Cleopatra, cu Caterina a doua, cu împărăteasa Eugenia, cu Maria Antoaneta ! ce plăcere, ce plăcere aleasă ! Ceva care iese cu totul din comun ! Să poţi spune prietenelor la Nestor : *„Ma chère,* am avut aseară o şedinţă epatantă, am avut-o pe marchiza de Pompa-

dour ; cîte lucruri nu mi-a spus !" Se poate închipui o satisfacție mai mare ?

Budu simțea și el o mulțumire mai puțin precisă, confuză dar adîncă. Stătuse de vorbă cu oameni aleși, jucase pocher cu o femeie care părea o prințesă misterioasă și căpătase promisiunea că va fi introdus într-un club foarte select, unde sînt numai directori, miniștri, generali, consilieri de tot felul. Toate acestea la un loc îi dădeau o vioiciune și o ațîțare pe care n-o mai simțise demult.

Preocupați fiecare de propria lor mulțumire, cei doi soți nu vorbiră prea mult în seara aceea. Stinseră lumina ca de obicei, după ce se culcară în paturile lor. Budu renunță să mai încerce să citească ziarul. În întuneric, nu putut însă să adoarmă îndată. Vinul, cafeaua, coniacul precum și întîmplările acestei seri stîrneau în el o dorință care, din cauza regimului sobru impus de nevastă-sa, îi venise în ultima vreme tot mai rar. Imagini erotice, de mult uitate, îi treceau prin minte. Poate că se amesteca printre ele și atingerea de cotul lui a unui sîn elastic și rotund. Budu scoase un picior de sub plapumă și îl întinse lateral în patul, lipit de al lui, al Viorică̆i. Se dădu în același timp mai aproape cu tot trupul, apoi, cu vîrful piciorului, pătrunse ușor sub plapuma Viorică̆i pînă cînd întîlni rezistența unei pulpe vînjoase. Întinse totodată și mîna, cuprinzînd pieptul. Nemișcarea nevesti-si îl încurajă. Dădu într-o parte plapuma lui și strecurîndu-se sub plapuma de alături, își lipi trupul de trupul de lîngă el.

Viorica era cuprinsă, ca de obicei în asemenea ocazii, de un dezgust care o îngheța. Deși foarte rare, îmbrățișările lui Budu o înspăimîntau întotdeauna și ea le suporta ca pe o criză de febră sau ca pe o corvoadă inevitabilă. Astă-seară însă nu izbuti nici măcar atîta. Răceala ei era sporită de pasiunea intelectuală, rece, pe care istorisirea Excelenței i-o inspirase. Gesturile lui Budu, tot mai grăbite, tot mai precise, o jigneau ca o insultă. Brusc, ea se întoarse cu spatele, izbind cu dosul ei masiv pe bărbatul de lîngă ea. Spuse sacadat, scrîșnit :

— Nu, nu, nu se poate acum... Lasă altădată... altădată...

Umilit și rușinat, înghețat de scîrba pe care o simțea sub vorbele Viorică̆i, Budu se întoarse în patul lui. De ce nu voia ?

se întrebă el. Erau acum aproape două luni de cînd nu mai... Şi de obicei tot după astfel de sindrofii se întîmpla să... De ce n-a vrut ? Budu era jignit. Obrajii îi ardeau ca şi cum ar fi fost pălmuiţi. Şi pentru prima oară el compară situaţia de acum cu situaţia de altădată, din primele timpuri de după căsătorie. Ce deosebire ! Parcă fusese altă femeie ! Şi totuşi era aceeaşi. Dar care din cele două înfăţişări ale ei era cea adevărată ?

Cu această întrebare tristă, nouă în mintea lui, Budu adormi. Visuri în care pulpe, sîni, şolduri şi sexe femeieşti se amestecau într-o grotescă neorînduială, îl turburară. Pe urmă, totul păru că se potoleşte. O figură de femeie, subţire şi albă, îl chema din depărtare. Budu începu să alerge spre ea, cuprins de o mare dorinţă şi de o mare aşteptare. Într-un avînt imens o ajunse, o luă în braţe şi închise ochii de voluptate, dar cînd îi deschise, se pomeni îmbrăţişînd cu foc pe Agalidi, care îl ameninţa glumind cu degetul şi îi spunea sentenţios, cu un zîmbet mucalit pe sub mustaţă :

— Nici în visuri, nici în vinuri, domnule Budu !

VII

Peste cîteva zile, într-o după amiază pe la şase, Budu suna la o uşă de la etajul al optulea al unei clădiri noi din bulevardul Brătianu, abia terminată şi în care plutea încă un miros rece de var şi de ciment. O servitoare tînără, cu talie fină, picioare zvelte şi rochie foarte scurtă, îi dădu drumul înăuntru. Agalidi îl întîmpină în vestibul şi, după ce îi strînse mîna, îi spuse :

— Ai sosit tocmai bine. Generalul a venit adineauri. Caută să-i cîştigi prietenia, adăugă el mai încet. Are foarte mare trecere la club. Dacă îl ai pe el de partea dumitale, îi ai pe toţi. Dealfel, am şi vorbit cu el de dumneata.

— Mulţumesc, spuse recunoscător Budu. Eşti foarte drăguţ.

Intrară într-o cameră vastă şi luminoasă, căreia amestecul de mobile îi dădea o înfăţişare ciudată. Un dulap de lemn negru şi un jilţ străvechi cu spetează înaltă se învecinau cu fotolii de oţel, strălucitoare ; pe un perete, portretul unei cucoane cu zulufi şi crinolină privea visător spre un tablou, atîrnat pe peretele din faţă, înfăţişînd o femeie goală culcată pe un divan, cu picioarele desfăcute, cu mîinile încrucişate pe pîntecele sub care un smoc de

păr creț și roșcat strălucea lubric. Prin ușa din dreapta, deschisă, se zărea o încăpere dominată de trei mari dulapuri pline de cărți ; la mijloc era așezată o masă lungă, de lemn gălbui, cu un simplu scaun în dosul ei. Budu fu surprins fiindcă nu și-ar fi închipuit că Agalidi ar putea să aibă atîtea cărți. Cînd oare are timp să le citească ? se întrebă el. Nu și-l imagina pe Agalidi decît vorbind cu mai mulți oameni deodată, în zgomotul și fumul cafenelii sau la masă, printre cucoane, spunînd glume, făcînd paradoxe și discutînd cu ironie, așa cum îl cunoscuse pînă acum. În jilț Budu zări un bărbat cu față lunguiață, care părea și mai lungă din pricina unei bărbi mari și albe. Nasul mare se încovoia între doi ochi albaștri și încețoșați, de rumegător apatic, dar nu lipsiți de strălucire șireată.

— Coane Petrache, spuse Agalidi, dă-mi voie să-ți prezint pe prietenul meu Budu, știi mata, cel care vrea să intre în club.

Generalul Petrache Babic își ridică pe jumătate din fotoliu trupul lung și deșirat.

— Da, da, îmi pare bine, spuse el cu voce adîncă, urmărind în același timp cu ochii servitoarea care așeza pe o măsuță o sticlă și cîteva pahare.

Apoi, făcînd cu ochiul lui Agalidi, după ce fata ieși din odaie :

— N-ai gust rău, mititelule ! Chișiță subțire, crupă bombată. Rasă bună ! Ai știut s-o alegi.

— N-am ales-o, spuse Agalidi. Pură întîmplare. A venit după anunțul din ziar.

— Bine, bine, am înțeles. Dar cînd e vorba de femei și de cai, să mă asculți pe mine că mă pricep.

— Adică, la pat și în grajd, cum s-ar zice.

— Nu rîde, mititelule, e așa cum spun eu : femeia și calul sînt dobitoace înrudite. Asta e ! Cum ? Ce, poate nu crezi ? Ascultă-mă pe mine. Mă rog, un cal ca să-l menții în formă, trebuie să-l încaleci des și să-l bați din cînd în cînd, așa ușurel, cu șfichiul cravașei. Același lucru e și cu femeia, altfel devine nervoasă și dă din picioare. Cum ? Aud ? Ce, n-am dreptate ? se întoarse el deodată către Budu, privindu-l pe acesta drept în ochi.

— Da, evident, răspunse Budu, buimăcit de această conversație, de tonul hotărît și de barba impunătoare a celui care îl întreba.

— Apoi vezi ! rosti generalul, mulțumit și zîmbind prietenos lui Budu. Așa e cum spun eu ! Amor, cîntare, poezie, toate astea sînt fleacuri. Încălecatul și cravașa ! Numai asta are valoare.

Vorbea sentențios, ridicînd un deget în aer, și holbînd ochii lui albaștri și rotunzi, ușor înlăcrimați. Budu îl asculta, cam nedumerit, trăgînd cu coada ochiului la Agalidi care, foarte liniștit, turna vermut în pahare.

— Sec sau cu apă ? întrebă Agalidi pe general.

— Sec, mititelule, răspunse acesta. Și dumneata la fel, domnule Burdă, nu ?

Budu, deși nu avea nici o preferință, se grăbi totuși să răspundă că da, de teamă să nu supere pe general dacă va fi de altă părere.

— Apoi vezi, așa e, afirmă hotărît generalul. Vermutul cu sifon n-are nici un haz.

Și sorbi încetișor din pahar, cu multă mulțumire. Culese apoi dintr-o cutie de pe măsuță o țigară, o aprinse și, uitîndu-se la Budu, spuse :

— Bun. Mai luăm unul ?

Budu, care de-abia își muiase buzele, se grăbi să dea dușcă paharul și răspunse, supus :

— Da... sigur, domnule general.

— Spune-mi coane Petrache.

De data asta, dîndu-se mai aproape de masă, generalul umplu singur paharele cu vîrf. Sorbi iarăși domol, trase un fum de țigară, tuși de cîteva ori într-o dungă ca și cum ar fi vrut să-și dreagă glasul, își suflă nasul cu vuiet, mai sorbi o dată pînă la fund, lăsă țigara la jumătate ca să aprindă alta, tuși încă o dată, pufnind și împroșcînd suluri de fum pe nări, se răsturnă pe spate, cu un picior întins și cu celălalt încălecat pe brațul fotoliului și începu să tacă, privind cu ochii lui albaștri peretele din fața lui, cu o expresie de desăvîrșită indiferență.

Agalidi luă de braţ pe Budu, îl duse cîţiva paşi pînă în pragul bibliotecii şi îi şopti :

— Foarte bine. Să ştii că i-ai făcut o impresie excelentă.

— Oare ? Crezi ? spuse cu îndoială Budu. Văd că nici numele nu mi-l ţine minte.

— N-are nici o importanţă. Important e să nu-l contrazici cînd e vorba de băutură, de cai şi de femei. I-a plăcut că ai băut sec.

Se întoarseră lîngă măsuţă. Budu se minuna în gînd cît de puţin trebuie cîteodată ca să devii simpatic sau antipatic cuiva. Generalul, fără să mai dea vreo atenţie celor doi, îşi umplea acum din nou paharul. Scena de adineauri se repetă aidoma, cu sorbituri, tusă, pufnituri şi finală beatitudine.

Se auzi soneria, servitoarea veni şi deschise uşa. Intră un om între două vîrste, dolofan şi durduliu, cu o faţă rotundă şi rasă, cu o mică guşă de grăsime sub bărbie, cu pielea feţii gălbuie ca a oamenilor ce-şi petrec vremea în spaţii închise. Avea mişcări vioaie şi vîntura mereu din mîini cînd vorbea.

— Mi-era teamă că nu mai vii, domnule Cernea, îl întîmpină Agalidi. Dă-mi voie să-ţi recomand pe prietenul meu Ştefan Budu... domnul consilier Cernea...

— Mă bucur foarte mult, spuse Budu înclinîndu-se şi strîngînd mîna pe care noul venit i-o întinse repezit, ca şi cum ar fi vrut să-i dea un pumn în pîntece.

— Un nou candidat la club, pe care te rog să-l susţii, continuă Agalidi.

— Mă rog, mă rog, cu plăcere, răspunse cu glas subţire Cernea. Ai văzut, Racliş a fost primit. Griguţă s-a dat peste cap ca să-l aleagă. Niciodată nu l-am văzut aşa ! O propagandă nemaipomenită ! Aud că Racliş ar fi avînd o invenţie formidabilă, nu ştiu ce anume. Griguţă e entuziasmat. Numai de Racliş vorbeşte.

— Cred că are motive serioase, spuse Agalidi.

— Adică cum ? Ce motive ? întrebă mirat Cernea.

— Nu ştiu, dar cred că trebuie să fie ceva, vorbi evaziv Agalidi. Altfel nu l-ar susţine.

— Griguță e o mangafa, spuse din jilț, cu glasul lui adînc, generalul Babic. Mi-a împuiat capul cu Racliș al lui. Vasilică, sec sau cu apă ?

— Nici una, nici alta, spuse Cernea cu un gest de tristă resemnare. Sînt la regim.

— Dar ce-i, ce s-a întîmplat ? întrebă Agalidi.

— Ce să fie ? Ia, trînjii ăștia au început să mă necăjească. În gura lui, cuvîntul acesta, rostit domol și subțire, căpăta o distincție deosebită. Pomenindu-și boala, avea un gest discret de scuză și îngăduință care arăta oarecare încurcătură ca la mărturisirea unei metehne, dar în același timp și un fel de mîndrie modestă, ca aceea pe care o dă posesiunea unui obiect de preț.

Budu, care voia să fie amabil, întrebă cu interes :

— Îi aveți de mult ?

— Da domnule, spuse Cernea. Și tocmai la sfîrșitul iernii mă apucă. Se vede că e în legătură cu schimbarea vremii. Și știi, asta n-ar fi nimic, dar sînt constipat. N-am voie să mănînc carne, nici piperat, nici brînzeturi fermentate, nimic. Sînt dezolat, eu care ador rocfortul. Dar, în sfîrșit, ce să fac ?... Și e curios, e o boală care lovește mai ales pe aristocrați și pe intelectuali. Dealtfel toți oamenii subțiri au trînji. Și Napoleon a avut...

— Așa ? se miră Budu. Nu știam...

— Da. Precis. Și Ludovic al paisprezecelea a avut. Și Schopenhauer, și alții. Și tot oameni de seamă. Asta mă consolează, adăugă el și dădu din umeri cu modestie.

După al treilea pahar de vermut sec, pe care trebui neapărat să-l bea ca să facă pe plac generalului, Budu începu să-și simtă gîndurile tot mai ușoare și picioarele tot mai grele. Conversația, care la început îl uluise prin subiectele ei cam ciudate și tonul ei cam brutal, i se părea acum obișnuită. Vasile Cernea și generalul Babic începură să discute cu vehemență contradictorie despre foloasele și nefoloasele pe care le aduc în dragoste brînzeturile fermentate, un subiect pe care îl sugeraseră tînguirile de adineauri ale lui Cernea și care le convenea amîndurora deopotrivă. Vorbeau cu seriozitate și competență, întrebuințau termeni preciși și evocau amănunțit gesturi și situații obscene. Budu, pe care altădată o

asemenea discuţie l-ar fi îngrozit, asculta acum cu seninătate, ba chiar cu interes, porcăriile pe care le spuneau Cernea şi cu generalul. Totuşi, teama ca generalul să nu-i ceară părerea în nişte chestiuni în care se simţea cumplit de ignorant — ceea ce îl ruşina şi-l umilea mai mult decît ar fi vrut să şi-o mărturisească singur — îl făcu să-şi ia un aer detaşat şi să-şi apropie scaunul de al lui Agalidi, care fuma la o parte şi îşi privea musafirii cu aerul lui glumeţ. Dealtfel, Budu nu se apropie de el fără motiv : îi stătea pe buze o întrebare pe care se hotărî în sfîrşit s-o rostească :

— Va să zică, domnul Racliş a fost primit. Aşa de repede ?

— Da, Excelenţa a ţinut foarte mult să fie ales.

— Pare să fie un om interesant Racliş. Îl cunoşti mai demult, desigur... A, da, sînteţi chiar rude...

— Da, dar nu ne-am văzut de cîţiva ani.

— E inventator, după cît am auzit. Ceva în legătură cu fonograful, dacă nu mă înşel.

Agalidi dădu uşor din umeri şi zîmbi :

— Da, cam aşa ceva. Racliş e un om foarte abil, un om isteţ, înţelegi dumneata.

— Da, desigur, se grăbi să aprobe Budu, pentru invenţii trebuie chiar o inteligenţă deosebită, fără îndoială.

— Nu chiar asta am vrut să spun, replică Agalidi. Eu cred că Racliş are şi alte calităţi.

— Cum aşa ?

— E un om care a făcut de toate în viaţa lui şi care e oricînd gata să facă orice, adică în sensul că nu ezită şi nu se dă înapoi din faţa nici unei dificultăţi... N-are prejudecăţi, cu alte cuvinte...

— A, da, înţeleg, e un om energic, un om de acţiune.

— Dacă vrei, poţi să-i spui şi aşa, zîmbi Agalidi dînd uşor din umeri.

Budu nu luă în seamă gestul lui Agalidi, ezită o clipă înainte de a continua vorba, apoi spuse, privind cu un aer foarte atent portretul cucoanei cu crinolină :

— Şi nevastă-sa... E franţuzoaică, mi se pare... Tocmai ne miram, Viorica şi cu mine, ce bine a învăţat româneşte... extraordinar, aproape că n-are accent.

Spuse asta dintr-o răsuflare şi cu un ton cît mai nepăsător. Izbutise aşadar să vorbească în sfîrşit de ea (asociind la aceasta în chip foarte abil, credea el, numele Viorică, cu care fireşte că nici nu se gîndise să vorbească despre doamna Racliş). Simţi totuşi cum i se urcă sîngele în obraji. O sfială îl oprise să întrebe pe Agalidi de doamna Racliş chiar de la început. Ajunsese aici după multe ocoluri. Emil, cu invenţiile lui, nu-l interesa, deşi acesta îl impresiona cu statura lui, cu aerul lui tăios şi cu pustiitorul lui noroc la cărţi.

Agalidi, căruia nu-i scăpase reaua disimulare a lui Budu, îl privi pe acesta o clipă, înainte de-a răspunde cu un aer indiferent :

— Da, vorbeşte bine româneşte. Dealtfel, Mara-Dor e pe jumătate româncă după mamă.

„La urma urmei, de ce i-aş spune adevărul ? se gîndi el. Şi ca să fiu drept, adevărul nici eu nu-l ştiu bine."

— Am impresia, spuse Budu, pe care aerul indiferent al lui Agalidi îl încuraja, am impresia că e o femeie foarte interesantă, care a trăit mult, adică vreau să spun care a avut o viaţă interesantă. În sfîrşit, straşnică femeie, exclamă el aproape fără să vrea, într-un avînt de sinceritate, efect al înăbuşirii de gînduri şi de sentimente din ultima vreme.

Se opri, ruşinat din nou, cu faţa aprinsă. Ar trebui să mai schimb vorba, se gîndi el. Privi cu coada ochiului pe Agalidi care acuma, distrat, umplea două pahare.

— Cum spuneai, domnule Budu ?

Şi Agalidi îi întinse un pahar. Budu îl luă şi spuse :

— Ce nume curios are : Mara-Dor...

— Da... un nume de fantezie... şi de luptă...

— De luptă... Mara-Dor... cum asta ?

— Adică, *son nom de guerre*, cum spune francezul, numele ei... public.

Budu se uită la Agalidi fără să priceapă. Sorbi din pahar mai mult ca să-şi acopere cu un gest banal nedumerirea. Apoi începu să rîdă.

— Mucalit mai eşti şi dumneata, domnule Agalidi... Numele ei public... Cu dumneata, nu ştie omul niciodată dacă glumeşti sau vorbeşti serios... Numele ei public !... Asta-i foarte bună. Adică cum ? are două nume : unul privat şi altul public... Cum vine asta ?

În clipa aceea, glasul generalului se auzi, supărat :

— Vasilică, eşti un caraghios ! Nu mai vorbesc cu tine. Spui numai prostii. Te-i fi pricepînd la brînză, dar cînd e vorba de femei, eşti un ageamiu.

Apoi, uitîndu-se la ceas şi întorcîndu-se spre Agalidi :

— E opt şi jumătate, mititelule. Unde luăm masa ? Eu la club nu mă mai duc. Mi-i frică să nu dau acolo de Griguţă care are să mă ameţească cu poveştile lui cu stafii, după ce Vasilică m-a omorît cu brînzeturile şi cu trînjii lui. Vasilică, drept pedeapsă ai să oferi băutura. Mergi şi tu cu noi, mititelule ! spuse generalul întorcîndu-se spre Budu şi ţintindu-l cu ochii lui rotunzi.

După al optulea pahar de vermut, generalul Babic simplifica formulele de politeţă şi nu-şi mai bătea capul să-şi amintească nici un nume, ci spunea tuturora „mititelule", cuvînt de dezmierdare la care îi dădea dreptul statura lui foarte înaltă.

Budu, fîstîcit, întîi fiindcă era tîrziu şi al doilea din cauza familiarităţii subite a generalului, care îl măgulea şi îl intimida în acelaşi timp, bîlbîi :

— Da... cum nu... desigur... dar mă aşteaptă acasă...

Niciodată, de cînd se căsătorise, nu i se întîmplase să mănînce în oraş fără nevastă-sa. Ideia de-a nu fi acasă la masă i se părea absurdă, împotriva ordinei fireşti. Propunerea generalului îl înspăimînta.

— Nici o vorbă, tăie scurt acesta. Mănînci cu noi. Oferi aperitivele.

— Telefonează acasă, spuse Agalidi.

La telefon, emoţionat, Budu se încurcă într-o amănunţită explicaţie, dar, spre mirarea lui, Viorica de la început, cînd auzi că e vorba de o masă cu generalul şi cu consilierul, îşi dădu aprobarea, punînd capăt explicaţiilor. Intenţia lui Budu de-a intra într-un club i se păruse şi ei foarte nimerită, mai ales că era vorba de un club din care făcea parte Excelenţa. Ea se mai gîndea că

aceasta îi va procura lui Budu o distracţie care îi va alunga alte gînduri şi dorinţi nepotrivite şi supărătoare pentru ea : amintirea exploziei de erotism de-acum cîteva nopţi nu se ştersese încă şi Viorica ar fi fost în stare să împiedice prin orice mijloc repetarea unei asemenea scene.

— Unde mergem ? întrebă generalul, după ce Budu sfîrşi de telefonat. Dă o idee, mititelule ! spuse el lui Agalidi.

Şi tot el numi imediat un restaurant ilustru prin fripturi, aproape de Parcul Carol, şi în care, peste jumătate de ceas, stăteau toţi patru, retraşi într-un cabinet particular. Masa, întocmită de Cernea care, uitîndu-şi boala, alese cu gust şi pricepere felurile, se lungi pînă tîrziu. Generalul, care avusese la începutul mesei o controversă cu Cernea în privinţa vinurilor, controversă ce se încheie prin comandarea unei cantităţi duble de sticle, căzu după friptură într-o stare de beatitudine întreruptă doar din cînd în cînd de mormăieli aforistice rostite cu glas în şoaptă şi însoţite de ridicări din deget, ca să sublinieze sau să combată anumite lucruri din conversaţie.

Aceasta, deocamdată, era susţinută mai ales de Vasile Cernea care, răsturnat pe spatele scaunului, declara cu glasul lui subţire şi tremurînd din guşă :

— Eu sînt un spirit enciclopedic. Nu-mi pot stăpîni curiozitatea şi de aceea sînt mereu solicitat de necunoscut şi de imposibil. Asta m-a făcut probabil să nu mă pot concentra ca să dau opera de mare creaţie la care aveam dreptul să aspir. Filozofie, drept, istorie, literatură, toate mă atrăgeau deopotrivă şi mă atrag încă. Dar am urît specializarea. Vreau orizonturi largi, perspective vaste, priviri cuprinzătoare. Aprofundarea mă osteneşte, fiindcă o consider stearpă. Nu mi-a plăcut niciodată locul de executant într-o orchestră. Eu sînt făcut pentru rolul dirijorului, în care cîntă toată orchestra şi care însufleţeşte pe toţi ceilalţi. Marele meu păcat e această multilateralitate : sînt prea vast şi am prea multe antene, mă împrăştii în prea multe direcţii, vreau să îmbrăţişez cît mai multe domenii de activitate spirituală...

— Vasilică, eşti o farfara, spuse generalul.

— Aceeaşi multilateralitate, continuă fără să se turbure Cernea, mă stăpîneşte şi în ce priveşte viaţa mea de toate zilele. Eu trăiesc într-o veşnică tensiune între material şi spiritual. Îmi place tot ce-i frumos, ce-i deplin, adînc, superb. Îmi place friptura în sînge, îmi plac racii, rocfortul, sosul englezesc, ciupercile, vinul roş, anecdotele porcoase, femeile grăsuţe...

— Fleacuri, habar n-ai ! spuse generalul.

— Şi în acelaşi timp, urmă Cernea, îmi place poezia înaltă, lectura abstractă şi ideile subtile. Spiritul meu e un cîmp de bătaie între pasiunile cele mai vulgar terestre şi speculaţia pură. După o lectură din Kant, visez femei goale şi imagini obscene. În momentul cînd strîng în braţe o femeie, îmi vin în minte versuri pure din Shelley şi în vîltoarea spasmului sexual, îmi răsare în minte o propoziţie din Spinoza. Firea mea prea vastă şi prea cuprinzătoare mă chinuieşte cumplit cîteodată. Nu mai sînt un om, ci o omenire întreagă. E pur şi simplu formidabil. Ce tragic şi ciudat destin !

Cu un aer de adîncă melancolie, sorbi puţin din paharul de bordeaux. Budu, care îl ascultase cu admiraţie, spuse :

— Aţi vorbit de visuri. Care va să zică, visaţi şi dumneavoastră, domnule consilier ? Visaţi des ?

— Mereu, răspunse Cernea, toată viaţa mea n-am făcut decît să visez. Şi totuşi, altă ciudată contradicţie a firii mele, am o profesie în care se cere multă exactitate şi precizie. Şi îmi exercitez profesia cu mult interes. Nu-i extraordinar ? Întinderea spiritului meu mă înspăimîntă.

— Da, evident, spuse Budu, e extraordinar, vă înţeleg foarte bine. Dar ştiţi, reluă el vorba, cînd am spus visuri, am înţeles visuri propriu-zise, visuri din timpul somnului.

— Banal, rosti Cernea, cu o schimă dispreţuitoare. Nu mă interesează. Acestea sînt simple accidente, o activitate involuntară a spiritului în stare de odihnă. Banal. Visez şi eu aşa, bineînţeles, dar visurile acestea nu trec de treapta necesităţilor fiziologice inferioare. Toată lumea visează aşa cum urinează.

Agalidi, care în toată vremea asta curăţise încetişor un măr fără să pară că dă vreo atenţie deosebită convorbirii, spuse :

— În privința asta, prietenul nostru Budu e o excepție. Nu visează niciodată. Și nici măcar nu admite realitatea visului.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, spuse repede Budu. N-am spus asta niciodată. Admit foarte bine realitatea visului. Ba admit chiar că am visat și eu, de ce adică să nu fi visat ? Trebuie să fi visat și eu vreodată. Are dreptate domnul consilier, toată lumea visează.

— Dacă continui tot așa, în curînd am să te văd crezînd și în viața viitoare, spuse Agalidi.

— Sînteți niște gogomani, interveni deodată generalul. Astea sînt discuții de după masă ?

O cafea mare, cu rom mult, îl scosese din starea de toropeală. Intra acum într-o fază de vioiciune și prindea gust de vorbă. Vederea unei sticle de vin spumos îl făcu să-și capete toată vigoarea, pe care și-o întrebuință golind din nou pahare și țintind rînd pe rînd cu ochii lui holbați figurile celor care vorbeau.

— O discuție de idei după masă, spuse Cernea, este un antidot formidabil contra pornirilor vulgare care însoțesc de obicei digestia.

Generalul se mulțumi să dea disprețuitor din umeri. Agalidi spuse :

— Prefer ideile la aperitiv. La desert îmi place mai mult anecdota.

— Tocmai în momentul cînd trupul meu e mai satisfăcut, spuse Cernea, spiritul meu intră în efervescență. Este și asta o consecință a firii mele. Duhul meu continuă să fie activ, chiar în mijlocul celor mai materiale satisfacții. Contactul sexual, mîncarea, băutura, urinarea nu împiedică spiritul meu să lucreze. În momentul cînd rîgîi, pot emite gînduri sublime.

— Va să zică, tu cînd strîngi în brațe o femeie faci filozofie, spuse generalul. Vasilică, vorbești în bobote.

Budu luă cuvîntul :

— Vă rog să-mi dați voie și să nu vă supărați, dar eu aș avea altă părere. Eu cred că există o ierarhie în nevoile noastre și în plăcerile noastre. Sînt plăceri distinse și plăceri ordinare. De ce să le amestecăm ? Sînt simțuri inferioare și simțuri superioare.

— Toate simţurile sînt egale, spuse Agalidi. Funcţia lor nu implică nici o idee de calitate. Şi senzaţiile sînt la fel de superioare sau de inferioare, după cum vrei să le consideri. Şi plăcerile tot aşa.

— Mă rog, mă rog, eu nu cred, replică Budu. Ierarhia e pretutindeni. Uite, vorbeai adineauri de viaţa viitoare. Dumneata ai spus odată că sînt pozitivist. Ce înseamnă asta? Că nu cred decît în ceea ce văd şi constat prin experienţă. Foarte bine. Dar ce observ în societate în primul rînd? Ierarhie şi trepte, ierarhie în viaţa socială, culturală, economică, oriunde. Şi în natură la fel. Sînt fiinţe superioare, mijlocii şi inferioare. Şi acuma, de ce n-aş admite că e la fel şi în ce priveşte sufletul? Eu nu ştiu dacă există o supravieţuire a sufletului, dar dacă această supravieţuire există, ea nu poate fi decît tot pe baza ierarhiei şi a selecţiei. Desigur, mă gîndesc şi eu de multe ori — Budu nu se gîndise niciodată, dar i se părea că e mai distins să spună aşa — mă gîndesc şi eu de multe ori că nu se poate să nu mai rămînă chiar nimic din fiinţa omenească atît de bine organizată. Poate că mai supravieţuieşte ceva, sufletul desigur. Dar eu nu cred că în acest caz supravieţuiesc toate sufletele. Nu pot crede că sufletul oricărui mitocan incult are să continuie să trăiască după moarte, alături şi pe aceeaşi treaptă cu sufletul dumneavoastră, domnule consilier, cu al dumneavoastră domnule general, cu al dumitale, domnule Agalidi. Ar fi absurd. Nu. Ierarhia trebuie să fie păstrată oriunde. Imposibil să admit că absolut toate sufletele au drept la supravieţuire. Dacă e adevărat că după moartea sufletului mai rămîne ceva din om, atunci nu pot să rămînă decît sufletele oamenilor aleşi, distinşi, oamenii care în societate au avut o situaţie mai deosebită...

— Să zicem, de la director în sus, spuse candid Agalidi.

— Numai Griguţă mai lipsea, mormăi, nemulţumit, generalul. El, mititelule, nu numai că crede în supravieţuirea sufletelor, dar vede suflete ziua namiaza mare.

Budu, speriindu-se singur de faptul că vorbise atît de mult, tăcu brusc după replica lui Agalidi. Dealtfel, se simţea obosit. Fumul de ţigară din încăperea mică şi neaerisită îl îneca şi îi ostenea ochii. Conversaţia începu să lîncezească. Generalul intra

din nou în faza de moleşeală. Buza de jos îi atîrna ca şi cum ar fi fost trasă de greutatea bărbii, ochii priveau tot mai ceţoşi, numai mîna dreaptă cu un deget în sus, se înălţa ca să sublinieze o frază care nu venea. Vasile Cernea, cu aceeaşi expresie de meditaţie puţin tristă pe faţa lui bine hrănită, ceru socoteala. Chelnerul o aduse. Cernea o verifică, apoi, cu o mînă, împinse hîrtia spre mijlocul mesei, în timp ce cu cealaltă făcea un gest vag către buzunarul dinăuntru al hainei, gest care însă nu avu nici o urmare. Agalidi privea în gol. Generalul stătea nemişcat şi impozant. Budu trase spre el farfurioara cu nota şi plăti. Urmă o clipă de înviorare generală.

— Totul e să ştii să-ţi păstrezi dunga, spuse sibilic şi tamnesam generalul, ridicînd un deget. Eu chiar şi-n pat îmi păstrez dunga.

— La barbă, spuse Agalidi încet ca să nu-l audă decît Budu. Nu pe-acolo, coane Petrache, vorbi el mai tare.

Generalul se ridicase de la masă şi, foarte drept mereu, cu paşi de cocostîrc, se îndrepta acum spre o oglindă înaltă aşezată într-un colţ. Agalidi îl ajunse tocmai în momentul cînd se căznea să intre în oglindă. Îl luă de braţ uşurel şi-l conduse spre uşă.

Generalul se sui cu Cernea într-un taxi. Budu şi Agalidi se urcară în altul. După cîteva clipe de mers, Budu întrebă :

— Ei, ce spui ? Am început-o bine. Cred că am trecut de prima treaptă. Mai sînt multe ?

— Ce să fie ?

— Trepte, trepte de iniţiere... dumneata singur mi-ai spus...

— Eu ? A, da... sigur, cred că totul merge cît se poate de bine. Domnule Budu, eşti o grădină de bărbat, adăugă el după o clipă, un om rar...

— Mă rog, mă rog, eşti foarte amabil, răspunse Budu, înduioşat şi măgulit.

— Mai rămîne Excelenţa, urmă el după cîteva clipe. Oare cum să fac ? Cu el mi-i frică să nu mă-nfund. Pare un om cam dificil.

— Trebuie numaidecît să-l cîştigi şi pe el, spuse Agalidi. El şi cu generalul au cea mai mare influenţă. Pe Racliş numai el l-a ales.

— Da, cred, dar Racliş are avantaje pe care eu nu le am.

— Asta hotărît că da, spuse Agalidi, parcă cu anume intenţie.

— Bine, dar nu oricine poate fi inventator, exclamă dezolat Budu.

— Nu, fără îndoială, spuse, cu acelaşi ton echivoc, Agalidi. Apoi, pe un ton afectuos-confidenţial :

— Eu ţi-aş da un sfat, dar nu ştiu dacă ai să-l urmezi.

— Care ? Te rog dă-mi-l.

— E greu. Dumneata ai părerile dumitale, convingerile dumitale ; nu cred că ai să te poţi îndupleca.

— Dar despre ce e vorba ? Spune-mi în orice caz.

— Ştii că Excelenţa este un spiritist convins. Un pasionat. Şi îi place să facă adepţi. Arată-i că te interesează fenomenele spiritiste. E cel mai bun mijloc. Dar are să-ţi vie greu. Dumneata ai alte păreri.

— Ba de fel, spuse vesel Budu. Ideea e straşnică. Aşa am să fac. Excelenţa a şi promis nevesti-mi că are s-o invite la o şedinţă. Foarte simplu. Mă duc şi eu cu ea.

— Am să vorbesc şi eu cu dînsul, am să-i spun că doreşti să vezi şi să te convingi, spuse Agalidi.

— Serios ? Vrei să faci asta ? Îţi mulţumesc, eşti foarte amabil.

Budu se întoarse acasă fericit şi ostenit, cu gura amară, cu usturime în ochi şi în gît. Viorica dormea, ca de obicei, dusă. Budu se culcă imediat, după ce văzu îngrozit la ceas că e două şi jumătate. Adormi repede. Şi toată noaptea visă, visă cumplit, o mulţime de visuri, un şir de imagini ameţitoare în care se amestecau şoldurile servitoarei lui Agalidi, barba generalului, guşa lui Cernea şi din care, dimineaţa, nu mai rămaseră decît nişte crîmpeie, care şi ele dispărură, lăsîndu-i numai conştiinţa că a visat, amintirea nelămurită, dar puternică şi stăruitoare, a vieţii din vis.

VIII

Viorica nu uitase de făgăduiala pe care i-o făcuse Excelența. În așteptarea ședinței la care fusese invitată, își cumpărase cîteva cărți de documentare spiritistă și se pregătea acum cu sîrguință pentru apropiata ei întîlnire cu lumea duhurilor. Izbutise să convingă și pe Adelaida să se inițieze în spiritism, ceea ce nu fusese greu, fiindcă doamna Assan avea gusturi și înclinări literare (Agalidi pretindea chiar că mătușă-sa scrie un roman) ; romanțioasă din fire, dar ținută în frîu de trainice principii morale — poate și de faptul că exaltarea ei era mai mult cerebrală — Adelaida se convinse repede că este și ea cuprinsă de o sete de spiritualitate, așa încît primi cu interes să meargă pe calea pe care-o îmbia acum Viorica. Drept mijlocitor pe lîngă Excelența, cele două prietene socotiră că nimeni nu e mai bun decît docilul și flegmaticul Assan, care fusese coleg de școală cu ministrul și căruia Adelaida îi dădu însărcinarea să aducă aminte Excelenței despre promisiunea făcută.

Cînd Budu împărtăși nevesti-si planul lui de-a cîștiga prietenia Excelenței ca să poată fi primit mai repede în faimosul club, el se întîlni cu nevastă-sa în același gînd, deși Budu era împins aici de

motive cu totul deosebite de ale Vioricăi, care vedea în Excelența un mag și un vizionar. Comunicarea cu lumea visurilor nu-l interesa, dar fiindcă acesta era mijlocul de-a se apropia de Excelența, fie ! Seara petrecută la restaurant cu Cernea, Agalidi și generalul Babic îl încîntase. Desigur, aforismele cinice și felul brutal de-a se exprima al generalului nu plăcea firii lui discrete și timide. Budu trebuia să facă o sforțare ca să se convingă că acestea erau maniere boierești, apucături aristocratice, un fel de-a fi cam ciudat, fără îndoială, dar care nu era lipsit de originalitate. În schimb, Vasile Cernea, ce om interesant ! Ce vervă avea ! Ce inteligență sclipitoare, da, da, absolut sclipitoare ! Iată un om cu care nu te plictiseai niciodată ! Și nu dăduse atunci la iveală decît o mică parte din personalitatea lui. O minte cu totul superioară și o fire rafinată ! În sfîrșit, un om subțire, ce mai la deal la vale !

Excelența, după ce apăruse cîteva zile pe la club, dispăruse iar, îndată ce Racliș fusese primit. Assan, îndemnat de Adelaida, vorbi cu el la telefon despre tot ce-i spusese nevastă-sa să vorbească. Excelența îl întrerupse de la început, spunîndu-i că ședința promisă va avea loc chiar a doua zi seara și că tocmai voia să trimită invitațiile. Va fi o ședință de inițiere la care poate veni oricine este dispus să vadă și să se convingă. Nu-i nevoie să vină nimeni convins mai dinainte, spuse el. Cine are ochi de văzut să vadă, el nu cere altceva. Iată, de exemplu, domnul acela Budu, despre care Agalidi i-a spus că e un pozitivist convins, dar care vrea să se documenteze. Îl va primi cu cea mai mare plăcere. Un pozitivist sincer vede mai clar și se convinge mai repede decît un semispiritualist care șovăie, sau decît un om fără nici o convingere, sceptic din indolență. Assan pricepu că Griguță face aluzie la dînsul și se grăbi să încheie conversația spunînd că el mîine seară are un bridge pe care nu-l mai poate amîna, dar că nevastă-sa va veni neapărat. Seara la masă, Budu primi vestea de la Viorica. Cum ? Excelența a vorbit de el în chip special ? A spus că îl așteaptă cu cea mai mare plăcere ? Minunat ! „Pozitivist convins !“ astea sînt de-ale lui Agalidi. Dar n-are nici o importanță ! Ce om simpatic Excelența, și fără fasoane, un adevărat gentleman ! De-abia l-a cunoscut și îl invită cu atîta insistență. Un gentleman !

Deşi îşi păstrase neatinsă indiferenţa faţă de lumea spiritelor, pe care continua s-o considere ca un joc copilăresc dar distins (nici nu putea fi decît distins o dată ce un ministru se îndeletnicea cu aşa ceva !), totuşi Budu nu se putu opri să nu simtă o uşoară sfială în momentul cînd, însoţit de Viorica, sună a doua zi seara pe la nouă, la uşa locuinţei Excelenţei din strada Romană. Era o casă veche, dar bine păstrată, cu un singur etaj, cu ferestre înalte, aşezată în fundul unei curţi cu nişte tei bătrîni în faţă. Lampa de la intrare lumina portalul înalt, cu doi stîlpi deoparte şi de alta, ceea ce dădea intrării înfăţişarea unei porţi de mausoleu. Un fecior îmbrăcat în negru le deschise. Pătrunseră într-un larg vestibul din care, în fund, o scară mare de marmoră roşietică suia la etaj. Plafonul cu ornamente de stuc, cîteva statuete pe socluri, lespezile rombice, de culoare viorie, pereţii împărţiţi în panouri prin false coloane de porfir, totul făcea ca impresia de la intrare să continue şi înăuntru. Feciorul deschise o uşă din dreapta. Viorica şi Budu intrară într-o cameră pe ai cărei pereţi tapetaţi cu roş închis se înşiruiau rafturi de stejar sculptat pline de cărţi. Un birou de stejar, o sofa, o măsuţă şi mai multe fotolii completau mobilierul odăii. Excelenţa se ridică de la birou şi întîmpină pe Budu şi pe nevastă-sa. Purta o haină de catifea stacojie, cu reveruri de mătase neagră, lungă, tăiată după moda de acum o sută de ani, strînsă pe talie. O cravată de mătase violetă, cu un nod foarte lat, acoperea plastronul alb al cămăşii cu guler larg.

— Mă bucur că ai venit, spuse el lui Budu, după ce conduse pe Viorica spre sofa şi invită şi pe Budu să şadă. Ştiu că eşti un adversar al nostru, dar tocmai din cauza asta ţineam foarte mult să asişti la o şedinţă. Nu-ţi cer decît să observi totul cu atenţie şi sînt sigur că te vei convinge că fenomenele la care ai să asişti sînt fapte reale şi nu închipuiri.

— Sînt foarte o-onorat, Excelenţă, începu Budu, dar vă rog să mă credeţi că nu sînt de-loc aşa cum... cum...

— Dar eu înţeleg foarte bine atitudinea dumitale, îl întrerupse Excelenţa. Nimic mai natural decît să negi existenţa unui lucru pe care nu-l cunoşti. Şi să mă crezi că preţuiesc foarte mult dorinţa dumitale sinceră de-a te informa. Mărturisesc chiar că un om

convins mai dinainte mă interesează mai puţin. Este mai mare plăcere pentru mine să văd cum se formează o convingere decît să o primesc formată gata. O convertire este întotdeauna mai interesantă, mai ales cînd e vorba de un om ca dumneata, un om de ştiinţă pozitivă, cu o activitate ştiinţifică pură, exercitată exclusiv în domeniul faptelor... Foarte bine. Fapte vei avea ocazia să constaţi şi aici, chiar fapte foarte palpabile. Morţii, pentru ca să comunice cu noi şi să ne aducă veşti din lumea cealaltă, trebuie să împrumute din nou mijloacele de exprimare ale lumii terestre, singurele pe care le cunoaştem şi de care sîntem în stare să ne servim. Spiritele consimt aşadar să îmbrace pentru cîtva timp haina pămîntească pentru ca să poată sta de vorbă cu noi. Este o concesie pe care o fac inferiorităţii noastre. Înaltele veşti pe care ni le aduc din lumea lor imaterială nu pot ajunge pînă la noi decît pe cale materială... După cum vezi, urmă zîmbind Excelenţa, te vei găsi într-un domeniu de fenomene perceptibile prin simţuri, vei avea de văzut, de auzit şi de pipăit, exact ca în cercul preocupărilor dumitale obişnuite. Nu-i nevoie să crezi orbeşte şi să fii convins mai dinainte, trebuie numai să observi şi să constaţi experimental, adică tot lucruri care pentru o personalitate ştiinţifică aşa ca a dumitale...

Budu făcu o mişcare de protestare.

— Nu-i nevoie să protestezi, continuă Excelenţa ; ştiu că eşti de o modestie excesivă şi că numai o discreţie exagerată te opreşte să revelezi rezultatele cercetărilor dumitale... Vezi că ştiu multe. O, te înţeleg foarte bine, urmă el bătîndu-l uşor pe umăr pe Budu ; un savant nu poate fi decît aşa.

Oare ce i-o fi spus Agalidi despre mine ? se întrebă speriat Budu. Se simţea măgulit, încurcat şi ruşinat în acelaşi timp. Oare par eu chiar aşa ? îşi spuse el trăgînd cu coada ochiului la nevastă-sa care ascultase cu ochi mari vorbele Excelenţei şi care nu-şi putea ascunde o expresie de adîncă mirare. Lui Budu nu-i părea rău că primea asemenea laude în faţa Vioricăi, dar avea în acelaşi timp o nelămurită teamă ca nu cumva ea să intre în vorbă şi să spună cine ştie ce despre el, ceea ce dealtfel Viorica nu se gîndea deloc să facă, preocupată cum era să nu scape un cuvînt

din ceea ce vorbea ministrul mag, pe care cu nici un preţ n-ar fi cutezat să-l întrerupă.

— Dealtfel, îşi urmă vorba Excelenţa, înainte de a vă invita, am cerut părerea lui Coriolan. Fac asta întotdeauna cînd invit pe cineva prima oară. Coriolan a fost imediat de acord cînd am vorbit de doamna.

Viorica înclină graţios din cap cu o expresie de mulţumire şi zîmbi dulce. Excelenţa spuse lui Budu :

— Cînd am pomenit de dumneata, Coriolan a stat un moment înainte de-a răspunde. Apoi şi-a dat asentimentul cu bunăvoinţă.

„Oare cine să fie Coriolan ?" se întrebă Budu. „Şi-a dat asentimentul". Trebuie să fie cineva foarte important în orice caz. Dar oare de unde mă cunoaşte ?"

— Sînt foarte recunoscător domnului Coriolan, spuse el cu glas tare.

Ar fi vrut grozav să afle cine era, dar nu-i venea să întrebe. Se temea să nu jignească pe ministru dacă ar fi spus că nu ştie cine e personajul acesta aşa de important, încît Excelenţa nu face nimic pînă nu-l consultă. Aşadar se mulţumi numai să întrebe, prudent :

— Poate vine şi dumnealui astă-seară ?

Excelenţa îl privi o clipă, parcă mirat, apoi răspunse :

— Fireşte că da... Fără el nici nu putem începe şedinţa. Doar el o conduce.

— Ce bine-mi pare că mă cunoaşte... că-l cunosc, rectifică repede Budu şi se uită cu teamă la Excelenţa.

„Mai bine să spun că-l cunosc, se gîndi el. Poate chiar l-oi fi cunoscînd."

— Îl cunoşti ? întrebă, surprins, Excelenţa. Adică l-ai cunoscut vrei să zici ?

— Da, evident, spuse Budu, fără să înţeleagă prea bine. Sau cel puţin, cred că da...

— Foarte interesant. Unde anume ? Îmi pare foarte bine că găsesc pe cineva care l-a cunoscut... Ştii că a locuit chiar pe strada asta, în casa de peste drum. De aceea cunoaşte aşa de bine locurile. A venit chiar de la prima şedinţă, acum două luni, cînd m-am

întors în ţară. Am fost foarte bucuros, fiindcă tocmai aveam nevoie... Dar ia spune-mi, te rog, ce fel de om era ? Mi-a spus doar atît că a fost profesor de gimnastică. Foarte misterios, dealtfel ; nu-i place să vorbească despre viaţa lui trecută. În cartier, nimeni nu-şi mai aduce aminte de el. Casa unde a stat a fost vîndută acum vreo cincisprezece ani... L-ai cunoscut aici ?

— Nu mai ştiu bi-bine, răspunse Budu, într-o doară. E mult de-atunci.

Se încurcase de tot. Ce trebuia să facă ? Să spună că habar n-are ? Simţea că asudă, ca sub o povară. Cine l-a pus să spună că-l cunoaşte pe Coriolan ăsta ?

— Foarte ciudat spirit, spuse Excelenţa. Închipuiţi-vă, se adresă el Vioricăi şi lui Budu, închipuiţi-vă că n-a vrut niciodată să se materializeze...

— Aşa ? spuse Budu care nu mai înţelegea nimic.

— Şi nici n-a vrut să-mi spună măcar data cînd a murit, urmă Excelenţa.

— Cînd a murit ? exclamă Budu.

— Da, desigur... Toate spiritele spun asta cînd le întrebi.

— Toate spi... Atunci, domnul Coriolan...

— E spiritul-ghid al nostru.

— Orice şedinţă este patronată de un spirit superior, care conduce materializările şi care e spiritul-ghid, recită triumfătoare Viorica, foarte mîndră de proaspăta ei ştiinţă, rod al lecturilor ei din ultimele zile, bucuroasă că poate arăta Excelenţei că e informată şi privind cu superioritate pe bietul Budu, fîstîcit şi asudat.

— N-am ştiut, spuse Budu cu umilinţă.

— Nu face nimic, îl linişti Excelenţa.

Conversaţia fu întreruptă de sosirea lui Agalidi şi a Adelaidei Assan care umplu imediat odaia de exclamaţii şi întrebări.

— *Bonsoir,* Grigri ! Mi se pare că am întîrziat. Nu ? *Tant mieux. Tu sais,* în ultimul moment, am ezitat, Victor mi-a spus că au să fie apariţii, fantome. *Est-ce que c'est vrai ?* Viorica, *par exemple,* e mult mai curajoasă. *Et puis, elle a lu déjà un tas de bouquins.* O mulţime de cărţi, are deja o bibliotecă întreagă. Citeşte tot timpul. Eu n-am avut vreme. M-am uitat prin ele, *je n'ai*

fait que regarder les images, fotografii de fantome, *brrou, ça m'a donné des frissons.* Era cît pe ce să nu mai vin. Sînt așa de impresionabilă. Pe urmă mi-am spus că e prea pasionant, *quand même.* Să vezi fantome, e ceva *vraiment peu banal!* Dar crezi că... în sfîrșit, nu-i nici un pericol? Începe iar să-mi fie frică. Și tu în haina asta roșie ai un aer *terriblement impressionant.* Va să zică mă asiguri că nu se întîmplă nimic grav?

— *Ma chère Adèle,* să nu-ți fie frică, izbuti în sfîrșit să vorbească Excelența. Coriolan mi-a spus în chip special să te anunț ca să n-ai absolut nici o teamă. Dealtfel nu stau de vorbă niciodată cu spirite turbulente. Coriolan are grijă să alunge spiritele inferioare, și Coriolan nu are afinități decît cu spirite de bună calitate.

— Cum? există clase și în lumea spiritelor? întrebă Agalidi.

— Fără îndoială, răspunse Excelența. Toate sufletele supraviețuiesc, e adevărat. Dar asta nu înseamnă că dincolo totul se reduce la o stare de egalitate perfectă. Spiritul desbrăcat de haina terestră și pieritoare, își păstrează, după moartea trupului, individualitatea. Moartea nu nivelează și nu egalizează nimic. În momentul cînd spiritul pătrunde în lumea de dincolo de mormînt, el se află în pragul unei vieți noi, al unei perioade de evoluție. Această nouă viață nu poate fi decît o înaintare spre perfecțiune. Un spirit inferior, adică un spirit care a fost al unui om inferior în viața pămîntească, rămîne *deocamdată* în aceeași stare de inferioritate. El are oricînd putința să evolueze, *dacă vrea.* Voința de evoluare are în lumea cealaltă, dezincarnată, mai multă libertate de manifestare fiindcă acolo ispitele cărnii n-o mai întunecă și nu-i mai pun piedici. Dar, bineînțeles, un spirit inferior se va desprinde mai greu din amintirea trecutului terestru. El va pluti, deci, în starea lui inferioară un timp indefinit, ani, zeci sau chiar sute de ani. Se poate întîmpla ca un spirit inferior, dezincarnat acum trei secole să n-ajungă la stadiul de perfecțiune decît abia în zilele noastre. Un spirit care e superior în momentul morții trupești rămîne, bineînțeles, superior și pe lumea cealaltă. Un lucru însă trebuie știut, și anume că simplul fapt al morții trupești conferă o superioritate oricărui spirit, de orice calitate ar fi el. Moartea trupului este prin

ea însăşi o treaptă către perfecţiune. Şi încă un fapt, puţin cunoscut chiar printre cei familiarizaţi cu spiritele, este următorul : în viaţa lor de dincolo, în viaţa lor dezincarnată, spiritele nu sînt ferite de pieire. Toate sufletele supravieţuiesc, dar nu toate supravieţuiesc la infinit. Trebuie să ne închipuim lumea de dincolo — atît cît ne permite să ne închipuim substanţa noastră terestră — ca o lume de voinţe dezincarnate ce evoluează prin univers ca mii şi milioane de aştri invizibili. Dintre acestea, numai voinţele puternice pot dura la infinit, pot dobîndi aşadar viaţa eternă. Voinţele slabe, acelea care nu au destulă putere ca să se desprindă în întregime de amintirea terestră, se ofilesc, degenerează şi pier cu încetul, pînă cînd se topesc în voinţa universală. Spiritele inferioare din naştere sînt, fireşte, expuse mai mult acestui pericol. Ele mor, deci, de două ori. Toate aceste lucruri pe care vi le destăinuiesc sînt absolut exacte ; ele mi-au fost spuse, aproape cuvînt cu cuvînt, de Coriolan.

E nemaipomenit ce gînduri înalte pot trece prin mintea unui profesor de gimnastică dezincarnat, se gîndi cu uimire Budu. Deşi era hotărît să considere numai ca un joc distins vorbele şi întîmplările acestei seri, el se simţea totuşi măgulit că revelaţiile spiritului-ghid se apropiau de presupunerile lui. Din moment ce pe lumea cealaltă se respecta o ierarhie şi nemurirea nu era hărăzită tuturora, lucrul devenea mai puţin fantastic. Tocmai voia, nu fără oarecare mîndrie, să împărtăşească şi lui Agalidi această constatare cînd uşa se deschise şi Vasile Cernea intră, furtunos şi rotofei, săltîndu-şi guşa.

După ce salută pe toată lumea, Cernea se apropie de Budu şi îi spuse, întinzîndu-i repezit mîna :

— Dumneata aici, domnule pozitivist ?

— Dar dumneavoastră ?

— O, nici o mirare. Curiozitatea mea e universală. Mintea mea poate cuprinde orice, viaţa de aici şi viaţa cealaltă.

— Am văzut din discuţia de atunci seara, spuse Budu. A fost o mare plăcere pentru mine să vă ascult...

— Mă rog, mă rog, replică cu modestie Cernea. Şi ceea ce ai spus dumneata a fost foarte interesant.

— Cum ? mai ţineţi minte ? Eu credeam că nici n-aţi luat în seamă.

— Te înşeli. Memoria mea păstrează absolut tot ce se întîmplă în jurul meu. Nu uit nimic din ce aud, văd, miros sau gust. Asta mă face să pot executa trei sau patru acţiuni deodată. Pot, de exemplu, în acelaşi timp să citesc, să scriu, să dictez, să ascult muzică şi să notez în memorie o conversaţie din apropierea mea, totul absolut în acelaşi timp.

— Extraordinar, formidabil ! exclamă Budu, plin de admiraţie.

— Ascultă, Victore, spuse Excelenţa, luînd deoparte pe Agalidi. Coriolan a permis să asişti şi tu. Însă te roagă numai atîta : să fii serios şi să nu întrerupi şedinţa cu exclamaţii vesele sau cu observaţii de tot felul. Să nu te mai apuci să ţîţîieşti şi să fluieri ca data trecută, cînd au început pocniturile în perete. Din cauza ta, Bismarck a plecat foarte supărat. Mi-a spus ieri Coriolan. Şi nu uita că atunci n-a fost decît o simplă şedinţă de tipologie şi de psihografie...

— Coane Griguţă, nu m-am putut stăpîni să-mi arăt mirarea. N-am făcut-o cu gînd rău. Coriolan s-a înşelat cu privire la intenţiile mele.

— Lasă că ştiu eu... Coriolan nu se înşeală niciodată.

Excelenţa se uită la ceas, parcă nerăbdător.

„Oare de ce nu mai vine ? se gîndi el. S-o fi întîmplat ceva în ultimul moment ? Mi-ar fi telefonat. Mi-a promis că la nouă e aici, că vine neapărat de data asta. Şi acum e aproape nouă şi jumătate. Ce-a putut s-o oprească ?"

Uşa se deschise încet şi o femeie intră. Era foarte brună, cu părul negru pieptănat pe spate, mai lung decît cerea moda, cu ochii mari, negri şi lucioşi ca smoala, cu faţa lunguiaţă şi palidă, cu fruntea largă. Mlădioasă şi înaltă, purta o rochie de culoare albastră închisă, lungă şi foarte strînsă pe trup, cu o floare mare roşie în partea stîngă a pieptului. Dădu uşor din cap şi se îndreptă spre Excelenţa care tresărise la deschiderea uşii, avusese o mişcare repede de întîmpinare, cu braţele întinse, dar se oprise cînd văzuse cine intra.

— Domnişoara Coralia Perez y Avallos, rosti el în franţuzeşte. Mediumul nostru. Domnişoara e boliviană.

— Boliviană ! O, ce interesant, exclamă cu glasul ei ascuţit Adelaida, care pînă atunci stătuse de vorbă pe sofa, cu Viorica. Bolivia... am văzut o dată la cinema ceva din Bolivia, nişte ruine în munţi, cu Piei Roşii... sau nu, asta mi se pare că era în Mexic. Dar cred că e tot pe-acolo, îmi închipui că e ceva la fel. Foarte pitoresc !

— *Il est neuf heures passées,* spuse cu glas adînc de contraltă Coralia, fără să ia seama de vorbele Adelaidei. *On pourrait commencer.*

Franceza ei avea un accent străin foarte pronunţat.

— Mai aştept pe cineva, zise Excelenţa. Te simţi bine ? o întrebă el.

— Da, ca de obicei, răspunse ea cu indiferenţă, parcă chiar cu oarecare plictiseală.

Avea dealtfel un aer obosit, în mişcări şi în vorbă. Nu mai spuse nimic şi se aşeză într-un fotoliu, fără o privire pentru cei din jurul ei.

Excelenţa se uită din nou, nerăbdător, la ceas.

„De ce nu vine ? se întrebă el din nou. E a doua oară cînd promite şi nu vine. Data trecută, măcar a telefonat. E o întîmplare sau e ceva intenţionat ?“ se frămînta el plin de îndoială şi de ciudă.

Feciorul deschise uşa şi se dădu într-o parte, lăsînd să intre pe doamna Racliş.

Din colţul celălalt al odăii, Excelenţa sări şi veni repede spre ea, cu faţa înseninată. Îi sărută mîna, apoi, ţinîndu-i-o un moment într-a lui, îi spuse, aproape în şoaptă :

— În sfîrşit ! Numai pe dumneata te mai aşteptam. Nu ştiam ce să cred. Mi-era teamă că iar n-ai să vii.

— Emil e foarte ocupat cu nişte schiţe de planuri, spuse ea. Lucrează mereu de cîteva zile, desenează, şterge, iar desenează. Şi nu poate lucra bine decît dacă stau lîngă el. S-a obişnuit aşa şi-mi vine foarte greu să-l dezobişnuiesc.

Vorbea cu un aer candid şi simplu care îi stătea foarte bine. Ochii ei de scrum vioriu se uitau galeş şi zîmbetul sfios de scuză dădea feţii un farmec naiv.

— O, îl înţeleg foarte bine pe Racliş, spuse Excelenţa, cu un ton adînc. I-i frică să nu te piardă şi are dreptate.

Ea zîmbi din nou, îşi trase uşor mîna din strînsoarea mîinii lui şi făcu un pas către mijlocul odăii, silindu-l s-o urmeze. Făcu gestul acesta deodată, instinctiv, fără să vrea, aproape ca o mişcare de apărare. Se simţise, în timp ce el vorbea, cuprinsă de o nelinişte inexplicabilă. Se uită împrejur. Din fotoliul ei, Coralia îi privea fix cu ochii ei negri şi lucioşi. Privirea ei, care îi învăluia pe amîndoi ca un fulger, nu dură decît o clipă. În clipa următoare, Coralia întoarse capul, reluîndu-şi atitudinea ei apatică şi indiferentă, pe care nu şi-o părăsi nici atunci cînd Excelenţa îi prezentă pe Mara.

La intrarea doamnei Racliş, Budu, care stătea de vorbă cu Cernea, simţi o zvîcnire în piept. Un sentiment de bucurie amestecată cu spaimă, îl cuprinse. Îi trebui o mare sforţare ca să-şi stăpînească emoţia. Inima începu să-i bată cu putere. Totul se întîmplă atît de repede şi de neaşteptat încît nici nu-şi dădu seama în prima clipă de ceea ce se petrecea în el. N-o mai văzuse pe Mara-Dor din seara cînd fusese la masă la Assani, acum o săptămînă. Două sau trei zile după aceea, continuase, cînd şi cînd, să se gîndească la ea. În ultimele zile însă, şi mai cu seamă după seara cînd stătuse la masă cu Cernea, cu Agalidi şi cu generalul, el nu se mai gîndise la dînsa aproape deloc, fiindcă gîndul de a se împrieteni cu Excelenţa trecuse în fruntea preocupărilor pe care le avea atunci cînd nu era la serviciu ; căci Budu continua, ca şi altădată, să păstreze cu grijă lipsa de comunicaţie între feluritele compartimente ale vieţii lui. Iată însă că acum începu să vadă că în el se petrecuse pe nesimţite un zbucium puternic şi adînc. Cînd o văzu pe doamna Racliş pe neaşteptate, îşi dădu seama că, deşi nu se mai gîndise la ea decît rar sau chiar, ca în ultimele zile, aproape deloc, totuşi în adîncurile conştiinţei lui, imaginea ei continuase să fie mereu prezentă. Ceea ce simţea acum privind-o, turburarea pe care i-o pricinuia apropierea de dînsa îi dovedea că nu încetase nici o

clipă să se gîndească la ea, s-o păstreze în el, s-o poarte cu el în tot locul și în toată clipa, în viață, în vis, mereu. Văzu deodată că Mara se îndreaptă spre dînsul. Se ridică năucit și totuși cu mintea limpede, ca într-un vis treaz. Ea îi întinse mîna, el i-o luă, i-o sărută. Ce-i spunea ea oare ? Că-i pare bine că-și revede partenerul, că Emil e gata oricînd să-i ofere ocazia să-și ia revanșa. O, nici vorbă de așa ceva, răspunse el, a fost pentru dînsul o seară neuitată, neuitată...

Budu se pomeni vorbind cu dezinvoltură și volubilitate, dar își simțea gura uscată și obrajii fierbinți, în timp ce ea îl asculta zîmbind. Impresia de bucurie și de spaimă continua să-l stăpînească. Tot vorbind, el își aruncă ochii spre nevastă-sa. Își imagină deodată că ea ar putea vedea pe fața lui tot ce se petrecea într-însul și se aștepta acum ca să se uite la el cu uimire. Totuși nu, Viorica îl privi numai în treacăt, cu o expresie de ușoară ironie față de timiditatea lui binecunoscută : Stef nu știe să vorbească cu cucoanele, spunea ea deobicei. Acum nici nu se mai uita la el, vorbea din nou cu Adelaida.

— A fost o pa-partidă neuitată, continuă el să spună. A fost o mare bucurie pentru mine să am o parteneră atît de plăcută.

Ar fi vrut deodată să-i spună mai mult, o mulțime de lucruri nelămurite și puternice care îi năvăleau în minte. Dar nu găsea decît vorbe tocite, îngrozitor de goale, pe care le repeta fără șir.

Faptul că Mara venise spre el și că se oprise să stea mai mult de vorbă cu dînsul era o continuare a acelei mișcări de retragere pe care ea o începuse cînd își scosese mîna din mîna Excelenței. Insistența acestuia devenea prea bătătoare la ochi. Mara cunoștea această insistență, o primea cu mulțumire și s-ar fi ferit s-o respingă. Totuși acum, în văzul atîtor oameni, i se părea nepotrivită. Deja, privirile tuturora, ale femeilor mai ales, se îndreptaseră asupra lor, atente, ascuțite, pătrunzătoare. Nu era încă nevoie ca începutul de intimitate dintre ei să fie prea vizibil. Dar poate că toate acestea n-ar fi fost destul ca să provoace mișcarea ei de neliniște și de apărare. Privirea fulgerătoare a femeii aceleia brune o lovise, deși nu durase decît o clipă.

Mara se aşeză lîngă Budu şi aplecîndu-se uşor către el spuse încet :

— E lume aici pe care n-o cunosc bine. Cine e doamna de lîngă măsuţa din colţ ?

— O boliviană. E medium. Acum o văd şi eu pentru prima oară.

Budu era fericit că ea îl întreabă, că el îi răspunde. Spaima de la început dispărea treptat şi lăsa loc numai bucuriei pe care i-o dădea apropierea ei.

— Doamnelor şi domnilor, zise Excelenţa, ne putem urca, dacă vreţi, în camera de şedinţă.

IX

Toţi se ridicară. Mara mergea alături de Budu. Suiră scara cea mare din fundul vestibulului. Cînd ajunseră sus, Excelenţa deschise o uşă şi pătrunseră cu toţii într-o încăpere înaltă şi largă care avea pereţii tapetaţi cu roş închis şi plafonul zugrăvit cu albastru întunecat. Un covor mare şi gros era întins pe jos. În dreapta intrării, două ferestre înalte erau ascunse de nişte draperii negre, revărsate în falduri largi pînă peste covor. În fund, trei perdele negre, prinse de nişte vergele întinse între patru stîlpi de metal subţiri şi mobili, erau aşezate astfel ca să formeze un mic cabinet dreptunghiular, larg cît să poată încăpea în el un fotoliu mare. În dreapta cabinetului, era o măsuţă pe care era aşezată o maşină de scris, avînd în ea o foaie albă neîncepută ; în stînga ei era un pian deschis şi mai în faţă, altă măsuţă, de lemn negru, pe care sta un vas cu garoafe albe, împreună cu vreo cinci sau şase tăbliţe de culoare albicioasă, montate vertical pe nişte suporturi de lemn. În faţa cabinetului, la o depărtare de vreo trei paşi erau, aşezate şapte scaune, pe două rînduri, patru în faţă şi trei în dos, foarte apropiate unul de altul. O lumină albă, mată, răspîndită de nişte lămpi

ascunse în cornişa plafonului, umplea odaia. Totul avea un aer mai mult solemn, ca într-o sală de conferinţe.

Se aşezară, la invitaţia Excelenţei, pe scaune. Adelaida îşi alese cea dintîi locul, la mijloc în rîndul întîi, spunînd că vrea să fie înconjurată măcar din trei părţi de oameni vii. Viorica se aşeză în dreapta ei. Lîngă Viorica, un scaun rămase gol pentru Excelenţa. La capătul din stînga, se aşeză Cernea. Pe cele trei scaune din spate, se aşezară Mara, Budu şi Agalidi.

Coralia, care intrase cea din urmă, se duse să se aşeze pe fotoliul din firida formată de cele trei perdele negre. Se sprijini cu capul de spatele fotoliului, cu mîinile întinse pe genunchi, cu ochii pe jumătate închişi şi rămase aşa, nemişcată. În penumbra cabinetului, floarea sîngerie de la pieptul ei părea că arde. Faţa ei părea şi mai palidă pe fondul negru.

— Nu vă rog decît un singur lucru, spuse Excelenţa care singur rămăsese în picioare. Să priviţi mereu spre medium şi să vă concentraţi gîndul numai asupra lui, căutînd pe cît posibil să alungaţi orice altă preocupare. Aceasta e necesar pentru ca să se stabilească curentul odic şi legătura între asistenţi şi medium.

Excelenţa făcu cîţiva paşi spre perete, învîrti un comutator şi lumina albă dispăru, lăsînd loc unei lumini albăstrii, slabă dar destul de clară pentru a se putea distinge bine conturul lucrurilor. În cabinet, floarea roşie şi chipul palid al Coraliei abia se mai desluşeau de restul trupului scufundat în întuneric, şi care se pierdea aproape cu totul în umbra perdelelor negre. Numai picioarele bolivianei, care depăşeau nemişcate marginea cabinetului, erau vizibile pînă puţin mai sus de glezne. Lîngă ea, în picioare, Excelenţa, cu mîinile întinse spre dînsa, stătea şi el nemişcat. Numai degetele lui se agitau uşor, se strîngeau, se destindeau, într-o mişcare ritmică. În cabinet, Coralia respira larg şi adînc ; se putea vedea cum floarea de la piept se ridica şi se scobora o dată cu răsuflarea. Aceasta se făcea tot mai repede şi mai puternică. Deveni în curînd gîfîită, sacadată, ca respiraţia cuiva care a alergat mult. Un tremur zgîlţîi trupul întunecat dintre perdele, picioarele se zbătură uşor, se ridicară, se lăsară iarăşi pe covor, se loviră unul de altul, cu un sunet sec, care fu amplificat de tăcerea adîncă a odăii. Tremurul continua.

Coralia începu să geamă, întîi mai ușor, apoi tot mai tare, în timp ce trupul ei se zvîrcolea în fotoliu. Din cînd în cînd, un horcăit întrerupea respirația, apoi geamătul revenea o dată cu răsuflarea și continua cu ridicări și scăderi de ton. Toate acestea ținură o bună bucată de timp, mai multe minute, care părură lungi celor care ascultau. O așteptare nerăbdătoare îi cuprinse pe toți. Horcăiturile, gemetele, gîfîielile, care se auzeau din umbra perdelelor împrăștiau o neliniște vagă care îi apăsa pe toți. Fiecare își simțea capul greu ca în apropierea furtunei. În sfîrșit, frămîntarea Coraliei începu să se potolească. Excelența își încetini mișcarea degetelor și făcu cîțiva pași înapoi, îndepărtîndu-se de cabinet și mergînd de-andaratele către scaunul lui. Tremurul picioarelor încetă. Coralia răsuflă o dată lung, apoi începu să respire adînc și regulat.

— Spirite-ghid, rosti Excelența, arată-ți prezența printre noi.

Urmă o clipă de tăcere adîncă în care nu se auzea decît respirația Coraliei.

— Spirite Coriolan, spuse din nou Excelența ; îndrumător al adunării noastre, arată-ți prezența printre noi și călăuzește gîndurile noastre către lumea în care te afli acum.

Atunci, ca și cum s-ar fi deschis o fereastră, un curent de aer rece trecu prin odaie. Pe deasupra capetelor tuturora, se auzi parcă un șuierat, ca al unui vînt domol printre frunze de brad, dar abia simțit, așa încît te-ai fi putut întreba dacă a fost într-adevăr aievea. Înfiorarea însă rămase. Budu o simți în brațul vecinei lui din stînga care își lipi brațul și mai mult de al lui. El gustă cu deliciu această apropiere. Își întoarse ochii spre Mara, al cărei obraz lucea dulce în lumina albăstrie. „Cum am putut s-o cred distantă și mîndră ? se întrebă el. Ce mult te poate înșela o primă impresie !“ Atunci, în seara aceea la Assani, ea îi păruse îndepărtată și inaccesibilă, ca din altă lume, din altă planetă. Și acum era lîngă dînsa, îi simțea brațul moale lîngă al lui. Ea vorbise cu el, numai cu el, tot timpul, se așezase lîngă el... Desigur, simplă întîmplare, se grăbi să-și spună cu resemnare și ușoară amărăciune. Dar rămînea, oricum, faptul de neînlăturat al acestei apropieri prietenoase, simple, care îl îmbăta.

Atît de mult, încît nu dăduse atenţie decît pe jumătate la ceea ce se petrecuse în jurul lui ! Orice s-ar întîmpla, totul trebuie să aibă o explicaţie firească, îşi spusese el de la început. Se supusese cu docilitate atunci cînd Excelenţa îi invitase pe toţi să-şi fixeze privirile şi gîndurile asupra firidei de umbră în care Coralia gemea şi se frămînta. Făcuse asta din conformism politicos. Dar gîndurile i se întorceau mereu către vecina lui, al cărei braţ îi apăsa uşor braţul. Simţi totuşi răceala ciudată care îi învălui deodată pe toţi şi auzi parcă şuieratul unui vînt. Se uită spre ferestre. Draperiile negre stăteau nemişcate. Totul trebuie să aibă o explicaţie, repetă el automatic în gînd.

Chiar în aceeaşi clipă, un trosnet se auzi, ca al unui lemn care se rupe. De unde venise ? Nimeni însă nu mai avu timp să se întrebe fiindă imediat o ploaie de pocnete se porni de pretutindeni, din tavan, din pereţi, din mese, parcă chiar numai din aer, din gol, de nicăieri. Budu întoarse capul spre Agalidi. Acesta, cu braţele încrucişate, cu profilul boţit, privea fix spre cabinetul negru. Simţi mişcarea lui Budu, dar ridică numai mîna, ca şi cum ar fi vrut să preîntîmpine o întrebare şi continuă să privească ţintă în acelaşi loc.

Sunetele încetară tot aşa de brusc cum începuseră.

— Spirite Coriolan, zise Excelenţa, spune-ne dacă putem începe şedinţa şi dacă spiritele ne sînt favorabile astă-seară.

Din cabinet se auzi vocea Coraliei, rostind rar :

— Spiritele sînt ca de obicei favorabile acelora care le primesc cu simpatie.

— Ce bine vorbeşte româneşte boliviana asta, şopti Agalidi la urechea lui Budu.

— Spirite Coriolan, zise din nou Excelenţa, spune-ne dacă putem să intrăm în comunicare directă cu tine şi cu lumea spiritelor.

Urmă o pauză scurtă. Apoi, deasupra capetelor, venită parcă din tavan, o voce groasă răsună :

— Vorbesc acum cu vocea mea proprie. Nu toate spiritele sînt dispuse să întrtbuinţeze glasul lor cel adevărat ca să intre în legătură cu voi. Multe din ele preferă să vorbească prin mijlocirea

mediumului. Aşa-dar, nu cereţi numaidecît spiritelor să vorbească direct. Nu insistaţi şi lăsaţi-le să se exprime în modul care le convine.

Excelenţa spuse :

— În şedinţa trecută, un incident, datorit neştiinţei şi nu relei voinţe, a făcut pe spiritul lui Bismarck să întrerupă conversaţia ce-o începusem cu el şi să plece supărat. Aş vrea să exprim lui Bismarck tot regretul meu pentru acel incident neplăcut şi să-l asigur că aceasta nu se va mai repeta. De asemenea, l-aş ruga să revină printre noi şi să continue interesantele revelaţii pe care tocmai voia să ni le facă în momentul cînd incidentul s-a produs.

— Bismarck e tot supărat, rosti vocea. Cu toate încercările mele, n-am izbutit încă să-l împac. Dar nu pierdeţi speranţa. E un spirit foarte sensibil, se înfurie repede, dar mînia lui de obicei nu durează mult. Cred că chiar de pe acum i-a trecut, dar nu vrea încă să cedeze, deoarece e foarte orgolios. Scuzele voastre însă îl vor îndupleca.

— Cancelarul de fier a rămas, după cum văd, de fier şi după moarte, spuse Agalidi lui Budu la ureche.

— Dar cine vorbeşte ? întrebă tot în şoaptă Budu.

Agalidi dădu din umeri, fără să răspundă, fiindcă Excelenţa începuse din nou :

— Spirite conducător, spuse el, deoarece n-am vrea să greşim şi să chemăm un spirit potrivnic, indică-ne care din spiritele pe care le vom numi acum ar putea răspunde astă-seară mai repede şi mai favorabil : Iuliu Cesar, Vasile Alecsandri, Carol cel Mare, Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Edison, Clemenceau.

— Chemaţi-l pe Kogălniceanu, porunci vocea.

— Spirit al lui Kogălniceanu, spuse Excelenţa, arată-ţi prezenţa printre noi în ce mod vei voi.

Urmă o tăcere de cîteva clipe, în care se auzi numai respiraţia adîncă şi regulată a Coraliei. Apoi, deodată, un ţăcănit metalic îi făcu pe toţi să întoarne capul. Ţăcănitul venea dinspre maşina de scris. Aşezată la cîţiva paşi de scaune, pe măsuţă, maşina se zărea foarte bine. În lumina albăstrie se vedea cum clapele se ridică şi se coboară. Se distingea de asemeni mişcarea de translaţie spre

stînga şi revenirea la loc după fiecare rînd scris. Şi se vedea cum foaia albă se ridica încetul cu încetul şi se răsfrîngea peste rulou. Budu încremenise cu ochii către maşina care scria singură. Scria singură... Repetîndu-şi aceste două vorbe în gînd, Budu se reculese puţin din uimirea lui. Trebuie să fie o explicaţie, îşi spuse el îndărătnic, cu un gest interior de apărare împotriva misterului. Lîngă el, Agalidi, cu capul plecat înainte, privea fix spre cabinetul negru murmurînd :

— Şi totuşi nu s-a mişcat. I se văd picioarele şi faţa.

Braţul femeii de lîngă el, lipit de al lui, nu avusese nici o tresărire. Budu îşi întoarse capul spre Mara. Privea şi ea spre cabinetul negru. Faţa ei nu arăta nici mirare, nici interes, dar buzele strînse, fruntea uşor încruntată, privirile fixe, dovedeau că atenţia ei era încordată. O mare stăpînire de sine putea să dea impresia că e nepăsătoare. Însă sub fruntea aceasta calmă era loc pentru multe furtuni. Budu bănui aceasta. Ar fi vrut s-o întrebe, să-i spună ceva, nici el nu ştia ce. Ar fi fost atît de simplu să se aplece spre ea, să-i şoptească două, trei vorbe şi să simtă cu acest prilej atingerea părului ei. Dar nu îndrăzni, cuprins din nou de sfială în faţa atitudinii ei nepăsătoare, deşi avea tot mai mult impresia că această atitudine era numai o aparenţă. În sfiala lui se amestecă îndată şi o ciudă, o aţîţare din cauza absurdului în care simţea că-l scufundă cele ce se petreceau în jurul lui. Îi veni la un moment dat să se repeadă la maşina de scris. Făcu chiar o mişcare într-acolo pe care însă n-o mai continuă. Maşina scria. Asta era un fapt. Scria singură. Şi asta era un fapt, pînă la dovada contrară. Împinse uşor cu cotul pe Agalidi. În momentul acela ţăcănitul încetă şi vocea puternică se auzi din nou :

— Spiritul nu mai vrea să se manifeste. Voinţe adverse îl împiedică. Formaţi lanţul pentru a stimula vigoarea mediumului.

— Curentul odic e slăbit, spuse Excelenţa. Trebuie să-l întărim. Vă rog, luaţi-vă strîns de mînă şi priviţi spre medium.

Budu ascultă şi se conformă maşinal. Simţi mîna Marei într-a lui şi nu se mai gîndi decît la ea. Agalidi, luîndu-i cealaltă mînă, îi spuse încet :

— Ai văzut ce repede scrie Kogălniceanu la mașină ? Erau mașini de scris pe vremea lui Kogălniceanu ?

— Spiritele știu și pot mai mult decît au știut și au putut în viață, rosti deodată cu putere vocea din aer.

Budu, uluit, se uită la Agalidi.

— Telepatie... explicabil, murmură acesta, mai mult ca să spună ceva.

„Dar cine vorbește ? se întrebă în gînd Budu ; vocea femeii dintre perdele e altfel, e mai subțire, are alt timbru, alt accent. Și cine a scris ? N-a fost nimeni în fața mașinei de scris, asta e sigur".

Prezența inexplicabilului îi dădea o îndrăzneală nouă. Strînse ușor mîna Marei. I se păru, sau o ușoară strîngere îi răspunse ? Privi pe Mara cu coada ochiului. Nici o mișcare nu turbura profilul ei ușor încruntat, cu bărbia rotundă și nasul puțin turtit la vîrf, cu buzele strînse. Lîngă șoldul lui simțea șoldul ei. Căldura trupului ei îl îmbătă. Își apropie piciorul și mai mult, îi atinse genunchiul și, mai jos, pulpa rotundă și elastică. Mara continua să nu facă nici o mișcare. Budu rămase și el nemișcat cîteva clipe. Apoi speriat de propria lui îndrăzneală, își dădu înapoi piciorul, deslipindu-l de al ei. Dar, o dată cu mișcarea asta, îi strînse fără să vrea mîna și mai tare. Sfiala îl cuprindea din nou. „Sînt un prost că ezit", se gîndi el cu ciudă împotriva lui însuși. Își spuse asta spontan, aproape involuntar. Această mărturisire a propriei sale șovăieli răsărise din adîncurile conștiinței, brusc, pe neașteptate, ca o revelație crudă. Ea fu ca o cheie cu care Budu deschise deodată hrube din el însuși, de care pînă atunci nu știuse nimic. Începea să vadă limpede în el și să se arate lui însuși altfel decît fusese pînă atunci. Ciuda crescu o dată cu sfiala. Un tumult de gînduri contradictorii îl năpădea. Le înăbuși însă repede, adică le amînă pe mai tîrziu, din lașitate față de el însuși, din cauza aceleiași șovăieli care îl împiedica să ia față de Mara o atitudine hotărîtă. De altfel, acum, absurditatea din jurul lui nu-i dădea răgaz să se cerceteze. Mintea lui voia o explicație a celor petrecute adineauri. Incertitudinea pe care i-o dădeau fenomenele stranii care se produseseră în fața lui îl necăjea. Misterul — fiindcă, hotărît, era un mister — îl supăra. El venise desigur cu gîndul să asiste nepăsător la ceea ce își spusese că nu era decît un joc

de copii bătrîni ; însă ciudăţenia reală a celor ce vedea şi auzea îl silea să iasă din atitudinea de spectator indiferent sau, cel mult, amuzat, pe care şi-o impusese.

În cabinet, respiraţia Coraliei se făcuse din nou gîfîită şi neregulată. Trecură aşa cîteva minute de tăcere, grea, în care timp toţi urmară să se ţină strîns de mînă. În sfîrşit, Coralia vorbi cu glas răguşit şi înăbuşit, de data asta în franţuzeşte :

— Împingeţi fotoliul mai în faţă.

Excelenţa, ajutat de Cernea, scoase pe jumătate fotoliul dintre perdele. Acum, trupul Coraliei se putea vedea în întregime. Vocea din aer se auzi din nou. Budu se uită la faţa Coraliei : buzele ei strînse nu se mişcau. Vocea rosti :

— Kogălniceanu a plecat. Nu mai chemaţi pe nimeni. Spirite necunoscute se vor manifesta. Staţi liniştiţi. Micşoraţi lumina.

Excelenţa se ridică şi întoarse comutatorul. Lumina scăzu. O umbră albăstrie umplu camera. Ungherele nu se mai puteau distinge. Se puteau încă desluşi clapele albe ale pianului, vasul cu flori de pe masă. Pe fondul negru al perdelelor, faţa palidă a Coraliei strălucea parcă fosforescent. O dată cu descreşterea luminii, tăbliţele de pe masă se iluminară deodată. Budu îşi dădu seama că erau acoperite cu o substanţă luminoasă, probabil sulfură de zinc.

— E din ce în ce mai impresionant, şopti Adelaida şi se ghemui pe scaun. *Cette obscurité tout-à-coup* ! începe să-mi fie frică, spuse ea încet Vioricăi.

— Nu trebuie să vă fie frică de nimic, spuse vocea. Spirite care doresc să rămînă necunoscute vă vor arăta prezenţa lor mişcînd diferite obiecte. Desfaceţi lanţul.

De pe masă, o tăbliţă se ridică încet, se opri o clipă în aer legănîndu-se uşor, parcă nehotărîtă, apoi veni plutind spre grupul celor aşezaţi pe scaune. Adelaida scoase un ţipăt uşor. Agalidi se ridică pe jumătate de pe scaun, cu capul plecat înainte. Mara, în timp ce-şi desfăcea încet (o, ce încet !, se gîndi cu deliciu Budu) mîna din mîna vecinului ei din dreapta, dădu uşor capul pe spate, apoi rămase aşa urmărind cu ochii mişcările tăbliţei. Tăbliţa veni pînă la colţul cabinetului negru, trecu între privitori şi Coralia, apoi se duse să se aşeze pe măsuţă, alături de maşina de scris. În

aceeaşi clipă, vasul cu flori de pe masă se ridică şi el în aer, luă acelaşi drum ca şi tăbliţa şi se opri în faţa scaunelor. O floare ieşi din vas, se desprinse din buchet, zbură peste capul lui Cernea şi căzu pe pieptul Marei care o prinse şi o mirosi cu un gest maşinal Budu, înmărmurit, cu ochii măriţi de surprindere şi de încordare, urmări cu ochii floarea, apoi îşi aţinti din nou privirile asupra vasului care stătea nemişcat în aer, fără să fie sprijinit de nimic vizibil. Mintea lui, întreaga lui fiinţă, refuza, respingea cu furie miracolul. Scamatorie, îşi spuse el, trebuie să mă ridic să văd. Să vadă ce ? Vasul stătea mereu în aer, în mijlocul odăii.

— Nu s-a mişcat nici un moment din fotoliu, murmură Agalidi. E un fenomen care tot de la medium porneşte, şopti el lui Budu la ureche.

Budu se uită spre cabinet. Coralia, cu capul pe spatele fotoliului, cu ochii închişi, părea scufundată într-un somn adînc dar agitat. Faţa ei se crispa ca sub acţiunea unei sforţări de atenţie, braţele tremurau uşor, încordate, şi mîinile se strîngeau. Respiraţia era din nou gîfîită.

Budu făcu o mişcare ca să se ridice puţin de pe scaun, dar chiar în aceeaşi clipă simţi o zguduire ca şi cum un curent electric l-ar fi străbătut. Aceasta nu dură decît o secundă. În secunda următoare, Budu văzu vasul de flori lucind din nou pe masă. Ce fusese ? „Am amorţit desigur din cauză că am stat nemişcat pe scaun", îşi spuse el. Şi vasul era din nou la locul lui. Ce fusese ? O iluzie din cauza obscurităţii ? Dar lîngă el, Mara învîrtea printre degete floarea care adineauri sărise din vas. Budu renunţă să mai încerce să explice ceva. „O cauză a acestor fenomene tot trebuie să existe, se gîndi el. Faptul că n-o cunosc nu înseamnă că trebuie să-i contest existenţa. Dar ea nu poate fi decît naturală. Scamatorie, iluzie, fie chiar telepatie sau chiar puterea nervoasă a mediumului, cum explică, fără să explice nimic, Agalidi, o cauză reală trebuie să existe... Dar e o treabă serioasă asta ? se întrebă el cu oarecare ruşine de el însuşi. Totuşi, sînt aici oameni serioşi şi respectabili ca Excelenţa, oameni inteligenţi ca Vasile Cernea. Numai obscuritatea asta e de vină".

În momentul acesta, Budu simţi cum scaunul pe care stătea era tras înapoi cu putere. Cineva smuncea scaunul pe la spate. Budu fu cît pe ce să cadă şi ar fi căzut dacă nu s-ar fi ţinut cu mîinile de spatele scaunului din faţă. Se întoarse furios, gata să strige că nu permite asemenea glume. Dar la spatele lui nu era nimeni. Budu făcu un pas şi izbi cu pumnul în aer. Simţi deodată aceeaşi zguduire ca şi adineauri, însă de data asta mai lungă şi mai dureroasă. Scaunul se ridică în aer, se îndepărtă de el, pluti o clipă legănîndu-se, apoi se întoarse, se lăsă iarăşi pe covor şi se lipi cu marginea de genunchii lui Budu care, maşinal, îl trase şi se aşeză pe el, uluit de iuţeala cu care se petrecuse totul. „Visez ?", se întrebă el şi se ciupi tare de braţ. Ceea ce i se părea şi mai curios era faptul că, în jurul lui, nimeni nu păruse că dă atenţie celor întîmplate. Şi totuşi, se ridicase, izbise cu pumnul în aer, se aşezase din nou. „Asta e curată nebunie, îşi spuse el, nu se poate".

— Ai văzut ? întrebă el în şoaptă pe Agalidi.

— Ce anume ?

— Scaunul meu, adineauri...

— Ai alunecat.

Dar Agalidi nu sfîrşi bine de vorbit şi o smunciturã la fel cu aceea pe care o simţise şi Budu îi smulse şi lui scaunul de sub el. De data asta, scaunul nu se mai ridică în aer, ci se îndepărtă, tîrîit numai pe covor, apoi se întoarse docil ca un cîine jucăuş şi se opri pe locul unde fusese mai înainte.

— Ei ? întrebă Budu.

— Telekinesie, spuse Agalidi.

— Ce-i asta ? întrebă Budu, agasat.

— Mişcarea obiectelor din depărtare, fără să le atingi.

— Cine o face ?

— Mediumul.

— Şi crezi aşa ceva ? întrebă Budu. Asta nu-i o explicaţie.

— Tot mai bine decît nimic, răspunse evaziv Agalidi.

— Vă rog, linişte ! porunci vocea din aer. Spiritul lui Ginghishan vrea să facă o comunicare.

— Spirite al lui Ginghishan, fii binevenit printre noi, spuse Excelenţa.

De pe clapele pianului se înălţă imediat o melodie.

— De data asta s-a înşelat, şopti Agalidi, după ce ascultă puţin. E o romanţă de Schumann.

Cîntecul încetă brusc. Vocea rosti :

— A fost o greşeală. Spiritul lui Ginghishan a anunţat în ultimul moment că nu poate veni. În locul lui a venit un spirit inferior. A fost alungat.

— Păcat, cînta bine, spuse încet Agalidi.

— Treziţi mediumul, porunci vocea. E obosit.

— Coriolan e plin de tact, dădu replica Agalidi, în şoaptă.

Se făcu lumină. Toţi clipiră din ochi

— Şi fantomele ? exclamă Adelaida. *Comme c'est dommage !* Aş fi vrut să văd o reîncarnare, Grigri !

„E extraordinar cît de repede acceptă oamenii miracolul", se gîndi Budu, uitîndu-se pe gînduri la garoafa albă pe care Mara, cu un surîs uitat pe buze, o învîrtea mereu printre degete.

Coralia se trezi cu încetul. După zvîrcolelile şi frămîntările prin care trecuse, nu părea deloc ostenită. Deschise ochii, se întinse în fotoliu, apoi se ridică şi, fără o vorbă, ieşi uşoară ca o umbră.

Invitaţii coborîră în sufragerie. Pînă să iasă, Agalidi trase cu ochiul la hîrtia prinsă în maşina de scris. Era albă. „M-aş fi mirat să fie altfel", se gîndi el. Nu era, desigur, o explicaţie, dar, oricum, constatarea aceasta zdruncina puţin misterul.

În sufragerie, se adunară cu toţii în jurul mesei cu gustări şi băuturi. Budu bău un pahar de oranjadă. Îndoiala lui nu slăbise, dar prezenţa inexplicabilului şi persistenţa misterului îl supărau. Şi îi era parcă ruşine de el însuşi ; un sentiment penibil de care nu putea scăpa.

Cernea, la vederea mesei încărcate, exclamă vesel :

— Minunată idee. Îmi place grozav tranziţia bruscă de la spiritual la material, de la bucuriile cunoaşterii pure la voluptăţile realităţii palpabile. Ce poate fi mai delicios decît să muşti dintr-un sandvici cu icre după ce, numai cu cîteva minute înainte, ai stat de vorbă cu o fantomă.

Budu se apropie de el, spunîndu-i încet :

— Vra să zică, dumneavoastră, domnule consilier, credeţi că au fost...

— Nu cred, răspunse Cernea în timp ce lua de pe masă încă un sandvici. Văd şi constat. Nu mai am nevoie să cred. Asta e ca şi cum m-ai întreba dacă cred în electricitate. N-am nevoie să cred în ea. O simt, constat existenţa şi efectele ei. Ştie cineva ce este radiofonia în sine ? nu. Totuşi există. Şi dacă admit că lucrurile neînsufleţite emit radiaţii, atunci cu atît mai mult trebuie să admit că emit radiaţii fiinţele vii !

— Asta ar fi poate o explicaţie pentru anumite fenomene... dar revenirea spiritelor celor morţi ?

— De ce să încerc să explic ? Admit miracolul ca pe un fenomen familiar, inexplicabil fără îndoială, dar nu mai inexplicabil decît toată această lume fenomenală în care trăiesc şi pe care n-o pricep ce este în firea ei adîncă. Invizibilul există în aceeaşi măsură ca şi vizibilul.

Cernea se opri, bău un păhărel de vin roş, apoi apucă al treilea sandvici, de data asta cu şuncă. Budu dădu din cap cu îndoială şi nu mai spuse nimic. Amintirea floarei aruncate pe pieptul doamnei Racliş şi amintirea scaunului smuncit de sub el îl urmăreau mereu ca o problemă nerezolvată — şi nerezolvabilă. O căută din ochi pe Mara. O văzu cum stătea, puţin izolată de ceilalţi, în picioare la un capăt al mesei, sorbind dintr-o ceaşcă de ceai şi muşcînd dintr-un fursec. Pusese floarea pe marginea mesii. Budu se uită repede spre Viorica şi o văzu, împreună cu Adelaida, stînd de vorbă cu Excelenţa. Abia după aceea, el se apropie de Mara, mustrîndu-se în gînd din cauza gestului său de prudenţă, gest involuntar şi de care se simţea umilit puţin (ceea ce de altfel era un sentiment cu totul nou în sufletul lui, supus pînă acum cu docilitate influenţei nevesti-si). Crezu că e bine să-şi ia un aer glumeţ :

— După cum văd, aţi păstrat floarea pe care v-au aruncat-o spiritele, spuse el arătînd garoafa albă de pe masă.

„Am luat un ton prea protocolar“, se gîndi el imediat.

— Da, am fost favorizată, răspunse ea. De altfel, am văzut că şi dumneata te-ai bucurat de atenţia spiritelor.

Budu o privi mirat :

— Cum ? Ai observat ?

— Sigur... scaunul...

— Am crezut, după felul cum te uitai, că n-ai văzut...

— O, văd mai multe decît am aerul, îl întrerupse ea cu un zîmbet.

Budu simţi o căldură în piept. Ce voia ea oare să spună ? Şi ce trebuia să răspundă el ?

— Ce mulţumit aş fi, spuse el, dacă ai vedea şi...

Se opri. „Ce fac ? se gîndi el speriat. Ce era să-i spun ?" Fraza pe care o începuse i se păru deodată monstruoasă şi vorbele pe care ar mai fi vrut să le rostească i se păreau acuma grele ca nişte blocuri de piatră. Doamna Racliş îl privea cu ochii ei de cenuşă vînătă, aşteptînd. Întrebă făcînd cu capul un gest de îndemn:

— Ce să văd ?

— O, nimic, spuse Budu.

Apoi, luîndu-şi inima-n dinţi, dintr-o suflare :

— Mă gîndesc că ar fi straşnic să poţi vedea ce se petrece în sufletul oamenilor... al oamenilor din jurul tău... Vorbesc în general... Ce bine ar fi dacă am putea vedea ce se întîmplă în sufletele celor cu care stăm de vorbă...

— Crezi ? spuse ea. Eu nu. Eu cred, din contră, că ar fi groaznic să ştii ce gîndeşte cel cu care vorbeşti. Ne-am teme toţi unii de alţii.

— Depinde, replică el. Eu, de exemplu, nu m-aş teme... de dumneata.

— Bagă de seamă, îl ameninţă ea cu degetul. Să nu te lauzi.

— Te asigur că nu, rosti el din adîncul inimii şi o privi cu ochii lui de cîine credincios.

Cu un gest distrat, ea luă floarea de pe masă, se uită la el o clipă, cu un aer de nehotărîre, observîndu-l parcă puţin nedumerită, apoi îl lovi uşor cu floarea peste braţ :

— Eu cred că e mai bine aşa, spuse ea.

El vru să spună ceva dar văzu pe Agalidi că se apropie şi îşi înăbuşi întrebarea pe care i-o stîrnise fraza ei din urmă. Vorbele ei avuseseră oare un sens general sau se raportau numai la situaţia

prezentă, la el şi la ea? Nu putea găsi nici un răspuns care să-i împrăştie, într-un fel sau altul, îndoiala şi incertitudinea.

Coralia intră pe o uşă laterală, luă de pe masă un pahar de lapte, apoi se aşeză pe un scaun într-un colţ, sorbind încetişor din pahar, cu ochii în gol, fără să pară că dă vreo atenţie celor din jurul ei.

Îndată după terminarea şedinţei, Viorica acaparase pe Excelenţa şi, cu ajutorul Adelaidei, nu-l mai slăbise o clipă. Viorica era încîntată de tot ce văzuse şi auzise. Singur doar faptul că spiritul nu-i dăduse şi ei, sau numai ei, floarea, o supăra puţin. Se consolă gîndindu-se că a fost probabil un spirit inferior. Un spirit superior ar fi ales mai bine.

Viorica nu-l mai slăbea pe ministru cu întrebările şi cererile de explicaţii:

— Ce calităţi anume se cer ca să devii medium? Sînt calităţi înnăscute sau căpătate prin exerciţiu?

— Trebuie, negreşit, o dispoziţie specială, spuse Excelenţa. Nu oricine poate deveni medium. Dar bineînţeles şi exerciţiul joacă un mare rol, adăugă el.

— *Oh, moi, tu sais,* sări şi Adelaida, mi-ar fi frică, *vraiment.* Sînt prea nervoasă pentru aşa ceva. Trebuie să fie teribil să te simţi posedat de fantome. Aş avea mereu impresia că în mine sînt mai multe persoane şi, cînd aş deschide gura să vorbesc, mi s-ar părea că vorbeşte altcineva, nu eu.

— O, cît despre asta nu-i nici un pericol, spuse Excelenţa. Spiritele nu se manifestă decît în anumite condiţii şi numai cînd mediumul e în stare de transă sau de somn magnetic. Şi asta nu se întîmplă decît dacă transa e provocată de mediumul însuşi sau de pase magnetice.

— O, Excelenţă, dacă aţi vrea, spuse Viorica. Dar n-aş voi să abuzez...

— Vă rog, vă rog, spuneţi.

— Dacă aţi vrea să încercaţi şi cu mine...

— Ce anume? întrebă Excelenţa, cam plictisit de această falsă ezitare.

— Cîteva pase. Aş vrea să văd şi eu dacă...

— *Oh, quelle idée,* Viorica ! exclamă Adelaida. Eu pentru nimic în lume n-aş încerca ! *Je suis sûre qu'on risque d'attraper une migraine effroyable !*

— *Mais non, chère amie,* e foarte simplu, spuse Excelenţa. Apoi, către Viorica :

— Staţi în picioare cu spatele la mine, cu braţele în jos ; dacă simţiţi o uşoară ameţeală şi cădeţi, nu rezistaţi. Cîteva clipe durează totul.

— Sînt gata, încercaţi ! spuse Viorica.

Budu care, la apropierea lui Agalidi, se depărtase puţin de doamna Racliş şi se aşezase pe un scaun mai la o parte, văzu cu mirare pe nevastă-sa stînd dreaptă în picioare, cu braţele spînzurate de-a lungul şoldurilor, cu capul sus, cu ochii pe jumătate închişi, nemişcată, în timp ce Excelenţa, la spatele ei, cu braţele întinse, strîngea şi desfăcea degetele cu o mişcare de împroşcare spre ceafa ei. Toţi priveau cu atenţie scena. Trecură aşa cîteva minute. Viorica nu se clinti din loc. În sfîrşit, Excelenţa lăsă braţele în jos şi declară :

— Fluidul n-are absolut nici o putere. Sînteţi refractară la magnetismul animal şi la mediumnitate, spuse el Vioricăi care se întoarse spre dînsul.

— Cum ? rosti ea cu o schimă dezolată, credeţi că n-am nici o dispoziţie ?

— Absolut nici una. Sînteţi cu totul inaccesibilă fluidului. Sînteţi, ca să zic aşa, rea conducătoare de fluid magnetic.

— Şi cu toate acestea simt în mine un impuls irezistibil către lumea spiritelor, spuse cu părere de rău Viorica.

— Sînteţi iubită de spirite, dar nu folosită de ele pentru comunicaţiile lor cu lumea vizibilă, spuse consolator Excelenţa. Coriolan vă preţuieşte foarte mult.

Viorica, aflînd că e preţuită de un duh atît de fin ca acela al fostului profesor de gimnastică, se linişti şi îşi căpătă din nou seninitatea.

— Cine mai vrea să încerce ? întrebă Excelenţa, întorcîndu-se spre ceilalţi.

Adelaida își păstră rezistența. Cernea, potrivit curiozității lui universale, vru să încerce și el și părăsi masa unde avusese pînă acum serios de lucru cu furculița și paharul. De la primele pase, începu să se clatine. Agalidi șopti lui Budu că se clătinase și pînă atunci și că aceasta era efectul unui alt fluid mai palpabil, emanat din mai multe păhărele de bordeaux roș. Invitat să încerce, Budu refuză politicos, sub cuvînt că e ostenit. În realitate, amintirea celor două comoții din timpul ședinții era prea vie și el nu avea poftă să mai sufere cumva încă una. Și pe urmă, cu toată această amintire neîndoielnică, cu tot respectul pe care i-l insuflau simandicoasele fețe prezente și cu tot exemplul nevesti-si, el continua să-și păstreze îndoiala, e drept că mai mult din voința de-a nu se da învins decît din vreo cauză obiectivă.

Excelența se îndreptă în sfîrșit și către Mara, care stătea tăcută de-o parte, și o invită cu un gest :

— Doamnă Racliș, nu vrei să încerci și dumneata ?

Ea se ridică, cu un zîmbet, apoi stătu dreaptă, zîmbind mereu. După cîteva pase, se prăvăli ușor pe spate în brațele Excelenței.

„Splendidă cădere“, își spuse Agalidi. „Și cumplită privire“, adăugă el, uitîndu-se la Coralia care, din colțul ei, văzuse totul, fulgerase negru pe sub sprîncene apoi, intrînd din nou în nepăsare, se sculase de pe scaun și ieșise neobservată de nimeni.

Se ridicară cu toții să plece. Excelența opri pe Budu cînd acesta îi dădu bună-seara :

— Mi-a spus Agalidi. Să n-ai nici o grijă. Vorbesc eu mîine cu generalul. Ai sigur unanimitatea.

— Adevărat ? O, vă mulțumesc, Excelență.

Dar, spre mirarea lui, Budu se simți mai puțin mulțumit de această veste decît ar fi trebuit să fie și decît ar fi vrut să fie.

*

— Trebuie neapărat să te întîlnesc, spuse încet Marei Excelența, în timp ce o ajuta să-și pună pardesiul și lăsîndu-și o clipă brațele pe umerii ei.

Toți ceilalți plecaseră. Erau singuri în vestibul. Ea nu răspunse imediat.

— Neapărat, continuă el repede. Mara-Dor... Mara... lasă-mă să-ţi spun aşa, pe nume. Voi avea astfel impresia că sîntem prieteni de multă vreme. Vreau să ne întîlnim odată singuri... Mi-ai promis de două ori pînă acum şi de două ori ai găsit un pretext ca să nu-ţi ţii promisiunea.

Ea se întoarse către el, cu surîsul ei candid, puţin mirat.

— Crede-mă că n-am putut. Emil are atîta nevoie de mine, acuma cînd e în plin lucru. Nu se poate despărţi de mine nici o clipă.

— Gelos de pe acum ? spuse el luîndu-i mîinile.

— Nu mai mult decît trebuie, răspunse ea, evaziv, cu acelaşi zîmbet.

— Mara... ascultă-mă... îţi vorbesc cum niciodată n-am vorbit cu o femeie. Mara, aş putea să izbucnesc într-un torent de vorbe pasionate, fierbinţi, insinuante... Dar nu vreau, fiindcă simt că toate aceste podoabe exterioare ale pasiunii nu mai au nici o valoare, nici o îndreptăţire în faţa dumitale... Mara, de cînd te-am întîlnit atunci seara, nu m-am dezlipit o clipă de amintirea pe care mi-ai lăsat-o... Amintirea asta pătrunde în toate gîndurile mele, în toate gesturile şi faptele mele. E o obsesie delicioasă şi dureroasă în acelaşi timp, o continuă frămîntare între speranţă şi deznădejde... De-atunci, ne-am mai văzut de cîteva ori, dar niciodată cu totul singuri, aşa că niciodată n-am avut răgazul să-ţi spun tot ce gîndesc... De aceea m-am hotărît să-ţi scriu, dar după ce ţi-am scris, m-am temut să nu cadă scrisoarea în mîinile altcuiva şi n-am trimis-o. Scrisoarea e şi acum în sertarul biroului meu... Tot ce-am făcut, tot ce-am gîndit de-atunci încoace a fost numai şi numai pentru dumneata. Chiar şedinţa de astă-seară n-am pregătit-o decît pentru dumneata, ca să am din nou ocazia să te văd şi să te văd singură, fiindcă bănuiam că Racliş n-are să vină, ştiu că nu-l interesează. O viclenie pe care ai să mi-o ierţi, fiindcă am făcut-o numai ca să te pot avea aici lîngă mine, aproape singură... Mara, mai stai puţin cu mine, mai rămîi o clipă. Ceilalţi au plecat... Nu mai e nimeni... Vino cu mine, vino... cîteva clipe numai... vreau să-ţi citesc scrisoarea aceea pe care nu ţi-am trimis-o... Te-am aşteptat toată ziua astăzi. Mi-a fost atît de frică să nu anunţi

cumva că nu poți veni. Și am avut, cînd te-am văzut intrînd, o bucurie atît de mare, ca o deschidere de cer în suflet... Crede-mă, Mara !

Vorbea acum cu gura aproape de obrazul ei, strîngîndu-i mîinile, febril, într-ale lui, lipit de ea, tot mai aproape, atrăgînd-o spre el.

Ea păru o clipă că s-ar lăsa atrasă, apoi, brusc neliniștită, șopti:

— Nu, nu ! Nu aici, nu acuma...

— De ce ? spuse el tot în șoaptă. Mai stai numai puțin. Mara, te rog... Adineauri, cînd te-am cuprins în brațe, deși știam că e doar efectul somnului hipnotic, am avut un moment iluzia că te-ai lăsat de bunăvoie în brațele mele. Mara, fă-mă să cred că n-a fost numai o iluzie... sau nu, nu asta. Spune-mi doar atîta : că va sosi cîndva o vreme cînd această iluzie va deveni o realitate... Mara, de ce taci ? Spune...

Dar ea, ridicîndu-și deodată fruntea și smulgîndu-și mîinile din mîinile lui, privea acuma țintă, cu ochi mari, spre ușa, rămasă întredeschisă, a sufrageriei. I se păruse sau umbra unei rochii apăruse în dosul acestei uși ? Mara se desprinse de lîngă bărbatul care, nedumerit, încerca s-o rețină.

— Nu, nu, lasă-mă, te rog. Vine cineva... am văzut.

— Ce este ? Cine ?

În clipa asta, ușa sufrageriei se dădu la o parte și Coralia intră. Cu ochii negri și strălucitori în fața palidă, ea trecu, înaltă și dreaptă, fără să se uite la cei doi, cu pași de spectru, către scara din fund, urcă treptele și dispăru în etajul de sus.

— Sînt sigură că a ascultat, a auzit ce-am spus, ne-a văzut, spuse Mara neliniștită, fără să știe ea singură de ce.

— O, nu, spuse Excelența, care nu-și putuse stăpîni la apariția bolivianei un gest de enervare. Te-asigur că n-a ascultat. Ce interes ar avea ? adăugă el cu un zîmbet liniștitor. Mara, nu pleca, te rog, nu pleca încă...

Dar ea deschisese deja ușa și stătea acum în prag.

— Nu, nu ! trebuie să plec... Îți promit că-ți telefonez mîine, sigur. Mîine după-amiază. Te rog, nu mă mai conduce. Găsesc un taxi la colțul străzii, la doi pași... Nu, nu, te rog. La revedere.

În stradă, unde ajunse aproape alergînd, o umbră se desprinse din umbra teilor de la poartă. Mara văzu că e Agalidi.

— Ce faci aici ? îl întrebă ea mirată.

— Te aşteptam ca să te conduc, răspunse el.

— Serios ? Chiar aşa de prost nu te credeam, Victore, spuse ea.

— De ce ? Nu mă laşi nici măcar să fac pe sigisbeul ?

— Cum ? Mă plictiseşti cu expresiile tale ridicule. Mai bine găseşte-mi un taxi.

— Am şi oprit unul. Ne putem urca.

Apoi, o dată aşezaţi înăuntru, el spuse, cu un gest îndărăt spre casa de lîngă care porneau :

— Cum merge ?

— De ce te interesează ? întrebă ea. Eşti gelos ? adăugă ea rîzînd.

— Nu. Simplă curiozitate. Şi pe urmă voiam să-ţi spun să te fereşti de urechi şi de priviri indiscrete în casa asta cu spirite şi fantome.

— Ce vrei să spui ?

— Că nu toată lumea vede cu indiferenţă pasiunea Excelenţei pentru tine...

— Coralia ?

— Exact.

— Dar cine e femeia asta ? întrebă repede Mara, cu o scrîşnire uşoară în glas.

— O boliviană cu calităţi de medium extraordinare, după cum ai văzut.

— Aş, fleacuri ! Cine poate crede că e numai atîta ?

— Excelenţa e spiritist convins, să ştii.

— O, nici el nu e numai atîta, spuse ea.

— Mara, şopti Agalidi, lipindu-se de ea şi cuprinzînd-o de mijloc ; Mara, nu pot crede că au trecut atîţia ani de-atunci, îţi aduci aminte ! Parcă a fost ieri. Eu n-am uitat. Şi fără nici o sforţare sînt gata să cred că totul poate fi iarăşi ca altădată.

— Iar începi ? spuse ea plictisită. Supa încălzită n-are nici un haz.

— În fond, ai dreptate, rosti el dînd din umeri şi retrăgîndu-şi mîna. Şi totuşi, e păcat, urmă el, după o clipă. Mi se pare că am ajuns. Aici e, nu ? Opreşte aici, spuse el şoferului, în faţa unei case-cazărmi de pe strada Brezoianu.

Mara sări pe trotuar, făcu lui Agalidi un semn cu mîna şi intră repede în casă. Ascensorul o duse la etajul al optulea, într-un apartament mic şi sumar mobilat, unde ea îl găsi pe Racliş în pijama, răsturnat pe un divan, cu picioarele ridicate şi tălpile sprijinite de perete, pufăind din pipă şi citind.

— *Bonsoir, chéri,* zise ea. Cum ai venit aşa de repede ? Abia e douăsprezece.

El azvîrli cartea şi spuse :

— N-a prea fost treabă. Ai venit singură ?

— M-a condus Victor, răspunse ea în timp ce îşi scotea pălăria şi pardesiul. E agasant cu amintirile lui. Tu ce-ai făcut ?

— La club. Bridge cu generalul, Assan şi înc-un tip.

— Succes ?

— Pe jumătate. Ratrapat la écarté cu tipul.

Racliş se răsturnă pe o parte şi îşi sprijini capul în palmă. O întrebă :

— Ei, cum a fost ? Ai văzut fantome ?

Şi tot el urmă, cu o schimă dispreţuitoare :

— Ce idioţie !

— Nu ştiu, spuse Mara, însă eu am impresia... dar să nu rîzi, Emil... Eu cred că trebuie să fie ceva... nu-i numai iluzie, cum spui tu, sau înşelătorie.

— Aş ! Scamatorie, altceva nu-i !

— Cum ? Crezi că ministrul...

— Nu el, alţii...

— Coralia ! spuse ea ca pentru sine, cu jumătate de glas.

— Cine-i asta ?

— O boliviană, ea e mediumul, o femeie cu ochi strălucitori, o figură de cocainomană...

— Trebuie să fie cu siguranţă metresa lui. N-ai încercat să afli ?

— E foarte greu. N-am cum. Agalidi nu ştie mare lucru.

— Frumoasă ? Ce vîrstă ?

— Mai mult ciudată, o figură interesantă, în orice caz. Trecută. Eu i-aş da patruzeci... poate şi mai mult.

— Metresă veche. Tocmai ce bănuiam. Momentul e cît se poate de favorabil. Minunat.

Mara se aşeză lîngă Racliş. Spuse, mîngîindu-l pe cap :

— Emil, mie femeia asta nu-mi place deloc. Are nişte ochi teribili. Cînd te priveşte, te străpunge pînă-n fundul inimii. Tu ştii că nu mă intimidez repede, *je n'ai pas froid aux yeux*, dar de data asta...

— Nu fi proastă, zise el, în timp ce o cuprindea cu braţul de mijloc şi îşi lipea obrazul de şoldul ei cu un gest de tandră stăpînire care atenua asprimea vorbei. Nu trebuie să lăsăm să treacă şi ocazia asta, ca atunci la Paris, cînd cu consulul Afganistanului...

— Alhalel-bey... Atunci a fost altceva. Nu era o femeie la mijloc.

— Era un bărbat, e adevărat. De asta a şi fost atît de greu, ba chiar imposibil.

— Mara, urmă Racliş cu vocea lui adîncă ; de data asta trebuie să jucăm carte mare. Avem toate şansele. Nu trebuie să ne lăsăm intimidaţi de fantome şi de aparenţe.

— Da, ştiu, Emil, spuse ea cu supunere, lăsîndu-se cuprinsă de braţul lui. Dar e greu... fiindcă te iubesc, Emil.

— Tocmai de asta, îi tăie el vorba, insinuant şi calm. Ce dovadă de iubire poate fi mai mare decît asta ? Şi doar nu-i prima dată, adăugă el cu nepăsare. Te laşi intimidată de prejudecăţi absurde... pe care altădată nu le aveai.

— Nu le am nici acum, răspunse ea dînd din umeri. Dar altădată le aveam şi mai puţin... pe vremea cînd nu stăteam împreună... Pe-atunci erai un prieten, acum eşti mai mult...

— Scrupule de modistă îndrăgostită ! replică el. Eram şi atunci exact ce sînt acum. Iubirea şi cu... întreprinderea noastră sînt două lucruri complet deosebite... Mara, urmă el strîngînd-o şi mai tare, să nu ne încurcăm cu gînduri fără nici un sens... Ascultă, dar nu mi-ai spus nimic despre celălalt, blegul acela cu ochii melancolici, cum îl cheamă ?

— Budu ? Ce vrei cu el ?

— Nimic, răspunse Racliş, înăbuşindu-şi un căscat. Aveam impresia că te soarbe din ochi, atunci la pocher. Dealtfel, la nevoie, îl băgăm şi pe el în joc...

Şi în faţa figurii ei mirate şi întrebătoare, el urmă :

— Cu simplul rol de paravan pasiv pentru ochii lumii, adică ai bolivianei, dacă are să fie nevoie...

— O, ce idee ! Lasă-l. Nu-i interesant în nici un fel... *Un brave type,* dealtfel, săracul...

Şi Mara, cu o duioşie de care singură se miră în clipa următoare, îşi aminti figura uluită a lui Budu cînd ea se aşezase lîngă el, ochii lui plini de adoraţie adîncă.

— Nu ne culcăm ? spuse ea şi, aplecîndu-se spre Racliş, îl sărută lung pe gură.

X

După seara plină de surprize pe care o petrecuse la Excelența, Budu făcu două descoperiri importante : una că toate gîndurile lui se întorceau în orice clipă către doamna Racliș, cealaltă că viața lui sufletească putea să se desfășoare fără controlul și conducerea Viorícăi. Prima descoperire îl înspăimîntă, a doua îl bucură. Sentimentul de admirație pe care i-l inspirase Mara-Dor, faptul că acest sentiment încolțise și crescuse înăbușit în adîncurile sufletului, pe nesimțite, fără ca ființa lui conștientă să fi contribuit la această creștere, așa încît izbucnise în el brusc, pe neașteptate, ca o furtună din senin, toate acestea îl tulburau prea mult. Era, în fapt, o dramatică întîlnire cu sine însuși, care trebuia să fie și făgăduia să fie plină de urmări de tot felul. În dosul fațadei pe care o alcătuiau obișnuințele lui și gesturile lui zilnice, în care un observator oricît de atent n-ar fi zărit nimic deosebit de ce fusese pînă acum, se petreceau, în viața cea largă dinăuntru, surpări, schimbări și înnoiri. Fațada rămînea deocamdată intactă. Înăuntru însă opera de dărîmare și de reclădire se săvîrșea cu repeziciune. Nimic însă nu răbufnea în afară. Totul se petrecea pe tăcute și

în umbră, în timp ce afară viaţa continua automatică, cu ritmul ei, serviciu-casă, casă-serviciu, aceeaşi pînă în cele mai mici amănunte. Budu, atent acum la tot ce se petrecea în el, se înspăimînta de vuietul furtunii dinăuntru, vuiet pe care numai el îl auzea, atît de puternic încît simţea cum îi vîjîie urechile şi i se împăienjenesc ochii. Ca toţi oamenii neobişnuiţi să trăiască mult în ei înşişi, el avu, în primele zile după descoperirile făcute în conştiinţa lui, un sentiment de ruşine, parcă de vinovăţie şi care îl făcea să-i fie teamă ca nu cumva cineva să afle ceea ce se petrecea în el, teamă să nu i se citească în ochi zbuciumul care, fără voia lui, continua să se petreacă în el însuşi. Avusese un sentiment asemănător, desigur, şi atunci cînd tot aşa de neaşteptat, începuse să viseze. Dar atunci se temea ca de un lucru care l-ar fi putut face ridicul. Acum însă, era altceva. Taina lui deveni deodată vastă şi grea, nemăsurat de vastă şi de grea, ca o lume întreagă care ar fi răsărit deodată în el, cu legi proprii şi dezvoltare neprevăzută, independentă cu totul de lumea exterioară. Descoperirea de către altcineva a acestei lumi de sentimente care îi umplea inima ar fi însemnat pentru Budu o sfîşiere şi o prăbuşire. Dar teama aceasta fu potolită de bucuria pe care i-o dădu constatarea că Viorica nu vedea, nu putea să vadă, ceea ce se petrecea în el. Constatarea aceasta provocă şi alte revelaţii în mintea lui Budu.

Mai întîi, el văzu limpede cu acest prilej că nevastă-sa îl preţuia foarte puţin. Dealtfel, nu era un lucru atît de nou. Avusese ocazia şi mai de mult să observe această mică preţuire. Pînă acuma însă, el o primise ca pe un lucru firesc : Viorica era creatura superioară iar el adoratorul ei credincios. Era bine şi normal să fie aşa. Situaţia aceasta de vasalitate spirituală pe care el o căutase, o dorise, o consacrase prin căsătorie şi care îi adusese atîta vreme delicii sigure şi confortabile obişnuinţe iată că acum începea să fie zdruncinată. Budu începea să observe cu ochi critic această situaţie care fusese pentru el timp de zece ani cea mai fericită din cîte îşi putea închipui. Nu i se mai părea acum că situaţia aceasta înfăţişa unicul mod de viaţă şi el începu să se întrebe dacă nu mai erau şi alte moduri de viaţă, poate mai plăcute. Viorica nu-i mai părea unică. N-ar fi putut spune dacă

sufletul lui se lărgise deodată sau dacă ea se făcuse deodată mai mică în sufletul lui.

Dar faptul că Viorica îl prețuia atît de puțin era și de folos pentru el. Tocmai din pricină că el ocupa un loc atît de neînsemnat în gîndurile ei, ea n-avea cum să bănuiască frămîntările lui. Dinspre partea ei, Budu putea fi sigur că nu e nici o primejdie ca secretul lui să fie descoperit. Aceasta îi dădu liniștea care îi trebuia pentru ca să se gîndească în voie la sentimentul care, ca un fluviu revărsat, îi umplea tot mai mult sufletul pînă în cele mai adînci unghere.

Felul cum se purtase Viorica în seara aceea la Excelența fusese pentru Budu alt prilej de descoperiri. Graba și stăruința cu care ea se oferise să facă experiența somnului hipnotic avea în ochii lui ceva cam ridicol și cam misterios, așa cum dealtfel avusese tot ce se petrecuse atunci. Fără îndoială, el nu găsea o explicație firească a întîmplărilor ciudate din seara aceea, dar asta nu însemna că era dispus să le atribuie un caracter supranatural. Explicațiile laconice ale lui Agalidi nu-l mulțumeau de fel : telepatie, telekinesie, asta însemna să acoperi misterul cu vorbe. Budu plecase de la Excelența nedumerit și turburat, dar mai mult din pricină că nu putea găsi o cauză naturală fenomenelor care se produseseră în fața lui, la care chiar luase parte și pe care nu le putea atribui nici unei iluzii ; comoția pe care o simțise de două ori și scaunul care fusese smuls de sub el de către o mînă nevăzută erau fapte reale, inexplicabile fără îndoială, dar pe care el le simțise în chip neîndoielnic. Împotrivirea înăbușită și încă nelămurită dar viguroasă care începuse să încolțească în sufletul lui față de Viorica îl făcea să fie și mai sever în judecarea acestor fapte pe care nu voia să le creadă supranaturale. Altădată, desigur că interesul Vioricăi față de spiritism ar fi impus respect lui Budu, nu l-ar fi convertit fără îndoială, dar i-ar fi înăbușit spiritul critic și l-ar fi făcut să primească fără murmur această nouă stare de lucruri așa cum primise toate obișnuințele și toate regulile de viață pe care nevastă-sa i le impusese, cu binișorul și treptat, pînă atunci. Acum însă această împotrivire, care era și ea doar un efect al mai micului loc ce Viorica începea să-l ocupe în sufletul lui, îl făcea nu numai să-și păstreze neatins spiritul critic față de întîmplările acelei seri,

ci chiar să-şi sporească atît nevoia de explicaţie, cît şi spiritul critic faţă de ele şi aceasta tocmai din pricina entuziasmului Vioricăi în faţa lor. Aşadar, acum, aceeaşi cauză producea un efect tocmai contrar celui produs odinioară.

Toate aceste prefaceri care se petreceau în sufletul lui Budu, care erau abia bănuite de el însuşi în ce priveşte firea lor adîncă, dar erau totodată simţite puternic de către el în ce priveşte efectele şi răsfrîngerile lor de suprafaţă, îşi aveau originea în iubirea lui faţă de doamna Racliş. Nu-şi mărturisea încă în chip lămurit acest lucru, din pricină că nu bănuia încă adîncimea şi întinderea acestei iubiri. Se ferise chiar pînă acum, dintr-o ciudată pudoare — care era o formă a timidităţii — să dea numele de iubire sentimentului care îl năpădea din zi în zi tot mai mult. Abia efectele acestui sentiment aveau în curînd să-i arate răspicat şi limpede că sentimentul exista într-adevăr, cumplit şi puternic.

Deocamdată Budu, după ce căpătase siguranţa că Viorica nu putea bănui ceea ce se întîmpla în inima lui, se lăsă desfătat şi chinuit de amintirea delicioasă şi turburătoare a Marei. Întorcea şi răsucea în minte necontenit şi în toate felurile vorbele şi gesturile ei din seara aceea. Şi acum, ca şi atunci, el se întreba dacă prietenia pe care ea i-o arătase fusese o închipuire sau un fapt trăit într-adevăr. Fusese turburat de intrarea ei neaşteptată şi obişnuita lui timiditate sporise la apariţia ei. Sentimentul de amărăciune îl cuprindea din nou cînd îşi aducea aminte ce încurcat îi răspunsese, ce lucruri groaznic de seci şi de banale îi spusese. O revoltă împotriva lui însuşi îl apuca ori de cîte ori se gîndea la conversaţia dintre el şi Mara şi, cum se gîndea la ea aproape mereu, revolta aceasta deveni în curînd nota dominantă a vieţii lui interioare. Despărţirea existenţei lui în compartimente egale şi incomunicabile unul cu altul, căpătase o gravă atingere. Imaginea Marei, vorbele ei, întîlnirea de atunci seara făceau acum parte din gîndurile de fiecare clipă ale lui Budu. Pleca de acasă cu imaginea ei în inimă, o aducea cu el la birou, unde ea se amesteca în chip cu totul neaşteptat cu calculele, adresele, referatele şi rapoartele pe care le redacta sau le primea şi tot cu ea se întorcea acasă. Spărtura pe care Mara o produsese în această disciplină a vieţii zilnice sluji

în curînd la provocarea unei dezordini generale. Prin ea începură, o dată cu Mara, şi alte gînduri şi alte imagini să treacă fără permisiune dintr-un compartiment în altul, fără să mai ţină seama de regulile cărora se supuseseră pînă atunci. O stare de anarhie se instronă. Budu, care atunci cînd ieşea de acasă, uita în clipa cînd închidea uşa în urma lui, de toată viaţa lui familială, se pomenea acum la birou gîndindu-se la vreo vorbă de-a Vioricăi sau la vreun gest al lui Turel. Ba chiar, lucru nemaipomenit ! imagini din visurile lui nocturne îi treceau prin minte deodată, drept în clipa cînd dicta dactilografei vreun raport încărcat de cifre şi de expresii tehnice.

Revolta lui împotriva lui însuşi îl împiedica să cugete cu dezolare şi spaimă — cum ar fi făcut în alte împrejurări — la aceste întîmplări din viaţa lui interioară (întîmplări care, dealtfel, în alte împrejurări, poate că nici nu s-ar fi produs). În dosul acestei revolte se ascundeau alte două sentimente puternice şi complimentare : pasiunea pentru Mara şi ciuda faţă de Viorica, cea dintîi pe jumătate mărturisită, cea de-a doua, deşi de pe acum puternică, încă în faza de subconştienţă.

Aceste două sentimente combinate îl făcură în curînd să privească viaţa sub altă înfăţişare decît cea de pînă acum. Budu îşi repeta acum tot mai des cu privire la Viorica întrebarea dureroasă şi tristă pe care şi-o pusese atunci cînd se întorseseră acasă după seara petrecută la Assani : care dintre cele două înfăţişări ale Vioricăi era cea adevărată, cea din primele timpuri ale căsătoriei sau cea de acum ? Budu se întorcea cu gîndul înapoi şi căuta să-şi aducă aminte cam cînd începuse să se schimbe Viorica. Căci fusese la un moment dat o schimbare. Obişnuinţa treptată, datorită faptului că schimbarea se petrecuse pe nesimţite şi într-un timp mai lung, îl făcuse, îl făcea încă să nu poată stabili cu oarecare amănunţime vremea cînd nevastă-sa începuse să se arate mai rece faţă de el — fiindcă era hotărît răceală ceea ce el pînă acum socotise că era seriozitate.

La masa obişnuită de sîmbătă, la Assani, erau de data asta invitaţi numai Budu, Viorica, Mara şi Emil. Budu, aşezat între Mara şi doamna Assan, fu silit să asculte toată vremea comentariile Adelaidei cu privire la şedinţa de spiritism. Îi fu cu neputinţă

să-şi rostească o părere şi mai ales cu neputinţă să schimbe cu doamna Racliş altceva decît cîteva fraze fără însemnătate. După masă, Racliş propuse un pocher şi Budu se grăbi să accepte, bucuros că va putea sta alături de Mara şi că va putea vorbi mai mult cu ea. Scena de data trecută se repetă întocmai. Budu pierdu, ascultă cu deliciu sfaturile zadarnice ale Marei, făcu glume pe socoteala ghinionului său, primi resemnat consolările lui Racliş şi fu fericit. Viorica şi cu Adelaida, retrase pe sofa, discutau cu multă insufleţire şi din conversaţia lor se auzeau din cînd în cînd cuvinte de materializare, ectoplasmă, fluid, transă, corp astral. La sfîrşit, Assan propuse un cocteil ca de obicei. De data asta primiră toţi, afară de cele două prietene, scufundate în discuţia lor. Trecură în birou unde Assan desfăşură cu gravitate şi pricepere calităţile lui de barman, oferindu-le un cocteil complicat şi tare. Racliş, cu păhărelul în mînă, trecu din nou în salon şi se apropie de Adelaida şi de doamna Budu, arătînd un interes subit faţă de conversaţia lor. Assan începu să pregătească din nou o combinaţie alcoolică, drămuind licorile cu precizie, destupînd şi astupînd rînd pe rînd sticle şi sticluţe, numărînd cu conştiinciozitate de farmacist picăturile de angustura. În sfîrşit, cînd totul fu gata, închise shakerul şi se răsturnă într-un fotoliu, zgîlţîind ritmic cilindrul de metal strălucitor şi oprindu-se numai din cînd în cînd ca să pufăie din ţigară şi să guste din păhărel, flegmatic şi izolat de lumea exterioară, Budu şi Mara, alături pe două fotolii, se găsiră ca şi singuri. Budu, grăbit să se folosească de prilejul pe care îl căutase toată seara, spuse :

— Mi-ai rămas datoare cu un răspuns, cînd am stat de vorbă, data trecută...

Ea îl privi mirată şi întrebătoare.

— Da, continuă el. Sau, mai bine zis, voiam eu să-ţi mai spun ceva...

— Ce anume ? întrebă ea, sincer curioasă, fiindcă nu-şi mai aducea aminte.

— Aş fi vrut să-ţi spun... să te întreb de ce crezi că e mai bine să nu-ţi cunosc gîndurile... sau nu, n-am vrut să-ţi spun asta, adăugă el repede. Voiam numai să te fac să crezi că vorbele mele

nu exprimă decît foarte puţin din gîndurile mele, din ceea ce simt că aş vrea să-ţi spun... De aceea, ziceam că ar fi bine dacă oamenii şi-ar putea vedea unul altuia gîndurile, fără să şi le mai rostească... Poate ar fi mulţi... desigur chiar cei mai mulţi... cărora nu le-ar plăcea... dar eu, te asigur, aş fi foarte fericit. Uite, acuma de exemplu, cît de fericit aş fi dacă dumneata ai putea vedea clar, ca pe un ecran cinematografic, tot ceea ce gîndesc, tot ceea ce simt eu acum, tot ceea ce aş vrea să-ţi spun şi nu îndrăznesc să-ţi spun...

— E atît de greu ? E un secret aşa de mare ? întrebă ea, înclinînd uşor capul spre el.

— O, nu, niciodată n-am să-ţi pot spune, exclamă el, îndurerat din cauza tonului ei care i se păru ironic, dar care nu era decît uşor glumeţ, fără răutate.

Era în glasul lui atîta deznădejde înăbuşită, încît ea se întoarse pe jumătate spre el şi-l privi în faţă, cu acelaşi aer de uşoară nedumerire pe care-l avusese şi atunci seara, înainte de a-l lovi cu floarea peste braţ.

— Poate că am început să-ţi văd puţin gîndurile, de unde ştii că nu ? spuse ea, după o pauză în care îl privi cu atenţie.

— Adevărat ? exclamă el cu bucurie. Asta ar fi extraordinar !

— De ce ? întrebă ea. Nu înţeleg ce poate fi extraordinar în asta. Şi dumneata eşti ca şi Victor, descoperi complicaţii în orice fleac !

Vorbele ei treceau cu surprinzătoare uşurinţă de la fineţe la vulgaritate. Dar chiar tonul ei aspru plăcea.

— Adevărat ? Adevărat ? repetă Budu.

O nădejde mare îi încălzea sufletul, îi umplea inima cu un avînt nemăsurat în care totuşi stăruia teama ca nu cumva să se bucure prea devreme.

— Ce mare lucru ! spuse ea.

Apoi, schimbînd din nou tonul, cu un zîmbet nedefinit pe buze :

— Dar să n-ai nici o grijă, sînt discretă.

„Oare ce vrea să spună ?“ se întrebă Budu, turburat din nou. Apoi către dînsa :

— Ce bine ar fi dacă aş găsi şi eu tot aşa de repede ca şi dumneata mijlocul de-a vedea gîndurile. Dealtfel, nici nu e acelaşi lucru, adăugă el repede. Gîndurile mele sînt mai uşor de ghicit decît ale dumitale. Şi vorbele mele sînt şi ele mai clare, deşi n-am avut curajul pînă acum să spun decît foarte puţin. Aş vrea să am odată ocazia să pot vorbi cu dumneata în linişte, fără teamă că ne-ar putea auzi vreo ureche indiscretă şi inoportună. Şi n-aş vrea decît să te rog un lucru, unul singur... nu e ceva greu... e ceva foarte simplu... Te rog să nu spui nu... Aş vrea să-mi dai voie să găsesc ocazia asta, şi atunci cînd am s-o găsesc, să n-o refuzi... Ai vrea să-mi promiţi asta ? Vrei să-mi dai voie s-o caut şi s-o găsesc ? întrebă el repede, fiindcă prin uşa deschisă vedea pe Racliş îndreptîndu-se spre birou.

— Găseşte-o, răspunse ea, cu acelaşi surîs nedefinit, care putea să fie o încurajare, dar şi o simplă politeţe.

XI

De-acum înainte, Budu trăi cu gîndul mereu la această delicioasă poruncă, la acest îndemn enigmatic care îl umplea de bucurie și în același timp îl punea în mare încurcătură. Își luase o obligație față de el însuși pe care ar fi dorit din toate puterile s-o îndeplinească dar a cărei îndeplinire i se părea legată de tot felul de greutăți. Firea lui comodă se îngrozea de complicații, dar gîndul că ar putea s-o întîlnească singur pe Mara îl făcea să-și învingă și ultimele șovăieli și să dea ultima lovitură edificiului de obișnuințe și de prejudecăți pe care Viorica îl construise cu atîta grijă în sufletul lui. Dar zilele treceau și el tot nu se putea hotărî, fiindcă nu era bine lămurit în ce privește purtarea Marei față de dînsul.

Păruse fără îndoială o încurajare felul cum ea vorbise cu el atunci. Dar dacă totuși fusese numai o conversație fără importanță, un joc de cochetă care se distrează ? Cumplita lui seriozitate sufletească nu îngăduia lui Budu să priceapă un asemenea joc. Pasiunea lui, deplină și adîncă, nu voia jumătăți de măsură. Incertitudinea îl chinuia mereu.

Budu își repeta în minte cu melancolie toate aceste gînduri contradictorii, într-o dimineață, în baie, în timp ce își săpunea fața ca să se radă. Din sufragerie, aparatul de radio, torturat de Turel, scotea guițăturile obișnuite. „Afurisit copil!“ se trezi el spunîndu-și deodată. Din adîncul sufletului său izbucneau tot mai des în vremea din urmă exclamații de soiul aceleia pe care o rostise acum. Cenzura interioară, impusă atîta vreme de o supunere confortabilă, care nu era în fapt decît lenea de-a simți prin el însuși, se destrăma acuma tot mai mult. Sentimentul de neîncredere și de îndoială față de Turel, sentiment care, pe ascuns, își făcuse de multă vreme drum în sufletul lui, ieșea acum tot mai tare la iveală. Copilul acesta rămăsese dușmănos și închis față de el și se împotrivise la toate încercările pe care le făcuse Budu ca să se apropie de dînsul. Orice încercare de împrietenire din partea lui Budu rămăsese fără efect. Turel îl ura, foarte probabil, îl dușmănea și îl disprețuia. De multe ori, la masă, Budu simțea privirea iscoditoare și lunecoasă a băiatului care îl spiona cu o expresie de răutate ascunsă, din ce în ce mai nesuferită, atît de nesuferită, încît Budu băga nasul în farfurie grăbindu-se să sfîrșească de mîncat și să se ridice cît mai repede. Ce mult se înșelase pe el însuși atîta vreme! Ce naiv fusese cînd își închipuise că se va putea împrieteni cu acest suflet străin și dușman, plin de ascunzișuri, închis și prefăcut. Firea cea rea a tatălui său se manifesta cu precocitate în Turel. În dușmănia lui față de Budu se amesteca desigur și gelozia copilului față de tatăl vitreg, teama instinctivă ca dragostea mamei să nu fie furată de al doilea soț, intrus. Budu se gîndi, cu un surîs amar, că această teamă nu avea, în cazul de față, prea mult temei: el nu izbutise să clintească nimic din dragostea Vioricăi față de Turel. Ea iubise întotdeauna cu patimă pe copil. „Dar pe mine? se întrebă dureros Budu. Ce-a simțit ea față de mine?“ Din nou penibila întrebare răsări, dar și de data asta tot fără răspuns hotărît, fiindcă Budu nu avu nici acum curajul să scormonească rana pînă în fund, rana care tot mai mult se lărgea în adîncul inimii lui. Sfiala lui obișnuită îl împiedica să tragă toate concluziile din ceea ce descoperea mereu în el însuși și în jurul lui. Trăsese însă destule pentru ca să-și dea seama că filele zilelor lui, pe care altă-

dată viaţa scria rînduri regulate şi clare, erau acum pline de puncte de suspensie şi de semne de întrebare, de ştersături şi de reveniri, ca un manuscris compus în chip şovăielnic. O mare nehotărîre îl stăpînea. Nu se mai cunoştea bine pe el însuşi. Simţea deodată nevoia puternică şi dureroasă de tandreţă, nevoie care îl ruşina şi îl fericea în acelaşi timp. Întrebarea pe care şi-o pusese cu privire la Viorica şi-o punea acum şi cu privire la el însuşi : Care sînt eu cel adevărat ? Cel de pînă acum, sau cel de acum ? Omul cel ordonat, limpede şi precis din viaţa de toate zilele sau omul cel frămîntat de întrebări despre el şi despre alţii, omul cuprins la patruzeci şi cinci de ani de această delicioasă şi penibilă şi aproape ruşinoasă nevoie de dragoste ? Budu, care tocmai isprăvise cu bărbieritul, se privi în oglindă, fără iluzii, rece şi cercetător, aşa cum privea lucrările lui la societate. Gîndurile amare îi îndoiau şi mai mult colţurile gurii, ceea ce dădea feţii lui un aer pleoştit şi trist. Firele rare de păr, albe şi negre, parcă mai mult albe decît negre, acopereau numai în parte creştetul ameninţat de chelia care pornise de la tîmple. „Nu par oare mai mult decît mi-i vîrsta ?" se gîndi Budu, în timp ce-şi reteza cu foarfecele un fir de păr crescut pe vîrful nasului. Acest gest de cochetărie faţă de el însuşi îl surprinse. Altădată, desigur, nici nu i-ar fi trecut prin minte să-şi examineze cu atîta atenţie faţa şi nici să-şi pună asemenea întrebări neserioase. Budu însă nu se mai gîndea acum dacă este serioasă sau nu întrebarea care stăruia în mintea lui şi la care îndată se adăugă alta, tot atît de neaşteptată : „Ce impresie aş putea face asupra unei femei mai tinere decît mine ?" Gîndul îi fugi imediat la Mara. „Ce gîndeşte ea oare despre mine ?" se întrebă el, a mia oară poate în cursul ultimelor zile, şi tot a mia oară retrăi fulgerător în amintire ceea ce vorbiseră împreună atunci seara... Trecuse iar aproape o săptămînă de atunci. Îşi dădu seama deodată cît de lung i se păruse acest timp în care n-o mai văzuse. Îşi blestemă din nou ezitarea care îl făcea să amîne mereu o hotărîre pe care dealtfel încă nu ştia cum anume şi în ce sens s-o ia. Lung îi păruse timpul, deşi ultimele zile îi aduseseră numai întîmplări plăcute. Fusese primit în Clubul Primăverii. În repeziciunea cu care fusese primit, el recunoscuse influenţa hotărîtoare a Excelenţei. Agalidi îl asigurase

chiar că numai datorită acestei influențe, perioada de inițiere fusese scurtată așa încît Budu putuse, sărind treptele, să intre atît de repede în club. Primirea avusese loc chiar ieri seara. Însuși Excelența îl prezentase, după ce Agalidi îi telefonase lui Budu la birou, ieri după-amiază, anunțîndu-l că fusese votat cu o seară mai înainte.

În smoching, asudat de emoție, Budu pătrunsese ieri seara în vestibulul, zugrăvit cu amorași și nimfe, al unei case vechi așezate pe Calea Victoriei, sus, spre Piața Victoriei, și în care era sediul clubului. Casa fusese pe vremuri a unui mare negustor de vinuri, bogătaș parvenit, căruia îi plăcea luxul și somptuozitatea. Datorită acestor înclinări, hardughia aceasta căpătase înăuntru o impresionantă încărcătură decorativă, cum se obișnuia pe la 1900, cu plafonuri pictate, cu ornamentații de stuc și bronz, cu ghipsuri aurite și imitații de marmură, care te făceau să crezi că te afli, rînd pe rînd, într-un templu rococo și într-o catedrală barocă. Un moștenitor al bogatului negustor de vinuri închiriase clubului casa, cu tot cu covoare și cu mobilă. Excelența exilase însă în pod mobila incomodă, fotoliile cu canafuri, măsuțele cu picioare strîmbe, potcovite cu bronz și canapelele învelite în mătase aurită, păstrase covoarele vaste ca niște lacuri și adusese jilțuri comode de piele și sofale adînci, un mobilier sobru, confortabil și grav care contrasta cu zugrăvelile baroce și statuetele de ghips bronzat. Pe Budu, aspectul de decor de operă al odăilor îl impresionase. Făcuse cunoștință cu o mulțime de membri ai clubului : magistrați pensionari, ofițeri superiori în retragere, babalîci celibatari plini de ticuri și manii, cîțiva diplomați rechemați și uitați la Ministerul de Externe, două-trei chipuri de samsari îmbogățiți și alte cîteva de mondeni fără ocupație precisă, profesioniști ai bacaralei și ai ruletei, apoi cîțiva băieți de bani gata, tineri cu nume levantine și maniere sportive, și pe urmă nelipsitele ciurucuri aristocratice, cu ifose cumplite și buzunare goale, demni reprezentanți ai unei clase boierești de origină rustică, improvizată și precară, în fapt burghezi cu pretenții de nobili, îngîmfați și seci. Tot acest amestec de tipuri și de nume eteroclite făcu, bineînțeles, o impresie adîncă asupra lui Budu pe care doar un singur lucru îl mira : vîrsta

respectabilă a celor mai mulţi dintre membrii acestui club cu nume tineresc. În Clubul Primăverii, grupul Excelenţei, căruia Budu i se alătură de la început, putea fi socotit printre cele mai tinere, dacă se lăsau la o parte cele cîteva odrasle de parveniţi. Printre cele dintîi chipuri care îl întîmpinaseră pe Budu, chiar de la intrarea în sala cea mare, fusese şi Racliş. Inventatorul îl luase de braţ cu familiaritate şi îi propusese imediat cu multă prietenie şi cu titlu de revanşă un écarté pe care însă Budu îl respinsese, politicos dar hotărît. Prietenia pe care Racliş i-o arăta îl măgulea, dar îl şi stingherea în acelaşi timp. Racliş îi aducea aminte de Mara, dar îi aducea aminte în chip dureros. Nu-şi putea stăpîni o nelămurită dar tenace gelozie faţă de dînsul, gelozie care îl silea să facă o sforţare ori de cîte ori trebuia să stea de vorbă cu el. După propunerea generalului Babic, care hotărîse la un moment dat că bufetul clubului nu face nici doi bani, grupul Excelenţei îşi mutase sediul pentru restul serii într-un local de noapte. Aici, Budu se găsise din nou între vechi cunoscuţi : Agalidi, Cernea şi generalul, pe lîngă care se alăturase şi Racliş. Excelenţa dispăruse de la club devreme, puţin după ce îl prezentase pe Budu. În local, şederea se lungise pînă tîrziu după miezul nopţii şi Budu, care plătise şi de data asta socoteala — lucru pe care îl făcuse fără întîrziere, deoarece se simţea dator oarecum faţă de cei care îi susţinuseră candidatura şi îl ajutaseră să fie primit în club — se întorsese acasă pe la trei. Dormise prost, trezindu-se de cîteva ori, visase nelămurit şi urît, aşa încît acum, dimineaţa, se simţea ostenit şi nemulţumit. Toată încîntarea lui că a fost primit atît de repede în club dispăruse. Dar fusese într-adevăr vreodată atît de mare această încîntare ? Budu îşi aminti cu cîtă pasiune dorise el nu mai departe decît acum cîteva săptămîni, să facă parte din faimosul club. Dorinţa, iată, i se împlinise. Dar împlinirea, spre marea lui mirare, nu-i făcea plăcerea pe care o nădăjduise. Fără îndoială, prietenia Excelenţei, amabilitatea lui Assan care îl felicitase numindu-l coleg, familiaritatea cu care se purtau faţă de el Cernea şi generalul, chiar demonstraţiile de prietenie, cam jenante, ale lui Racliş, toate acestea măguleau vanitatea lui Budu şi satisfăceau năzuinţele lui către o

viață distinsă. Totuși, aceste plăceri nu erau atît de mari cum ar fi fost altădată. Budu le gusta fără avînt și fără căldură. Revoluția pe care apariția Marei o stîrnise în viața lui sufletească, revoluție care nu era decît tocmai trezirea în el a acestei vieți sufletești, era pe cale să schimbe atitudinea lui față de lume și de oameni. Firește, ceea ce această revoluție avea să atace mai întîi în el avea să fie influența Vioricăi. Prejudecățile, apucăturile, obișnuințele, preceptele, regulile, pe care Viorica le îngrămădise cu grijă timp de atîția ani, erau amenințate acum să fie zguduite din temelie, începuseră chiar să fie zguduite. Acum, de exemplu, Budu se simțea deodată ostenit de atîta distincție. Respectabilitatea începea să-l înăbușe. Asta cu atît mai mult cu cît, după experiențele din ultimele zile, el începea să aibă îndoieli grave cu privire la distincția unora din colegii săi de club. Cernea și generalul nu șovăiau, în anumite momente nocturne, să se exprime ca niște birjari și să se desfete cu cele mai grețoase anecdote. Fără îndoială, generalul era un om impozant și respectabil în înfățișarea lui, iar Cernea era un om superior în multe privințe (Budu ar fi fost foarte încurcat dacă cineva l-ar fi întrebat ce înțelege prin om superior și unde este limita de la care începe superioritatea ; spiritul lui crescut în respectul ierarhiei nu găsea epitet mai admirativ decît acela de superior : om superior, inteligență superioară, cultură superioară, conversație superioară — vorba aceasta avea avantajul că era comodă și de-o întrebuințare universală ; dacă o aplicai, scăpai de grija de-a analiza și de-a caracteriza mai amănunțit ; era ceva vag, categoric și vast). Dar Budu se gîndi acum că a fi superior nu înseamnă numai decît a fi și distins — și își spuse chiar că nici nu e nevoie neapărat ca un om superior să fie distins.

Vesel grozav de această strașnică descoperire, care îl făcu să uite o clipă mîhnirea pe care i-o dăduse autocontemplarea critică în oglindă, Budu intră în sufragerie.

Turel îl aștepta la masă. Budu ar fi vrut să nu-l aștepte. Dar Turel nu începea niciodată să-și bea ceaiul înainte de-a veni Budu, arătîndu-se aici de o cuviință pe care în alte ocazii n-o avea deloc (de exemplu după-amiaza, cînd ținea aparatul de radio deschis la maximum pînă la sfîrșitul emisiunii, turburînd odihna

lui Budu într-adins fiindcă era sigur că Budu, din supunere față de Viorica, n-are să protesteze). Acum însă, la ceaiul de dimineață, băiatul era de-o cuviință supărătoare : nu se clintea niciodată de la masă înainte ca Budu să se ridice. Budu era convins că Turel într-adins făcea așa, fiindcă simțise că prezența lui îl stingherește. Băiatul sorbea ceaiul încet, mușcînd alene din pîinea cu unt, el care la masă, cînd era și Viorica, sfîrșea întotdeauna de mîncat înaintea celorlalți și se răsucea nerăbdător pe scaun, grăbit să se scoale și să plece. Budu îi evita privirile. Bău repede ceaiul fără să scoată o vorbă, cu ochii în jurnalul întins alături pe masă, privind atent dar fără să citească, numai ca să nu se uite la Turel și să nu stea de vorbă cu el. Renunțase în ultimul timp la conversația matinală cu băiatul, conversație la care se obliga singur altădată, pe vremea cînd mai nădăjduia că Turel se va împrieteni cu dînsul. Acuma nu-i mai spunea decît „la revedere, Turel", pe un ton indiferent, înainte de-a pleca. Tot așa făcu și de data asta.

Băiatul îi răspunse hîrîit și moale, ca întotdeauna, cînd vorbea cu el :

— La revedere, tată !

Budu simți o tresărire neplăcută în inimă. Numele acesta de tată îl lovi, acum întîia oară, în chip dureros. Ani de zile, după îndemnul Viorică, Turel îi spusese așa. Budu se obișnuise, ba chiar îi plăcea ca băiatul să-i dea acest nume. Nu se gîndise niciodată cît era de nefiresc ca Turel să-i spună lui astfel. Răscolirea interioară și starea de nemulțumire în care trăia de cîtva timp îl făcu să vadă limpede și aici. Numele acesta de tată pe care i-l dădea copilul altuia îi păru o uzurpare. Un sentiment de rușine și de umilire îl cuprinse deodată. Ce avea el comun cu acest copil străin, prefăcut și ascuns, dușmănos și atît de deosebit de el la fire și în apucături ? Nu era nici o simpatie între ei, nici o putință de apropiere. Și totuși, copilul acesta îi spunea lui tată, în timp ce tatăl lui cel adevărat trăise pînă acum cîțiva ani. Viorica, obținînd divorțul cu totul în favoarea ei, căpătase copilul numai pentru ea. Cum Turel era foarte mic cînd mamă-sa divorțase, ea desigur că nici nu spusese copilului că tată-său mai trăiește. Viorica nu mai voise să știe nimic de primul ei bărbat. Cînd Budu îi arătase, acum

doi ani, anunțul mortuar în gazetă, ea dăduse numai din umeri și mototolise ziarul, fără o vorbă. Oare Turel nu aflase niciodată nimic despre tată-său ? N-avea de unde. Totuși, știuse de mult că Budu nu era tatăl lui cel adevărat ; Viorica îi spusese, desigur ; apoi, deosebirea numelor de familie și, la școală, întrebările camarazilor i-ar fi dezvăluit repede adevărul, dacă cumva nu l-ar fi cunoscut de la mamă-sa. Făcuse oare vreodată tată-său vreo încercare să-l mai vadă ? După cum îl descrisese odată Viorica pe omul acela, foarte probabil că nu. Dragostea ei de copil era tot atît de mare cît era ura ei împotriva tatălui copilului. Ce lucru ciudat ! Turel semăna foarte puțin cu mamă-sa, doar la ochi mai mult... Fața lui avea, foarte probabil, trăsăturile tatălui. Budu își aducea aminte că și Viorica mărturisise asta cîndva, într-una din rarele ei clipe de expansiune. Așadar, ea vedea în chipul copilului, mereu, chipul omului pe care îl ura. Și totuși, dragostea ei pentru Turel rămăsese aceeași, statornică, totală, exclusivă. Ea care ținea atît de mult la tot ce i se părea respectabil și distins, îngăduia copilului toate capriciile și toate obrăzniciile (e drept că acestea erau îndreptate mai mult împotriva lui Budu). Băiatul avea o fire dezordonată și îndărătnică, desigur greu de mînuit, dar Viorica nu făcea nimic ca s-o disciplineze, ba dimpotrivă, ea favoriza înclinarea aceasta către dezordine și capriciu, prin îngăduința ei. Ea era de părere că Turel avea întotdeauna dreptate și i-ar fi dat dreptate și împotriva lui Budu, dacă Budu s-ar fi gîndit să facă vreodată copilului o observație. Lenea lui conformistă nu-i dădea însă prilejul.

Budu ar fi vrut să aibă un copil, un copil al lui. Cu dorința și cu nădejdea asta trăise el în primii ani ai căsătoriei, pe vremea cînd Viorica îl iubea (el nu voia încă să-și spună că ea nu-l iubise niciodată, ci numai că încetase de mult să-l mai iubească ; dar în adîncul inimii lui adevărul, de pe acum, își făcea, nemărturisit, loc tot mai mult). La sfioasele lui aluzii din acea vreme, ea dădea ușor din umeri, oftînd, cu o figură rușinată și nedumerită. În sfîrșit, un medic spusese lui Budu că, după nașterea foarte grea a lui Turel, Viorica nu mai putea să aibă copii. Budu ascultase, supus și dezolat, această sentință. Acum însă, după atîția ani, el se pomeni întrebîndu-se ce fusese adevărat din toate acestea. În mintea lui își

făcea drum tot mai mult gîndul că Viorica nu voise să mai aibă alt copil. Medicul, vechi cunoscut al ei din vremea primei căsătorii, putea foarte bine să fi mințit. Amănunte intime, neobservate altădată, răsăreau acum din memoria subconștientă, precise și limpezi. Apropierea trupească fusese pentru Viorica întotdeauna, chiar în cele dintîi timpuri ale căsătoriei, învăluită de o mulțime de precauțiuni, nu o dată supărătoare pentru naivul Budu, care era întotdeauna de bună credință în acest soi de împrejurări. Viorica dăduse întotdeauna drept motiv prescripția medicului. Dar Budu se gîndea acum că putuse foarte bine să fie și altă cauză. De ce nu voise ea să aibă un copil de la el ? Încă o întrebare dureroasă pe lîngă atîtea altele.

Toate aceste gînduri urmăriră pe Budu și după ce ajunse la serviciu. Întîia oară în viața lui el amînă cîteva lucrări, dădu la o parte hîrtiile fără să le cerceteze și, răsturnîndu-se în fotoliu, se uită distrat pe geam. Țăcănitul mașinii de scris îl supăra. Spuse dactilografei să treacă în altă cameră. Osteneala după noaptea în care dormise puțin și prost îi sporea ascuțimea dureroasă a gîndurilor. Ceru o cafea, ceea ce de asemenea nu mai făcuse niciodată. Nu putea lucra. Începu, fără voie, să înșire iar în gînd scenele de ieri seara, aducîndu-și aminte de oamenii cu care stătuse de vorbă. Figura lui Racliș îi răsări în minte printre cele dintîi. Poate că nu făcuse bine, se gîndi el, că refuzase atît de hotărît partida de écarté. Oare Racliș nu s-o fi supărat ? În orice caz, nu părea. Stătuseră în local toată seara alături, de vorbă... adică Budu mai mult ascultînd. Ce om impresionant Racliș și ce viață interesantă dusese ! Toată vremea prin străinătate, cutreierase o mulțime de țări, făcuse tot felul de meserii, cînd bogat, cînd fără un ban, cu capul plin de proiecte de tot felul care erau zădărnicite însă mereu, tocmai în pragul realizării, de un nenoroc statornic ! Și în tot ce povestise, nici o vorbă despre Mara ! Discreție, sau indiferență ? Omul acesta aventuros și nesigur, plin de talente dar probabil că și de metehne ascunse, o iubea oare pe femeia aceea ? Și ea îl iubea oare ? Din tot ce văzuse pînă atunci, Budu nu izbutise să afle nimic hotărît. Iar pe vorbele în doi peri ale lui Agalidi nu se putea pune nici un temei.

Dar toate aceste întrebări n-aveau nici un rost. Altă întrebare mai stăruitoare agita acuma pe Budu : Cum ar putea să se întîlnească singur cu Mara ? Ce să facă ? Se gîndi la un moment dat că înainte de asta, poate ar fi bine să-i scrie, să-i spună tot ce-l zbuciuma.

Budu alungă repede această intenţie care i se părea delaolaltă ridiculă şi înspăimîntătoare. Era convins că n-ar putea să pună pe hîrtie nici a suta parte din ceea ce se petrecea în el. Scrisul i se părea o treabă prea complicată. Asuda un ceas ca să compună cea mai banală scrisoare, d-apoi acuma cînd era vorba să spună unei femei ca Mara că o iubeşte ! Şi pe urmă, vechea lui seriozitate îl făcea să considere o scrisoare de dragoste ca un lucru prea romanţios, bun pentru adolescenţi.

Cu cît se gîndea mai mult la felul cum ar putea s-o întîlnească cu atîta ea îi apărea mai îndepărtată şi mai inaccesibilă, din nou îndepărtată şi inaccesibilă, ca la început, cînd încă nu schimbase un cuvînt cu dînsa. Lipsa lui de experienţă, de care îşi dădea seama, îl dezola. Ce-ar fi făcut oare altul într-o situaţie asemănătoare ? Agalidi, de exemplu, sau Cernea ? O supărare împotriva lui însuşi îl cuprindea. Dar cu asta nu rezolva nimic. Trebuia numaidecît să găsească mijlocul de-a o întîlni singură pe Mara. Era zadarnic şi absurd să aştepte totul numai de la vreo norocoasă întîmplare, care cine ştie cînd va veni, poate niciodată. La Assani, fireşte, ar mai putea s-o vadă, dar acolo era foarte greu să poată vorbi cu ea între patru ochi. Nu aici era de găsit ocazia pe care singur se oferise s-o găsească. Trebuia altceva. Ce-ar fi făcut altul în locul lui ? Gîndul că acel altul ar fi găsit desigur ceva îl supăra şi mai mult din pricină că-i dădea un sentiment de inferioritate şi de neputinţă.

Îşi aduse deodată aminte că Racliş, ieri seara, îi dăduse numărul lui de telefon (îşi instalase telefon abia de cîteva zile). Era una din multele amabilităţi cu care soţul Marei înconjurase în ultima vreme pe Budu şi care pe acesta îl măguleau, dar îl şi neliniştea puţin, fără să ştie de ce. Budu căută numărul în carnet şi ridică receptorul. N-avea nimic de vorbit cu Racliş. Totuşi formă numărul cu o grabă febrilă — şi cu speranţa că Racliş nu va fi acasă şi

că altcineva va răspunde în locul lui. Speranța i se împlini. După cîteva clipe de așteptare, în receptor răsună o voce de femeie. Era Mara. La întrebarea lui, ea îi răspunse că Emil nu era acasă, tocmai atunci ieșise. Budu îi aduse aminte de cele ce vorbiseră ultima oară, la Assani. Era gata să urmeze îndemnul și să găsească acea ocazie mult așteptată cînd îi va putea spune ceea ce demult voia să-i spună. Depărtarea și invizibilitatea îi dădură curaj, el sări obstacolele și își rosti dorința de-a o revedea singură, cu mai multă hotărîre decît ar fi avut dacă ar fi fost lîngă dînsa. Se poticni speriat de propria lui îndrăzneală. Urmă însă imediat să vorbească fără să-i lase timp să-i răspundă. Budu se pomeni istorisind, spre propria lui uimire, toate zbuciumările lui din ultima vreme, zbuciumări pe care, cu o spontană retorică de îndrăgostit, el le atribui în întregime influenței exercitate asupra lui de către Mara. În sfîrșit, ar mai avea atîtea lucruri de spus — urmă el — încît trebuie numaidecît s-o întîlnească. Nu mai trăiește decît cu gîndul acesta... Totul fu spus în grabă, fără șir, cu o elocvență înfrigurată, cu spaima continuă că totuși va fi nevoit să sfîrșească și să asculte răspunsul ei. Se gîndi o clipă s-o roage să nu-i răspundă acum, atît de mare era nesiguranța lui și atît de puternică frica de acest răspuns al ei, pe care îl dorea în același timp din totul sufletul.

Mara ascultase cu surprinde și curiozitate această izbucnire de vorbe pasionate, această mărturisire de dragoste făcută cu îndrăzneala disperată a timidului. Declarația asta la telefon o amuza, dar o și mișca mai mult decît credea ea singură. Își dădu seama că în sentimentul, atît de stîngaci mărturisit, al lui Budu era o adîncime și o gravitate cu care omagiile stîrnite de simpla dorință, pe care i le aduceau de obicei bărbații, nu aveau nici o asemănare. Sentimentul acesta o măgulea, dar îi producea în același timp și oarecare nedumerire, așa încît ea nu știa bine deocamdată ce atitudine să ia în fața lui. Asta o făcu să răspundă lui Budu cu un ton pe jumătate glumeț, pe jumătate serios și să caute să mențină conversația în limitele banalității. Budu, pe care încetineala aceasta îl făcea nerăbdător, propuse deodată, servindu-se de îndemnul ei de atunci seara, o întîlnire. Dar chiar în aceeași clipă își dădu seama de zădărnicia propunerii, fiindcă nu-i veni în minte nimic în primul

moment, autnci cînd Mara îl întrebă unde, cu un ton foarte firesc care îl surprinse (şi care îi dădu chiar o uşoară decepţie ; se aşteptase la o protestare, poate chiar la un refuz ; uşurinţa cu care dispăreau obstacolele îl dezorienta puţin ; timiditatea lui creştea o dată cu apropierea de ţelul dorit ; tocmai depărtarea acestui ţel îi dăduse curajul neobişnuit de adineauri ; dacă inaccesibilul îl făcuse îndrăzneţ, nădejdea înfăptuirii îl speria cu un belşug de bucurie). Dar Budu n-avea nici timp, nici chef să-şi cerceteze sentimentele provocate de replica Marei. Unde să se întîlnească numai ei amîndoi ? Mintea lui căuta în grabă un răspuns. Lipsa lui de experienţă, neprevăzutul situaţiei (deşi îşi spuse că ar fi trebuit să se gîndească la asta, mai ales la asta !), repeziciunea cu care mergeau lucrurile îl amuţi. Disperarea pe care o simţi, cînd văzu că pauza se lungeşte mai mult decît se cuvenea, îl făcu să răspundă evaziv :

— Unde vrei... oriunde crezi că e mai bine...

Cu o malițioasă candoare, ea îi pomeni de Assani. Budu respinse cu energie propunerea. Voia să fie numai el cu ea, să-i poată spune în linişte tot ce avea de spus, departe de orice ureche străină. Şi deodată îşi aduse aminte că Agalidi vorbise ieri seara de o casă, un fel de hotel, foarte discret, pe lîngă piaţa Amzei. Budu reţinuse strada şi numărul în subconştient, ceea ce era desigur tot un efect al dorinţei lui ascunse. Agalidi dăduse chiar detalii : odăile se închiriau cu luna, pe un preţ uşor ridicat, ceea ce evita promiscuitatea. Budu dădu Marei adresa, spunîndu-i că acolo e biroul lui din oraş, minciună cu totul inutilă, scornită ad-hoc, fiindcă îşi închipui că aşa era mai distins. Cînd o întrebă dacă primeşte, Mara îl rugă să-i spună încă o dată adresa, ca şi cum n-ar fi auzit bine, avu parcă o uşoară ezitare, apoi spuse că nu are nimic împotrivă. Tot el propuse data : a doua zi după-amiază, pe la şase. Ea îi promise că va face tot posibilul ca să vină, dacă nu se vor ivi împrejurări care s-o împiedice.

Abia închise aparatul şi Budu îşi luă repede pălăria şi pardesiul şi plecă în grabă spre casa cu pricina, cuprins acum de-o nouă teamă, aceea de-a nu găsi ceva potrivit. Ajunse. Era o clădire nu tocmai nouă, dar bine întreţinută, cu un aspect sever care îi plăcu. Strada

era dosnică. Uşa de la intrare era întredeschisă. În vestibul nu-l întîmpină nimeni. Abia după ce bătu insistent la o uşă din fund, sub scară apăru o băbătie cu ochelari verzi, îmbrăcată curat în negru, cu o înfăţişare discretă şi demnă de supraveghetoare de pension. Budu închirie imediat o odaie în care două fotolii stacojii cu franjuri şi canafuri, un portret înnegrit în ramă aurită şi o măsuţă de toaletă în stil rococo, contrastau cu restul mobilierului, cubist, de culoare galbenă deschisă. Budu părăsi casa, încîntat şi uluit de propria lui încîntare. Nemăsurata bucurie pe care i-o dădea certitudinea că va putea vedea pe Mara aici, numai pentru el, abia acum începea să-l cuprindă. Nu se mai întoarse la societate şi rătăci pe Calea Victoriei vesel, cu capul sus, privind drept în faţă femeile, triumfător şi fericit.

★

— Ţi-a telefonat azi-dimineaţă Budu ? întrebă Racliş pe Mara cînd veni acasă, pe la amiază.

Ea îl privi mirată :

— Da. De unde ştii ?

— I-am dat aseară numărul nostru.

— I-ai spus să-ţi telefoneze ?

— Nu, deloc. A întrebat de mine ?

— Natural. De cine voiai să întrebe ?

— Tocmai ce prevedeam, spuse Racliş, urmărindu-şi gîndul. Ai stat de vorbă cu el ?

Ea îl privi o clipă cercetătoare, apoi spuse :

— Emil, ce vrei tu cu el ? E un om de treabă de care e păcat să-ţi baţi joc.

— O, ce scrupul deplasat ! E o simplă experienţă. A telefonat : asta înseamnă că am văzut bine.

— Văzut bine, ce anume ?

— Că e îndrăgostit de tine.

Mara dădu din umeri cu un aer nepăsător. În realitate însă replica brutală a lui Emil o supărase puţin şi abia îşi putuse stăpîni o mişcare de nemulţumire. Spuse cu o uşoară enervare în glas :

— Şi dacă ar fi aşa ? Ce importanţă are ?

— Ţi-a propus ceva ? întrebă el fără să ia în seamă replica ei.

— Da. Să ne întîlnim, răspunse ea, cu acelaşi aer de nepăsare pe care de data asta şi-l luă fără sforţare.

— Şi tu ?

Ea ezită o clipă înainte de-a răspunde, apoi spuse :

— Am refuzat.

— Nu-i rău. Rezistenţa aţîţă.

— Emil, să lăsăm gluma. Eu cred că nu trebuie să împingi jocul prea departe.

Racliş o privi, mirat la rîndul lui.

— Dar ce ai ? Eşti supărată ? Din cauza mormolocului ăstuia ridicul ?

— E un om cumsecade, îţi spun, şi mi-ar fi penibil să rîd de el.

— Mara, crede-mă că nu te mai înţeleg. Dar, în sfîrşit, dacă lucrul te supără într-adevăr, atunci să-l lăsăm în pace. Să presupunem că nici n-am vorbit de el.

— Uşor de spus. Are să revină. Tu l-ai ademenit.

— Draga mea, eu n-am făcut decît să împing o uşă deschisă.

— Emil, spuse ea privindu-l în ochi. Nu ţi se pare cîteodată că jocul nostru e primejdios ?

— De ce ? Nu mi-e frică, Mara, spuse el cuprinzînd-o în braţe şi sărutînd-o pe gît, sub ureche, ceea ce o făcu să se înfioare uşor. În orice caz, nu de blegul ăsta m-aş teme că te-ai putea îndrăgosti.

— Nu-i vorba de asta, spuse ea, desfăcîndu-se încet din braţele lui.

Voi parcă să mai spună ceva dar se răzgîndi şi, schimbînd deodată vorba, întrebă :

— Unde mergem să dejunăm ?

— Unde vrei. Adela astăzi a fost deosebit de generoasă, spuse el fluturînd două hîrtii albastre. Şi va să zică eşti hotărîtă să nu te duci ? spuse el în timp ce ea se îndrepta spre vestiar ca să-şi ia pardesiul şi pălăria.

— Unde ? Ţi-am spus că am refuzat. Lasă chestia asta. *C'est bête vraiment*. Mi-i destul unul, încheie dînsa brutal, în timp ce îşi punea pălăria în faţa oglinzii. Nici nu mă gîndesc să mă duc !

XII

Totuşi, Mara se duse la întîlnire.

În momentul în care promisese lui Budu, la telefon, ea fusese hotărîtă să nu se ducă şi să invoce pentru asta, cînd el avea s-o întrebe, primul pretext venit. După discuţia cu Emil însă îşi schimbase gîndul. Sentimentul de duioşie pe care i-l dăduse vorbele pasionate şi chinuite ale lui Budu se întorsese cu şi mai multă putere în timp ce Emil vorbea cu atîta dispreţ de acesta. Cînd spusese lui Emil că a refuzat întîlnirea, ea nu voise decît să-l apere pe Budu de intenţiile rele ale lui Racliş. Era la ea o sinceră dorinţă de-a feri pe Budu de cursa unui joc primejdios. În interesul pe care-l simţea faţă de el era o voinţă de protecţie, care nu se definise bine decît în urma convorbirii ei cu Emil. Toate aceste sentimente, în care se amesteca şi plăcerea de a se şti iubită cu atîta pasiune, o hotărîseră să vie la întîlnire.

Abia sosită, ea spuse că n-a venit decît în treacăt, ca să se ţină de cuvînt, dar îşi dezminţi singură vorbele prin gesturile ei, scoţîndu-şi pălăria şi pardesiul şi aşezîndu-se într-unul din fotoliile cu canafuri.

Budu, copleşit de fericirea pe care i-o dădea prezenţa ei, nu izbutea decît să murmure, bîlbîit şi tremurător :

— Îţi mulţumesc... îţi mulţumesc că ai venit... mi-era teamă că n-ai să vii...

Şi, îngenunchiat lîngă fotoliu, îi sărută mîinile. Ea, emoţionată, spre propria ei surprindere, spuse, uitîndu-se prin cameră, cu un fals aer de uşurinţă şi de glumă :

— Va să zică ăsta ţi-e „biroul" din oraş ? Cam ciudat birou ! Şiretule, adăugă ea rîzînd şi ameninţîndu-l cu degetul. Bine ştii să te mai ascunzi !

Budu nu răspunse nimic, neştiind dacă trebuie să-i spună adevărul ; era măgulit şi încurcat în acelaşi timp. N-ar fi vrut ca Mara să creadă că e uşuratec şi neserios. Dragostea lui era totală şi adîncă. Era pasiunea unui om de patruzeci şi cinci de ani, căruia traiul cu o femeie rece îi păstrase, sub aparenţa unei false apatii, toată puritatea inimii şi în acelaşi timp întreaga tinereţe a simţurilor. De aici caracterul absolut pe care îl avea iubirea lui, iubire în care intra deopotrivă adoraţie şi dorinţă, cucernicie şi sexualitate.

Acest amestec de sentimente îl făcu să se poarte acum cu stîngăcie şi şovăială. Începu, ţinîndu-i mereu mîinile într-ale lui, să-i spună din nou cît de mult a dorit şi a aşteptat momentul acesta, cît de îndepărtată i s-a părut ea, toată povestea dragostei lui, rostită în cuvinte pasionate şi banale, cu şovăieli şi reticenţe ridicule şi emoţionante, toată mărturisirea unui om nedeprins să simtă adînc şi care e uluit de adîncimea sentimentului ce-a răsărit pe neaşteptate în el.

Ea îl ascultă un timp, cuprinsă de un ciudat sentiment de milă faţă de omul acesta pleşuv şi cărunt care o adora cu atîta candoare. Naivitatea lui o încîntă, mai mult poate decît s-ar fi aşteptat şi decît ar fi vrut. O remuşcare o cuprinse, ca şi cum ar fi asistat la construirea unui obiect frumos şi fragil, pe care ea îl ştia de pe acum zadarnic şi sortit distrugerii. Sentimentul acesta o făcu să i se dea fără sforţare, aproape cu plăcere, în orice caz cu prietenie. Şovăielile lui, timiditatea pe care ea trebui să i-o învingă, silindu-l cu abilitate să îndrăznească gesturile hotărîtoare, apoi extazul lui cînd o ţinu în braţe, fericirea lui, recunoştinţa lui faţă de ea,

toate acestea o mişcară adînc şi sărutarea pe care ea i-o dădu la plecare fu sincer prietenească. Mara simţea nevoia să acopere sentimentul de remuşcare care îi stăruia în inimă, sub sinceritatea unui gest, crezînd că răscumpără lipsa ei de dragoste prin mulţumirea într-adevăr sinceră ce i-o dădea bucuria lui Budu.

Era hotărîtă totuşi să nu mai vină. Îşi închipuia că rolul ei dictat de prudenţă s-a sfîrşit, dar spunîndu-şi asta, ea nu-şi dădea seama nici de ceea ce posesiunea ei avea să dezlănţuie în sufletul lui Budu şi nici de ceea ce avea să se petreacă chiar în propriul ei suflet.

La întrebarea lui cînd are să mai vină, ea îi dădu întîlnire peste două zile. Ajunsă în stradă, îşi repetă în gînd hotărîrea de-a nu veni.

Fericirea dragostei împlinite spori în sufletul lui Budu dezgustul de viaţa de acasă. Trecînd de la o extremă la cealaltă, el începu să considere drept urît, mărunt şi superficial tot ceea ce altădată i se păruse frumos, mare şi adînc. În drum spre casă, după prima lui întîlnire cu Mara, el simţea o silă imensă la gîndul că trebuia din nou să intre într-o existenţă meschină şi falsă. O răzvrătire îl cuprindea, fără obiect precis, dar persistentă. Simţea cum creşte într-însul o supărare laşă. Bucuria lui fu zdruncinată. Totul i se păru deodată fragil, nesigur, vag. Întrebarea dacă Mara ar putea avea faţă de el o prietenie sinceră — la o dragoste din partea ei nu îndrăznea să se gîndească — îl mîhni. Enervarea crescu. Totuşi, automatismul unei îndelungate obişnuinţe era încă atît de puternic în el, încît nu uită să-şi scoată pantofii şi să-şi pună papucii înainte de-a intra în casă. Înăuntru, totul îl necăjea : Turel care deschisese la maximum aparatul de radio, nevastă-sa care certa servitoarea din pricină că nu ştersese bine praful de pe radiator. La masă, enervarea lui nu se potoli. Cu o mişcare hotărîtă, luă de pe masă rîşniţa cu piper (care nu lipsea, deoarece Turel avea un regim alimentar normal) şi îşi presără o bună doză de piper în farfuria lui cu supă de legume (Turel avea una de carne).

— Piper ? Tu ? Dar ce-i cu tine, Fănică ? Cu stomacul tău, asta-ţi trebuie ?

Viorica spera că fusese numai un gest distrat (deşi şi asta ar fi fost un fapt neobişnuit la metodicul şi disciplinatul Budu). Dar mirarea ei deveni uluire când acesta, cu ochii în farfurie dar cu un ton calm şi hotărît, spuse :

— Am stomac foarte bun. Asta-i numai o idee de-a ta. N-am fost niciodată bolnav de stomac.

Viorica fu atît de surprinsă de replica aceasta cu totul neprevăzută, încît rămase cu lingura plină în mînă, la jumătate de drum între farfurie şi gură, într-o atitudine de stupoare foarte puţin elegantă, cu gura deschisă şi ochii holbaţi. Se reculese însă repede şi îşi luă din nou aerul ei demn. Buzele i se mişcară, parcă ar fi vrut să spună ceva, dar uimirea o amuţise. Împotrivirea lui Budu era un fapt atît de neaşteptat, încît avea neapărat nevoie să fie cercetat cu băgare de seamă. Se mulţumi deci să dea din umeri şi să spună cu tonul degajat şi uşor tăios, de avertizare neputincioasă, al cuiva care nu-şi ia nici o răspundere :

— Bine, fă cum vrei. Dacă n-ai fost bolnav pînă acum, asta nu înseamnă că nu poţi să te îmbolnăveşti de-acum înainte.

Budu nu mai răspunse nimic şi continuă să mănînce grăbit, sub privirile uimite şi vesele ale lui Turel care simţise în aer ceva neobişnuit şi era numai ochi şi urechi. Însă spre marea dezamăgire a băiatului, masa urmă şi se sfîrşi în tăcere. Fiecare din cei doi soţi era greu de gînduri. Viorica răsucea mereu în minte aceeaşi întrebare : care putea să fie cauza accesului de independenţă al lui Budu ? O uşoară nelinişte o cuprinse. Înlăturase primejdia izbucnirilor erotice nocturne şi acum iată că altă împrejurare se ivea : Budu, întîia oară în viaţa lui avusese un gest de împotrivire faţă de ea. Ce putea să însemne asta ? Viorica se obişnuise de multă vreme să vadă în Budu o fiinţă în întregime supusă voinţei sale. O experienţă de ani de zile îi dăduse siguranţa deplină că el nu poate ieşi din cercul magic pe care ea îl trăsese în jurul lui, fiind ajutată dealtfel la aceasta de desăvîrşita lui consimţire, urmare firească a adoraţiei lui faţă de dînsa. Viorica era deci departe de a bănui schimbările care se petrecuseră în sufletul lui Budu în ultima vreme. Dezorientată, ea asista acum la efectele acestor schimbări, fără să le poată găsi o explicaţie. Gestul lui Budu o

găsise deja puţin supărată. Viorica, de la şedinţa de atunci seara, nu mai putuse întîlni pe Excelenţa. Acesta într-adevăr dispăruse şi nu-l mai vedea nimeni pe nicăieri. Adelaida, stimulată de Viorica, nu izbutise nici ea să-i dea de urmă. Acasă telefonul suna întotdeauna a lipsă ; Assan, la club, nu-l mai văzuse de mult, doar o singură dată, în fugă, cînd cu primirea lui Budu ; Agalidi nu putuse nici el să dea o informaţie precisă şi se mulţumea să rostească jumătăţi enigmatice de frază care agasau pe cele două prietene. Singur numai Racliş adusese vestea că Excelenţa lucra la un memoriu diplomatic important, care îi lua tot timpul. Viorica, dezamăgită, nu mai insistase. Pasiunea ei rece pentru ministrul spiritist îşi găsi o firească deviaţie în lectura cărţilor de ştiinţe oculte. Gestul lui Budu o readucea acum cu brutalitate în existenţa zilnică, de care dealtfel solidul ei fond practic nu izbutea să se desprindă, în ciuda tuturor lecturilor spiritiste. După ce cercetă pe toate feţele situaţia, se hotărî să nu dea prea mare importanţă ripostei de adineauri a lui Budu şi se mulţumi cu o tăcere foarte demnă, retrăgîndu-se imediat după masă în odaia ei, unde se adînci în citirea unui manual de spiritism.

Budu, şi el, sfîrşi repede de mîncat, se îmbrăcă şi plecă la club. Aici, cea dintîi figură care îl întîmpină fu aceea a lui Racliş, care îi propuse din nou, luîndu-l prietenos de braţ, un écarté. Budu, de data asta, nu mai avu curajul să refuze şi pierdu partidă după partidă, „cu un ghinion într-adevăr extraordinar", cum se minuna întruna Racliş, în timp ce amesteca subtil cărţile.

Cu toate că mica neînţelegere dintre cei doi soţi nu avusese nici o urmare, o tăcere, întreruptă numai de scurte fraze absolut inevitabile, se statornici între ei. Viorica se considera jignită şi mai mult făcea pe jignita, pentru ca să dea o lecţie lui Budu şi să-i taie pofta de alte împotriviri care, oricît de mărunte, contrariau firea ei dominatoare. Budu simţea cum dezgustul de viaţa lui casnică sporea pînă la exasperare. Numai amintirea Marei îl făcea să se stăpînească şi să nu izbucnească. Era aici dealtfel şi dorinţa de-a nu-şi turbura marea fericire interioară. Nu se simţea încă dispus să provoace explicaţii între el şi Viorica. Totuşi, micile gesturi ale vieţii zilnice îi aduceau acuma mereu motive de supă-

rare. La asta se adăuga şi starea de agitaţie pe care i-o dădea aşteptarea întîlnirii cu Mara. Timpul pînă atunci, deşi destul de scurt, abia două zile, i se păru totuşi că nu mai trece. În sfîrşit, ziua mult dorită veni. Nerăbdarea îl făcea pe Budu să fie mai sensibil decît de obicei ; totul îi era un prilej de nemulţumire. La prînz, spuse lui Turel, pe un ton dealtfel foarte blînd, să închidă aparatul de radio în timpul mesei. Era întîia oară cînd îi făcea observaţia asta.

— Mama îmi dă voie să-l las deschis, răspunse tăios băiatul.

— De ce nu-l laşi ? spuse Viorica. Pe mine nu mă deranjează deloc.

— Da, evident, ţine-i partea, spuse domol şi scrîşnind, Budu.

Replica aceasta întrecea orice închipuire. Viorica se gîndi că n-a auzit bine şi întrebă lăsînd din mînă cuţitul şi furculiţa :

— Cum ?

Budu rosti, de data aceasta răspicat :

— Aş vrea măcar o dată să mă întrebi şi pe mine dacă mă deranjează.

Şi privind-o drept în ochi, urmă repede, de teamă să nu înceapă ea şi să-i taie vorba :

— Dealtfel, nu mă mir că nu mă întrebi. Părerea mea nu te interesează.

— Fănică, nu înţeleg... Ce fel de vorbe sînt astea ? Ce vrei să spui ?

— Mai nimic. Atîta doar, că în casa asta eu nu am cuvînt.

— Te rog să-mi explici ce te-a găsit aşa deodată să te superi.

— Draga mea, nu-i nimic de explicat. Am vorbit cît se poate de limpede.

— Ba te rog să-mi explici, spuse autoritar Viorica, ridicînd fruntea şi pironindu-l cu privirea.

— Ce să explic ? Turel e copilul tău şi e natural să-i ţii partea.

— Dar nu-i deloc vorba de asta. Eu ţin partea celui care are dreptate.

— Eu n-am dreptate niciodată.

— De ce vorbeşti aşa ? Te-am oprit eu vreodată să spui ce-ţi place ?

— Nu, desigur, pentru că am tăcut întotdeauna.

— Te-a silit cineva să taci ? Nu cumva ai să spui acuma că nu ţi-am dat voie să vorbeşti.

— Nu, fireşte, dar nici nu m-ai întrebat vreodată dacă am ceva de spus.

— Şi ce vină am eu ?

— Nici una. Vina e numai a mea, spuse Budu dînd din cap şi strîngînd din buze.

— Bine că recunoşti.

— Recunosc că m-am înşelat în multe privinţe.

— La ce faci aluzie ? Te rog să fii mai clar.

— Ştii bine ce vreau să spun.

— Ba nu ştiu nimic. Te rog foarte mult să-mi spui la ce ai făcut aluzie.

Viorica ridicase glasul, cu sprîncenele încruntate şi faţa roşie de mînie. O nelinişte mare îi creştea în inimă. Scena aceasta era atît de neprevăzută, încît ea era cu totul uluită. Simţea că în Budu a apărut o forţă nouă pe care ea n-o bănuise niciodată, o forţă duşmănoasă care transforma pe omul blînd şi cam prostuţ de pînă acum într-un răzvrătit.

Budu, la întrebarea ei răstită, dădu numai din umeri şi tăcu. Viorica era gata să-i arunce o nouă frază, mai usturătoare, ca să-l facă să-i răspundă, dar o privire către Turel o sili să-şi înghită vorbele. Băiatul, numai ochi şi urechi, privea şi asculta cu deliciu. Viorica se ridică, spunînd :

— Dealtfel, e păcat că mai stau de vorbă. Văd eu bine ce este. Eşti nervos cine ştie de ce şi n-ai găsit altceva mai bun decît să-ţi descarci nervii pe un copil care nu ţi-a făcut nimic.

— Eram sigur că pînă la urmă tot eu am să ies vinovat, spuse Budu, ridicîndu-se şi el.

— Bine, bine, să încheiem discuţia, îi tăie scurt vorba ea, se ridică de la masă şi întorcîndu-i spatele, ieşi din odaie.

Budu intră în birou. Aparatul de radio continua să urle. Turel rămase singur la masă şi, fără să se turbure, continuă să mănînce satisfăcut.

La întîlnirea pe care ea singură o hotărîse, Mara nu veni. Budu sosi cu un ceas înainte de ora fixată. Încă de dimineaţă, adusese flori pe care le pusese în trei vase mari şi care acum dădeau un aer de sărbătoare odăii. Tot atunci, cumpărase un inel cu un safir înconjurat de briliante, pe care îl ascunsese într-un sertar al biroului său de la societate şi pe care trecuse să-l ia înainte de-a veni aici. Era un cadou pe care voia să-l facă Marei. Aşteptarea dureroasă se înteţi abia cînd văzu că trecuse o jumătate de ceas peste ora la care ea spusese că are să vină. Începu să se plimbe agitat prin cameră, tresărind la fiecare pas auzit pe culoar, pîndind la fereastră să vadă dacă nu apare silueta ei de după colţul străzii pustii. În sfîrşit, cînd umbrele amurgului năpădiră strada şi întunecară odaia, el îşi pierdu nădejdea şi se lăsă cuprins de mîhnire. Întrebări peste întrebări începură să-l înghimpe. De ce venise ea alaltăieri ? Ce-o făcuse să răspundă atît de repede chemării lui ? Ce interes o mînase spre el ? Budu nu vedea nici unul. Mara nu-i ceruse nimic. Atunci ? Budu nu-şi făcea iluzii asupra puterii lui de seducţie, era gata să primească simpatia Marei faţă de el ca o pomană divină, ca pe un dar nemeritat, în schimbul căruia nu putea să ofere decît adoraţie şi devotament, recunoştinţă şi supunere. Dar poate totuşi că astăzi ea nu venise din pricină că fusese împiedicată de ceva neprevăzut. Era doar măritată. Racliş, desigur, o împiedicase să vină. Şi Budu se întrebă din nou ce o lega de bărbatul acesta. Ea nu putea fi fericită cu Emil. Nu, desigur, o femeie superioară ca ea nu putea fi fericită cu aventurierul acela subtil şi dubios. Gîndul acesta îi aţîţă şi mai mult gelozia pe care, încă de la început, o simţise faţă de Racliş.

Cînd Budu ieşi din casa care i se părea acum atît de tristă de cînd Mara nu venise, afară începuse să se înnopteze. Strada era ca de obicei deşartă. Era o vreme de la începutul lui aprilie, cu cerul dezgolit de vînt. Budu închise în urma lui uşa şi stătu un moment gîndindu-se în care parte să se îndrepte : se gîndi să evite bulevardul care îl supăra cu zgomotul lui şi să meargă

pe străzi mai dosnice și mai liniștite. Cînd să pornească, din umbra unui colț, de după o casă veche și nealiniată care înainta pe trotuar, răsări o femeie. Veni repede spre el și, cînd fu aproape, încetini pasul și i se uită în față o clipă, cercetîndu-l, apoi trecu grăbită mai departe. Totul nu dură decît cîteva secunde. Din cauza întunecimii și a repeziciunii cu care ea trecuse, Budu nu putuse să-i deslușească bine fața. Totuși i se păru că a mai văzut figura asta undeva. Fața asta palidă cu buzele strînse, cu ochii strălucitori sub sprîncenele groase și negre i se părea cunoscută. După cîțiva pași, întoarse capul. Femeia se oprise lîngă ușa pe care ieșise el adineauri. Părea că așteaptă ceva ezitînd, apoi porni iar, mergînd repezit, ca într-o căutare, pînă dispăru după colțul străzii.

Budu porni și el, întors din nou la gîndurile lui. După discuția de azi, gîndul că trebuia să se întoarcă acasă îi era nesuferit. La asta se adăuga și mîhnirea pe care i-o dăduse lipsa Marei de la întîlnire. Se uită la ceas. Era aproape opt. Dacă s-ar duce la club ? Ar putea să ia masa acolo și să telefoneze acasă că nu vine. Se îndreptă spre bulevard și se urcă într-un taxi.

La ceasul acesta clubul are aproape pustiu. De obicei, mîncau aici numai cîțiva celibatari, printre care și generalul Babic, pe care Budu îl găsi stînd singur la o masă în sala de mîncare, impozant și plictisit.

— A ! Bine că ai venit, mititelule, spuse el cînd îl văzu pe Budu. După cum vezi sînt singur cuc în toată hardughia asta. Infam local. N-ai cu cine închina un pahar ! Gogule ! strigă el bătînd din palme.

Un chelner bătrîn, cu mustăți ca ale lui Wilhelm al II-lea, apăru. Generalul se întoarse spre Budu :

— Ce iei ? Țuica e infectă, vermutul prost, mastica nu e rea.

Și cum Budu ezita, fără preferințe, generalul hotărî :

— Două mastici mari.

Budu se scuză un moment, telefonă acasă unde fu bucuros să găsească numai servitoarea, apoi veni în sala de mîncare, se așeză într-un fotoliu și se mulțumi să asiste pe general în tăcerea lui, întreruptă doar de comenzile către chelner. Sosirea lui Cernea, guraliv și agitat, însufleți tihnita tăcere în doi.

— Coane Petrache, spuse Cernea așezîndu-se și el, mi se pare că o să trebuiască să ne alegem un președinte.

— Cum asta ? se încruntă generalul, atent imediat ce venea vorba de club, al cărui membru fondator era și unde își petrecea o bună parte din viața lui de pensionar fără ocupație.

— Griguță pleacă în străinătate. M-am întîlnit astăzi cu el la minister. Mi-a spus că-și dă demisia de la președinția clubului.

— Griguță pleacă ? Unde ? A fost numit așa de repede ? Parcă știam că nu prea se împacă cu guvernul.

Cernea dădu din umeri.

— Nu mi-a spus și nici nu mi-a dat răgaz să-l întreb. Dealtfel, tocmai atunci i-a venit rîndul să intre la ministru.

Generalul își scutură nemulțumit barba. Chelnerul mustăcios veni și puse în tăcere pe masă o farfurie cu gustări. Cernea, după ce le supuse, strîmbînd din nas, unei cercetări atente, ciuguli o măslină, două, încercă un sandviș, încă unul și sfîrși prin a înfuleca tot, abia lăsînd celorlalți timp să ia ceva.

— Detest aperitivele, declară el cînd farfuria fu goală. Strică pofta de mîncare, înșeală stomacul și dezorganizează nutriția.

— Nu mai pricep nimic, spuse generalul, după ce comandă un nou rînd de gustări și de mastici. Griguță e un trădător. L-am ales președinte cînd abia venise, după trei ani de lipsă (dar asta să zicem că n-are importanță, casa asta e pe jumătate a lui) și n-a dat pe aici decît de vreo două ori. Eu cel puțin, de-abia l-am văzut. Acum aud că pleacă. Și nici nu vine măcar să ne spună. Asta nu se face.

— Eu cred că trebuie să fie o femeie la mijloc, spuse Cernea.

— Și pentru asta trebuie să se ascundă de oameni, să nu mai știe nimeni nimic de el ? se miră generalul. Și cine-i mă rog ? întrebă el.

— Griguță n-a venit singur din Bolivia. A adus cu el o femeie. Una care îl ajută la experiențele lui spiritiste. E medium.

— Medium ? se miră iar generalul. A, da, îl ajută să vorbească cu lumea cealaltă. Griguță e o mangafa, vă spun eu. S-a prostit rău de tot, de cînd a dat în boala spiritismului. Și ce fel de femeie este ?

— Brună, înaltă, cu ochi negri, un tip de țigancă. Nimic extraordinar, în orice caz. Nu-i așa, domnule Budu ? Ai văzut-o și dumneata !

— Să vă spun drept, răspunse Budu, nu-mi aduc aminte bine. A stat mai toată vremea în umbră.

Budu, care nu avusese atunci seara altă preocupare decît pe Mara, nu dăduse prea mare atenție Coraliei. Îi rămăseseră în minte numai ochii ei mari și strălucitori. Încercînd să-și amintească acum figura ei, îi veni deodată în minte chipul femeii pe care o întîlnise astăzi ; în amurg, nu putuse nici acesteia să-i deslușească bine decît ochii, mari, negri și strălucitori ca și ai bolivianei. Probabil că faptul acesta îl făcuse să creadă că mai întîlnise undeva pe necunoscuta aceea...

Gîndurile îi fură întrerupte de sosirea lui Agalidi, căruia generalul îi făcu imediat cunoscut trădarea lui Griguță.

— Pentru o femeie, îți închipui ! încheie el. Parcă ar avea douăzeci de ani, *ma parole d'honneur !*

— O femeie ? întrebă Agalidi mirat.

— Boliviana, desigur, afirmă Cernea apucînd un sandviș.

— Poate să fie și o femeie, spuse încetișor Agalidi, dar nu aceea la care vă gîndiți.

— Cum ? Cum ? întrebă generalul. Hai, mititelule, nu mai face pe misteriosul și spune ce știi.

— Coane Petrache, eu atîta știu sigur : că Excelența și-a luat concediu pe un an și pleacă zilele astea cu Racliș în străinătate.

— Cu Racliș ! exclamă, fără să vrea, Budu.

— Da, urmă Agalidi care, la exclamația lui Budu, îl privi pe acesta cu surprindere. M-am întîlnit adineauri la Capșa cu Emil. Excelența, entuziasmat de invenția lui cu mișcarea perpetuă a discurilor de fonograf, îl finanțează. Emil spunea că vor vinde invenția unei fabrici de fonografe din Statele Unite. O afacere de milioane de dolari.

Ceilalți, de mirare, nu scoseseră nici unul o vorbă. Generalul rupse cel dintîi tăcerea :

— Orice mi-aţi spune voi, rosti el dînd din cap şi tremurîndu-şi barba, eu tot cred că Griguţă s-a prostit, ascultaţi-mă pe mine !

Care va să zică Racliş pleca. Dar Mara ? Pleca şi ea cu el şi cu Excelenţa ? Era vreo legătură între plecarea asta şi lipsa ei de la întîlnire ? Toate aceste întrebări se învălmăşeau în mintea lui Budu. Trebuia numaidecît să se întîlnească cu Mara, să vorbească cu ea...

— Şi crezi toate balivernele lui Racliş ? întrebă Cernea pe Agalidi.

— Sînt multe motive care mă fac să cred că Racliş are o mare putere de atracţie asupra Excelenţei. Dealtfel, aţi văzut cu cîtă pasiune Excelenţa i-a susţinut candidatura.

— Ce-a găsit în el ? întrebă generalul. De cînd, mă rog, a început Griguţă să se intereseze de invenţii ? Şi mai ales invenţii de soiul ăsta ! Mişcarea perpetuă la fonograf ! Cacabesa !

— Eu tot aş zice că e altceva la mijloc, spuse Cernea.

Apoi, către Agalidi :

— Şi va să zică crezi că boliviana...

— Are alt rol decît acela pe care i-l atribui, spuse Agalidi.

— Adică cum ?

— Mai întîi, e o boliviană care înţelege foarte bine româneşte, pricepe tot ce-i spun spiritele în limba lui Eminescu şi rosteşte mesajele din lumea cealaltă cu accent oltenesc... pe care nu l-a putut deprinde de la Excelenţa, care e din Focşani după cîte ştiu...

— Un medium ştie toate limbile...

— Dacă vrei. Eu unul nu sînt deloc convins.

— N-ai să-mi spui acum că Excelenţa se pretează la înşelătorii.

— De unde ştii că nu este el însuşi înşelat ?

— Asta ar fi prea din cale-afară...

— Ba ar fi ceva foarte firesc. Celebra Eusapia Paladino a înşelat pe unii dintre cei mai mari savanţi ai Europei, oameni de ştiinţă pozitivă, obişnuiţi să judece numai pe bază de experienţă şi de probe...

— Foarte adevărat, spuse Budu. Şi eu cred că trebuie să fie ceva la mijloc. O iluzie colectivă, ştiu eu, o sugestie...

Scaunul care se ridicase singur în aer şi floarea care zburase prin odaie îi dezminţeau afirmaţia. Budu nu mai insistă. Dealtfel, acum nu se mai putea gîndi decît la Mara şi gîndul acesta acoperea pe toate celelalte. Pleacă oare şi ea? se întreba el mereu. Dacă Racliş vine astă-seară la club, atunci va putea să-i telefoneze, fiind sigur că o va găsi singură acasă.

— Ia ascultaţi, spuse generalul Babic. Lăsaţi fleacurile şi gîndiţi-vă la treburi mai serioase. Gogule, lista şi vinul la gheaţă!

Budu mîncă fără poftă, vorbi puţin, abia auzind ceea ce spuneau ceilalţi, uitîndu-se mereu să vadă dacă vine Racliş.

Dar acesta nu veni. Nici Excelenţa nu veni, spre marea indignare a generalului care propuse, ca să uite mîhnirea pe care i-o făcuse trădarea lui Griguţă, să prelungească masa în alt local, mai puţin infam. Cernea şi Agalidi îl urmară. Budu se scuză sub cuvînt că e foarte ostenit şi se despărţi de ceilalţi, plecînd spre casă.

XIII

Cînd, a doua zi dimineaţa, Mara întrebă la telefon cine voia să vorbească cu Emil Racliş şi auzi numele lui Budu, ea şovăi un moment gîndindu-se dacă n-ar fi mai bine să-şi schimbe puţin glasul şi să anunţe că nici domnul nici doamna nu sînt acasă. Totuşi, pe punctul de-a face asta, se răzgîndi. O remuşcare ciudată o opri. Îşi aduse aminte de privirea rugătoare a lui Budu în timp ce aştepta ca ea să-i spună cînd mai vine şi teama lui ca ea să nu-i dea o dată prea îndepărtată. Îşi mai aduse de asemenea aminte că ea singură hotărîse ziua şi ceasul viitoarei lor întîlniri, la care nu se dusese. Făcuse asta înduplecată de rugămintea lui, fusese sinceră cînd făgăduise şi abia după ce reflectase puţin, se hotărîse să nu-şi ţină făgăduiala. Gîndindu-se într-o secundă la toate acestea, Mara răspunse fără să-şi mai schimbe glasul şi lăsîndu-se recunoscută. Budu o întrebă de ce n-a venit şi tot el, imediat, o scuză spunînd că probabil a avut treabă şi n-a putut, dar că nu face nimic, şi-a închipuit el că a fost o piedică la mijloc... A aşteptat toată după-amiaza... Ar fi vrut să-i spună multe lucruri... O hotă-

rîre pe care ar vrea s-o ia într-o chestiune foarte importantă pentru el, poate şi pentru ea. Ar vrea s-o întrebe...

— Ce hotărîre ? întrebă Mara.

— E imposibil de spus prin telefon, răspunse el. E ceva prea important. Spune-mi cînd vii. Te rog, vino... Azi după-amiază dacă vrei... Promite-mi că vii.

Mara promise, închise telefonul şi rămase o clipă pe gînduri. Ce-o făcuse să promită ? Ce-o făcea să se poarte atît de cinstit cu omul acesta ? Ce-o atrăgea în el ? Nu simţea faţă de el dragoste, nici măcar o prietenie deosebită. Şi totuşi, nu putea să rămînă nepăsătoare la chemările lui, nu putea să-şi bată joc de el, nu putea să-l mintă. Simţea delaolaltă milă şi remuşcare ori de cîte ori se gîndea la purtarea ei mincinoasă. Data trecută venise la întîlnire tocmai pentru ca să nu-l mintă. Dar nu era oare o minciună şi mai mare faptul că i se dăduse fără dragoste, făcîndu-l să creadă acum că ea simte faţă de dînsul, dacă nu chiar iubire, dar cel puţin o tandră prietenie ? Şi nu fusese nici măcar vreun interes la mijloc. Nici un interes n-o silea să simuleze. Ea izbutise chiar, cu multă abilitate, să-l facă pe Racliş să renunţe la intenţia lui de a-l atrage pe Budu în cine ştie ce combinaţii primejdioase. Foarte bine, dar atunci de ce nu înceta şi ea jocul la rîndul ei, acum cînd Budu era la adăpost de această primejdie ? Ce-o atrăgea spre el ? Doar nu tocmai de Budu avea să se îndrăgostească ! Şi totuşi, niciodată nu avusese ca acum conştiinţa minciunii ei, deşi acum nu era în fapt minciună decît pe jumătate ; doar se dăduse lui Budu tocmai pentru a nu-l minţi ! Un curios sentiment de vinovăţie, nou pentru ea, o cuprindea. Se hotărî să se ducă şi azi, dar pentru ultima oară. Şi de acum înainte nu va mai promite nimic !

Mara aprinse o ţigară şi se întinse pe divan, sprijinindu-şi capul într-o mînă. Se gîndi la marele ei joc cu Excelenţa. Nu erau decît cîteva zile de cînd cedase, în sfîrşit, insistenţelor lui. Fusese un joc condus cu meşteşug şi încetineală savantă. Craiul zaharisit se lăsase prins fără scăpare. Ultima lui pasiune avea toate aparenţele să fie şi cea mai puternică. Emil, ochi ager, văzuse bine. Mara jucase cu artă, pusese condiţii. Una din ele fusese şi plecarea în străinătate, ceea ce era dorinţa ei mai mult decît a lui Racliş.

Partea cea mai grea, singura grea dealtfel, fusese prezența, în casa Excelenței, a Coraliei. Cu toate încredințările date de Excelența că boliviana este o simplă colaboratoare a lui la experiențele spiritiste, Mara nu putea să-și înăbușe o impresie de neliniște, aproape de teamă, ori de cîte ori își aducea aminte de această femeie. Din cauza asta, ea amînase cît putuse mai mult întîlnirea cu Excelența acasă la el. Amînarea făcea firește parte din tactica dibace a învăluirii, dar ea fusese, de data asta, pricinuită în bună parte și de teama Marei de-a întîlni pe Coralia. Tot această teamă o făcu pe Mara să reziste atunci cînd, o dată venită în casa Excelenței, ea nu mai avea motive tactice să nu i se dea. Rugăminți, făgăduieli, izbucniri violente, nimic nu reuși. Excelența văzu, întîia oară în viața lui, o femeie care pleca de la el fără să i se fi dat. Lucrul se repetă și a doua și a treia oară. Mara scurta cît putea timpul pe care trebuia să-l petreacă în casa aceea rece ca un cavou, întunecată și severă, cu încăperi imense și sonore, în care cel mai mic zgomot trezea ecouri. Era convinsă că femeia aceea palidă, cu ochi negri și strălucitori, asculta pe la uși, se furișa prin unghere ca să-i urmărească și să audă ce vorbesc. Fără să vrea, Mara scobora glasul, vorbea în șoaptă, cu ochii prin colțuri să vadă dacă nu cumva se ridica o umbră amenințătoare sau dacă nu se deschide o ușă ascunsă, în pragul căreia femeia aceea misterioasă va apărea. Mara se hotărî să pună capăt acestei situații penibile și ceru Excelenței să se întîlnească în altă parte. Îi făgădui chiar că numai în felul acesta va înceta și ultima ei împotrivire. Ministrul, burlac obișnuit să-și trăiască acasă aventurile de dragoste și care, pe lîngă asta, fusese ani de zile plecat din București, ceru informații lui Agalidi și acesta îi dădu adresa pe care o află și Budu, întîmplător, mai tîrziu. Aici Mara părăsise în sfîrșit, orice rezistență, atît din pricină că venise momentul în care socotea că jocul ei cerea aceasta, cît și din cauză că nu mai avea acum nici un motiv de neliniște. Cînd, cîteva zile după aceea, Budu îi propuse aceeași adresă, ea fu cît pe ce să refuze, apoi, cu gîndul că nu-și va ține făgăduiala și că nu se va duce la întîlnire primi. Cînd, mai pe urmă, în urma discuției cu Emil, ea își schimbă gîndul, nu mai putea să spună lui Budu să

aleagă alt loc de întîlnire. Se gîndi că nu era nici o primejdie, hotărîtă fiind să nu se întîlnească cu Budu decît o singură dată. Şi, la urma urmei, totul era ca zilele să nu se potrivească.

*

Viorica nu ajunsese încă să-şi explice atitudinea lui Budu faţă de dînsa. Văzuse că el stăruia în purtarea lui. Budu mîncase ieri seara la club, ceea ce nu făcuse pînă atunci niciodată. Dimineaţa plecase mai devreme ca de obicei, fără să-i spună o vorbă. La dejun, acum, aceeaşi tăcere. Viorica voia o explicaţie. Cînd sfîrşiră de mîncat şi Budu, ca de obicei, se duse în birou, ea veni după el.

— Fănică, să-mi spui ce înseamnă purtarea asta jignitoare din partea ta, începu Viorica stînd în picioare în faţa biroului la care Budu tocmai se aşezase, căutînd prin nişte hîrtii.

— Jignitoare ? Nu înţeleg, spuse el cu prefăcută mirare şi fără să ridice ochii.

— Nu te face că nu înţelegi, te porţi cu mine de cîteva zile într-un mod îngrozitor. Intri, pleci, fără să spui un cuvînt, stai la masă fără să scoţi o vorbă.

— Ieri parcă ziceai că vorbesc prea mult, ripostă Budu şi o privi drept în faţă. Şi de cînd ai început să-mi dai atîta atenţie ? De-abia acum ai observat tăcerea mea ? Slavă Domnului, toată vremea n-am făcut decît să tac. Acesta a fost rolul meu aici în casă.

Ea spuse imediat, autoritară :

— Te rog să părăseşti tonul ăsta ironic, nu te prinde deloc.

— De ce ? Crezi că numai tu ai drept să-l iei ? Avem amîndoi acelaşi drept, dacă nu mă înşel. Şi nu numai în privinţa asta, în toate privinţele...

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că într-o viaţă în doi, drepturile şi obligaţiile trebuie împărţite în mod egal. Dar mi-am dat seama că asta e greu cînd unul din cei doi vrea să aibă numai el toate drepturile...

— Vorbeşti ca şi cum ţi-aş datora ceva.

— În orice caz, cred că eu nu-ţi datorez nimic, spuse el domol.

Viorica își dădu seama că replica ei fusese imprudentă, dar nu voi să dea înapoi. Era furioasă că era contrazisă și exasperată că nu putea avea ultimul cuvînt. Izbucni :

— Cum ? Așa ! Desigur ! reproșează-mi acum că ai făcut tot numai pentru mine, scoate-mi pe gît tot ce crezi că mi-ai dăruit. Dar nu te gîndești la ce-am făcut eu ? Cine te-a ajutat să ajungi la situația de acum ? Dacă nu eram eu prietenă cu Adela, nu mai ieșeai niciodată din provincie. Vorbești de sacrificiile tale ! Dar sacrificiile mele ? Nu spui că mi-am înmormîntat tinerețea în groapa aceea și că am respirat zece ani miros de păcură ca să-ți strîng bani...

— Mirosul de păcură n-are ce căuta aici, spuse Budu. Dealtfel, e bun pentru plămîni...

— Lasă spiritele proaste, îți spun ! Domnul a devenit și spiritual acuma !

— Și banii, urmă neturburat Budu, i-ai strîns pentru tine. Eu am muncit toată vremea ca un rob, de dimineața pînă seara...

— Cum ai spus ? Pentru mine ? exclamă Viorica.

Glasul ei devenea strident. Nu se mai stăpînea. Furia o făcea vulgară. Ținuta ei demnă dispărea, lăsînd loc firii ei adevărate.

— Dar pentru cine ? spuse Budu și se ridică. Pentru tine și pentru Turel ! Pentru el, pentru copilul ăsta care nu e al meu și pe care l-ai iubit întotdeauna mai mult decît pe mine... adică nu l-ai iubit decît pe el...

— Ești gelos pe Turel acuma, bravo ! Ești un prost cum ai fost întotdeauna.

— Poate, dar trebuie să mărturisești că sînt și proștii buni la ceva...

— Ei și acum, ce vrei ? îl înfruntă ea. Ce poftești de la mine ?

— Ce vreau ? izbucni Budu, dar se opri.

De ieri pînă astăzi, hotărîri mari și grave încolțiseră în mintea lui. Avea nevoie însă, înainte de-a le da la iveală, să vorbească mai întîi cu Mara. Rosti, pe un ton mai potolit, dar ferm :

— Am vrut numai să-ți spun că nu mă mai înșeală nici o aparență și că văd lucrurile așa cum sînt.

Oare e numai atîta? se întrebă Viorica. În fond, discuţia aceasta nu-i plăcea. Crezuse că va avea superioritatea, dar replicele lui Budu erau greu de înlăturat. Era convinsă, totuşi, că ea are dreptate. Fusese sinceră cînd vorbise de sacrificiile ei. Firea ei dominatoare nu voia să admită că n-are dreptate. Voi să mai spună ceva, numai pentru ca încheierea să vină de la ea şi căuta acum în gînd o frază demnă şi biciuitoare cînd, deodată, un zgomot în încăperea de alături o făcu să tacă. Se repezi la uşă şi o deschise. Turel abia avu timp să sară repede în mijlocul odăii, unde ea îl zări foiletînd foarte atent un album de fotografii. Viorica ieşi furioasă din odaie.

*

Mara veni tîrziu, cînd afară se înnopta şi cînd Budu începuse să-şi piardă răbdarea. Figura lui îndurerată de aşteptare şi de îndoială se lumină cînd o văzu. Se repezi spre ea, îi luă mîinile şi i le acoperi de sărutări. Mara închise repede uşa în urma ei şi acuma gîfîia ca şi cum ar fi urcat în fugă scările.

— Să nu te superi că am întîrziat, spuse ea, dar n-am putut mai devreme.

Fără să-şi scoată pardesiul, se duse repede la fereastră şi privi cu atenţie, de după perdele, jos în stradă.

— Ce este? întrebă Budu care o urmase la fereastră şi care observă aerul ei agitat. Ce s-a întîmplat? La ce te uiţi? Ce vrei să vezi? Ai văzut ceva cînd ai venit?

Ea se întoarse de la fereastră:

— Nu-i nimic... o părere...

— Ce părere? Ce ţi s-a părut?

— O impresie absurdă... Mi s-a părut cînd veneam încoace că zăresc pe cineva care mă cunoaşte... Ştii, n-aş fi vrut să mă vadă unde intru, spuse ea cu un surîs de scuză.

Mara voia în chip vădit să se liniştească, dar emoţia ei nu se potolise încă. Se aşeză într-un fotoliu. Budu o privea îngrijorat. Se aşeză jos, lîngă ea.

— Ce este? Spune-mi! se rugă el insistent. Îmi ascunzi ceva... Pe cine ţi s-a părut că vezi?

— O, nu-i nimic grav... o persoană fără importanţă... M-am convins acuma că mi s-a părut...

„A fost oare o părere? se întrebă ea în gînd. N-a fost oare cineva jos în faţa uşii, cineva care a dispărut cînd m-a văzut că vin?"

Budu făcu o mişcare ca s-o invite să-şi scoată haina. Ea spuse:

— Nu, nu mă dezbrac. Îmi pare foarte rău, dar nu pot să stau decît cîteva minute... iartă-mă...

Şi îl mîngîie uşor pe obraz, cu un zîmbet distrat. Budu spuse:

— La ce te gîndeşti? Ce ai? Ai avut vreo neplăcere acasă?

— O, nu, protestă ea.

— Nu se poate! urmă el. Este ceva... degeaba încerci să-ţi ascunzi turburarea... Îmi închipui ce este... Emil, desigur. Bănuieşte ceva...

Şi cu voce gravă, ridicîndu-se în picioare, el spuse:

— Sînt gata la orice.

Ea îl privi, uimită de atitudinea lui solemnă. Nu protestase cînd el pomenise de Emil, bucuroasă că a găsit el singur o explicaţie şi că n-are să-i mai ceară ei una: acum vedea că tăcerea ei stîrnise complicaţii. Întrebă:

— Ce vrei să spui?

Budu continuă, îngenunchind lîngă ea:

— De cînd nu ne-am văzut, m-am gîndit mult la situaţia noastră. Dragostea mea nu e simplu capriciu, ceva trecător. E mult mai adîncă decît aş fi putut eu singur crede. E foarte greu să-ţi explic. Mă exprim prost... Eu nu sînt obişnuit cu frazele. Sînt simplu şi vorbesc simplu. Mara, aş vrea să te fac să crezi că pentru mine faptul că te-am întîlnit a fost o întîmplare extraordinară, o răsturnare a întregii mele existenţe. De-abia acum am văzut lucrurile, viaţa sub aspectul cel adevărat. Pînă acum viaţa mea a fost înconjurată de minciună şi prefăcătorie. Am văzut în cîteva zile ceea ce n-am văzut în zece ani... Am descoperit lucruri pe care niciodată nu le-am bănuit... Ai să afli totul încetul cu încetul... Deocamdată atîta pot să-ţi spun: eu n-am fost fericit... adică am crezut că sînt dar n-am fost... Şi nici tu nu eşti fericită, Mara. Am ghicit o mulţime de lucruri, am înţeles multe. Iată de ce legă-

tura noastră nu se poate desface, nu vreau să se desfacă. Gîndul că ești și a altuia, spuse încet Budu, punîndu-și fruntea pe genunchii ei, mă chinuiește... Nu vreau să te împart cu nimeni... e groaznic !

Și ridicîndu-și capul, din nou grav :

— Mara, trebuie să fii soția mea !

Uluită, ea îl privea fără să-i răspundă. Declarația asta neașteptată o speria puțin. Își spuse că a împins jocul prea departe. Nu, n-ar fi trebuit să vină. Ce putea face acum ? Atitudinea gravă a lui Budu avea ceva cam ridicul și în același timp cumplit de înduioșător. Ce idee absurdă din partea lui să-și închipuie că e nefericită ! Și totuși, era aici, fără îndoială, o pasiune puternică, de care nu-i venea deloc să rîdă. Și din nou mila față de el o cuprinse. Ce copil ! Ce copil bătrîn ! se gîndi ea și îi dezmierdă ușor creștetul pleșuv. El ridică fruntea și o privi, implorînd-o din ochi să-i răspundă.

— Dar te-ai gîndit ce greu ar fi ? spuse ea. Nu trebuie să iei lucrurile chiar așa de grav. Putem foarte bine să ne întîlnim și așa. Gîndește-te că amîndoi sîntem...

Și cum el avu o mișcare de violentă protestare, ea îi acoperi gura cu mîna, adăugînd :

— Spun asta deocamdată... Mai tîrziu vom vedea noi. Și de unde poți să știi dacă...

Budu o întrerupse :

— Văd eu. Te îndoiești de sinceritatea mea, spuse el cu amărăciune. Mai tîrziu ! Cînd ?

Apoi aducîndu-și deodată aminte :

— E adevărat că Emil pleacă ?

Ea tresări dar își stăpîni emoția, arătîndu-se numai mirată :

— Emil pleacă ? Cine ți-a spus asta ?

— Agalidi, la club.

— Nemaipomenit ! Și unde ți-a spus că pleacă ?

— Cu Excelența, în Statele Unite.

— Nu-i nimic adevărat, minți ea cu seninătate. Pe Excelența îl interesează invenția lui Emil, asta-i tot.

Și ridicîndu-se, spuse :

— Dragul meu, iartă-mă, trebuie să mă duc. Nu te supăra. Ne vedem cînd vrei. Îţi promit că data viitoare am să fiu mai punctuală şi am să stau cît de mult.

— Aşa de repede? murmură el mîhnit. Dar spune-mi cînd mai vii.

— Mîine după-amiază, la cinci, spuse ea şi se îndreptă spre uşă.

Simţea nevoia să se despartă cît mai repede de el, cuprinsă din nou de remuşcare la gîndul că-l minte şi parcă şi de o părere de rău din pricina mîhnirii pe care are să i-o facă vestea că ea a plecat. Simţea că dacă ar mai fi stat cu el acum, i-ar fi mărturisit tot, toată minciuna ei şi în acelaşi timp justificarea ei... „Nu, asta nu, în nici un caz, îşi spuse ea, ar fi o complicaţie nemaipomenită!" Şi se grăbi să deschidă uşa.

Budu, resemnat şi trist, îşi luă pardesiul şi pălăria şi, după ce încuie uşa, începu să coboare şi el, în urma ei, pe scara întunecoasă.

— Lasă-mă să te conduc, îi spuse el. A început să se întunece. Nu ne vede nimeni şi în cartierul ăsta nimeni nu ne cunoaşte. Nu-mi place să ieşim de aici pe furiş, ca nişte răufăcători.

— Nu, nu, ar putea să ne vadă cineva, şopti ea, preocupată numai de gîndul de-a fi cît mai repede singură.

Ajunseră jos şi înainte de-a deschide uşa de la stradă, se opriră o clipă. Ea se întoarse surîzătoare spre el şi îi întinse mîna:

— Pe mîine, neapărat.

— Lasă-mă să mai merg puţin, se rugă el, măcar pînă la colţ.

Şi fără să mai aştepte încuviinţarea ei, împinse uşa. Mara ieşi, el o urmă. Afară era aproape noapte. Băgînd mîna în buzunarul pardesiului, dădu de cutiuţa cu inelul, pe care o luase de la birou şi o uitase. Tocmai voia să i-o dea Marei cînd, în faţa lor, o umbră se desprinse dintr-un gang, la cîţiva paşi de ei: o femeie înaltă şi subţire, îmbrăcată în negru, cu un voal pe faţă. Budu o văzu ridicînd mîna şi îndreptînd-o spre Mara. Avu fulgerător impresia că a mai văzut silueta asta şi simţi o primejdie. Dădu într-o parte pe Mara şi se repezi între ea şi femeie. Chiar în aceeaşi clipă, un pocnet se auzi şi Budu se prăvăli, lovit în

frunte. Mara, cuprinsă de o spaimă cumplită, se dădu cu spatele înapoi şi rămase lipită de zid, cu mîinile ridicate înaintea ochilor, într-o mişcare de apărare.

La cîţiva paşi de dînsa Coralia, scăpînd revolverul din mînă, murmura privind ţintă trupul mort, întins la picioarele ei :

— Nu-i el...

ÎMBRĂȚIȘAREA MORTULUI

1940

I

Cînd țărîna azvîrlită repede de cei doi gropari începu să acopere sicriul, Costache Brumă se simți cuprins de o puternică dorință de singurătate. Stătuse pînă atunci cu capul aplecat pe marginea gropii mirîndu-se că nu izbutește să fie turburat în fața mormîntului tatălui său. Slujba în biserica mică și întunecoasă a cimitirului i se păruse că nu se mai sfîrșește. Din pricina mirosului de tămîie, dulceag și lînced, îi venea mereu să scuipe. Cînd preoții înconjuraseră catafalcul, cîntînd veșnica pomenire, o femeie, cu un țipăt strident, izbucnise în plîns și se prăbușise lîngă coșciug. Era sora mai mică a bătrînului Manole Brumă, mătușa Natalia Cristea, care, afară de Costache, era singura rudă a mortului. Costache Brumă n-o mai văzuse de vreo zece ani. Tată-său nu putea s-o sufere, așa cum dealtfel nu putea suferi nici un fel de rude. Acum, cu prilejul morții bătrînului, ea părăsise repede fundul de provincie, unde trăia din pensia rămasă de pe urma bărbatului ei care fusese, cu mulți ani în urmă, administrator financiar. Citise în ziar vestea morții lui Manole Brumă și îndată se urcase în tren, ca să sosească la Iași chiar în dimineața

zilei în care trebuia să fie înmormîntarea. Durerea ei, artificială și zgomotoasă, îl înfuria pe Brumă la culme. Pentru ce toate aceste strîmbături caraghioase? Era sigur că, înainte de-a cădea lîngă sicriu, ea își alesese bine locul, ca să nu-și boțească și să nu-și umple de praf rochia de doliu. Costache se mira chiar că mătușă-sa n-a întins pe jos o batistă, așa cum făcea cînd îngenunchea sau bătea mătănii, căci era foarte bisericoasă, păzea cu grijă mare toate posturile și toate sărbătorile, cunoștea ca nimeni altul însușirile binefăcătoare ale sfinților și nu greșea niciodată, știind, de pildă, că singur sfîntul Foca te apără de pîrjol, că numai sfîntul Mina alungă durerile de șale și că de junghi doar sfînta Paraschiva te poate scăpa. Costache își aducea aminte cum, în copilărie, cînd venea acasă în vacanță și avea nenorocul s-o întîlnească, ea îl purta pe la toate bisericile, multe la număr, ale Iașilor, de la Patruzeci de Sfinți la Trei Ierarhi și de la Sfîntul Neculai cel sărac pînă la Moara de vînt în vîrful Tatarașilor, punîndu-l să facă mătănii și să sărute evanghelii și destăinuindu-i cu de-amănuntul minunile săvîrșite de cutare sfînt sau de cutare icoană din cine știe ce bisericuță veche.

Trecută de șaptezeci de ani, se ținea încă bine, înaltă și masivă ca toți membrii familiei Brumă, cu fața lunguiață și profil de cal. Avea dealtfel în toată înfățișarea ei ceva de iapă bătrînă, cam deșelată, cu valurile pieptului și ale șezutului stăpînite greu de chingile corsetului, în rochia de doliu cu coadă, aceeași de treizeci de ani, croită după moda de dinainte de 1914 și purtată de-atunci încoace la toate înmormîntările familiei. Căci bătrîna era cărpănoasă, așa cum dealtfel fusese întotdeauna de cînd o știa Brumă, se plîngea mereu de sărăcie, deși nu cunoscuse lipsa niciodată, și se tîrguia cu toată lumea, cu birjarii, cu hamalii, pînă și cu babele care vînd lumînări pe la ușile bisericilor. Brumă o detesta din toată inima. Fusese foarte fericit că, din pricina depărtării și de frică să nu cheltuiască prea mult cu trăsura — în automobil nu se urca niciodată, fiindcă prețul fix arătat de contor o înspăimînta — ea nu trăsese la conacul de la Repedea și preferase să cadă pe capul unei cumnate, în oraș.

Slujba, în sfîrşit, se isprăvise şi Brumă, ieşind din biserică, putuse să respire cu mulţumire aerul dulce al după-amiezii de septembrie, uşor înăsprit de presimţirea toamnei. Ascultase discursul gîngav pe care-l ţinuse directorul liceului unde Manole Brumă fusese profesor de ştiinţe naturale ; după aceea, un individ chel, cu gura ca un bot şi cu ochi bulbucaţi şi roşii, vorbise afectat şi pretenţios în numele foştilor elevi. Brumă îşi plecase şi mai mult fruntea, ca să nu i se vadă pe faţă crisparea de plictiseală.

Acum, la bufniturile ţărînei, Brumă tresări şi ridică ochii. În jurul lui erau tot feţe necunoscute care îl priveau cu posomorîrea nefirească pe care se simte obligat s-o arate oricine ia parte la o înmormîntare. Individul chel şi botos, cu ochi bulbucaţi, veni la el cu mîna întinsă şi o faţă care voia să fie gravă ; dar mutra lui hazlie nu izbutea să devină solemnă. Brumă simţi deodată o cumplită nevoie de rîs şi abia se putea stăpîni să nu izbucnească. Veniră apoi şi alţii, toţi cu chipuri duioase şi braţe întinse. Brumă strîngea mîini, rostea mulţumiri, îngăima fraze banale. Dorinţa de singurătate se făcea tot mai puternică.

Mătuşa Natalia se apropie, sprijinită de braţul cumnatei, o femeie măruntică şi slabă. Zdravănă şi înaltă, nu părea să aibă deloc nevoie să fie sprijinită, de aceea înfăţişarea ei era nefirească şi ridiculă. Sărută pe Costache cu buze cleioase, apoi spuse cu voce plîngătoare şi dînd din cap :

— Vai, săracul Manole ! N-am avut parte să-l mai văd viu. Abia aseară, din jurnal, am aflat. Şi să nu-mi dea nimeni de veste ! Se poate una ca asta ?

Costache se scuză, spunînd că şi el primise telegrama abia alaltăieri seara tîrziu şi că nu putuse pleca din Bucureşti decît ieri dimineaţa. Dealtfel, în nici un caz nu l-ar mai fi găsit în viaţă pe bătrîn. Murise, probabil, fulgerător de repede. Cînd Maria Bancea, bătrîna menajeră a lui Manole, se dusese să-l cheme la dejun, îl găsise în fotoliu la birou, cu capul căzut pe-o coală de hîrtie, cu degetele zgîrcite pe condei. Tocmai începuse să scrie ceva...

Auzind asta, mătuşa Natalia ciuli urechile, atentă, şi întrebă repede :

— Ai văzut hîrtia ?

— Nu. Trebuie să fi rămas pe birou. N-am avut vreme s-o caut. Şi nici nu cred că are aşa de mare importanţă...

— Foarte rău ai făcut, îi tăie ea vorba. S-o cauţi numaidecît. Eu n-am nici o încredere în ce spune Maria... O făţarnică şi o interesată... Şi pe urmă, ascultă-mă pe mine : slugă veche, mascara bătrînă.

— Dar nu e slugă, încercă să protesteze Costache.

— Dar atunci ce-i ? Stăpînă ? Nu înţeleg cum Manole s-a lăsat condus de ea. Nu se putea lipsi de ea nicicum. Ea l-a făcut să se înstrăineze de familie. Nu vezi că nici nu mi-a dat de veste că a murit ?

Dar mătuşa Natalia nu mai dădu răgaz lui Costache să răspundă şi vorbi tot ea, urmărindu-şi cu îndărătnicie un gînd care o obseda :

— Dar oare ce vroia să scrie ? Să ştii că simţise că-i vine sfîrşitul... Poate că vroia să facă un testament.

Şi privindu-l cu ochi scormonitori pe Costache, îl întrebă inchizitorial, ca pe vremea cînd era copil şi îl iscodea să afle dacă îşi face regulat rugăciunile :

— N-ai găsit altceva nimic scris ? Cum îl ştiu eu pe Manole, nu se poate să nu fi lăsat el toate aranjate din vreme. Ai cercetat bine ?

Costache dădu din umeri cu indiferenţă. Socotea că e zadarnic să se gîndească la astfel de lucruri. Situaţia i se părea limpede, odată ce el era singurul copil al mortului. De ce ar fi făcut bătrînul un testament şi pentru cine ? Şi în nici un caz n-ar fi lăsat ceva soră-si pe care n-avea ochi s-o vadă. Brumă invită totuşi pe mătuşă-sa pe-a doua zi la dejun, la conac, făgăduind că-i va plăti el drumul, o duse pînă la o trăsură şi se întoarse spre mormîntul umplut acuma în întregime cu ţărînă, în care un gropar înfigea crucea de lemn, în timp ce altul îngrămădea împrejur cele cîteva coroane cu florile stîlcite. Lumea se împrăştiase. Mai rămăseseră cîţiva calici întîrziaţi. Maria Bancea se apropie de Costache şi îl îmbrăţişă în tăcere. Era o femeie de vreo şaizeci şi cinci de ani, nu prea înaltă, cu faţa încă plină şi rumenă, cu ochi albaştri şi buni.

Bărbatul ei avusese pe vremuri prăvălie cu cîrciumă în Tataraş, dar scăpătase şi murise de inimă rea, lăsînd pe Maria cu o grămadă de datorii, pe care ea abia izbutise după aceea să le plătească, vînzînd casa. Fată de dascăl, făcuse şcoala primară, într-o vreme cînd fetele din clasa de mijloc nu prea mergeau pe la şcoli. Fără copii şi fără rude, după moartea bărbatului Maria venise, acum vreo douăzeci şi cinci de ani, prin 1912, în casa lui Manole Brumă, văduv şi el de multă vreme. Costache o privea aproape ca pe un membru al familiei şi simţea faţă de ea o dragoste filială. Cînd Maria Bancea venise la ei în casă, el avea zece ani. Ea înlocuise pe mamă-sa, care murise cînd el era copil mic şi de care abia îşi mai aducea aminte. Costache se gîndi, cînd o văzu acum plînsă, că probabil numai ea îl iubise cu adevărat pe bătrîn şi îi regreta sincer moartea. Cu prilejul înmormîntării, Maria Bancea fusese de mare folos lui Costache. Ea orînduise totul, făcuse declaraţia de deces, comandase sicriul, tocmise dricul, alesese coroanele, împărţise pomenile. Brumă o lăsă şi acum să plătească ce mai rămăsese de plătit la biserică şi la cimitir şi se urcă într-un automobil, spunînd şoferului să-l ducă cît mai iute spre Repedea. Voia să se vadă ieşit din oraş, unde parcă nu se simţea liber.

II

Casa din coasta Repedei, conac așezat între o livadă deasă în dos, și o pajiște largă în partea dinspre poartă, era o clădire veche, cu un etaj, enormă și lăbărțată, construită fără simetrie și fără gust. Pe pereții galbeni și coșcoviți, se zăreau dîre cenușii, lăsate de apa de ploaie din burlanele sparte. Ornamentele de piatră ale ferestrelor erau crăpate și roase. Tabla roșie a acoperișului se decolorase cu vremea. Hardughia asta rău îngrijită avea un aer pleoștit și trist. Înăuntru, o mulțime de coridoare, cămăruțe și cotloane încurcau drumul și întîrziau pașii. Acel care construise casa fusese desigur un om care avea multă vreme de pierdut, o fire leneșă și gînditoare, un suflet ascuns și sucit. Sau poate, mai simplu, fusese nepriceput și pretențios.

Intrarea principală era printr-o ușă cu geamuri, împărțite în pătrățele colorate, rînd pe rînd, cu galben, verde și albastru. Prin ușă, pătrundeai într-o verandă mai mult lungă decît lată și care, din cauza geamurilor pestrițe, era întotdeauna plină de o lumină stranie, în contradicție perpetuă cu vremea de afară. Aici, cînd afară ploua, era soare, iar în după-amiezile de vară plutea o lumină

dulce de amurg. În dreapta, prin geamlîcul verandei, se vedea grădina. În stînga, două uşi dădeau în trei odăi, două mai mici în faţă şi alta mai lungă în dosul lor. Brumă nu-şi amintea să fi locuit vreodată cineva în ele. Erau totuşi numite de către cei din casă odăile de musafiri. Asta suna cam ciudat într-o locuinţă în care oaspeţii fuseseră întotdeauna rari. Bătrînul Brumă fusese un om singuratic. Soţia lui murise de tînără, cînd Costache avea patru ani. După ce îşi încheiase anii de învăţămînt, Manole Brumă îşi vînduse casa din oraş şi se mutase împreună cu colecţiile lui de insecte în conacul acesta de la marginea tîrgului şi care era casa de zestre a soţiei lui. Prin oraş dădea rar, o dată pe lună, cînd se ducea să-şi încaseze pensia. Odăile acestea încăpătoare de la intrare conţineau un mic muzeu entomologic. Pereţii erau în întregime acoperiţi de nişte dulapuri mari, pline de gîngănii mumificate. Lumina care pătrundea prin ferestrele largi făcea să strălucească în vitrine pulberea aripilor de fluturi, armura neagră a greierilor, cărăbuşii cafenii, lăcustele verzi, caradaştele cu coarne de cerb, bondarii păroşi, libelulele zvelte.

Muzeul se prelungea şi în odăile de la etaj, la care te urcai pe o scară din fundul verandei. În prima cameră în care intrai, era laboratorul entomologului, sala de disecţie a insectelor şi colecţiile de păianjeni şi de miriapode, specialitatea bătrînului. În mijloc, pe o masă lungă, stătea o cuşcă mare, cu pereţi şi capac de sticlă, adăpostind cîteva familii de păianjeni. În altă cuşcă, hălăduiau mai multe specii de miriapode, faţă de care bătrînul avea o dragoste deosebită. Spunea că neamul lor este unul dintre cele mai vechi de pe pămînt, mai bătrîn decît mamiferele şi decît păsările, pe care le numea cu dispreţ parveniţi ai naturii. El evoca, avînd o mlădiere gravă în glas, vremurile de acum sute de mii de ani cînd scolopendre uriaşe cu sute de picioare, lungi cît şerpii, foiau nestingherite printre ferigile înalte şi copacii giganţi. Manole Brumă cutreierase pe timpuri ţara în lung şi în lat ca să adune toate speciile de miriapode care trăiesc prin România. Erau aici, în cuşti şi în vitrine, urechelniţe de culoare galbenă murdară, cu cîte patruzeci şi două de picioare, cu antene iscoditoare, alergînd repede în toate direcţiile, nesuferind lumina, sălbatice şi crunte ; şarpele orb, negricios, cu

înfăţişare de rîmă, cu picioare subţiri ca nişte peri ; apoi scolopendre de toate felurile, de la cîrcîiacul obişnuit prin România pînă la scolopendra gigantică din ţinuturile tropicale, culeasă de bătrînul Brumă tocmai prin sudul Egiptului, unde stătuse o primăvară întreagă ca s-adune miriapode şi scorpioni. Singură într-o colivie, gîngania monstruoasă, lungă de un sfert de metru, îşi întindea trupul gălbui, inelat şi sprijinit pe optzeci de perechi de picioare, cu antenele vibrînd, la pîndă printre pietrele împrăştiate pe fundul bine căptuşit cu nisip al cuştii.

Şi acum, ca şi altădată, Brumă păşi cu dezgust şi cu înfiorare în odaia miriapodelor. Se opri o clipă lîngă cuşca scolopendrei uriaşe. Gîngania îl observa, desigur, cu atenţie. Bătrînul îi spusese că ea are vreo patruzeci de ochi mărunţi de-o parte şi de alta a capului turtit. Brumă avu o înfiorare de scîrbă. Niciodată nu se putuse obişnui cu această stranie menajerie. Cînd era copil şi venea de la internat, în timpul vacanţelor, acasă, ocolea cu grijă colecţiile de gîngănii — adăpostite pe atunci în casa din oraş — şi pentru nimic în lume n-ar fi intrat singur în odaia cu păianjeni şi scolopendre. Tatăl lui, care ar fi vrut poate ca băiatul să-i moştenească pasiunea entomologică, îl ducea uneori în laborator, ridica încetişor capacul de pînză metalică de pe una din oalele mari de lut umplute cu pămînt în care locuiau arahnidele, cu un cleşte fin apuca de un picior pe un păianjen, îl ţinea sub o lupă groasă şi chema pe copil să se uite, arătîndu-i cu o vergea subţire de metal filierele prin care ies firele fine şi cleioase ale pînzei, cei opt ochi mărunţi, colţii, găurelele plămînilor. Sub lupă, trupul catifelat al păianjenului apărea monstruos, acoperit de peri groşi ca nişte ţepi. Copilul închidea ochii. Noaptea, se visa în cuşca scolopendrelor, se simţea furnicat de mii de picioare subţiri, gîdilat de antene şi înţepat de colţi otrăviţi.

Acum gîngăniile fioroase rămăseseră fără stăpîn. Bătrînul Brumă le îngrijea cu multă atenţie, le hrănea pe fiecare, pregătea frunze anume putrezite pentru miriapodele vegetariene, cultiva rîme şi viermi pentru cele carnivore şi păianjenilor le dădea întotdeauna musculiţe proaspete. Cine avea să le aibă de grijă de acum înainte ? Poate Maria Bancea. Colecţia aceasta entomologică îl

încurca pe Costache. Nu prea ştia ce are să facă cu ea. O şovăială ciudată îl oprea să ia deocamdată vreo hotărîre cu privire la aceste insecte care îi inspirau numai dezgust, dar pe care le preţuise atît de mult bătrînul Brumă. Îşi dădea seama, dealtfel, că această şovăială venea din faptul că încă nu izbutea să se substituie tatălui său. Amintirea mortului plutea încă pretutindeni în această clădire veche, plină de mobile demodate şi împărţită atît de bizar. Ce stranie idee avusese arhitectul acestei case să nu facă să comunice direct nici o odaie cu alta ! Din laborator, intrai mai întîi într-o cămăruţă întunecoasă şi îngustă, strîmtată încă şi mai mult de un dulap masiv care ocupa un perete întreg, împiedica uşile să se deschidă bine şi te silea să mergi pieziş, cu un umăr înainte şi bîjbîind ca într-o pivniţă. Odaia în care pătrundeai după aceea era şi sufragerie şi bibliotecă. O masă dreptunghiulară, în mijloc, era înconjurată pe trei laturi, în loc de scaune, de trei divane înguste şi scurte, cu căpătîi. Bătrînul, bun latinist şi mare cititor de literatură antică, îşi aranjase sufrageria în chip de tricliniu. Dar ceilalţi doi meseni vor fi fost desigur umbre, fiindcă de cînd se mutase aici — Costache ştia asta de la Maria Bancea — niciodată Manole Brumă nu avusese musafiri la masă. Masive dulapuri de stejar bucşite de cărţi, căptuşeau părţile libere din pereţii odăii. Într-un colţ, o uşă tapetată se deschidea spre un coridor care răspundea în fund pe scara de serviciu şi din care două uşi laterale dădeau, una într-o odaie cu pereţi albi semănînd cu o cameră de spital şi în care dormea bătrînul, iar alta în camera de lucru.

Costache intră în aceasta din urmă. Un birou mare de stejar, cu două fotolii de piele neagră faţă-n faţă, ocupa mijlocul odăii. Lîngă peretele opus uşii, era un divan îmbrăcat în pluş albastru-închis. În dreapta, se afla un dulap enorm de stejar şi el, înnegrit de vechime, cu două uşi sculptate ca nişte porţi de biserică. Culorile întunecate ale mobilelor monumentale dădeau odăii o înfăţişare severă, pe care nu izbutea s-o domolească lumina ce intra din belşug prin două ferestre largi, în stînga.

Brumă se aruncă ostenit pe divan. Stătu cîteva clipe aşa, ascultîndu-şi bătăile inimii. Recunoscu în el încordarea dureroasă pe care i-o dădea întotdeauna tăcerea în singurătatea casei acesteia cu

ziduri de cetate, cu uşi groase de cîteva degete şi ferestre cu obloane. Îşi amintea că, în ultima vreme, ori de cîte ori venea, la cîţiva ani odată, vara, să-l vadă pe bătrîn şi să stea o săptămînă cu el, îşi aducea întotdeauna un ceas deşteptător, cu tic-tac puternic. Clănţănitul ceasului sfărîma tăcerea şi îl liniştea. Fără acest zgomot mărunt şi neîntrerupt, nu putea adormi. Viaţa în oraşe mari îl dezobişnuise de tăcere. În Bucureşti nu-i niciodată linişte. Chiar în mijlocul nopţii, stăruie acolo un zumzet care, cînd te-ai obişnuit cu el, îţi lipseşte aiurea. Brumă îşi dădea seama însă că nu numai această obişnuinţă îl făcea să-şi simtă în singurătate bătăile inimii. Voia de mult să întrebe pe un medic. Se trezea cîteodată, din senin, fără nici o cauză ştiută, cu lovituri puternice în coşul pieptului, ca şi cum nişte pumni dinăuntru l-ar fi izbit. Avea senzaţia că ceva în pieptul lui, ceva captiv lupta din răsputeri să iasă. Şi rămînea aşa cîteva clipe, gîfîind, ca după un urcuş greu. La treizeci şi cinci de ani cît avea acum, înalt şi voinic cum era, cu faţa palidă dar plină, nimeni n-ar fi bănuit această oboseală din fundul pieptului său, oboseală care, cîteodată, întuneca lumina ochilor lui căprui.

Îi părea rău acum că, în graba plecării, uitase să ia deşteptătorul. Frica asta de tăcere era meteahna lui ascunsă, de care îi era ruşine şi care în existenţa lui de om aşezat şi potolit aducea o discordanţă dureroasă. Se ridică şi se duse să deschidă cele două ferestre. După-amiaza se preschimba domol în amurg. În faţa lui Brumă se întindea priveliştea Iaşilor, pe coaste şi spinări de dealuri. Soarele se apleca în stînga către Miroslava. În fund, spre miazănoapte, crestele dealurilor, unele în dosul altora, apăreau, cenuşii sau verzi întunecate, escaladînd orizontul pînă departe. Mai aproape, între oraş şi conac, se revărsau văile cu podgorii şi livezi ale Buciumului şi ale Vişanului, cu dealul lui Păun în dreapta, acoperit şi el de pomi şi vii.

Brumă se întoarse de la fereastră şi se aşeză la birou. Era o mobilă grea şi solidă, întocmită cu temei, de pe vremea cînd nu se lucra în serie şi cînd fiecare lucru avea individualitatea lui. Biroul acesta, cu sertarele, sertăraşele şi rafturile lui, era ca o casă în miniatură, plin de cotloane, cămăruţe şi unghere, ca şi conacul. Brumă începu să-i cerceteze rînd pe rînd încăperile, cu metodă şi

atenție așa cum examina registrele pe vremea cînd era expert contabil, meserie pe care dealtfel, fiindcă îi lua prea mult timp, o părăsise pentru a îmbrățișa pe aceea de profesor de contabilitate la un liceu comercial din București.

Un parapet de cărți groase, cea mai mare parte consacrate entomologiei, se ridica pe trei margini ale biroului. Călimara de argint era deschisă, cu condeiul lîngă ea, ca și cum cineva chiar acum s-ar fi ridicat repede de la birou, întrerupîndu-și scrisul. Brumă deschise întîi ușa din dreapta a biroului. Cele două rafturi largi erau pline de manuscrise. Bătrînul desfășurase o activitate publicistică foarte întinsă ; în fiecare an, trimitea la Academie memorii amănunțite, cuprinzînd studii despre viața insectelor. Brumă găsi manuscrisul voluminoasei opere căreia tatăl lui îi consacrase zece ani de observații și cercetări : *Sentimentul matern la arahnide.* Închise cu indiferență ușița din dreapta și o deschise pe cea din stînga, dar nu găsi nici aici decît fișe, bruioane și iarăși manuscrise. Îl mira faptul că toate erau răscolite și amestecate, într-o neorînduială ce nu putea să fie datorită bătrînului, care avea pasiunea, ba chiar mania ordinei și a curățeniei. Înfățișarea conținutului biroului dădea impresia că cineva a căutat ceva cu grabă și nerăbdare și apoi a încercat să pună totul la loc ca mai înainte. Poate că bătrînul căutase ceva și moartea îl lovise înainte ca el să fi așezat hîrtiile în ordine. Maria Bancea îl găsise mort la birou, cu degetele încleștate pe condei, același condei de lîngă călimară. Începuse să scrie ceva, spunea ea. Să scrie... Dar atunci hîrtia cu cele cîteva vorbe scrise trebuia să fie pe undeva, într-unul din sertare. Brumă le deschise pe rînd. Aceeași neorînduială. Nu-și mai aducea aminte bine dacă atunci cînd sosise ieri seara, erau tot așa de răvășite sertarele. Nu avusese nici timp, nici gust să le cerceteze cu de-amănuntul. În cel din mijloc, găsise într-un plic treizeci de mii de lei, pe care îi dăduse imediat bătrînei pentru cheltuieli, adăugînd zece mii de la dînsul. Se gîndea acum că bătrînul trebuie să mai fi avut bani. Numai din vînzarea casei din oraș, acum zece ani, trebuie să fi scos aproape un milion. Depusese probabil suma la bancă. Și mai erau de bună-seamă bani în acțiuni, în titluri. Pe vremuri, Manole Brumă cheltuia mult cu călătoriile

lui științifice și cu cumpărarea de cărți și de specii rare de fluturi, păianjeni și miriapode. Costache bănuia — căci bătrînul îl ținuse într-o absolută ignoranță cu privire la starea lui materială — că o porțiune însemnată din averea, în bună parte imobiliară și deci la adăpost de orice fluctuații valutare, pe care o lăsase mama lui, fusese cheltuită pentru satisfacerea pasiunii entomologice a lui Manole Brumă. Totuși, cum îl știa pe tată-său chibzuit și prevăzător, existau încă, fără îndoială, rămășițe frumoase. Costache se gîndi că aceste rămășițe îi vor îngădui să părăsească orice ocupație silită și să-și poată consacra tot timpul lucrării despre Evoluția noțiunii de valoare, operă de documentare și de punere la punct a celor mai delicate probleme din economia politică teoretică și cu care nădăjduia să-și netezească binișor calea către o catedră la Academia de studii comerciale.

O cercetare sumară a sertarelor îl convinse că ele erau în cea mai mare parte îmbîcsite cu sute de hîrtioare de tot felul, adeverințe de plată pentru abonamente la reviste și ziare, recipise pentru mandate și scrisori recomandate trimise acum douăzeci sau treizeci de ani, precum și o mulțime de chitanțe de plată a apei și a luminii și pe care, cu mania lui păstrătoare, Manole Brumă le adusese, după vînzarea casei din oraș, aici unde nu era electricitate și apa se scotea din fîntînă. Costache socoti că îi vor trebui multe ceasuri de scotocire amănunțită pînă să dea de recipisa depozitului din bancă, pe care desigur că bătrînul, bănuitor și ascuns cum era, o găvăzduise în vreun fund de raft, sub un maldăr de hîrtii fără importanță.

Deocamdată, însă, altceva îl preocupa. Voia să găsească hîrtia pe care scrisese bătrînul cu cîteva clipe înainte de-a muri. La urma urmei, se gîndi Brumă, poate că era numai o hîrtie oarecare, începutul unei scrisori banale, o însemnare entomologică. De ce numaidecît să fi fost ceva deosebit ? Dar deodată vorbele mătușii Natalia îi veniră în minte : „Să știi că simțise că-i vine sfîrșitul. Poate vroia să facă un testament". Deși nu punea mare temei pe vorbele bătrînei zgîrcite și habotnice, vorbe aruncate în vînt, Brumă totuși nu se putea descotorosi de sugestia lor. Și pe urmă, era curios, chiar fără de asta, să vadă hîrtia.

Începu iar să caute prin sertare, dar nu găsi nimic. Fără îndoială că Maria Bancea, deprinsă să nu arunce nimic de pe biroul bătrînului, pusese hîrtia la păstrare. Dar unde ? Şi din nou neorînduiala din sertare opri atenţia lui Brumă. Aici nu era mîna bătrînului. O mînă străină scotocise prin sertare. Şi Costache avea nelămurita impresie că aceasta se întîmplase de aseară pînă acum. Maria Bancea s-o fi întors oare ? Brumă se ridică de la birou şi sună o dată lung. Instalarea unei sonerii cu baterie şi a unei camere de toaletă lîngă odaia de culcare fuseseră singurele perfecţionări pe care Manole Brumă le adusese conacului.

După cîteva minute, Maria Bancea intră, aducînd o lampă pîntecoasă, cu glob de sticlă mată, pe care o aşeză pe birou.

— Stai colea jos, mamă bătrînă, spuse Brumă. Se pomenise numind-o aşa din copilărie, de cînd o văzuse prima oară, deşi pe atunci Maria era o femeie abia trecută de patruzeci de ani. Părul ei prea alb pentru vîrsta ei făcuse pe copil să-i dea spontan acest nume de mamă bătrînă pe care Maria îl primise cu plăcere. Avusese şi ea un copil, un băiat care murise de anghină cînd avea zece ani. Costache înlocuise în sufletul ei fantoma copilului mort, după care jelise ani de-a rîndul, iar băiatul găsise la ea căldura dragostei materne pe care nu avusese prilejul s-o simtă. Era cu sufletul mai aproape de ea decît de tatăl lui, om hursuz şi rece, mare egoist în fond, care credea că îşi îndeplineşte pe de-a-ntregul datoria de părinte dacă oferă copilului numai o bună îngrijire materială. Pentru Manole Brumă, viaţa de familie se mărginea la un şir de îndatoriri şi de obligaţii pe care le executa cu punctualitate. Sentimentul era ceva cu totul de prisos, un lux zadarnic, o piedică în dezvoltarea calmă a vieţii. De aceea nici nu simţea nevoia să fie aproape de ai lui. Costache trăise întotdeauna departe de tată-său, la internat mai întîi, apoi la universitate în Bucureşti, pe urmă cîţiva ani în Paris unde îşi sfîrşise studiile de economie politică. Manole Brumă nu-l lăsase să ducă lipsă de nimic. După ce Costache, cu cariera făcută, se stabilise în Bucureşti, legăturile dintre ei slăbiseră tot mai mult. Bătrînul scria lui Costache o dată pe an cîte-o scrisoare scurtă, concisă, informativă, cu banale urări de sănătate. Fiul răspundea tatălui în acelaşi stil. În schimb, Maria

Bancea, cu scrisul ei nesigur, plin de greşeli de ortografie, fără virgule şi fără puncte, îi trimitea în fiecare lună lungi dări de seamă despre viaţa monotonă de acasă, întrebîndu-l în acelaşi timp cu insistenţă afectuoasă despre starea sănătăţii, sfătuindu-l naiv să nu răcească, să nu se obosească prea mult, să se culce devreme, să se învelească bine, să nu umble prin frig cu paltonul descheiat, aşa cum îi scria cînd era copil, la internat. Deşi moştenise de la tată-său zgîrcenia epistolară, Costache nu uita niciodată să-i răspundă.

— Eşti ostenit tare, dragul mamei, rosti încetişor bătrîna, aşezîndu-se pe marginea divanului. Se vede după faţă că eşti ostenit. Eu aş zice să stai la masă mai devreme şi să te culci. Lasă-le încolo de hîrţoage. Numai săracul boier le ştia rostul la toate.

Brumă o ascultă, distrat, apoi o întrebă repede :

— Mamă bătrînă, unde-i hîrtia pe care ziceai că ai găsit-o pe birou cînd a murit tata ? O caut în toate părţile şi n-o găsesc.

Bătrîna se uită la el, speriată :

— Cum unde-i ? Aici trebuie să fie. Mata ştii că conu Manole nu suferea să fie chemat la masă. La unu, venea singur în sufragerie. Niciodată nu întîrzia, rar de tot cîteva minute. Aşa că alaltăieri, cînd am văzut că-i aproape de două şi nu vine, m-am gîndit că trebuie să fie ceva şi am venit să bat la uşă şi pe urmă, cînd am văzut că nu răspunde, am intrat. Întîi, cum l-am văzut aşa cu capul pe masă, am crezut că a adormit şi m-am dat mai aproape. Atunci am văzut că ţine condeiul în mînă şi am văzut şi hîrtia. Mîna era caldă cînd i-am desprins condeiul dintre degete. Eu tot credeam că i s-a făcut numai rău, am deschis fereastra şi-am strigat pe Toader şi pe Ileana...

— Şi hîrtia ? întrebă iarăşi Brumă, cu o uşoară nerăbdare în glas, din pricină că bătrîna începuse să-i povestească din nou scena pe care i-o mai povestise de cîteva ori pînă acum.

— Eu nu m-atingeam, Doamne fereşte, de hîrtiile de pe masa de scris. Ce era pe masă era sfînt. Conu Manole se făcea foc dacă vedea că i-am schimbat ceva de la loc. Singur ştergea colbul de pe birou. Cînd l-am dus în odaia de dincolo, hîrtia a rămas aici pe birou. N-a avut cine s-o ia. Iaca şi calamara a rămas deschisă.

— N-ai pus-o prin vreun sertar pe undeva ?

— Ferit-a sfîntul ! Şi-apoi grija asta aveam eu ?

— Dar tot dumneata mi-ai spus că pe hîrtie ai văzut ceva scris.

— Asta da. Cînd m-am apropiat pe la spate, cum tot gîndeam că doarme, mi-a fost frică să-l trezesc, să nu se supere, că mai păţisem eu aşa de cîteva ori. De cîtăva vreme îl apuca uneori o toropeală aşa din senin. Cînd am ajuns lîngă el, am văzut că pe coala de hîrtie începuse să scrie ceva şi am văzut şi o pată mare de cerneală care pesemne că sărise din condei cînd îi căzuse mîna. Asta m-a şi făcut chiar să mă sperii şi să strig : Coane Manole...

Dar toate aceste amănunte, pe care bătrîna continua să le înşire, nu mai aveau pentru Brumă nici un interes. Hîrtia dispăruse. Şi sertarele erau răscolite.

— Mamă bătrînă, a mai fost cineva în birou, afară de dumneata şi de mine, după ce a murit tata ? Poate Ileana ?

— Ileana nu calcă niciodată aici. Am chemat-o atunci, pe ea şi pe Toader, ca să-l ridicăm pe boier şi să-l ducem în odaie şi asta a fost tot. Şi-apoi ce să facă ea cu hîrtia, că nici nu ştie să citească.

Neliniştită, fiindcă îl vedea pe Costache întunecîndu-se, bătrîna se ridicase de pe divan şi venise acum lîngă birou. Brumă spuse :

— Sertarele sînt răscolite. A umblat cineva la ele. Tata nu le-ar fi răscolit aşa în nici un caz.

Oare aşa să fi fost şi ieri seara ? se gîndi el. Dacă ar fi umblat cineva în sertare înainte de sosirea lui, atunci ar fi luat şi cele treizeci de mii de lei care erau în plic. Erau chiar deasupra. Cel care răscolise sertarele ar fi descoperit plicul cu banii imediat. De ce să nu-l fi luat ? Nu. Cineva fusese în birou după sosirea lui. Cînd anume ? Probabil în timpul cînd era la înmormîntare. Bătrîna plecase de dimineaţă. El de asemenea pornise pe la zece de-acasă, dejunase în oraş şi la două fusese la cimitir, de unde se întorsese abia pe la patru, patru şi jumătate. Toader, grădinarul, şi nevastă-sa, Ileana, care da ajutor bătrînei la dereticat şi la bucătărie, fuseseră şi ei la înmormîntare. Conacul rămăsese deci pustiu cîteva ceasuri. Singura fiinţă cunoscută care ar fi putut răscoli în halul acesta biroul era numai mătuşa Natalia. Dar zgîrcenia ei o împiedicase să vină la conac. Costache îşi opri gîndurile, descurajat în faţa

misterului. O impresie de nelinişte îl cuprinse. Îşi spuse însă repede că e o copilărie să fie neliniştit, că totul are desigur o explicaţie firească şi simplă ; şi Brumă, silindu-se să zîmbească, se uită la bătrîna care rămăsese lîngă birou, cu o mînă la gură, într-o atitudine de uimire şi de îngrijorare.

— Nu se poate, rosti ea cu putere, trebuie să fie pe aici pe undeva. O fi zburat cînd am închis ferestrele.

Şi începu să caute pe sub picioarele biroului, pe după divan, în coşul de hîrtii. Deschise şi dulapul. Brumă se aştepta, nu ştia de ce, ca şi aici să fie aceeaşi dezordine şi fu aproape mirat cînd văzu că în dulap, dimpotrivă, totul dovedea că bătrînul şi nu altcineva orînduise lucrurile. Jumătatea din stînga a dulapului, împărţită în rafturi, era plină de obiecte eteroclite : dosare, cartoane, cutii, flacoane, lupe, pensete, foarfece, scalpeluri şi tot felul de mici instrumente care servesc entomologului la prinderea, fixarea, disecarea, analizarea organelor delicate şi minuscule ale insectelor. Toate erau aşezate cu îngrijire. Jumătatea din dreapta a dulapului, fără rafturi, cu cîteva cuiere în peretele din fund, era goală.

— Nu mai căuta degeaba, mamă bătrînă, spuse Brumă. Hîrtia a luat-o cineva.

— Dar cum se poate una ca asta ? Că doar aici nimeni n-a intrat, nimeni. N-am lăsat pe nimeni singur în casă şi cînd am plecat am închis uşa cu cheia şi în faţă şi la scara din dos.

— Cînd l-au dus pe tata de-aici ?

— Ieri dimineaţă, pe la zece, a venit dricul.

— A fost pe-aici vreun cunoscut de-al tatii, Ghiţă Lascu sau altcineva ?

— Care ? Cel chel şi botos şi cu ochii roşi ? N-a fost. Nici n-ar fi avut cînd. La jurnal nu s-a scris decît ieri dimineaţă. Alaltăieri după-amiază n-a fost decît părintele pe care l-am chemat să citească şi pe urmă doctorul, mai pe seară.

Aici bătrîna se opri o clipă ca şi cum şi-ar fi adus deodată aminte de ceva. Apoi urmă, aproape în şoaptă, ca pentru sine :

— Şi negriciosul nici n-a intrat în casă.

— Negriciosul ? Care negricios, mamă bătrînă ?

Maria Bancea duse mîna la gură, parcă i-ar fi părut rău că a vorbit prea mult. Brumă se apropie de ea :

— De cine vorbeşti ?

— Apoi da, că mata n-ai de unde să ştii. Boierul de cîteva ori mi-a spus că dacă cumva suflu vreo vorbă se supără foc. Nu vroia să ştii mata că negriciosul vine pe la el.

— Dar cine era ? Eu îl cunosc ? Venea des ?

— Să nu te superi, dragul mamei, eu n-am nici o vină. Dacă boierul spusese aşa, ce era să fac ? Doar îl ştii cît era de amarnic cînd nu-l asculta cineva. Mă puteam pune împotrivă ? Eu nu m-am priceput niciodată ce mare păcat ar fi fost dacă ţi-aş fi spus. Şi pe urmă nici n-aş fi avut mare lucru să-ţi spun. Nu schimbasem decît două vorbe cu el, odată, la început, şi nici pînă azi nu ştiu cum îl cheamă. Or fi vreo cinci ani, nu mai mult, de cînd a venit întîia oară. Îmi aduc aminte bine, fiindcă conu Manole de cîteva zile îmi spusese : „Marie, are să vie într-una din zilele iestea un domn, să-i dai drumul imediat înăuntru şi să-l conduci în birou". De obicei boierul, de cînd se mutase aici, primea foarte rar pe cineva. Venea doar botosul cîteodată. Lui îi dădeam drumul, că ştiam că are de lucru cu conu Manole. Încolo nu venea nimeni. Cît stătusem în tîrg, mai venea lume pe la noi, ieşea şi boierul. De cînd se mutase aici, se obişnuise să trăiască singur cuc. El care de obicei îmi spunea întotdeauna că nu-i acasă pentru nimeni, acuma dimpotrivă îmi dădea în grijă să primesc numaidecît pe domnul acela. Ba chiar mi-a şi adus aminte de cîteva ori să nu uit. Şi cred că n-au trecut nici două zile după aceea şi a venit negriciosul într-o dimineaţă. Dacă nu mi-ar fi spus boierul, nu l-aş fi lăsat să intre, Doamne fereşte ! Parcă era scos din lada de gunoi, nu altceva. Cu nişte pantofi scîlciaţi, plin de glod pînă la glezne, că tocmai plouase şi pesemne că venise pe jos de la barieră pînă aici, cu o pălărie pleoştită, cu nişte straie vechi şi ponosite, să nu dai doi bani pe el. Eu, cînd l-am văzut, am crezut că-i unul din aceia care aduceau boierului gîngănii şi m-am repezit să-i spun să vie pe din dos. Şi numai ce-l văd că se răsteşte : „Hai, nu mai sta la vorbă ! Du-mă la domnul Brumă. Nu ţi-a spus c-am să vin ?" Abia atunci i-am văzut mai bine faţa, că eu mai mult la haine mă

uitasem. Se uita la mine cu niște ochi negri și răi și avea o față uscată și galbenă, parcă trecută prin foc, cu sprîncene negre și încruntate. De-atunci, din ziua aceea, a mai fost de vreo cîteva ori, tot la cîteva luni o dată. Întotdeauna se urca aici, în birou, unde conu Manole îl aștepta. Umbla acuma mai bine îmbrăcat, dar tot așa de urît se uita la mine cînd îi deschideam. Nu spunea o vorbă și se urca repede sus. Niciodată nu știam cînd pleca. Asta a mers așa multă vreme, pînă într-o zi, acum vreo doi ani. Venise tot așa, într-o dimineață, pe la începutul toamnei, îi dădusem drumul ca de obicei și mă dusesem în odaie la mine să mă las oleacă pe pat, că fusesem dis-de-dimineață după tîrguieli în oraș și mă-ntorsesem pe jos și nu mai am nici eu picioarele de altădată, că încolo nu mă plîng, slavă Domnului, numai picioarele mă dau de gol cîteodată cînd îi vremea a ploaie, cum era atunci. Și cum zic, negriciosul se urcase sus. Acu, știi mata unde-i odaia mea, tocmai în fundul casei, după geamlîc. N-am stat mult și am început să aud zgomot de vorbe. Eu știam că conu Manole și negriciosul vorbeau tare. Parcă aveau ceva de împărțit. Odată, mai demult, tocmai venise negriciosul, am trecut prin coridor și i-am auzit pe amîndoi, parcă se sfădeau, așa vorbeau de tare. Conu Manole pesemne că m-a auzit umblînd, că a ieșit în pragul ușii și m-a întrebat răstit ce caut. Eu am rămas pironită locului. Niciodată conu Manole nu mă întrebase așa ceva cînd umblam prin casă. Pe urmă mi-a spus domol : „Lasă, Marie, treaba și du-te jos". A așteptat pînă am ieșit și l-am auzit cum încuie ușa de la scara din dos în urma mea. De aceea, acuma, cînd venea negriciosul, eu nu mă mai duceam pe sus pînă nu mă chema boierul. Cu zidurile iestea groase, greu trece vorba prin păreți. Acu, vezi mata cît de cumplit trebuie să fi răcnit amîndoi, dacă am auzit eu tocmai din fundul casei. Era o harmalaie, de parcă ar fi fost zece oameni care vorbeau. M-am ridicat de pe pat și am stat așa ascultînd, și tot încercam să-mi dau seama cam ce-ar putea să fie. Mi-era frică să nu se fi luat la bătaie. Boierul, slavă Domnului, era zdravăn, mai înalt și mai împlinit decît negriciosul sfrijit și uscat. Dar oricum, era om de șaptezeci de ani trecuți. Tocmai mă gîndeam să-l strig pe Toader și să intrăm pe ușa din fundul antretului, care era descuiată, cînd deodată n-am

mai auzit vorbă şi puţin după aceea am auzit bufnind uşa din faţă. Pe urmă am auzit soneria în bucătărie. Am ieşit şi m-am repezit sus. Boierul stătea în pragul uşii de la birou. Cu mînie în ochi, dar parcă şi cu spaimă, gîfîia şi îi tremurau buzele şi se ţinea cu mîinile de piept. Nu-l văzusem aşa niciodată. Mi-a spus încet doar atîta : „Marie, du-te de încuie uşa jos. De-acuma nu mai vine nimeni". Şi a intrat în odaie. În seara aceea n-a venit la masă. Cîteva zile n-a mai ieşit din birou. Îl găseam stînd în picioare la fereastră şi tot uitîndu-se în vale. Întorcea capul cînd m-auzea intrînd şi mă întreba ce caut ; şi doar el singur mă chemase. După aceea, toate au fost iar ca mai înainte. Dar numai eu vedeam că de-atunci boierul parcă îmbătrînise şi mai tare. Cine nu l-ar fi cunoscut aşa de bine ca mine poate n-ar fi văzut că-i schimbat, dar eu ştiam că conu Manole nu mai era cel de altădată. Nu mai vorbea aşa de aspru, nu se mai mînia şi nu se mai uita aşa de încruntat. Se rupsese în cugetul lui ceva. Şi nici pe negricios nu l-am mai văzut de-atunci, pînă ieri...

— Ieri ? Cînd ? întrebă Brumă.

— Ieri dimineaţă, pînă a nu veni dricul. A sunat în faţă şi a dat buzna să intre. I-am spus că boierul a murit şi l-am oprit în prag. S-a uitat la mine crunt cu ochii lui de cîine rău şi a vrut să mă dea într-o parte : — „Dă-mi drumul, babo !" — „Da ce vrei dumneata să cauţi înăuntru ? N-auzi că boierul a murit ?" — „Tocmai de-aceea ; vreau să-l văd". Eu i-am spus : — „Ai să-l vezi la cimitir, în biserică. Eu nu pot să-ţi dau drumul în casă, nimănui nu pot să dau drumul pînă nu vine feciorul boierului de la Bucureşti". Atunci a ţipat la mine : — „Dă-mi drumul, n-auzi ?" şi m-a îmbrîncit. Eu l-am strigat pe Toader. El s-a dat înapoi şi s-a uitat urît la mine : — „Bine, bine, aveţi să vedeţi voi ! Eu am dreptul să intru aici !". Aşa zicea. Şi pe urmă a plecat.

Pe Costache Brumă îl cuprinse o mare nedumerire. Cine era negriciosul şi ce avea de împărţit Manole Brumă cu el ? Nu putea face nici o legătură între ceea ce ştia despre tatăl lui şi ceea ce îi spusese mama bătrîna. Dar ce ştia el într-adevăr despre tată-său ? Ce ştia el despre trecutul lui Manole Brumă, despre viaţa acestuia pînă aproape de cincizeci de ani, vîrstă la care apărea în cele dintîi

amintiri ale fiului său ? Şi chiar de atunci încoace, cît de puţin cunoştea Costache din viaţa bătrînului ! Îşi petrecuse cea mai mare parte din existenţa lui departe de casă, în internat, în alte oraşe, în ţări străine şi, de vreo zece ani încoace, la Bucureşti, unde i se întîmpla ca luni întregi nici să nu se gîndească la tată-său. Înstrăinarea aceasta devenise o stare firească a relaţiilor dintre părinte şi fiu. De-abia acum însă, şi mai ales în urma celor povestite de Maria Bancea, Costache Brumă vedea cît de mare fusese această înstrăinare. Puţin comunicativ, tată-său nu stătea de vorbă cu el decît rar, mărginindu-se să-l întrebe de sănătate şi plasînd întotdeauna convorbirea pe un teren de generalităţi impersonale. Costache nu-şi aducea aminte ca tată-său să fi vorbit vreodată de trecut, trecutul lui, al mamei lui Costache, al familiei lor. Din cea mai veche copilărie, pînă ultima oară cînd îl văzuse, întîlnirile dintre ei fuseseră corecte, reci, fără nici un pic de cordialitate. Şi Brumă se gîndi deodată că, în fond, tatăl lui rămăsese un necunoscut faţă de el. Un necunoscut. Aşa este : de multe ori, părinţii noştri sînt oamenii pe care îi cunoaştem mai puţin în viaţă. Ne sînt străini şi le sîntem străini. Şi cîteodată, de-abia moartea ni-i descoperă, ni-i apropie. Brumă se uită în jurul lui, oprindu-şi o clipă privirea la biroul masiv din mijlocul odăii. Va găsi oare în sertarele lui, va găsi oare în casa aceasta veche, prilejul unei apropieri de cel care plecase pentru totdeauna ? Dar deocamdată, moartea întunecase şi mai mult imaginea lui Manole Brumă, o făcuse şi mai misterioasă.

Afară, seara se lăsa treptat. Pe creasta dealurilor din stînga, soarele se sprijinea, uitîndu-se înapoi peste văi, cu priviri ostenite şi grele. Lumina roşie a amurgului de toamnă umplea odaia. Se auzi deodată o sonerie care zbîrnîi lung, într-un fund de coridor. Bătrîna, care tăcuse şi ea văzîndu-l pe Costache adîncit în gînduri, tresări speriată :

— Ia ! Oare cine să fie ?

După cîteva clipe, Ileana crăpă uşa, vîrînd capul, apoi intră şi întinse lui Brumă o carte de vizită. Costache citi : Niculae Păun. Nu cunoştea pe nimeni cu numele acesta. Spuse femeii :

— Pofteşte-l sus.

Se vede însă că cel care sunase nu avusese răbdare să mai aştepte, fiindcă, înainte ca femeia să ajungă la uşă, aceasta se deschise brusc.

— Negriciosul, murmură bătrîna.

Necunoscutul intră în odaie.

III

Era un om nu prea înalt, slab şi subţire, cu braţe lungi, cu mîini nepotrivit de mari şi de vînjoase pentru statura lui. Costache le observă cînd noul venit îşi scoase pălăria şi o aruncă pe divan. După mîini, ceea ce lovea atenţia erau ochii, extraordinar de lucioşi şi de mari, de un negru de funingine, sclipind sub fruntea agresivă ca un pumn. Părul negru începuse să încărunţească pe la tîmple şi să se rărească spre creştet. O mustaţă bine împlinită, în care mijeau primele fire albe, acoperea buza de sus. Faţa lui, cu nasul subţire şi fin, cu umerii obrajilor ieşiţi, era ciolănoasă şi uscată, avînd ciudate nuanţe de mătase veche. Purta un costum cenuşiu, neajustat bine pe trup, un costum probabil cumpărat gata. Vestonul închis pînă la gît, ca o tunică, îi dădea o înfăţişare impersonală, rece şi corectă, dezminţită însă mereu de mişcările lui şi de expresia feţei.

Făcu un pas spre Brumă şi spuse, împungînd cu fruntea, ceea ce era la el, probabil, un tic :

— Am intrat poate cam prea repede, dar nu face nimic. Dealtfel, după cum vezi, cunosc locurile. Ai să mă scuzi atunci cînd

am să explic în cîteva vorbe cine sînt... şi... încă alte cîteva chestiuni interesante, adăugă el după o clipă, cu un fel de surîs care voia să fie glumeţ, dar care nu reuşi deloc şi se sfîrşi într-o strîmbătură.

Ileana ieşise. Maria Bancea stătea în mijlocul odăii lîngă birou, uitîndu-se speriată cînd la Brumă, cînd la necunoscut. Acesta o fulgeră o clipă pe sub sprîncene, apoi privind drept în ochi pe Brumă îi spuse :

— Aş vrea să vorbim numai noi amîndoi. Sînt lucruri care nu mai interesează pe altcineva. Cel puţin deocamdată, adăugă el, uitîndu-se urît, cu coada ochiului, la bătrînă.

Costache, care pînă acum privise cu curiozitate pe străin, fără să scoată o vorbă, se întoarse către Maria Bancea, dar aceasta, fără să mai aştepte să-i spună, pornise deja spre uşă şi se furişase afară.

Străinul se apropie de Brumă şi rosti repede :

— Baba asta trebuie arestată. Dacă nu pui dumneata s-o aresteze, pun eu. Cred că aş avea dreptul. Dar n-am poftă să complic lucrurile. Nu prea sînt obişnuit să cer protecţia legilor. Dar asta e altă poveste.

De la primele vorbe ale necunoscutului, Brumă se dăduse înapoi în mod instinctiv, cu o mişcare de apărare. Înalt şi zdravăn ca şi tatăl său, îl domina fiziceşte pe străin. Violenţa vorbelor, ciudăţenia lor agresivă, la care se alătura lucirea febrilă a ochilor, toate acestea îl făcură să se întrebe dacă nu cumva are de-a face cu un nebun.

Necunoscutul se opri brusc cînd văzu mişcarea lui Brumă. Acesta întrebă, după ce privi încă o dată cartea de vizită pe care o păstrase în mînă :

— Dar cine eşti dumneata şi ce vrei ?

Celălalt urmă :

— Cine sînt... da, ai să afli îndată tot. Dar deocamdată, să stăm jos, uite, dumneata ici pe fotoliu şi eu colea pe divan. De ieri, trăiesc într-o fierbere continuă... Îmi dau seama că n-ai de unde să ştii cine sînt, cu toate că bestia bătrînă ţi-ar fi putut spune. Dar nu ţi-a spus, fiindcă nu te iubea deloc nici pe dumneata, adică pe dumneata în special nu te iubea deloc, deşi poate n-ai simţit asta

niciodată, pentru că era şiret şi ştia să se prefacă, mai cu seamă că faţă de dumneata avea de îndeplinit o obligaţie... materială, bineînţeles, că de altfel de obligaţii nu-i păsa, şi obligaţia faţă de dumneata a executat-o cu sfinţenie... Da, da, onorabilul dumitale tată era foarte corect, nimic de spus... În sfîrşit, povestea e lungă, dar titlul e scurt. Vrei să ştii cine sînt, natural. Eşti gata să mă socoţi nebun şi te gîndeşti desigur cum să faci să scapi mai repede de mine.

Vorbea febril, repede dar opintit, cu glas puţin răguşit şi împungea mereu cu capul.

— N-ai nici o grijă, continuă el, mai domol şi se aşeză pe divan. Nu sînt scăpat de la balamuc. Am mai fost pe aici de cîteva ori, de multe ori, pe vremea cînd trăia tatăl dumitale...

Se opri, privindu-l parcă întrebător pe Brumă, care dădu din cap :

— Da, ştiu...

— Mă gîndeam eu că baba ţi-a spus. Ţi-a spus desigur că am fost ieri...

— Da. E adevărat şi asta. Vizita dumitale de ieri a fost chiar destul de... ciudată, după cîte am aflat.

— Ciudată ? Poate. În orice caz, dacă am venit, am făcut asta pentru că aveam motive serioase...

Şi se opri iarăşi, privindu-l cercetător pe Brumă. Urmă :

— Am venit pentru că l-am cunoscut bine, foarte bine, pe bătrîn. Cred că, în multe privinţe, l-am cunoscut mai bine chiar decît dumneata — care dealtfel l-ai cunoscut destul de puţin. Nu-i nevoie să protestezi, eu ştiu multe lucruri despre dumneata şi le ştiu chiar de la tatăl dumitale. Şi dealtfel, singur eşti silit, în fundul sufletului, să-mi dai dreptate. Între mine şi tatăl dumitale existau legături foarte strînse, deşi nu ne-am întîlnit decît tîrziu.

Brumă îl privea din ce în ce mai mirat. Îndepărtase bănuiala nebuniei, dar încă nu putuse s-o înlocuiască cu vreo altă presupunere. Nu putea să ghicească nimic din frazele enigmatice şi din sublinierile verbale ale străinului. Acesta continuă :

— Ai dreptate să fii surprins. Am spus că povestea e lungă. De aceea e bine s-o iau de la început. Iată deocamdată o fotografie

pe care poate că o cunoşti, sau, dacă cumva n-o cunoşti încă, reprezintă în orice caz pe cineva cunoscut...

Spunînd acestea, scoase din buzunarul de la piept un portofel mare iar din portofel luă un plic pe care îl întinse lui Brumă. Acesta deschise plicul şi găsi o fotografie îngălbenită, înfăţişînd bustul unui om de vreo treizeci de ani, cu păr bogat şi mustaţă voinică, cu ochi ageri şi veseli. Se vedea că în momentul fotografierii, se gîndise la ceva plăcut : o amintire caldă îi lumina faţa. Purta îmbrăcămintea după moda de pe la 1890, surtuc cu guler de mătase lucioasă, vestă cu reveruri, guler tare, răsfrînt, de sub aripile căruia răsărea discret un mic fiong negru, lăsînd descoperit plastronul alb al cămăşii cu butoni de sidef. Costache desluşi în faţa aceasta tînără şi luminoasă trăsăturile tinereşti ale tatălui său ; îşi aducea aminte că de mult, cu mulţi ani mai înainte, cînd era copil, o fotografie asemănătoare, mărită, atîrna într-un cadru în casa lor din oraş. De-atunci încoace Manole Brumă, în înverşunarea lui împotriva oricărei amintiri, o distrusese desigur, cum distrusese şi alte fotografii, căci într-o vacanţă, venind acasă, copilul n-o mai găsise. Cu timpul, amintirea ei se ştersese. Şi acum deodată, imaginea tinerească a tatălui său îi apărea, adusă de un necunoscut. O clipă, Brumă compară acest chip tînăr şi surîzător cu chipul tatălui său aşa cum devenise mai tîrziu. Niciodată nu-l cunoscuse pe tată-său aşa. Pentru el, Manole Brumă fusese mereu omul acela cu păr alb, mustaţă albă şi sprîncene stufoase ce-i umbreau ochii mari, de un albastru întunecat, aproape negri, sub fruntea foarte largă, omul acela care nu rîdea niciodată, mizantrop şi taciturn şi care nu se însufleţea decît cînd descria nunta scorpionilor ori dragostea de mamă la păianjeni. Un val de dragoste iluminase cîndva, dar nu multă vreme, sufletul acesta hursuz, un val, un zîmbet, dar zîmbetul nu se întorsese de-atunci niciodată. Costache Brumă întoarse, distrat, fotografia. Pe dosul ei, se desluşeau, aproape şterse cîteva vorbe scrise : Dragii mele Zoe, Manole, 12 mai 1894. Era scrisul bătrînului, acelaşi scris subţire şi fin, dar mai ferm şi mai mărunt. Brumă nu înţelegea nimic. Cum ajunsese această fotografie în mîinile străinului din faţa lui ? O dăduse

bătrînul ? Dar de ce ? Şi cine era femeia al cărei nume era scris pe dos ? Întrebă :

— De unde ai dumneata fotografia asta ?

— De la mama.

Brumă îl privi uimit. Celălalt se grăbi să continue :

— Ea o avea de la tatăl dumitale. Şi iată acum încă ceva care te va lămuri puţin... Dar asta nu e tot, cum am mai spus...

Din acelaşi portofel, scoase o hîrtie şi o dădu lui Brumă care o citi. Era un extract din actul de naştere al copilului Niculae Păun, născut în 1894 ; acest Niculae Păun era fiu natural, deoarece în act nu era scris numele tatălui, ci numai acela al mamei, Zoe Păun, cu locuinţa în Iaşi, str. Muzelor. Numele de Zoe opri atenţia lui Brumă ; Zoe era şi numele de pe dosul fotografiei.

— Te întrebi, desigur, spuse străinul, ce legătură este între actul meu de naştere, fotografia asta şi numele scris pe dosul ei. Zoe Păun este mama mea, şi ei i-a dedicat tatăl dumitale fotografia. Dar bineînţeles, toate acestea n-ar însemna nimic dacă n-ar mai fi şi altceva... Dar să nu ne grăbim. Toate lucrurile la vremea lor. Deocamdată îţi răspund la ce m-ai întrebat cînd am intrat. Mă cheamă, după cum vezi, Niculae Păun şi sînt fiul profesorului Manole Brumă, primul fiu, pentru că sînt născut înaintea dumitale. Sînt prin urmare fratele dumitale după tată. Natural, mă poţi întreba cum poate fi Niculae Păun fiul lui Manole Brumă. E într-adevăr foarte ciudat, dar aşa este. Ţi-am spus doar că nu e tot şi că mai este încă ceva şi o întreagă poveste, o poveste adevărată şi nu tocmai veselă. Şi pentru că e vorba de o poveste lungă, n-ar strica, acum cînd am descoperit că sîntem rude, şi rude chiar foarte apropiate, n-ar strica dacă ai suna să vină baba ca să-i spui să ne aducă ceva de mîncat şi de băut. N-am avut nici timp, nici chef să dejunez astăzi, ai să vezi îndată de ce... Sau, dacă vrei, uite, sun eu, că sînt mai aproape...

Brumă, de cîteva minute, trăia într-o stare de uluire. Se simţea intrat în anormal, într-o perioadă nesigură a vieţii lui. Deprins să considere viitorul cu linişte şi prevedere, ca un bun administrator al existenţei ce-i fusese hărăzită, el se găsea acum deodată în faţa unui torent de întîmplări şi de fapte noi care împiedicau mersul

firesc al vieții, ca un fluviu pe care îl întîlnești în drum, peste care nu zărești vreun pod și despre care harta amănunțită și de încredere ce ți-a servit pînă acum nu spune nimic. Cînd celălalt îl poftise să șadă, ca și cînd el ar fi fost gazda, Brumă se așezase în fotoliu, mașinal. Acum, vorbele aceluia care pretindea că e fratele lui îl amuțeau, răpindu-i puterea de-a replica. Totuși, o veche nevoie de precizare, pe care i-o dăduse obișnuința de-a mînui cifre și de-a căuta soluții exacte, îl îndemna să se îndoiască încă, înainte de-a avea o dovadă hotărîtoare. Ceea ce aflase pînă acum nu era destul. În același timp însă, privirile lui comparau, aproape involuntar, trăsăturile feței străinului cu acelea ale chipului din fotografie. Nici ochii, nici părul, nici culoarea feței nu se asemănau. În familia lor, toți erau castanii, cu ochi căprui sau albaștri ; necunoscutul era foarte brun. Totuși, în proeminența frunții, în linia nasului, în forma bărbiei, în forma ochilor, în stilul general al figurii, nu era greu de găsit asemănări.

Maria Bancea intră. Brumă îi spuse, preocupat, să aducă ceva de mîncare și o sticlă de vin.

— Mîncarea-i gata dar vin n-avem. Doar să trimit s-aducă de pe undeva. Conu Manole n-avea obicei și știam că nici mata nu vrei vin la masă.

— Aha ! Ramura sobră a familiei, s-amestecă în vorbă Păun. Adă niște vin de unde știi, sau, mai bine, o sticlă de drojdie, că trebuie să se găsească pe aici, pe la vreo vie !

Bătrîna nu-i luă în seamă vorbele, nici nu se uită la el și-și îndreptă privirile întrebătoare către Costache, care îi spuse :

— Trimite repede pe Toader alături, la via lui Pavalache, să ia tot ce trebuie, vin, drojdie. Și spune Ilenii să pună masa aici.

— Și s-aducă și niște țigări, adăugă Păun.

Apoi, după ce bătrîna ieși :

— Nu mă poate suferi babornița, dar n-are nici o importanță.

Se așeză pe divan, scoase dintr-un fund de pachet o ultimă țigară, o aprinse, se întinse, sprijinindu-se într-un cot, și continuă :

— Data de 1894, de pe dosul fotografiei, e anul cînd m-am născut. Desigur că la nașterea mea, în decembrie, mama era singură, pentru că altfel, în actul meu de naștere ar mai fi încă un nume...

sau, mai bine zise, ar fi alt nume și m-aș numi și eu altfel. N-ai nici o grijă, n-am de gînd să fac aici portretul femeii părăsite și să pledez cauza copilului natural, deși în cazul de față femeia părăsită a fost mama și copilul natural sînt eu... Dar, cum am spus, trebuie să iau povestea de la început... Mama a fost o femeie simplă, abia știa să scrie și să citească, dar avea, după cît îmi dau seama, o deșteptăciune firească și multă tărie de caracter. Era o fire independentă și mîndră. Părinții ei muriseră demult, așa că rămăsese orfană de mică copilă. A crescut-o un frate al ei mai mare. A plecat de tînără de acasă. A fost la început croitoreasă cu ziua. N-am aflat niciodată cum a cunoscut-o onorabilul dumitale tată, care pe-atunci, după cum se vede din fotografie, nu semăna cu omul sever și încruntat de mai tîrziu. Eu nu-mi aduc aminte de el, ceea ce e foarte firesc, deoarece, cum am mai spus, e foarte probabil că a părăsit-o pe mama chiar înainte de-a mă fi născut eu. Mi-aduc însă bine aminte de mama, slăbuță, subțirică, palidă, cu păr negru, cu ochi negri și foarte frumoasă. A murit de piept cînd aveam eu unsprezece ani, în 1905... Pe mama niciodată n-am auzit-o vorbind de tata. După moartea ei, m-a luat să mă țină un frate al ei mai mare, acela care o crescuse și pe dînsa și care avea un atelier de fierărie în București. Moartea mamei a fost pentru mine un mare nenoroc. Dacă trăia, desigur că și viața mea s-ar fi desfășurat altfel. Deschisese un atelier de croitorie și treburile îi mergeau bine, dacă judec după belșugul care era la noi în casă. Bănuiesc că tatăl dumitale... și al meu, adăugă Păun, după o ezitare și parcă în silă, îi dăduse la început bani mamei ca să-și instaleze atelierul și cred că și după ce se despărțise de ea, el continuase să-i trimită parale pentru întreținerea mea... Dar n-am să întîrzii prea mult cu aceste detalii care în fond nu te interesează... N-ai nevoie să dai din cap politicos. Nu-mi trebuie politețe. Eu am venit aici cu un scop precis. Totuși, trebuie să vorbesc, să explic anumite lucruri, ca să înțelegi pe altele și să înțelegi mai ales...

Aici Păun se opri. Se uită la Brumă cercetător, ca și cum ar fi vrut să-i citească în suflet.

— ...Și ce s-a mai întîmplat după aceea, sfîrși el fraza, cu un gest care însemna o reticență.

Voia desigur să spună mai mult, dar se răzgîndise. Costache avea impresia că Păun se silește tot timpul să povestească cu șir, și că tot ce spusese acum nu fusese decît pregătirea pentru alte revelații. Ce anume ? Nu-și putea da seama. Ileana intră, făcu loc pe birou, așternu fața de masă, ieși, se întoarse iar, așeză tacîmurile. Păun tăcu, făcînd semn că va începe iarăși să vorbească atunci cînd vor fi din nou singuri, se ridică de pe divan și, sprijinindu-se de marginea ferestrei, privi afară. Brumă rămase pe gînduri în fotoliu. Tăcerea lor se prelungi și după ce ieși femeia. Trecură astfel cîteva minute. Apoi ușa se deschise și Maria Bancea intră, urmată de Ileana. Aduceau pe o tavă un pui fript, ouă răscoapte, brînză, pîine și două sticle. La vederea acestora din urmă, Păun nu-și ascunse mulțumirea (de cînd venise, acesta era primul lui gest de simpatie), destupă sticlele, le mirosi, alese pe cea cu rachiu și își turnă un păhărel, pe care îl dădu repede pe gît.

Brumă spuse Mariei :

— Nu mai am nevoie de nimic astă-seară, mamă bătrînă. Du-te și dumneata și te culcă mai devreme, că ești ostenită. Fă-mi patul în odaia de culcare. Lampa o aprind eu mai tîrziu.

— Bine, spuse bătrîna. Mă duc să fac patul chiar acuma.

Și ieși, după ce aruncă o privire de dispreț lui Păun.

Acesta se așezase pe fotoliul din fața lui Brumă și luase cu asalt mîncarea, înfulecînd zdravăn și umplîndu-și mereu paharul. Cu un gest, invită pe Brumă să facă la fel.

Amurgul de toamnă năpădise odaia, îngroșînd umbra prin unghere. Brumă se așeză și începu să mănînce fără poftă. Bău o jumătate de pahar de vin.

— Nu prea mănînci cu convingere, spuse Păun. Așa e. Emoțiile taie pofta de mîncare. Nici eu, de ieri, n-am mai putut înghiți nimic. E drept că la mine au fost altfel de emoții. Dar m-am gîndit că e prost lucru să nu mănînci din pricina emoțiilor, oricare ar fi ele. Și mai ales băutura merge grozav. Vinul ți-l las dumitale. Eu mă mulțumesc cu drojdia, care e strașnică.

Vorbea cu un ton pe jumătate serios, pe jumătate glumeț, care enerva ca scîrțîitul unui cuțit pe sticlă. Aplecîndu-se peste birou,

îl ținti cu ochii lui lucioși pe Brumă. Privirile lui aveau în ele parcă o bănuială, o întrebare, un gînd la pîndă.

Brumă se ridică, stingherit, și aprinse lampa de pe birou. Aerul rece al nopții de toamnă îl făcu să se înfioare. Se duse și închise ferestrele.

Păun, după ce sfîrși de mîncat, aprinse o țigară și reluă vorba :

— Să nu crezi cumva că am de gînd să-mi fac biografia. Dar mi-ai cerut să-mi arăt identitatea și pe urmă trebuie să știi sigur cine sînt înainte de-a ști ce vreau... Cum spuneam, mutarea mea în casa unchiului meu a fost dureroasă. Mă simțeam cumplit de singur și de străin printre oameni pe care, deși rude, îi cunoșteam foarte puțin. Unchiul meu era om cu stare. Pe lîngă atelierul de fierărie din Dealul Spirei, avea și o prăvălie pe Bărăției. Venirea mea în casa lui nu era deloc o povară. Avea un singur copil, o fată mai mare cu vreo zece ani decît mine și care se măritase cu puțin timp înainte de-a veni eu. Mătușa-mea, ocupată toată vremea cu prăvălia, nu se îngrijea prea mult de casă. Le eram amîndurora indiferent. Executau față de mine o obligație morală care nu-i apăsa deloc, de aceea mă lăsau în pace, să cresc singur și străin lîngă ei. Din vînzarea lucrurilor noastre de la Iași și din lichidarea atelierului, ieșiseră ceva parale pe care unchiul Ștefan, negustor cinstit și cu rost, le pusese deoparte pentru mine. Nu mai păstrase decît o cutie în care erau cîteva bijuterii și fotografia asta. Tocmai isprăvisem școala primară. Unchiu-meu m-a dat la școala de meserii. Îmi plăcea să lucrez migălos și cu precizie. Am început să învăț ceasornicăria. Am deprins temeinic meșteșugul. Dar se vede că moștenisem de la tată-meu și alte înclinații. Toți banii pe care îi cîștigam ca ucenic îi dam pe cărți și mai culegeam cărți și de prin biblioteci de împrumut. Citeam de-a valma tot ce apucam, fără nici o ordine și fără nici o regulă, privit cu îngăduință dar și cu mirare de unchiu-meu, care avea un sfînt dispreț pentru cărți. Din toate aceste lecturi culegeam tot felul de idei, care îmi aprindeau mintea și care, mai pe urmă, aveau să mă facă nenorocit pe toată viața, pentru că niciodată dorințele mele n-aveau să se mai potrivească cu realitatea. Era pe-atunci la noi un curent de idei umanitare din care mă hrăneam și eu ca atîția alți oameni ai generației

mele, din clasa de mijloc. Cu cele cîteva mii de lei pe care le moștenisem de la mama, m-am dus să stau cîtva timp la Geneva, să mă perfecționez. Am stat acolo vreo doi ani, pînă în primăvara lui 1915. Pe vremea aceea, în Elveția, se refugiaseră o mulțime de răzvrătiți din toate țările Europei, toți cei care erau împotriva războiului și a ordinei de lucruri care, după părerea lor, provocase războiul. M-am amestecat și eu în cercurile lor. Am cunoscut atunci, la Zürich și la Geneva, pe mulți din oamenii care, peste cîțiva ani, aveau să transforme o bună parte din Europa. M-am întors în țară să-mi fac serviciul militar. În război, am făcut parte din cele dintîi trupe care au intrat în Ardeal. Cînd ne-am retras, am fost rănit în luptele de la Neajlov și luat prizonier. După vindecarea rănii, care nu era grea, am stat o bucată de vreme în lagăr la Stralsund și am avut după aceea norocul să fiu trimis la munca cîmpului, la o moșie din Pomerania, unde mi-am refăcut sănătatea. La întoarcerea mea în București, am găsit pe unchiu-meu rămas singur. Mătușa-mea murise în timpul ocupației. Am deschis o ceasornicărie pe Smîrdan în asociație cu un prieten. Venisem din război cu sufletul îmbătrînit și mintea răzvrătită. Păstrasem însă nădejdea într-o schimbare în bine a lumii, după cei patru ani de nebunie colectivă.

Am avut timp mai tîrziu să văd că era o nădejde absurdă. În orice caz, atunci, credeam încă, cu naivitate, că lucrurile se vor schimba. Aveam prieteni în cercurile care luptau pentru o transformare. Am început să iau parte la întruniri, la manifestații. Poliția mă observase, mă luase la ochi și mă socotea desigur primejdios, cu toate că eu eram în realitate un moderat și, afară de asta, nici n-aveam vreun rol în organizația mișcării. Rezultatul a fost că printre cei arestați după atentatul de la Senat, am fost și eu. M-am ales cu doi ani de Doftana, deși n-aveam nici o vină alta decît că nu fusesem destul de prudent...

Păun își turnă un pahar de drojdie, îl dădu pe gît și continuă :

— Cînd am ieșit din închisoare, unchiu-meu mi-a spus că nu vrea să mă mai vadă. În temniță, dorința mea naivă de mai bine se prefăcuse într-o ură împotriva societății... Cine spune că închi-

soarea servește la corectarea moravurilor spune o prostie. Cel închis nu se corectează niciodată. Mai ales cel închis din cauze politice. Închisoarea este o școală a urii. Ea n-are efect decît cînd e pe viață, adică atunci cînd smulge definitiv pe condamnat din societate. Condamnatul politic iese din închisoare mai înverșunat decît era cînd a intrat. În dezorganizarea societății, închisoarea are un rol enorm... În orice caz, eu n-am de ce să mă plîng, închisoarea a trezit capacitatea mea de ură, care la mine era desigur o înclinare firească, mai ales cu asemenea ascendență ca venerabilul nostru părinte...

Și Păun dădu drumul unui hohot scîrțîit, care voia desigur să însemne un rîs. Apoi urmă :

— Închisoarea mi-a dezorganizat complet viața. În lipsa mea, asociatul meu fusese atît de nepriceput și condusese treburile atît de prost încît, la eliberarea mea, a trebuit să vînd repede tot ca să achit datoriile pe care le făcuse. Rămăsesem după ieșirea din închisoare, cu un reumatism și cu o slăbiciune nervoasă. Sufeream, ca și acum dealtfel, de insomnii și de nevralgii cumplite. Situația mea se făcea tot mai rea. Abia mai aveam bani pentru cîteva săptămîni, deși redusesem hrana la minimum. Am încercat să găsesc de lucru în meseria mea, în care eram foarte priceput, dar faptul că fusesem condamnat politic îmi închidea multe uși. Și afară de asta, n-aveam nici bani cu care să plătesc garanția care mi s-ar fi cerut în cazul cînd aș fi fost angajat undeva. Tocmai mă gîndeam să încerc din nou să-l înduplec pe unchiu-meu, cînd, într-o zi, mă pomenesc cu o scrisoare de la un avocat ; îmi scria să trec pe la el pentru că are să-mi facă o comunicare importantă. Credeam că e ceva poate tot în legătură cu activitatea mea politică, ceea ce nu mi-ar fi plăcut deloc. Căpătasem din procesul meu convingerea că legile nu sînt întotdeauna aceleași pentru toți și că justiția e ceva foarte relativ. Aveam față de legi și față de aplicarea lor dispreț și teamă totodată, ceea ce se acorda foarte bine cu ura mea generală împotriva societății. Totuși m-am dus. Avocatul mi-a spus că o persoană care dorește să rămînă necunoscută, care se interesează de soarta mea și știe că o duc greu, vrea să mă ajute. Deocamdată, îmi dă cincizeci de mii de lei cu care să pot începe să

lucrez. Am întrebat pe avocat dacă nu poate să-mi dea vreo indicaţie despre cel care voia să mă ajute. El mi-a răspuns : „Nu numai că nu sînt autorizat să-ţi comunic ceva în privinţa asta, dar chiar trebuie să-ţi fac cunoscut că orice încercare din partea dumitale de-a afla ceva atrage suprimarea definitivă a oricărui ajutor viitor. Aceasta este o condiţie absolută". Atunci am scos fotografia asta şi i-am arătat-o, privindu-l în acelaşi timp cu atenţie şi întrebîndu-l : „Nu-i aceasta persoana care se interesează de mine ?". Deşi trecuseră treizeci de ani, o asemănare tot trebuia să mai fie între ea şi modelul ei aşa cum arăta acum. Avocatul a luat fotografia, s-a uitat la ea fără să clipească, apoi mi-a dat-o înapoi, dînd din umeri : „Nu cunosc. Dar încă o dată îţi spun, e cu totul zadarnic să încerci să afli ceva. Nu uita că de discreţia dumitale depinde tot." Ce era să zic ? Am luat banii şi am plecat. Deşi n-aveam nici cea mai mică dovadă, eram sigur că binefăcătorul meu necunoscut şi bărbatul din fotografie sînt aceeaşi persoană. Era, fără nici o îndoială, tatăl meu. De cîte ori nu mă gîndisem la acest om care, din pricina împrejurărilor nefireşti, îmi era atît de aproape şi atît de străin în acelaşi timp ! Imaginea lui din fotografia veche o purtasem cu mine în străinătate, în război, în captivitate, în închisoare, alături de alta, tot atît de veche, a mamei. Aveam faţă de el un sentiment ciudat, amestec de dragoste şi ură. Şi simţeam că, cu cît trecea vremea, cu atît ura se făcea tot mai mare, în dauna dragostei care, dealtfel, nu fusese niciodată prea mare faţă de el. Îl uram nu pentru că nu-şi îndeplinise obligaţiile lui de tată (morala mea libertară nu admitea asemenea flecuri) ci pentru că, cu o inconştienţă de animal stupid, îmi dăduse o viaţă pe care nu i-o cerusem. Şi poate, adăugă Păun mai încet, încă o cauză a dispreţului meu faţă de el era faptul că se purtase mişeleşte cu mama... Oricum însă, deocamdată trebuia să convin că ajutorul lui venea la vreme. Datorită lui, am putut să-mi reconstruiesc viaţa. Am început din nou să lucrez...

Păun făcu o pauză şi îşi turnă un pahar de rachiu. Ochii îi luceau tot mai tare şi priveau tot mai fix. Continuă apoi, cu glas răguşit :

— E ușor de spus : a reconstrui viața. E o expresie comodă, întrebuințată prin cărți, dar care nu spune nimic. În realitate, viața nu se reconstruiește niciodată la fel cu ceea ce a fost. Întotdeauna iese altceva. Așa și cu mine. Firul vieții mele se rupsese de cîteva ori, o dată la moartea mamei, altă dată în război, a treia oară în închisoare. O blestemată pornire spre meditație mă făcea și mai nenorocit, fiindcă îmi înfățișa mereu condiții de existență deasupra stării mele reale, condiții de existență la care mi se părea că am și eu dreptul. Asta mă îndemna să cuget cu scîrbă și revoltă la alcătuirea actuală a societății. Nepotrivirea între situația mea adevărată și dorințele mele, împreună cu nevralgiile cumplite, rămășițe din anii războiului, agravate de anii de temniță, toate acestea la un loc m-au făcut să caut în alcool un calmant, dealtfel fals, îmi dau seama, pentru că, dacă îmi potolea durerea fizică, mi-o sporea pe cea morală. În lunile de după ieșirea din închisoare, dusesem, din cauza mijloacelor mele de trai foarte limitate, o viață de pustnic. Citisem însă toată vremea enorm. Împrumutam cărți de la un vechi tovarăș mai bătrîn decît mine, um om ciudat care trăia într-un subsol, în două odăițe pline de cărți de sus pînă jos, în care abia dacă mai era loc pentru un pat de campanie, o masă și un scaun. Prietenul acesta al meu își petrecea viața citind și scriind. Compunea broșuri de popularizare despre tot felul de cunoștințe. El a fost singurul om care a stat de vorbă prietenește cu mine în zilele mele de nenorocire și care cu sfaturile lui m-a făcut să rezist deznădejdii... Dar văd că am început iar să vorbesc de lucruri care nu mă privesc decît pe mine... N-am de gînd, cum am mai spus să-mi fac descrierea completă a vieții și să dau la iveală amintiri duioase...

Sorbi din pahar și urmă :

— Lucrul nu mai mergea ca înainte. Am schimbat cîțiva patroni, pînă să găsesc un loc în care să fiu mulțumit. Gîndul că un om — care nu putea fi decît tata — se îngrijește de mine, îmi urmărește viața și poate că mă compătimește, mă turbura. Dar de ce nu voia să fie cunoscut ? I-am scris o scrisoare exaltată și într-adins duioasă, pe care am dat-o avocatului... El a luat-o, fără să-mi făgăduiască nimic. Am primit o sumă de bani, dar nici un

răspuns. Atunci am mai scris o scrisoare plină de amărăciune și revoltă. Același rezultat. Numai din cînd în cînd, la cîteva luni o dată, un bilet de la avocat mă anunța că am ceva de încasat. Veneam, luam banii, semnam o chitanță și plecam, ca de la o casierie publică. Cu tot ajutorul pe care îl primeam din cînd în cînd, la intervale mari, treburile mele mergeau prost din nou. Voisem să deschid ceva pe contul meu, nu izbutisem și eram acuma de cîtăva vreme fără lucru, cînd într-o zi, acum vreo cinci ani, primesc din nou un bilet de la avocat. Mă așteptam să încasez niște parale ca de obicei, ceea ce m-ar fi bucurat dar m-ar fi și înfuriat, ca întotdeauna, fiindcă aceste daruri mă umileau cumplit, nu știu de ce, poate pentru că bănuiam că acel care le făcea voia să mascheze cu ipocrizie o obligație veche sub aparența asta de pomană și de binefacere anonimă. De data aceasta, avocatul nu mi-a dat plicul și chitanța ci mi-a spus: „Persoana care trimitea banii mi-a dat însărcinarea să-ți comunic că te așteaptă să vii s-o vezi cît de repede poți. Iată numele, adresa și iată și o mie de lei pentru drum.“ Am luat banii și o hîrtie pe care sta scris: Manole Brumă, comuna Bucium, județul Iași. N-auzisem niciodată de numele acesta, dar nu mai încăpea nici o îndoială pentru mine că acest Manole Brumă era Manole din fotografie. M-am repezit acasă, apoi la gară și cu primul tren am plecat la Iași.

N-aveam decît o imensă curiozitate — și o imensă ciudă. Nevoia mea de dragoste pierise toată, se stinsese în singurătatea mea exasperată de lecturi, de gînduri grele și de griji materiale. Întîlnirea mea cu... el a fost simplă și banală. M-a primit fără căldură și a vorbit cu mine ca un om de afaceri. Mă uitam la el și abia dacă găseam vreo asemănare între figura lui aspră și severă și chipul tînăr și fericit din fotografie. Mi-a spus atunci, la prima noastră întîlnire, că are de îndeplinit față de mama o obligație veche: „Ce anume nu te interesează. Ea fiind moartă de mult, m-am hotărît să execut această obligație față de dumneata, fiul ei“. Atunci nu m-am putut opri, am scos fotografia, i-am arătat-o și i-am spus: „Și fiul dumitale!“ El a privit fără nici o emoție fotografia veche, a dat din umeri și a continuat rece: „Te anunț că dacă mă întrerupi cu vorbe care n-au nici un sens, închei aici

conversația noastră. E interesul dumitale să asculți." Mi-am dat seama atunci că am în fața mea un om amarnic și hapsîn pe care nu puteai să-l sperii așa de ușor. Încercarea mea de a-l lua prin surprindere dăduse greș. M-am stăpînit și l-am ascultat în tăcere, cu ură înăbușită. El și-a urmat vorba ca și cum nimic nu l-ar fi întrerupt, cu glas egal și calm. Mi-a arătat un testament și m-a avertizat că dacă vreodată destăinuiesc cuiva că îl cunosc, distruge testamentul și face altul, care anulează dispozițiile celui dintîi. Tot atunci am aflat de existența dumitale, dar el m-a oprit, cu aceeași amenințare că revocă testamentul, să încerc să te cunosc. Îl ascultam fără să scot o vorbă și simțeam cum ura mea împotriva lui creștea tot mai tare. Omul acesta rece, tăios, distant, avea în el ceva nemilos, de bestie șireată și ascunsă. Mă prinsese zdravăn în clește. Nu mai puteam spune nimic. Trebuia să joc cum îmi cînta el. N-aveam voie să spun nimănui că el e tatăl meu. Nici chiar lui !

Păun se opri, scoase cu o mișcare bruscă din portofel o hîrtie și o întinse lui Brumă...

— Iată testamentul.

Brumă luă și citi :

„Subsemnatul Manole Brumă, profesor pensionar, domiciliat în comuna Bucium, județul Iași, fără a fi influențat de nimeni, ci numai din grija ca să repar o greșeală și o nedreptate pe care numai din ușurință le-am săvîrșit în trecut, fac prezentul testament prin care las, după încetarea mea din viață, lui Niculae Păun, domiciliat în București, strada Uranus 215, suma de lei 600.000 (șase sute de mii). Această sumă se află cuprinsă în două pachete a cîte trei sute de hîrtii de o mie de lei, depuse amîndouă în biroul meu și anume în partea din dreapta, în spațiul dintre peretele exterior al biroului și peretele interior, spațiu care formează un compartiment secret, cunoscut numai de mine și de legatar.

Doresc ca fiul meu Constantin Brumă să respecte această dispoziție a mea, întrucît averea care îi rămîne covîrșește cu prisosință suma pe care o las lui Niculae Păun. Doresc de asemenea foarte mult ca legatarul să intre în posesia legatului fără nici o intervenție judiciară.

Un testament identic cu acesta se află împreună cu banii în compartimentul secret al biroului.

Făcut în casa mea de la Bucium, județul Iași, astăzi 15 martie 1932.

Manole Brumă."

Costache Brumă lăsă hîrtia din mîini. Ce descoperire neașteptată ! Cine era acest Niculae Păun ? Era într-adevăr fratele lui ? Foarte probabil, fiindcă, altfel, ce l-ar fi făcut pe bătrîn să lase atîția bani unui necunoscut ? Greșeala și nedreptatea de care vorbea erau desigur în legătură cu acea Zoe Păun, căreia îi dăduse fotografia.

— Neașteptată veste, nu-i așa ? spuse Păun. Și cînd te gîndești că nici asta încă nu e tot... Dar să nu ne grăbim... Ha, ha... să nu ne grăbim, repetă el, cu zîmbetul lui acru-dulce.

Își turnă un pahar. Se răsturnă în fotoliu, cu ochii sticloși în lumina galbenă a lămpii, privindu-l țintă pe Brumă :

— După vizita de-atunci, am mai venit aici de cîteva ori, dar întotdeauna chemat de el. Îmi spusese chiar să nu vin decît dacă mă cheamă. Firea mea anarhică și răzvrătită îl interesa, probabil. Fapt este că vizitele mele îi produceau plăcere, altfel nici nu m-ar fi chemat. Mă punea să-i povestesc viața mea din străinătate, întîmplări din război și din captivitate, suferințele din anii de temniță. Singurătatea îl apăsa. Se despărțise de prietenii vechi, alții noi nu mai voia să-și facă. O nevoie tîrzie de confidențe îl făcea să caute un auditor mut și discret. Era sigur de mine. Știa că nu voi încerca să dezvălui nimănui vorbele lui. Era sigur de discreția mea. Ha, ha, ha. Am aflat astfel multe lucruri, despre dumneata, despre mama dumitale, despre care spunea că a luat-o pentru averea ei...

— Nu se poate să fi spus asta, protestă Brumă.

Totuși, o îndoială grozavă, ascunsă în el de multă vreme, răsări cumplit de vie în sufletul lui și îi amuți protestarea, Păun, cu un gest de nepăsare, urmă :

— A spus asta tot așa cum a spus că numai pe mama a iubit-o, ceea ce poate era minciună numai pe jumătate. Spunea că

numai pasiunea lui pentru insecte l-a făcut să se însoare cu o femeie bogată. Averea ei i-a dat posibilitatea să călătorească și s-adune specii rare de păianjeni și scolopendre. Ha, ha, ha, diabolică pasiune ! Tot din aceeași cauză desigur (dar asta nu mi-a spus-o bineînțeles niciodată) nu m-a recunoscut. Chiar mai tîrziu, ar fi putut foarte bine să mă adopteze, dar căsătoria bogată pe care o plănuia l-a oprit. Afurisită bestie !

Glasul lui Păun răsuna tot mai spart pe măsură ce povestea. Sub influența alcoolului și a sentimentelor care îl frămîntau, vorba lui devenise gîfîită, sacadată, hîrîită, iar ochii lui aveau sclipiri de mînie.

Brumă, în năvala aceasta de revelații uluitoare, se simțea umilit și cuprins de un ciudat sentiment de rușine pentru cel mort. Acesta era așadar trecutul tatălui său, trecut pe care, doar cu cîteva ceasuri mai înainte, îi părea atît de rău că nu-l cunoaște ? De cîteva ori pînă acum, Păun, vorbind de bătrîn, dăduse acestuia nume de ocară. Brumă ar fi vrut să se indigneze, dar era mereu oprit de impresia nelămurită că celălalt avea dreptate să-l numească astfel pe tată-său ; și impresia aceasta, sporindu-i umilința și rușinea, îl făcea să sufere.

Păun vorbea înainte :

— Dacă ai ști ce păreri măgulitoare avea bestia despre dumneata ! Bleg și greoi erau epitetele cele mai drăgălașe. Dar n-am de gînd să distrug bunele impresii ale unui fiu despre tatăl lui. Am povestit toate aceste amănunte ca să afli cine sînt. Trebuia să-ți cunoști fratele. Și pe urmă, poate am vrut cu ocazia asta să am timp să te cunosc și eu mai bine... să te văd mai bine la față... să te privesc mai bine... să văd dacă știi că...

Își frînse vorba brusc, uitîndu-se la Brumă cu ochi scormonitori, înlăcrimați de alcool, sticloși și răi.

— Să știu... ce ? întrebă Brumă.

Celălalt se rezemă cu coatele de marginea biroului și se aplecă, ridicîndu-se pe jumătate din fotoliu :

— Și adică de ce crezi că am venit aici ? Să stau la palavre cu dumneata ? Nu. Te asigur că nu... Dar, cum am spus, nu e încă tot. N-am sfîrșit.

Sorbi din pahar și urmă cu glasul mai potolit, șovăind din cînd în cînd în alegerea cuvintelor :

— Situația mea se făcuse iarăși rea. Nu mai lucram. Nevralgiile mele, viața singuratică și dureroasă pe care o duceam mă făcuseră iritabil și nervos. Pe de altă parte, gîndul că voi fi cîndva posesorul sumei aceleia pe care o știam ascunsă aici nu-mi dădea răgaz. Într-o zi, acum vreo doi ani, am luat trenul și am venit iar. Pînă atunci, nu venisem decît chemat de el. De data asta nu mă chemase. Cînd m-a văzut, s-a încruntat și m-a întrebat ce caut. Atunci i-am spus răspicat ceea ce voiam să-i spun de mult, că îl urăsc, că toată purtarea lui era a unui om anormal și monstruos, că voi destăinui tuturora și în primul rînd dumitale faptele lui ticăloase și ciudățeniile lui infame. Mă privea cu o lucire de teamă în ochi. Nu se așteptase să vorbesc așa cu el. Mă bucuram că în sfîrșit am izbutit să-l zdruncin puțin. Dar slăbiciunea lui n-a ținut mult. M-a amenințat din nou că va revoca testamentul. Am început să strig, să ameninț, furios că nu puteam să-l supun. Atunci m-a luat de spate — era mai puternic decît mine, cu toate că era mai bătrîn — și m-a împins spre ușă. Am plecat. Îmi părea rău acum că mă lăsasem cuprins de-o furie zadarnică. I-am scris, explicîndu-i starea mea de spirit și încercînd să mă scuz. Nu mi-a răspuns direct. Tot avocatul acela m-a chemat și mi-a spus că scrisoarea a fost primită, dar că să nu încerc să mai scriu, fiindcă nu mi se va răspunde. Mi-a mai spus că dispozițiile luate în scris și care mă privesc rămîn intacte, însă cu condiția ca eu să respect angajamentul pe care mi-l luasem. M-am supus și de data asta. N-aveam ce face altceva. Au trecut de-atunci vreo doi ani, în care timp n-am mai avut nici o știre despre el. Acum trei zile mi-a trimis vorbă să viu numaidecît să-l văd. Ca deobicei, mi-a trimis și banii de drum. Am luat alaltăieri seara trenul. Ieri dimineața, în gară, am citit în ziar anunțul mortuar. Vestea morții lui m-a umplut de-o mare bucurie, dar și de-o mare teamă. Știam că sertarul secret nu-i cunoscut decît de el și de mine. Dar dacă de-atunci încoace mai aflase și altcineva ? Babornița de menajeră nu mă putea suferi. Bănuiam că ascultă pe la uși ca toate femeile de felul ei. De la gară, am venit drept aici. Voiam să-ți arăt

testamentul și să ne înțelegem singuri. Dealtfel, după cum ai văzut, asta a fost și dorința bestiei bătrîne. Pe mine formalitățile judiciare mă îngrozesc și mă dezgustă. Și cred... adică credeam, preciză Păun, uitîndu-se lung la Brumă, că situația noastră e limpede. Ieri dimineață încă nu sosiseși și, natural, baba nu m-a lăsat să intru. Am venit azi dimineață iar. Am sunat la intrare. Nu era nimeni acasă. Am vrut să văd atunci dacă nu e cineva în fundul curții. Grădinarul și nevastă-sa plecaseră probabil și ei. M-am întors și m-am îndreptat spre poartă. În drum, cum treceam pe lîngă geamlîcul verandei, am observat că la capătul din fund al acesteia mai era o ușiță cu geamuri, care dădea în curte. Nu fusese închisă bine și era puțin crăpată. Am împins-o. Eram acum înăuntru. Și atunci m-a cuprins deodată o dorință cumplită să mă duc să văd dacă totul e la loc. M-am urcat în goană pe scară. Am trecut prin laborator și am intrat aici. M-am repezit la birou, am deschis ascunzătoarea...

Păun, gîfîind, își turnă în pahar.

— Am băgat mîna, am căutat. Banii nu mai erau acolo. Nici testamentul. Am răscolit atunci prin sertare, prin colțurile biroului. Am căutat, am căutat... Dar știam că e zadarnic. Și pe urmă, cineva putea să vină și să mă găsească. Am încercat atunci să așez în grabă totul la loc pe unde căutasem. Teama să nu fiu descoperit de cineva m-a făcut să las toate cum erau, să închid ascunzătoarea și să plec. Era aproape de amiază. Înmormîntarea era la două. Am pornit spre oraș, pe jos, pînă la tramvai. Am ajuns la timp. Slujba de-abia începuse. M-am amestecat printre privitori, căutîndu-te. Te căutam fără să te cunosc. În București, aș fi putut foarte ușor să te aflu. Dar nu simțeam nici o nevoie să știu cum arăți la față. Mi-era absolut indiferent să știu cum ești. Te uram foarte bine și așa, din depărtare, în idee, nu în carne și oase. Pentru că, de, cred că n-ai fi vrut să te și iubesc. Era o ură calmă, o ură de principiu, da, da, perfect, de principiu, ha, ha... ce zici ? Nostim fel de-a urî, nu ? Și cînd te gîndești că dumneata habar n-aveai... În biserică, te-am recunoscut imediat. Semănați grozav voi, cei doi Brumă... legali. La înfățișare, bineînțeles. Te-aș fi recunoscut imediat oriunde. Am stat pînă la sfîrșit, plin de

ciudă și de deznădejde, acolo, lîngă groapa blestemată a tatii. Ai plecat. Nu știam ce să fac. Aveam un drept, desigur, dar acuma cînd banii dispăruseră, totul avea să se complice. Acel care găsise banii găsise și celălalt exemplar al testamentului. Așadar, știa tot. M-am hotărît să vin iar aici, să ne înțelegem. Așa a vrut și bătrînul... Dealtfel, de ce crezi că a vrut așa ? Oare din dorința duioasă de-a ne face să ne înțelegem ? Aș ! Din lașitate burgheză, din onorabilitate ipocrită, ca să salveze aparențele chiar și după moarte, să nu i se păteze memoria. Dar mie puțin îmi pasă de toate astea. Nu grija lui caraghioasă m-a făcut să vin aici. Mie îmi trebuie banii. N-am nevoie să mai aștept, cine știe cît, deschideri de succesiuni, împărțeli, socoteli, sau dracu mai știe ce. Păstrează-ți dumneata hardughia dărăpănată și colecțiile de păianjeni ! Mie îmi trebuie banii !

Păun se ridică, dădu într-o parte fotoliul în care șezuse, se aplecă peste birou :

— Banii mei ! Aici erau ! Uite aici ! Și acum nu mai sînt ! Nimic nu mai este. Înțelegi ? Nimic.

Brumă ascultase povestirea cu un sentiment de teamă și de dezgust. O impresie de amărăciune îl chinuia, fizic. Se ridică, palid :

— Unde erau ?

— Cum ? Adică nu știi ? Uite, aici...

Biroul era împrejmuit în partea de sus de un brîu de lemn lat de-o palmă, înfățișînd o ghirlandă de flori și frunze săpate în lemn. La spatele biroului, în dreapta, era un buton ascuns în găoacea unei corole. Păun apăsă butonul și atunci jumătatea de sus a tăbliei din dreapta se desprinse și se răsfrînse în jos, lăsînd să se vadă o încăpere, ca o cutie, de formă pătrată, adîncă de cîțiva centimetri. Era goală.

Păun se uită la Brumă :

— Aici erau ! Ai văzut ce spune în testament : Numai eu și cu el știam... Și totuși, afară de el și de mine, a mai știut cineva. Cineva care a găsit și celălalt testament, la fel cu acesta pe care-l am eu. Și acel cineva știe acuma că bătrînul mi-a lăsat mie banii...

Vorbea, aplecîndu-se peste birou şi ţintindu-l cu privirile pe Brumă :

— Cine mai putea şti de existenţa banilor ? Cine ? Numai dumneata...

Brumă tresări, ridicînd fruntea şi făcînd o mişcare de negaţie.

— Sau baba, urmă celălalt, scrîşnind. Baba asta care spionează tot timpul, care poate şi acuma ascultă...

Şi Păun se repezi şi deschise uşa, scormonind cu privirea întunericul cordiorului. Ascultă o clipă, apoi se întoarse spre Brumă, cu ochii strălucitori şi pumnii strînşi.

— De ani de zile, de ani de zile am aşteptat ziua asta. Ce pot să fac eu acuma ? Unchiu-meu a murit şi a lăsat fetei lui toată averea. De lucru nu am. Să cer protecţia legii ca să-mi revendic dreptul ? Dar cît timp durează asta şi cine ştie ce complicaţii se mai ivesc ! Şi mie îmi trebuie banii, banii... Şi dintre mine şi dumneata pe cine au să creadă legile ? Ştiu eu că justiţia nu ajută întotdeauna pe cei slabi. Ce ? Au să mă creadă pe mine, un biet pîrlit ? Uite — şi glasul lui se făcu mai blînd şi mai potolit — uite, nu vreau să-mi dai tot ! păstrează-ţi jumătate ! Acum, cînd banii au dispărut din locul descris în testament, desigur că nici legea nu mi i-ar mai da pe toţi... sau poate mi i-ar da... nu ştiu... nu vreau să ştiu... Eu nu cer să-mi dai tot. Păstrează jumătate din ei şi dă-mi mie restul. Trei sute de bucăţi a cîte o mie ! Banii care mi-au fost lăsaţi mie şi numai mie, banii pe care de cinci ani îi aştept. Dumitale îţi rămîne toată averea, casa, şi bătrînul a mai avut desigur şi alţi bani, mulţi bani, el singur spunea, ai văzut, că partea care îţi rămîne întrece cu mult suma pe care mi-a lăsat-o...

Se opri gîfîind. Brumă spuse :

— Banii sînt aici, sau nu sînt nicăieri. Mama bătrîna nu i-a luat. O acuzi degeaba. Nici eu nu i-am luat. N-am ştiut pînă acum de ascunzătoare. Acum întîia oară, aflu de existenţa ei... Cu un moment înainte de-a muri, tata începuse să scrie ceva pe o hîrtie. Poate era vreo însemnare cu privire la aceşti bani. Hîrtia a fost aici, pe birou. Mama bătrîna a văzut-o. Am căutat-o şi n-am mai găsit-o. A dispărut...

Brumă, rostind ultimele vorbe, se uită întrebător la Păun. Acesta scoase din buzunar o hîrtie mototolită şi o aruncă pe birou. Mîinile îi tremurau. Gesturile lui erau nesigure. Vorbi greu, parcă în silă :

— Nu-i nimic în ea. Am luat-o de jos, cînd m-am aplecat să închid ascunzătoarea. Am crezut că aş putea să descoper ceva... Dracul ştie de ce am băgat-o în buzunar. Nu-i nimic în ea... nimic.

Brumă luă hîrtia şi o desfăcu. Bătrînul începuse să scrie ceva dar nu izbutise să formeze decît cîteva cuvinte : „Astăzi 19 septembrie 1937, am". Mai scrisese un cuvînt, sau începutul unui cuvînt dar în clipa aceea moartea îl lovise şi mîna care ţinea condeiul căzuse pe fila de hîrtie, împroşcînd cu cerneală ultima vorbă scrisă. Abia dacă se mai desluşea o literă. Un n sau un m, atîta putu să bănuiască Brumă, apropiind hîrtia de lumina lămpii. Ce se putea presupune din lectura acestor cîteva vorbe ? Ce voise să scrie bătrînul ? Faptul că banii nu mai erau la locul lor însemna că el îi luase de acolo. Din ce cauză ? Dar cauza avea acum mai puţină valoare decît locul unde îi depusese după aceea. Fără îndoială că bătrînul începuse să scrie ceva în legătură cu banii ascunşi. După felul cum începuse, nu voia, foarte probabil, să compună un nou testament. Era însă, negreşit, o însemnare importantă. Bătrînul voise să facă această însemnare ca să fixeze în scris un fapt pe care îl săvîrşise în ziua aceea de 19 septembrie. Ce fapt anume ? Poate că luase banii din birou şi îi depusese la bancă... sau în altă parte. Poate cu acest prilej, le schimbase destinaţia. Şi dacă cumva redactase alt testament, pe care îl ascunsese undeva, prin vreun colţ de birou ? Păun singur spusese adineauri că, ultima oară cînd venise aici, bătrînul îl dăduse de spate afară... Brumă se gîndi o clipă că poate s-a resemnat prea repede să vadă pe un străin luînd şase sute de mii de lei din averea bătrînului... Un străin ? Nu mai era un străin. Era fratele lui. Şi dorinţa mortului era ca acest frate să-şi aibă partea lui de moştenire. Şi de ce l-ar fi chemat bătrînul cu atîta insistenţă pe Păun acum cîteva zile, dacă nu ca să se împace cu el şi să-i spună ceva cu privire la banii ascunşi ?... Chiar acum, după moarte, voinţa lui Manole Brumă se impunea, ca o prezenţă vie, în sufletul lui Costache, care nu se

gîndea s-o discute sau s-o înlăture. Da, amintirea mortului plutea încă pretutindeni, în această clădire veche...

Păun se așezase pe divan, privind cu ochi turburi în gol și rostind rar, încet, îndărătnic, ca pentru sine :

— Cineva a știut de existența banilor. Cineva a știut...

Apoi nu mai spuse nimic. Numai buzele continuau să se miște, mute. Își lăsă fruntea în palme. După izbucnirea de adineauri, urma acum o stare de depresiune. O tăcere grea dură cîtva timp.

Brumă se apropie de divan :

— Trebuie să te liniștești. Vom căuta împreună printre hîrtiile de pe birou. Eu încă nu le-am cercetat pe toate. Trebuie să se găsească ceva...

Dar spre surprinderea lui, Păun se ridică deodată, ca împins de un resort, drept în picioare, cu fața lîngă fața lui, cu fruntea bătăioasă, cu ochii sticloși. Vorbele de împăciuire ale lui Brumă, în loc să-l calmeze, îl ațîțaseră, se vede, și mai mult. Depresiunea fusese numai aparentă. Fierberea din adînouri izbucni acum cu putere. Înaintînd spre Brumă, care se dădu cu doi pași înapoi, scrîșni :

— Minciună ! Minciună ! N-am nevoie de vorbele tale blînde... Vreau banii ! Unde-s banii ? Dă-mi banii ! Tu i-ai ascuns. Sînt ai mei ! Banii mei ! Banii ! Banii !

Urla răgușit, cu ochi enormi. Îl apucă pe Brumă de piept, zgîlțîindu-l. Brumă crezu din nou că are în fața lui un dement :

„Nu trebuia să-l las să mai bea..."

Dar n-avu timp să se mai gîndească din pricină că simți deodată la gît o apăsare dureroasă care îi tăia răsuflarea. Păun, într-un acces de furie ațîțată de alcool, îl apucase de gît.

Prin mintea lui Brumă, răsări fulgerător imaginea mîinilor vînjoase și anormal de mari pentru trupul firav...

O lovitură în stomac !

Sub stăpînirea groazei, gîndul și fapta se petrecură în aceeași clipă.

Cu amîndouă mîinile, încleștate într-un pumn enorm, Brumă izbi.

Simți imediat descleștarea.

Păun, sub izbitura puternică, făcu repezit cîţiva paşi înapoi, duse mîinile la stomac, horcăind, se întoarse în loc într-un picior şi se prăbuşi cu capul peste colţul ascuţit al biroului.

Brumă se sprijini de birou, respirînd repede. Nu izbutea să răsufle adînc. Respira superficial şi scurt. Inima îi bătea cu lovituri de ciocan. Avu din nou senzaţia unor pumni care izbeau în piept pe dinăuntru. Îşi smulse cravata şi gulerul şi se repezi la fereastră, o deschise şi se aplecă în afară. Aerul rece al nopţii de septembrie îl înviora. Timp de cîteva minute, stătu aşa, fără să aibă alt gînd decît să-şi recapete respiraţia şi să-şi domolească bătăile inimii. Această preocupare vitală îi luă toată atenţia. Abia după ce începu să respire iar normal, îşi dădu seama de ce se întîmplase. Se întoarse repede de la fereastră. Spaima că nu mai poate respira îl făcuse să uite orice altceva. Acuma însă, nemişcarea celui căzut îl nelinişti cu o presimţire de groază. Se apropie de el, se aplecă, îl atinse cu mîna. Păun căzuse pe o parte. Din faţă i se vedea numai un obraz, cu un ochi întredeschis şi fix. Brumă întoarse cu faţa în sus trupul care era moale în mîinile lui ca o momîie de cîrpe. Două firişoare de sînge curseseră din nas şi se prelinseseră pe la colţurile buzelor. O pată vînătă-roşietică acoperea tîmpla dreaptă.

Prima mişcare a lui Brumă fu să sune. Se simţea cumplit de singur în faţa acestui trup ţeapăn. Dar se opri imediat, dîndu-şi seama că nu mai era nevoie de nici un ajutor pentru cel întins jos. Dealtfel nici nu se gîndise la un ajutor pentru trupul de pe covor, ci pentru el. Se simţea deodată îngrozitor de singur. Totuşi, se trezi spunîndu-şi :

— Poate că e numai leşinat... numai leşinat...

Dar pricepu imediat că spusese asta numai dintr-o apărare instinctivă împotriva cumplitei certitudini pe care îi era frică să şi-o mărturisească. Trupul din faţa lui era mort. Lovitura în tîmplă... Ce groaznic suna, nerostită, în mintea lui, această frază : „Trupul din faţa mea e mort şi eu l-am omorît..."

Îngenunchie lîngă Păun, îi desfăcu cămaşa la piept, puse mîna, urechea. Auzea numai bătăile de ciocan ale inimii lui. Inima celuilalt nu mai bătea. Se ridică. O sete cumplită îl chinuia. Apă ! Trebuia să fie o cană pe undeva, în odaia de culcare. Dar nu

putea lăsa mortul așa... Cineva putea să vină. Și pe urmă gîndul că e întuneric în coridor îl înspăimînta. Luă sticla de vin, aproape plină, o duse la gură și înghiți cu lăcomie. Din zecile de gînduri care în cîteva minute i se îmbulziseră în minte, unul singur stăruia : va fi acuzat că l-a omorît cu voință. Cum va dovedi că l-a omorît apărîndu-se ? Legitimă apărare... Dar cum se dovedește legitima apărare ? Se așeză pe fotoliu, cuprins de-o imensă oboseală. Se ridică însă imediat, privind spre ușă. Nu se auziseră oare niște pași în coridor ? Sări din loc și se năpusti să deschidă :

— Cine-i ?

Nici un răspuns. Trebuia numaidecît să încuie ușa de la scara din dos. Ce groaznică spaimă de tăcere și de întuneric. Prezența mortului amplifica la nesfîrșit întinderea tăcerii și adîncimea nopții. Ce păcat că nu-și adusese deșteptătorul ! Dar ușa din fund trebuia încuiată. Nu trebuia să vadă nimeni mortul. Nici el nu mai voia să-l vadă. Da. Asta era. Priveliștea cadavrului, jos, la piciorul biroului, era de nesuferit. Brumă avea impresia că dacă mortul va rămîne întins acolo, el nu se va mai putea clinti de lîngă dînsul, va sta mereu cu ochii la cadavru, fascinat de acest trup pe care îl ucisese. Cît va mai sta așa ? Ușa din fund trebuia neapărat încuiată... Maria Bancea... Cum putea ea să-l ajute ? Poate că, totuși, cu ajutorul ei, cu mărturia ei, ar putea să spună că Păun a căzut singur... că a avut o amețeală... a leșinat și în cădere s-a lovit... Absurd. În orice caz, acum, ușa din fundul coridorului trebuia încuiată. Și mortul nu trebuia lăsat așa. Nu mai voia să-l vadă. Nu mai putea suferi să-l privească. Ce bine că s-au mai potolit bătăile inimii ! De cînd tot voia să întrebe pe un doctor... Dacă n-ar fi setea asta cumplită ! Dar mortul nu trebuia să fie descoperit. Și nu voia să-l mai vadă. Cît timp va mai sta așa cu ochii la trupul groaznic, întins pe jos ? Dar ușa trebuia numaidecît încuiată. Și cealaltă ușă, de jos, și cealaltă, din fundul verandei, toate ușile...

Cu o sforțare uriașă de voință, Brumă se rupse din loc, sub stăpînirea unei hotărîri deznădăjduite. Alergă și închise fereastra, apoi se repezi și închise ușa cu cheia, care era pe dinăuntru. Pe

urmă, silindu-se tot timpul să nu privească trupul, deschise dulapul. Își adusese aminte că încăperea din dreapta, fără rafturi, era goală. Chiar un trup mai voinic decît al lui Păun ar fi încăput înăuntru. Brumă luă cadavrul și îl vîrî în dulap, sprijinindu-l cu capul de peretele din fund, unde erau cuierele. Se ferea mereu să-i privească fața, în care numai un ochi era întredeschis, dînd figurii o expresie șireată, în contrast sinistru cu imobilitatea mușchilor. Privirea mortului parcă îl spiona și acum, la pîndă, plină de bănuieli și acuzații. Brumă se grăbi să închidă ușa dulapului.

Asta îl liniști deocamdată ; simți o ușurare, ca după îndeplinirea unei obligații grele și lungi. Setea, numai, îl ardea mereu. Puse din nou sticla la gură și înghiți hulpav. Luă apoi lampa și, cu o privire îndărăt către dulap, se duse la ușă și o descuie. Pătrunse în coridor, uitîndu-se mereu înapoi. Cum schimbă prezența morții chiar cele mai familiare locuri ! Brumă ajunse în sfîrșit la ușa din fundul coridorului, pe care o închise cu cheia. Tot atît de încet se întoarse și intră în odaia de culcare. Mergea în vîrful degetelor, parcă s-ar fi temut să nu trezească pe cineva. Absurd, se gîndi el. Totuși, continua să meargă așa. Zgomotul propriilor lui pași îl enerva. În odaia de culcare, luă de pe noptieră cana de apă și bău. Ieși din odaie. Urechile îi țiuiau, făcînd tăcerea și mai mare. Un timp enorm de lung i se păru că trece pînă cînd ajunse să încuie ușa din capătul celălalt, dinspre sufragerie. În sfîrșit, se întoarse în birou.

Puse jos lampa și se așeză în fotoliu, ostenit ca după o cale lungă. Respira greu, parcă ar fi urcat un munte. Numai de nu s-ar repeta senzația de înăbușire de adineauri, frica aceea cumplită că nu mai poate respira ! Nu voia să se mai gîndească la nimic. Numai să respire. Totuși, sentimentul că trebuia să ia o hotărîre îl chinuia și îi dădea o ciudată nerăbdare. O hotărîre. Dar care ? Care ? Privirea i se îndreptă spre dulap. Acolo era...

Dar ceea ce văzu acum îl făcu să tresară. Se ridică din fotoliu, cu ochii țintă la dulap. I se păruse, sau ușa dulapului, în partea de sus, era întredeschisă ? Așa fusese oare mereu ? Brumă făcu un pas, încă unul, ocoli biroul, se apropie de dulap, apoi se opri, privind fără să se miște. Ciocanele din inimă izbeau din nou

cu putere. Crăpătura dintre canatul din dreapta al uşii şi peretele despărţitor se făcea tot mai largă. Încuietoarea, veche, se desprindea din cauza presiunii. Da. Uşa era împinsă pe dinăuntru. Uşa în dosul căreia se afla mortul! Nemişcat, cu trupul puţin aplecat înainte, într-o împietrită aşteptare care îi seca orice voinţă, Brumă privea, cu răsuflarea frîntă. Uşa continua să se deschidă încet. Apoi, un trosnet înăbuşit se auzi, încuietoarea se desprinse, uşa dulapului se dădu cu putere în lături şi cadavrul lui Păun se prăvăli peste Brumă, răsturnîndu-l pe spate.

IV

A doua zi înainte de amiază, mătuşa Natalia sosi într-o birjă veche, trasă de un cal costeliv, pe care o alesese aşa într-adins, cu gîndul că are s-o coste mai ieftin. Plăti birjarului, după o lungă ciorovăială, apoi pătrunse în curte şi sună la uşa din faţă. Maria Bancea îi deschise. Mătuşa Natalia o întrebă, fără prietenie, dacă Costache e acasă.

— Încă n-a ieşit din odaie, răspunse bătrîna.

Părea îngrijorată, deşi încerca să-şi ascundă îngrijorarea. Mătuşa Natalia o privi cercetător :

— Cum n-a ieşit încă ? E trecut de unsprezece.

— Am tot aşteptat să sune şi n-a sunat...

— Să mergem numaidecît sus... Poate n-o fi venit acasă astănoapte.

— A fost acasă de ieri după-amiază, încă înainte de-a veni eu. Nu înţeleg de ce n-a sunat pînă acuma. Am încercat la uşa din fund şi era încuiată.

— Ai bătut ?

— Da, dar n-a răspuns.

— Dar ușa de la sufragerie ?

— Încuiată și ea.

— Vai de mine. Să știi că s-a întîmplat ceva. Oare ce-i de făcut ?

Maria nu-și ascundea teama, frămîntîndu-și mîinile :

— Doamne ferește să nu-i fi făcut ceva negriciosul...

— Ce negricios ?

În cîteva vorbe, bătrîna povesti Nataliei Cristea despre venirea lui Păun, ieri seara :

— I-am lăsat împreună, încheie ea.

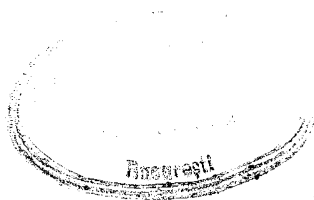
— Trebuie numaidecît să intrăm să vedem ce este, hotărî mătușa Natalia.

Cu ajutorul grădinarului, sparseră ușa de la coridor. În odaia de culcare, patul era neatins. Intrară în birou. Trupul lui Păun rostogolit peste trupul lui Brumă rămăsese cu capul pe umărul acestuia, cu o mînă întinsă ca pentru îmbrățișare. Brumă zăcea pe spate, cu ochii umflați de-o nemărginită groază.

În cădere, haina lui Păun se agățase de unul din cuierele din fundul dulapului, trăgîndu-l după ea. O scîndură se desprinsese și dăduse la iveală o încăpere tăinuită, la fel cu aceea din birou ; din ea săriseră, împrăștiindu-se peste cadavrele celor doi frați, sutele de hîrtii de cîte-o mie pe care bătrînul le mutase acolo, cu cîteva clipe înainte de moarte.

CUPRINSUL

Bucureşti